APOLOGETICVM
AD GERMANOS, PRO SOLIDA
ECCLESIARVM IN VNA CHRISTI FIDE VERE EVANGELICA CONCORDIA:

Auctore Reuerendiſſ. D. Wilhel. Damaſi Lindano, Dordraceno, s. D. Ec. Ruremond. Epiſcopo.

TOMVS SECVNDVS.

ANTVERPIAE,
Ex officina Chriſtophori Plantini.
M. D. LXIX.

REVERENDISSIMIS IN CHRISTO PP. ET ILLVSTRISSIMIS DD. ARCHIEPISCOPIS ELECTORIBVS, EPIſcopis, amplis. D. Otthoni Trucſeſſio, Epiſcopo Auguſtano, S.R.E. Card. aliiſq. ad vnum omnibus S. Ro. Imperij Principibus, Abbatibus, Proceribuſq; Eccleſiaſticis, Salutem in DO. N. IESV Chriſto, ſedulumq; pacis in vna Chriſti fide; pietatis Apoſtolicæ in morum reformatione; ac indefeſſum pro Germaniæ cum Dei Euangelio per D. Thomam Apoſt. alioſq; iam pridem annunciato concordia ſtudium,

WILHEL. DAMASI LINDANVS.

PRAECLARE *admodum, multoque veriſſimè illud vulgò dicitur Reuerendiſ. in Chriſto Patres & Illuſtriſſimi DD. eiſdem rationibus rem quamq; conſeruari, quibus initio parta atque coalita creuit.*

Eadem ratione res magnæ atq; præclaræ conſeruátur, qua ſunt partæ atque initió confectæ.

Quod vt in Reipubl. citra omne dubium quotidianis videmus exemplis vſuuenire: ita & in rebus Chriſtianæ Religionis proprijs non minus locum habet.

Etenim quemadmodum vinea licet fœcundiſſima atque vberrima, niſi quotannis nouo labore in orbem vinitoribus acto ritè colatur, ſarriatur, auerrūcetur, paſtinetur, putetur, collucetur; non ſolùm manet ſterilis, aut infrugifera; ſed in labruſcam etiā opinione citiùs degenerat: ita & vinea domini Sabaoth, quæ domus Iſrabel eſt, ſiue populus Chriſti ſanguine ad Dei viſionem renatus atque redemptus, niſi legitimè colatur, maximoque ſtudio curetur, in ſimilia, immo deteriora degenerationis, certíque interitus adeò vitia incidat neceſſe eſt. Eſa. 5.

Porrò quánā ratione hæc olim florentiſſima Dei Sabaoth vinea in Germanias fuerit ex Ægypto diabolicæ ſeruitutis,

ſpiritualisque idololatrias ante annos plus minus 800.tranſlata; quibus laboribus plantata, quibus artibus culta, quibus ſudoribus irrigata, quibus denique ſtudiis in hanc vſque arboris vt pulcherrimæ, ita multò proceriſſimæ ſpeciem perducta; notius eſt, quàm vt hic fruſtrà ſit commemorandum. Quæ vbi ſuis culta floreret artibus, quàm vberes atque copioſos, longéque gratiſſimos per annorum centurias circiter ſeptenas aut octonas Deo opt. Max. protulerit fructus: ecquænam eloquentia enarrare, ſuiſque encomiis celebrare ſufficerit, aut prædicare?

Cauſſæ collapſæ apud Germanos Eccleſiæ vitia Cleri.

Verùm vbi ante annos ferè 50. agricolarum labor cœpit elangueſcere, vineæ iſtius neglectus inualeſcere, palmites luxuriare, vinitores dormitare, ouium Chriſti cura quibuſdam præſtulta opum periturarum admiratione, & inſano voluptatum ſtudio ſordeſcere, quidnàm obſecro euenit? ecquid obſecro putes aliud, quàm quod in neglecta vinea, licèt nobiliſſima multoque generoſiſſima, neceſſariò eueniat, ſi non colatur, ſarriatur, repaſtinetur?

An non ad viuum nunc per Germaniam noſtram (eheu infœliciſſimam longéq; miſerrimam!) videmus expletũ, quod olim Iudaïcæ quidem Synagogæ, ſed in noſtræ Eccleſiæ typum Dominus Sabaoth per diuina Prophetarum, immo filij ſui oracula fore eſt comminatus?

Eſa.5. Matth.21. Marc.12. Lucæ.20.

Auferã ſepẽ eius, inquit, et erit in direptionẽ: diruã maceriẽ eius, et erit in conculcationẽ. Ponam eã deſertã, nõ putabitur, nõ fodietur. Turrim exſcindã, et vineã meam locabo aliis vinitoribus, qui fructum reddant in tempore ſuo. Placuit olim Deo opt. vineã ſuam electam in magna noſtra Germania ſingulari piorũ hominũ ſtudio plantatã, diuino rore gratiarũ omniũ cæleſtium irrigatam, roſeo martyrum non paucorũ, nec

 obſcu-

obſcurorum ſanguine paſtinatam conſtituere; viua etiam ſepe piorũ Principum obmunire, tutoq; præſidio cingere, immò & macerie contra infeſtos hoſtes vndiq; obducta obuallare. An nõ firma prorſus fuiſſet Eccleſiæ Dei hic conſeruãdæ maceries, tam immenſæ opes à D. Carolo illo magno, aliiſque piis Principibus noſtris maioribus Eccleſiaſtico ordini donatæ? tot arces extructæ, tot inuicta tuendæ pacis atque conſeruandæ tranquillitatis publicæ præſidia vobis in manus tradita, ſi ſuum ad vſum finémque legitimum fuiſſent adhibita?

Quàm olim fuerit lõgè cultiſſima per Germaniã Dei opt. vinea.

An vlla vſquam, quacunque orbis patet habitabilis, reperiatur prouincia, quæ tam firmis, tam ſolidis fuit & intus & foris instructa ſuæ ſalutis, publicæque tranquillitatis tuendæ præſidiis? an vſquam leges magis ſalutares? an vſquam collegia religioſius inſtituta; aut ſtudioſorum ſcholis, linguarumque cognitione instructiora? an vſquã maior, aut fidelior ſubditorum ſuos in dominos obedientia, fides, deuotio? Denique ne quid ad ſuæ vineæ cultum, ornatumque ſupremũ deeſſe videretur, Dominus ille Sabaoth, cuius in manu ſunt omnium iura regnorum, & cui vult ea donat, ſuæ iſti Germaniæ lectiſſimæ olim vineæ etiã Ro. Imp. gloriã ſingulari pietatis verè paternæ munere largiri voluit: vt Turrim illã ſiue ſpeculã, de qua eſt apud Prophetã, nemo poſſet meritò deſiderare: hæc aũt omnia Dei opt. Max. ornamenta ſanè eximia, præclara profectò beneficia, deniq; ſingularia cum primis prærogatiua, dum vineæ dominicæ cultores ſuo erant in officio, ſtabant atque florebant, lætiſſimoque ipſum Deum & homines recreabant deſideratiſſimorum fructuum prouentu. Verùm vbi vnà cũ mundi iſtius non tã ſua mole ruentis, aut ſenio delirantis, quàm noſtra cõſcelerata malitia intereuntis lapſu maior hominũ Eccleſiaſticorũ mentibus inceſſit regnãdi

Vide Albert. Cranzium hiſtor. Eccleſiaſt.

Eſa. 5.

 libido,

libido, quàm docendi; maior principatus ciuilis, quàm Eccleſiaſtici ordinis cupido; maior denique vanis mundi delitiis fruendi, quàm officium ſacerdotale præſtãdi amor totos quoſdam occupauit, ruere mox omnia, & retrò ſublapſa referri.

Quod qui ſynceris, nulloque ſuffuſionis glaucomate, aut lema laborantibus oculis intueri velit, nulla iſtud, meo quidẽ iudicio, pictura ei oſtẽdat clarius, aut echibeat viuidius, quàm hodierna nobis deploranda, vereque Tragica noſtræ Germaniæ calamitas. Agnoſcet enim illud ſacri Dauidis oraculum, Pſalmi 79. threno depictum, tam eſſe in Germanico Imperio ad viuum propè expletum, vt nuſquam magis, vno excepto Iudaïcæ perfidiæ ſpectaculo omnium infeliciſſimo. Vt quid deſtruxiſti, ait, Domine, maceriem eius! vindemiant eam omnes, qui prætergrediũtur viam! exterminauit eam aper de ſilua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam! Etenim deſtructa macerie, quæ piis à maioribus fuit huic electiſſimæ Domini Sabaoth vineæ per leges politicas, immo potius Eccleſiaſticas, quacũq; ex parte circundata, cœperũt eã vindemiare omnes, quotquot viã illã antiquã et auitã à Chriſto, eiuſq; Apoſtolis in Germaniam olim deſtinatis præſcriptam prætergrediuntur, ac in aliud peruertunt Euangelium. Videte tandem, obſecro vos, videte veſtram cladem, viri Eccleſiaſtici, Patres Reuerendiſſ. & fratres chariſſ. ecquænam Eccleſia totum per Imperium ſuperſit ſalua (excepto Belgico, & quadam Norici parte) quæ non miſerè ſit tanquam vinea dilacerata, & dilaniata, immo, vti Propheta prædixit, verè vindemiata? an non plures pleraſque per prouincias, Eccleſiæ agri ſunt ſublati, quàm relicti? an non maior decimarum, aut vinearum nonnuſquam pars ſubtracta, quàm ſupereſt vobis ſalua? an non plures Abbatiæ vt potentiſſ. ita opulentiſſ.

Clades Eccleſiæ per Germaniam quanta. Pſalm. 79.

atque

atque locupletiſſimæ ſunt abreptæ, deuoratæ, euerſæ? At cur iſtud obſecro? Dum enim vineæ cultores ſuo ſeruirent potiùs pigro ventri, impuræ gulæ, inſanæ Veneri; non vti par fuit, ſuo Domino iſthæc largienti Chriſto, ecquid reſtabat, niſi vt cederent fiſco?

Sed quidnam vlterius ſubſequutum? ſane aliud non potuit, quàm quod diuinum prædixit oraculum: nimirum vt ſublato diuini præſidij muro, auxiliíque propugnaculo, exterminaret eam aper de ſylua. Donec enim ille impuri vt nominis, ita & oris incaſti Lutherus antiphraſticῶs ſic veriſſimè dictus, indubia Germaniæ peſtis, certáque pernicies, monachali latitaret cucullo, donec homo caſtiſſimus ſuis illis bis inceſtuoſis in nuptiis cum ſua bellula illa Bornica, publica prius, iſti quàm nuberet Apoſtolo, ſtudioſorum amaſia, ſaltaret hilariter, magnam pleriſque præ ſe ferre viſus fuit pietatem, verumque inſtauraturus Chriſti Euangelium.

Vitam cleri impuram ſacrorũque neglectũ lugenda hæc ſequitur Germaniæ calamitas.

Lutherus ab impuro ſacra prophanãdi ſtudio habet nomen Lauther.

Sed vbi exterminare, ſiue vti pſal. habet λυμαίνεσθαι vaſtare ac profligare vineam Domini cœpit, Chriſti ſacramenta eleuando, myſteria prophanando, dogmata ſubruendo, ſacroſanctas verbi Dei Scripturas peruertendo, deprauando, mutilando, tum demum apparuit aper veriſſimus de ſylua, id eſt ſæuiſſimæ feritatis iuxta ac funeſtiſſimæ atrocitatis; Aper, inquam, ille acerrimus inceſti oris et impuri nominis, vera ſuæ Saxoniæ calamitas, ſontica Germaniæ peſtis, indubia orbis Chriſtiani pernicies Martinus Lutherus: qui violatis Monaſticæ vitæ repagulis, in nuptias præcipitatus bis inceſtuoſas, tutam Dominicæ vineæ ſepem perrũpens, magnã profectò huic electæ Domini vineæ attulit cladem. Vbi namque Ro. Pontificis, qui eum Sathanæ ob renouata, partimque ementita blaſphema tradidit dogmata, odio quaſi æſtro percitus fuit,

Lutherus verè aper de ſylua & arctolyces vaſtat vineã Domini Sabaoth.

Cauſſæ cur iuſtiſſimè Lutherus excõmunicatus: cuius dolore in Ro. Pontificis rabiẽ verſus.

fuit, planè totus rabidi apri inſtar orbi ſeſe demonſtrauit in diſpergendas Chriſti oues arctolycum ſæuum, rabioſum, furioſum.

Hæc exemplis admodum viuis demõſtrantur dialogis Dubitãtij, & de tranquillitate animi.

Quin imò hîc efferata eius rabies conſiſtere non potuit. Siquidem & illud re ipſa expleuit, quod propheticus prædixit threnus, Singularis ferus depaſtus eſt eã. videmus enim, eheu dolor! tot nobiliſſimas Imperij Ro. prouincias ſæuiſſimi iſtius latéque graſſantis apri dentibus depaſtas, vera Dei luce priuatas, craſſiſſima mẽdaciorum caligine demerſas, humanæ doctrinæ præſtigijs captas, excæcatas, dementatas. Sed benignus ille Dei opt. ſpiritus, qui calamitatem iſtam ſuis prædicere dignabatur, remedia item ſalutaria non inuidit, neq; tacuit. Nam his malis omnibus vnum ſupereſſe remedium oſtendit, vt ad Dominum Deum Sabaoth ex animo reuerſi concorditer oremus, quod ſuo ore docere non eſt dedignatus. Deus virtutum cõuertere! reſpice de cælo, & vide, & viſita vineam iſtam! & perfice quam plantauit dextera tua! Si enim Deus optimus max. vobis ſeriam ac legitimam ſuæ vineæ viſitationem cæleſti ſuo ſpiritu ſemel afflauerit, nõ deerunt conſilia vineam iſtam perditam recuperandi, euerſam inſtaurandi, exterminatam replantandi, atque repaſtinandi.

Remedia depellendis calamitatibus Dei opt. benignitas piis dignatur exponere.

Non enim deerũt vobis cooperarij ex præclaris aliquot ſtudioſorũ collegiis (quæ veriſſima ſunt ſimul & certiſſima pietatis inſtaurãdæ ſeminaria) deligendi. Quid igitur, inquias, impedit Eccleſiarum Germaniæ inſtaurationem, ſi nõ deſint quæſiti Dominicæ meſſis operarij? Non defuerint, inquam, operarij iuſto ſtipendio, congruisque honoribus ſeriò quæſiti. Sed animus nobis deeſt officij ſui verè ſtudioſus, qui vera in Deum pietate accenſus, ardentíque ouium ſibi creditarum (pro quarum ſanguine erit aliquando illo ſeueriſſimo Dei iu-

dicio cuique noſtrum reddenda ratio) amore inflammatus legitima neceſſariáque fame diſpereuntibus ſuppeditet alimenta; quibus illæ paſtorum incuria neglectuque afflictæ ad ſanitatem priſtinam redeãt. Si Catholici eam adhiberemus diligentiam, quam videmus, pro pudor! iſtas reipubl. Chriſtianæ peſtes, Anabaptiſtas, Libertinos, Caluiniſtas ſuis impẽdere hircorum à Chriſti grege ſegregatorum caulis, an nobis ſucceſſurum minùs quis meritò diffidat? Illi certo capitis periculo audent vel per prouincias, vbi vigilantiſſima, immo pretio indicta conſtituitur in eorum caput cuſtodia, ſuos quotãnis, idque ſæpiùs, viſitare, ſynaxes ſacrilegas cogere, cœnas prophanas eaſque frequẽtiſſimas celebrare: nos in vera ſalutis æternæ doctrina aut ſerẽda, aut rigãda languemus, dormitamus, ſtertimus, deſperamus. Videmus aduerſarios contra leges maiorum, contra ius publicum, contra ſua adeò Imperij Romani decreta quotannis non ſolũ bona Eccleſiaſtica ſurripere, Abbatias confiſcare, pios veroſque Dei cultores vexare, opprimere, exturbare: ſed omnem etiam repetundarum iuris expereundi viam præcludere.

Collatio diligẽtiæ Catholicorum & aduerſariorum.

Illi tam ingentibus impenſis ferè quotannis ſuos habent conuentus, ſua celebrant ferè Auguſtalium inſtar comitia: nos tantum malum indies inualeſcẽs, immo in horas noſtra inter viſcera exardeſcens, cæci non videmus, ſtertentes non ſentimus, oſcitantes nõ animaduertimus. Meminiſtis quanto ſumptu, quanta diligentia ad euertendã Chriſti Eccleſiam pridem illi noui Euangelici Bonnam confluxerant. Vnus ille N. in Eccleſiæ perniciem non dubitauit omnem mouere lapidem, nullis deterritus impenſis, nullis fractus laboribus, nullis coërcitus periculis, an nos rationes noſtras nobis conſtaturas apud Dominum Deum iudicem arbitrabimur, quòd minùs

Exhortatio ad ſeriã vineæ Domini inſtaurationem ſuſcipiẽdam: & qua ratione faciliime fiat.

nùs pro conſeruanda Dei domo fecerimus, quàm ille ad labefactandam, deſtruendam, funditúſque euertendam?

Quòd ſi minùs illud vos terret iamiam ſingulos vrgens tremendum Dei iudicium, præſentia ſaltem pericula, obſecro vos per Chriſtũ Ieſum, accuratiùs perpendite, atq; viuidiùs cum aliquo animorum veſtrorum ſenſu conſiderate. Ecquid futurum tandem creditis, o viri Eccleſiaſtici, dum paulatim vrbis plumæ tanta dignitate, tantisque opum prouentibus decoratæ euelluntur? tam nobilia veſtri collegij, corporiſque Eccleſiaſtici membra decurtãtur, immo ad viuũ præcidũtur?

Nouerat ille nugator in apologo caudam equinam ſingulis euulſis pilis totam tandem euellendã. An non & vobis idem euenturum præſentiſcitis? an vos iam nũc veſtris armis oppugnari, ac tantum non expugnari nondum videtis? an non veſtris opibus, veſtris prouentibus, veſtris denique præſidiis ipſos paſſi eſtis fieri propemodum inſuperabiles?

Quos verò in Clerum gerant animos, quidnam vobis moliantur, ſi ex domeſticis ipſorum in vos ſtudiis nondum didiciſtis, ſatis ſuperque doceat Gallicus ille, & Belgicus noſter motus, dudũ ab impuriſſima ſectarum omnium colluuie concitatus. Quibus enim laquei erant parati? quibuſnã ſicæ? quibuſnam veſperæ, quas vocant, Siculæ, dictæ? quibuſnam dies paſſim fuit laniena deſtinatus? An non & vobis idem exemplum metuendum? an non eiuſdem omnes creditis ingenij, qui
Iohan. 8. *illum omnes eundem patrem habent, quem veritas ipſa dixit fuiſſe ab initio homicidam?*

Ecquid igitur, obſecro, adhuc cũctamini ſalutaria adhibere conſilia, quibus incendiũ iſtud exitiale maiores in dies colligẽs vires, certò & vos et nos abſumpturum (ni occurratis tempeſtiuè) vel tandem cohibeatur, aut ſaltem ſiſtatur, ſi extinguendi,

tinguendi, ſopiendíue nõdum ſpes eſt? Certè ſi legitima cogeretis Eccleſiaſtica concilia, quorum, teſte D. Auguſt. ſemper ſaluberrima eſt in Eccleſiis authoritas, non foret difficile, quod nunc pleriſq; malè conſultis videtur impoſſibile.

Errantium numerus ingens eſt; fateor. ac propemodũ, heu dolor, infinitus. Sed non eſt reſina in Galaad? vti ait Propheta. An manus Domini eſt abbreuiata, vt ſaluare nequeat, aut priſtinum ſuæ vineæ reddere ſtatum ſaluum, incolumem, florẽtem? minimè omnium, viri Eccleſiaſtici, minimè. Sed aderit pius laborantibus, fauebit propitius vineam ſuam repaſtinantibus, atque opera indefeſſa excolentibus. Alioqui, proculdubio expectate, quod Iudæis Do. Chriſtus cõminatus eſt, atque ipſa re expleuit. Dabitur, inquit, genti facienti fructum eius. Idem & vobis dictum accipite. Cuius rei præludium videte obſecro, an non Deus opt. max. iam nunc rebus ipſis agere cœperit hoc in ampliſſimo ſpectabilis orbis theatro. Poſteáquam enim diuino permiſſu fera illa peſſima, quæ Dei filios electiſſimos diſgregauit, mactauit, deuorauit, orco, æternoque inferno mactatos tradidit, ſua fuit pro libidine, immo rabie in hanc Dei vineam Germanicam graſſata, vbi iam illa non leuiter iaceret afflicta, magnáque ex parte exterminata ac tantum non euerſa, placuit eidem Deo opt. max. cui omnes ad nutum parent orbis nationes, nouum ſuo Euangelio à Germanis partim deriſo, adulterato, repudiato, aperire Orbem; qui diuinum ſuum nomen per Germanias atrociſſimis iniuriis vexatũ, impiiſque blaſphemiis violatũ legitimo veneraretur honore atq; digna coleret veneratione. Quid deinde? paucorũ ſanè monachorũ, quos tã rabidè exoſos miſera habet Germania, paucorũ inquã monachorum Dei cultorum opera plures per Indiam nouumque terrarum

Infinitæ errantiũ nationi non deeſt medicina, modò legitimè adhibeatur.

Ierem. 8.

Eſa. 59.

Lucæ. 20.

orbem

orbem ſibi conuertit credentium myriades, quàm per Germaniam fortaſſis pereant centuriæ; licèt hæ prorſus etiã videantur innumeræ. Qui illinc reduces veniunt, ſex milia monaſteriorum aiunt extructa, vti olim apud Ægyptios initio Chriſtianiſmi; adhæc fere 600. Chriſti ouibus Epiſcopos creatos.

Sed quidnam his veluti ex proſcenijs tandem eſt conſequuturum? Ecquænam fabulæ, immo tragœdiæ huius futura eſt Cataſtrophe? an aliud, quàm quod Chriſtus Iudæis comminatus iam pridem præſtitit, idem & nobis aliquando (ni ad mentem & ſuum quiſque redeamus officium) certò ſit euenturum? Regnũm Dei iam pridẽ ingratis atq; infœcundis Iudæis ereptum, nobis gentibus, paganisq; datũ: vbi hoc illi reſpuiſſent, Dei cultores iniuriis laceſſiuiſſent, veréque dilaniaſſent; diuinum Dei opt. max. nomen Chriſtiana Religione colendum blaſphemiis ſacrilegis affeciſſent. Vt ergo tunc naturalibus non pepercit ramis, an iſtis parcet inſititiis ad illorum exemplum veram Euangelij Chriſtiani doctrinam reſpuentibus, veros Dei cultores, Sacerdotes, Monachos, Sanctimoniales vexantibus, affligentibus, opprimẽtibus, eiicientibus, atque in his miſerum ereptis facultatibus, auitisq; poſſeſſionibus, exilium expellẽtibus? Non tulit inultum Carthago vrbs, Romæ quõdam æmula, maior ipſa aliquando gloria, opibus præſtantior, honore illuſtrior, cùm Dei ſeruos monachos (teſte diuo Saluiano lib. 4. de indicio ſuorum temporum) plateatim vexaret, nominatim per compita lædoriis compellaret, contumeliis infeſtaret: an vobis impunè ceſſuram exiſtimatis tam immanem vim Dei cultoribus tot per annos illatam? an pauperum lachrymas nunquam ſperatis patri orphanorum & iudici vindicíque viduarum exaudiendas?

[Margin: Qualis metuenda Germanis Lutheranæ tragœdiæ Cataſtrophe, ni occurratur tempeſtiuè.]

[Margin: Roman. 11.]

[Margin: Vide D. Saluianum lib. de iudicio.]

Sed

Sed dicat aliquis, Electoria celſitudo, ſacerdotalis dignitas, principalis excellentia facilè præſentem Germaniæ ſtatum tuebitur tranquillum, certaq́; Eccleſiæ Dei ſucceſſio infauſta iſta omina facilè depulerit.

Olim Iudæi iactabant tẽplum Domini: nunc Hypocritę ſuos crepant titulos Imperij & Eccleſiæ.

Scilicet, tam facilè atque tutò, quàm olim Judæos à comminatis dudum plagis illa vox verè pharizaica, templum Domini! templum Domini! templum Domini! vt enim illi ſuarũ cupiditatum, auaritiæ, libidinis, inuidentiæ, omnis deniq; improbitatis ſatagebãt, nihil penſi ducẽtes ecquid de diuinis fieret mãdatis, modò ſuæ ipſis eſſent leges ſaluæ, ac traditiones humanæ ad quæſtum multò vberrimum comparatæ ſtarent incolumes: ita & nunc, niſi alia ineatur ratio, collapſam potiùs quàm labefactatam iſthic Religionem puritati ſuæ, natiuæque caſtimoniæ vindicandi, offendicula intolerabilia tollendi, officium denique legitimè præſtandi, viderit quiſque quonam pacto poterit illas nobis plagas Dei ore fallere, neſcio, comminatas euadere. Ierem. 7.

Verùm tamen bona ſpes nos habet pleroſque omnes Ec. præpoſitos atrociſſimis Germaniæ patriæ noſtræ ſuauiſſimæ plagis admonitos, Torpatenſis Eccleſiæ opulentiſſ. ac Lithuaniæ exemplo longè miſerrimo perculſos, ſuiſque adeò damnis domeſticis adactos, periculis denique certò in dies impendentibus coactos de curando legitimè atque verè tandem paſcendo grege dominico iam fore ſolicitos. Ad quod pij paſtoris officium præſtandum, videlicet ſanandi oues Chriſti languidas, colligandi afflictas, fouendi laceras, reuocandi palabũdas, ne iuſta & facilis deſit ratio, varia vobis ſunt ineunda conſilia: ſerioq́; diſpiciẽdum quibuſnam remediis vtendũ potiſſimum, vt iſthæc pij paſtoris officia ſedulò & obnixè cariſſimis Chriſti Domini ouibus præſtanda ſalutariter impendantur.

Variæ ſiquidem ſunt populi veſtræ fidei crediti peſtes, quæ um vt numerus propè eſt infinitus; ita qualibet Chriſtiano gregi pernitioſa, certoq́ue exitialis & interneciua. Verùm non tã eſt morbus iſte ſonticus, vt ſit incurabilis: non tam deploratũs, vt ſanari nequeat: non ita deſperatione plenus, vt nihil remedij ſalutaris admittat. Stolida enim iſtorum deſperationis authorum conſilia mihi prorſus probari non poſſunt: qui ad Galeni aut Hippocratis exemplum in morbis deploratis nihil adhibẽdum volunt remedij humani, ſed naturæ relinquenda omnia. atqui alia corpus, morbo affectum ſanandi ratio; alia mentem errore obnubilatam: alia etiam morborum corporis remedia, alia animorum.

Nondũ eſt deſperandũ de ſananda Germania, licet variis ſectis contra ſe diſſecta.

Quanquam enim longè lateq́ue toxicum iſtud Euangelicorum ſanè virulentiſſimum ſit diffuſum, plurimoſq́ue tabẽ ſua verè peſtilentiſſima infecerit, vitalia erodens atque tantum non abſumens: non tamen deſunt, Deo opt. gratia immortalis, qui genua ſua non curuauerunt ante veriſſimos iſtos Baales, vel ſeptem milia qui (ſi in capita ſupputentur) numero illis non ſint fortaſſis impares futuri.

Ingẽs Catholicorum per Germaniam numerus: ſectariis nõ inferior, neque impar.

Huc accedit quod non eadem omnes lues contaminauit, non eadem virulentia omnes afflauit; ſed vti mendacium ſemper ſua eſt natura multiplex ac varium, quia ſimplici à veritate diſſonãs: ita varias in ſpecies diſtracti nõ modò ſentiũt diuerſa, ſed ſibi etiã pugnãtia, adeoq; ex diametro cõtraria quæ vel ſuo colliſu mutuo tandẽ enecẽt ſeſe ipſa, atque ſemel de medio tollant. Quod enim de aconito veteres memoriæ proditum reliquere, hic veriſſimè locum habet. Vt aconitum hominem occidat, niſi inuenerit, quod in homine perimat; cum quo ſolo colluctatur, velut pari intus inuento, atq; ambo per ſe exitialia mutua commoriuntur lucta, vt homo

Illuſtri aconiti exemplo demõſtratur facillima perinde ac certa Germaniæ ſanatio.

ſuperſit: Ita in iſtis longè peſtilentioribus animorum aconitis vſu venire aliquando eſt animaduertere. Complures namq; recens ſectatos doctrinæ genus vbi ſuis indulſiſſent ad quoddam tempus cum animi cupiditatibus, tum corporis volupta tibus, lata iſthac Euangelij noui via belle monſtratis ad reſipiſcentiã rediiſſe eſt deprehenſum, quòd ſuo admoniti malo plerique vltrò ad mentem redierint, qui videbantur anteà vel omnium deploratiſſimi, ſuóque iudicio puri puti Euangeliciſſimi, atque Eccleſiæ (vti arrogantiſſimè iactabant) reformatæ omnium probiſſimi. Vide Plin. natur. hiſtor.

Et quidem conſideranti mihi quanã ratione innumeræ, funeſtæq; iſtæ Germaniã miſerrima facie diſſipantes atq; diſturbantes ſectæ exſcindãtur, non raro in mentẽ venit admirari cæleſtem Dei opt. max. prouidentiã omnium gubernatricem: quæ tam eſt nouo in dies miraculo omnipotens, vt vel ex malis longè peſtilẽtiſſimis ſaluberrima ſubindè ſuis electis conficiat pharmaca. Certè ſi Dei opt. max. benignitas huic populo animi oculos reddere dignaretur, non parum ad ſolidam animorum ſanitatem recuperandã aliquando conduxerit & iſtud remediũ, ſuo ipſorum ex malo petendũ; nimirũ vt variis iſtis, iiſdẽq; abſurdiſſimis conquaſſatus atque colliſus opinionibus in ſe ipſe frãgatur, animi ferocitas hebeſcat, errãdi libido deferueſcat. Quo enim craſſiores Cacodæmõ iſtius tragœdiæ choragus, atque omnis Germanicæ iſtius verè paricidalis diſſenſionis fax, ſpargit errores, aut fœdiores ſerit opiniones, hoc plaga erit aliquando electis Dei filiis ſanabilior: vt non dicam pleroſq; (quod cõpluſculis ſumus gratulati) ad ſanitatẽ, varios licèt poſt variarum peſtium paroxiſmos, vltrò redituros. atq; adeò feſtinantiùs properaturos. Quod vt vero appareat ſimilius, non leui argumento fuerit et illud obſeruaſſe nunquã ab Euan- Quò craſſiores fœdioreſque cacodæmon per Germaniam ſerit errores, hoc ſanabilior: ſi docta medicorum accedat manus.

ab Euangelij exordio tam abſurdam ſimul & craſſam, pinguiſque naris, ac planè ruſticanam, deprehenſum atque euitatu facilem errorum luem fuiſſe graſſatam, quàm nunc infelicißimo hoc noſtro ſeculo. Talem namque diuinæ iræ plagam degeneres ac bruteſcentes populi Chriſtiani mores & per Germanias & per Gallias delitijs ventris ſui deditißimi, mundo ſuis cum vanitatibus pereunti deuotiſſimi, vitijsq́; carnalibus perditiſſimi efflagitaſſe videntur.

Verùm ſi huic remedio, quod Deus opt. ma. vt in aconito, ita et in errorũ animi venenis naturaliter aliquãdo immittere videtur, humana pij paſtoris acceſſerit induſtria, quæ denſiſſimas illorum errorum, quibus excæcati detinentur captiui, ſuæque ſalutis ſunt ipſi infeſtiſſimi hoſtes, detegat caligines, oſtendat abſurditates, demonſtret impietates, magna ſanè facilitate plurimi ad animi ſobrietatem, mentiſque noua peſtilentium opinionũ epidimia euerſæ reuocentur ſanitatem.

Sed inpræſentiarum non eſt de omnibus iſtarum peſtilitatum generibus dicendi locus: Solùm namque de iis modò agitur, qui Confeſſionem ſeſe profitentur ſequi Auguſtanam: qui vt non modo ſuis quoque ſunt diſſecti opinionum diſſidijs planè capitalibus: ita non ignobiles aliquot ipſorum Eccleſiæ nouum minimè diſſimulanter ſectantur Euangelium, quod ſuo à Luthero Confeſſionis Auguſtanæ magiſtro dudum fuit certiſſimæ hæreſeos, Diabolicæque impietatis damnatum. Svvinglianos dico & Sacramẽtarios, varij admodum nominis omnes tam nouos, quàm veteres: vt alios nunc ſilentio pretereamus. Iſti autem Caluinizantes vt extra Germaniam facilè vincunt ingentes Lutheranorum turbas: ita & in ipſa quoque Germania ſeſe tantos progreſſus iam pridem feciſſe gloriantur, vt de veritatis ſuæ (ſi ſuperis placet) victoria,

Lutheranos paſſim degenerare in Caluiniſtas, quos Lutherus damnat manifeſtæ furoris & impietatis.

Confeſ. Manſuelden. Illyr. cõtra Victorinũ.

ctoria,

ctoria, & de ruina papatus Saxonici, id eſt Lutherani pſeudo Euangel.j, Paeana canere non dubitarint.

Quod eſſe multò veriſſimum Illyricus ille cum ſuo coniuratorũ manipulo, Germaniæ Dauus atque fax flagitioſiſſima tragicis boatibus deplorat, non ſubticens vel primarios Conſeſſ. Auguſtanæ duces Caluiniſtis apertiſſimè fauere: immo ſe ſuoſque hac etiam de cauſſa fuiſſe Jenenſi academia expulſos. Alüs etiam de cauſis ſuo Lutheri Euangelio triſtem ominatur ruinam, idque admodũ breui, tetricus ille Sarcerius, vna cum ſuis illis Symmiſtis Confeſſionis Manſvelden. varias Lutheranorum ſectas condemnantis authoribus

Præfatione v. Centuriæ. Illyricus cum ſuis boatu tragico deplorat Lutheraniſmi ruinam: vt & Eraſ. Sarcerius Confeſ. Manſueld.

Suis ergo vulneribus iam paſſim per Germanias corruit, aut, vt veriùs dicam, in peſtilentiorem degenerat peſtem Lutheraniſmus, Confeſſione Auguſtana olim orbi propoſitus: cui ſanando, ſi docta, ſi ſedula medicorum ſpiritualium acceſſerit manus, equidem minimè deſperauerim, breui admodum nos lætiſſimam viſuros iſtius tragœdiæ, qua pij omnes propè contabeſcunt, cataſtrophen. Si enim hoc morbo laborãtibus manſuetè proponantur, candidè aperiantur, apertè exponantur, quibus noua ipſorũ doctrina ſcatet, aſyſtata, nugæ, abſurda, calumniæ, mẽdacia, nullo certè negotio plurimos liceat ad reſipiſcentiam reuocare, atque ad Chriſti Dom. ouile palabũdos poſtliminiò congregare. Cùm enim publico ſuo ſcripto dudum Cæſari Auguſto Ferdinando. F. M. Francfordiæ anno LXII. *exhibito fateantur ob errores doctrinæ à vobis & Ro. Pontifice, id eſt à Catholica Dei Eccleſia ſeſe neceſſariò diſceſſiſſe, demonſtratis iſtarum* XXIIII. *cauſarũ (quibus tota fulcitur Germaniæ, vti delecti illi Confeſſioniſtarum Patroni aiunt, diſcordia) ineptiis, calumniis, mendaciis, non fuerit difficile homines, vel mediocriter prudentes, ſuæque ſalutis minimè*

Ex nouæ Cõfeſſionis Auguſtanæ apologia certiſſimum petatur ſanãdæ Germaniæ remedium.

C prodig's

prodigos in certum reducere ſanitatis recuperandæ gradum. Videbũt enim perſpicuè allatas contra nos diſſidij iſtius tam pernicioſi, totíque Germaniæ certò exitialis cauſas in nobis re vera non hærere: meramq́; calumniam eſſe, quòd in vllo doctrinæ capite hic à deputatis illis Anonymis Confeſſioniſtarum Theologis atque Conſiliariis politicis allegato nos Catholici doctrinam Chriſti contra ſcripturas & Orthodoxorum PP. ſententias deprauauerimus, adulterauerimus, prophanauerimus: aut vti impiè blaſphemant, in cultum impium, diabolicum, idololatricũ permutauerimus. Quod vt omni ſemel careret dubio, atque longiùs à cælo diſtare terrã, quàm hæc à Catholicis ſunt aliena, nos in piæ matris noſtræ Eccleſiæ Chriſti Catholicæ gratiam in ſingulis 24. Antitheſeon doctrinæ piæ & impiæ capitibus hac pro virili conabamur toti orbi et noſtræ in primis Germaniæ patriæ dulciſſ. demõſtrare.

Prodigioſæ in Catholicos calũniæ plurimos facilè ad ſanitatem reuocent: ſi recte demõſtrẽtur errare à Catholico Chriſti grege ouiculis.

Porrò hæc alma veritatis Euangelicæ lux, & ſi omnium clariſſimè in Eccleſia Chriſti Catholica in hunc vſque diem, Deo opt. gratia, effulgeat: tamen cur à populis veſtræ fidei creditis non liquidò videatur, aut ſalutariter percipiatur, res duæ; quin potius, ſi expendatur accuratius, vna ſolùm obſiſtit. Prior eſt ex populi erroribus, quorum caligine mens obfuſcata, aut recti ſpecie falſa & illuſa, verũ cernere nõ poteſt: altera, quæ prioris videtur origo, eſt ex doctorũ, quos ei præficitis, aut præfectos toleratis, vita impura; quæ nõ ſolùm noſtræ profeſſionis dogmatibus opinionẽ veritatis detrahit, ſed ipſam quoque lucem propemodum vertit, iuxta Euangelicam parabolam, in tenebras: Si lux veſtra tenebræ ſunt, inquiebat Dominus, ipſe tenebræ quantæ erunt?

Impedimẽta tollẽda per Epiſcopos quæ faciliſmam Germaniæ impediunt ſanationem. & in fidei veritate concordiam.

In primis igitur dãda erit opera per quàm ſedula nõ minùs quàm neceſſaria, vt paſtorum & doctorũ Catholicorũ vita

Curandũ vt vita Paſtorũ Euangelicæ reſpondeat doctrinæ.

ita ſit Euãgelicis moribus exornata, ne luci Euangelicæ per ipſos propagandæ vllũ obiiciatur obſtaculum. Cùm enim ipſi ſint lux mundi à Chriſto Domino & appellati & conſtituti, ecquid obſecro aliud neceſſariũ conſequatur, quàm vt hoc doctrinæ Apoſtolicæ fulgore per denſiſſimas vitæ ipſorũ impuriſſimè fuligines obſcurato, ſi nõ vniuerſa, certè pleraq; tenebræ videantur & impoſturæ? Vt enim fax licet nõ parũ illuſtris, ſi fuliginoſæ includatur lucernæ, adeò nõ apparet fax, vt propemodũ videatur à medio. corpore minùs diaphano ſi non extincta, certè minùs luculenta: ita & Euangelicæ doctrinæ fulgor, ſi ab impuro diffũdatur lucernario, minùs inclareſcit, minùs effulget, minùs denique; illuſtrat. vt nõ dicã, haud rarò improbos magiſtrorum Eccleſiæ mores puriſſimæ dudum luci denſas aſpergere fuligines, craſſasque ſubindè offundere nebulas: quibus electus Dei populus aut imitando ſeductus, aut zelando offenſus, veram Chriſti Ieſu Eccleſiam deſerens, diabolicis ſeſe, odio vitãdi mali, miſer tradit Synagogis. In confeſſo nãq; eſt, nulla in re tantũ ſibi aduerſarios exiſtimare collocatũ præſidij ad ſuas dãnatiſs. opiniones ſtatuẽdas, noſtráq; veritatis Euãgelicæ dogmata in ſpeciẽ probabiliter conuellenda, quàm in iſta impura impurorũ Catholicæ Dei Eccleſiæ magiſtrorũ vita, moribusq; doctrinæ nihil minùs quã cõſentaneis. Si ita eſſet, vti Sacerdotes docẽt, inquiũt, an aliter quàm docent, facerẽt? Si ita corde crederẽt Sacerdotes, vti ore quidem docẽt, an ita viuerent? his diabolicis ſophiſmatibus imperita plebecula illuſa, veréq; ludificata, et præſtigiis faſcinata nouos turmatim ſequitur magiſtros ſturnatim aduolitãtes, ſibi ſerò gratulata, quod ſibi au ibus, iuxta Pauli prophetiã, pruriẽtibus cõtigerint tãde magiſtri, qui viã regni cælorũ docẽt ſpatioſiſſimã, portãq; vitæ æternæ aperiunt latiſſimã: quæ citra

Sophiſmata quibus populo ſeducendo illudit diabolus ex impura Paſtorum vita.

ieiunij labores, citra lachrymas, citra ſudores, citra omnem denique corporis laſciui ac delicati cruciatum, à deliciis ad delicias deducat æternas.

Iſtis blandiloquētiis, adulationibus, falſiſque benedictionibus ſeductus tunicatus popellus mirè ſibi blāditur de noui iſtius Euangelij (quod opinantur infelices) luce, quæ tam facili compendio, nullo negotio, nullo ſudore, nullo labore à vita iſta lætiſſima, non vigiliis aſpera, non carniū aut deliciarum abſtinentiis triſti, non ſtatis ieiuniis tetrica, non veteris vitæ pœnitentiæ laboribus dura, aut Confeſſionis onere moleſta, ad vitam trāſferat immortalem. Quam doctrinam humano ingenio, carnalique animæ multò gratiſſimam, vt pro vero ſuſcipiant plurimi, facit quod pleroſque cùm Paſtores, tum Concionatores, horumque dominos Canonicos, feréque omnes paſſim Eccleſiaſtici ordinis Prælatos vident, immo inuident, omni rerum iſtarum terrenarum copia beatos, dulci fortuna, opulentiaque non minùs quàm poculis ferè quotidianis ebrios; neque magis de calcanda illa arcta Euangelij via, déque anguſta regni cæleſtis porta ingredienda, ſolicitos, quàm ſint Epicuræi. Etenim ore quidem Chriſtum ſtrenuè admodum ad ſudores vſque & rauim prædicant, nullas docendi partes omittunt, Eccleſias D. Pauli exemplo circumuolant, ſed vt linum & lanam colligant, decimas comportent, vindemias conuaſent: ita vt ſi opus externum cogites, nihil videantur prætermittere, quod Deus opt. de legitimo paſtorū præſcribit officio. Contrà ſi vitam inſpicias, ſuæque doctrinæ vel leuiter componas, planè videas eam Euangelicæ neque congruere ſobrietati, neque terrenorum contemptui, neque voluptatum carnalium mortificationi: ſed veluti mercenarios ventriſque mancipia, & quaſi doctrinæ animo ſuo nec gratæ, nec ventri commodæ

Eccleſiaſticorū nimia diligētia vt lanam & linū quærāt accuratius, quàm quæ Chriſti ſunt.

commodæ, doctores operam ſuam Chriſto quidem voce et ore locare, lingua etiam ſonare; ſed moribus oppugnare, vita contraria veréque Epicuræa euertere, proterere, proculcare: adeóque, ſi cum D. Paulo verum dicere volumus, factis Deum negare. vnde non infrequens, hac tempeſtate Caluiniſtarũ inundante, illa & plebeiorum & optimatum vox, Ecquis poſſit credere ita ſeſe S. Euchariſtiæ habere myſteria, cũ talis ſit ſacrificulorum quotidie poſt pocula, poſt oſcula, poſt popinas & lupercalia ad aras proſilientium vita? Ecquis iſtis porcis de anguſta regni cæleſtis via fidem habeat, qui ſuis cum ſubantibus ſuibus fœdiſſ. volutantes ſanctam docẽt corporum caſtimoniã? qui aſſiduis dediti, immo adobruti poculis, ac nõnunquam bis, ter, vno die ebrij, moderatam nobis occinunt ſobrietatem, voluptatum abſtinentiam, cæleſtem deniq; mundi & corporis oblectamentorum contemptum?

Cur Paſtoribus & Concionatoribus Catholicis fidem nõ habeat nunc Dei populus.

Iſtius modi exemplis, veris quidem, ſed vanis ſophiſmatibus aſtutia ſathanica capti, abuſibus offenſi, ſcandalis ſanè grauibus fracti, à veritate, quæ in Chriſto eſt, ſeducti ſunt plurimi, pluréſq; in horas à Chriſto ad Belial turmatim deficere non deſinunt, cum magiſtros ſibi accumulant, ſiue vti Paulus his de temporibus prophetans ait, coaceruant. Iſti verò quod cuiuſque palato & auribus prurientibus gratum eſt, docent perſtrenuè, nihil penſi habentes quòd nunc contra ſuum Lutherum, nunc contra ſuum Caluinum, immo contra ſe adeò ipſos docẽt; modò auditoribus ſuis grata, et, vti eſt apud Prophetam, loquantur placentia. Eſa. 30.

Siquidẽ in hunc vel illum hominẽ nõ maiori vtũtur fide, aut conſtantiá, quàm dudũ in ſuum Dominũ Chriſtum. Quis enim neſcit, pleróſque omnes iſtos noui Euãgelij magiſtros ex nobis eſſe egreſſos? an non Paſtores pleriq; in ſæuiſſimos ſunt

 conuerſi

conuerſi lupos? an non plerique facti Lutherani? an non multò plures & illi ipſi caluinizant? an non quaterni ſimul Paſtores ad fœda, ſpurciſſimáque Anabaptiſtarū transfugerunt luſtra? Vnde iſta tanta precor, gregis dominici calamitas? an quia Eccleſiæ primates ſuum negligūt paſcere, viſitare, curare gregem? an quia ſuorum Paſtorum mores non ſatagunt Euangelicæ doctrinæ conformare, vitamque ad Canonica inſtituta caſtigare?

Proinde ſi ſeriam, aut non ſimulatam meditamur Reuerend. in Chriſto PP. Eccleſiæ Chriſti inſtaurationē, ouicularum eius per Paſtores diſperſarum congregationē, hæreditatis eius à vinitoribus diſſipatæ, conculcatæ, prophanatæ redintegrationē, ante omnia neceſſariū eſſe ſatis liquere arbitror, prius repurgandos eſſe Chriſtiani Euangelij precones, Eccleſiarumque veſtrarum paſtores, quàm ſolidam vobis polliceri queatis populi veſtræ vt fidei crediti, ita & veſtris de manibus illo iudicij die requirendi ſanitatem, aut cum vera Orthodoxa & Chriſtiana doctrina concordiam.

Vita bona à doctrina ſeparari non debet.

Si quidem religio Chriſtiana non ſolum ſita eſt in doctrina vera, ſed in vita etiam pia, quæ legibus reſpondeat Euangelicis, quæ duo ita inter ſe apta connexaque cohærent, vt & hic locum veriſſ. habeat, quod de nauigio reſpondit iuriſconſultus; Si diuidas, perdas. Quid enim aliud futurum, ſi vita Doctoris ſuæ doctrinæ diſſentanea contemnitur, quod magnus ille Gregorius prædixit veriſſimè; quàm vt & doctrina quoque deſpiciatur? Iſtud ſi vſquam locum meretur, maximè apud Germanos eſt veriſſimum: apud quos plus boni mores valent, teſte Cornelio Tacito, quàm alibi bonæ leges. Quapropter cùm iam doctrinæ noſtræ Catholicæ ab aduerſariorum calumniis vindicādæ atque contra horrida nouorum erro-

De moribus German.

errorum monſtra propugnandæ ratio ſit inuenta, totique orbi hic demonſtrata, remediúq; expoſitum, quod iſthæc pernicioſa opinionū diſſidia, Chriſto bene propitio, queat cōſopire, electasque Chriſti Domini oues vobis creditas ad reſipiſcētiam, ad obedientiā, ad Eccleſiæ vnitatem reuocare; omnibus velis remisque vobis connitendum, vt huius rei non minus neceſſariæ, quàm multò præclariſſimæ, vnum illud ſemel de medio tollatur impedimentum, quod vna totius orbis Chriſtiani voce veriſſimè acclamante ipſi opponit impura cleri vita.

Quæ niſi ad diſciplinam reuocetur Canonicā, ecquid profuerit, ſanctiſſimos in libris ceu vagina extare vitæ Chriſtianæ Canones: cùm plus illorum frāgat authoritatē impura, laſciua, perdita Eccleſiaſticorū vita, quàm doctrinæ aduerſariæ falſitas, aut errorum paſſim graſſantiū plauſibilitas? Cuius rei indicium eſt multò certiſſimum, quod errantium fratrū plurimi magis à vero aberrāt improbis ſuorū paſtorum, aut clericorum opulētiorum moribus offenſi, quàm errorum, quibus iam detinentur captiui, inducti probabilitate. Initiò enim à veritate quorundam moribus impuris, aut improbis alienati, magis capiebantur nouorum magiſtrorum vita in ſpeciem ſimplici, auaritiæ omnis aut arrogantiæ neſcia, ac verè, vti ipſis tum videbatur, Euangelica: quo laqueo vbi eos callidus ille humanæ ſalutis hoſtis diabolus intricaſſet, poſteà in varios, quò libuit, venenatæ doctrinæ impulit atque impegit ſcopulos. In quibus ceu naufragi vētorum vi iactati, vndarūq; fluctibus volutati, cùm hærere nequeāt cōſtantes, nūc hoc, nunc illud ſectati impiæ doctrinæ genus, res ipſa clamat, non tā eos eſſe deploratæ ſalutis, vt ad ſalutarē omnibus veritatē in Catholica Dei Eccleſia ſolum, vti hactenus ſemper accenſam, ita & nunc relucentem, non poſſent reuocari.

Vitam Clericorum ad Canonicam diſciplinam reuocandam.

Tolla-

Tollatur igitur omni ſtudio vnum illud impuræ Eccleſiaſticorum vitæ impedimentum, non defuerit conciliandæ concordiæ Germaniæ atque ſarciendæ vnitatis Eccleſiaſticæ ratio: qua omnes ſemel Chriſti oues illud vnũ ad ouile reuerſæ, vnum etiam agnoſcant vnius Chriſtiani ouilis Paſtorem.

Quid enim profuerit vel doctiſſimos Chriſtianis gregibus deſtinare paſtores, ſi impuri illorum mores doctrinæ Chriſti detraxerint veritatis opinionem? Diſſolutiſſima Cleri Germanici, potiſſimum Cathedralis, vita omni luxus genere perditiſſima, an non aliud hominum oculis ſuggerit, quàm cõcionatorum vox inſonat auribus? Quod ſi ad monaſteria vix ſuo nomine (prò dolor) digna quis digrediatur inſpicienda, an non ibi monachorum verè numerus, vbi præter nomẽ & cucullum vix aliquid videas monaſticæ aut ſobrietatis, aut pietatis? Nolo irridere, ſed potius deplorare tacitus, Concubinariorum greges, Concubinarum gynæcia, Cœnobitarum ſympoſia totum per diem, noctemque profundam protenſa: an non reperiantur qui ſibi, vt quidem opinantur, ſolis, totos alunt concubinarum greges? non vnam aut alteram, ſed ternas dico, atque quaternas?

Plus offendit vita, quàm pia mouet doctrina.

An non ſunt qui beneficiorum nũdinationibus ditantur, de die bis, ter ebrij: de nocte (pudet dicere quoties) varijs cũ amaſijs ſponſi? An non ad tremendam angelis, diuinã aram, accurrit Biberius, qui pridie vino aut ſemiſapida ingurgitatus cereuiſia, publicè Galiardam ſpectante ridentéque ſuum myſtam populo aſſolet tripudiare? An non reperti, qui mane ſacris operati myſteriis, à prandio hiſtrionicam ſcurræ lepidi in orcheſtra ſaltabant fabulam? An vllo paſſim hominum, etiam viliſſimorum, ordine tam immoderati exiſtunt lurcones, tam ingentes voragines, tam inexplebiles Bibones atq;

merones, quàm in Canonicorum collegiis atque monaſteriis olim veræ ſobrietatis atque omnis pietatis officinis? An denique nobis exempla deſint Tricongiorum, qui nocturna crapula ſaturi, immo ſaburrati in tremẽdo Dei opt. max. altario per auroram agũt (vbi vel ructare foret turpiſſimum) quod Ro. ille magiſter Equitũ, Antonius homo nequiſſimus in conſpectu Po. Ro. vt vomentes fruſtis eſculentis vinum redolentibus gremium ſuum & totã (prò facinus abominãdum!) tremendam Dei opt. max. aram impleuerint? Plura omitto, (nam & iſta paucula virtutis clericalis emblemata diu animo dolenti preſſa inuitus retuli: quò ſuis vel tandem à Cenſoribus cleri Patribus ſanè indulgentiſſimis aliquando caſtigentur pro meritis) ad alia magis neceſſaria tranſiturus.

Impuri quorundam mores planéque abominabiles populũ à ſacrificio retrahunt ad exemplum filiorum Heli.

Siquidem de templo malum omne, vti & bonum, in populos profluit, teſte Chryſoſt. Com. in Matth. c. 21. Vbi enim Sacerdotium integrum fuerit, tota Eccleſia floret: Sin autem corruptum fuerit, omnium fides & virtus marcida eſt. Sicut cùm vides arborem pallentibus foliis, intelligas quod vitium habet in radice: ſic cùm videris populum indiſciplinatum, ſine dubio cognoſce quod Sacerdotiũ nõ eſt ſanũ. Quod Apophthegma D. Chryſoſtomi ſi vnquam fidem meruit, aut vſquam locũ habuit, nunc in primis apud Germanos meretur fidem. Verùm quia res in confeſſo eſt, nos de mali huius ex arboris Eccleſiaſtici quaſi radice prognati remedio laboramus ſoliciti. Hoc vnum igitur, quod diximus Eccleſiaſticæ pacis, Germanicæque in vna Chriſti fide verè Euangelica concordiæ impedimentum in vita Eccleſiaſticorum impura ſiue improba ſitum, nullo tolletur negotio, ſi ille omnium malorum fons ſemel obturetur auaritia: ſcelerata, inquam, illa auaritia, ſacrilega iſthæc auri ſacri fames, omnium malorum, teſte D. Paulo,

Reipublicæ ruina ex impura clericorũ vita.

Fons malorum omniũ quæ Eccleſiam vaſtant obturãdus qui eſt auaritia.

radix: quæ aut paſtores inſtituit indoctos, ineptos, improbos: aut paſtoribus Decanos præficit minùs pios, & idoneos, ac magis quæ ſua, quàm quæ Chriſti ſunt, quærentes.

Typus paſtoris Chriſtiani cuius opera facillimè errores omnes nunc graſſantes euaneſcant.

Si tales ergo per prouincias deſtinentur viſitatores, qui ſecundum ſacros Eccleſiæ Canones, legitimos conſtituant populis paſtores, doctrina Paſtorali officio digna eximios, pietate conſpicuos, vitæ puritate irreprehenſibiles, illuſtris ſubitò quidam orbi cœlitus affulgeſcet almæ veritatis ſplendor: qui offuſas illas dudum commemoratas quorundam impiorum ſtudio humanæ doctrinæ caligines facilè diffluere faciat, veréque ſuas in nebulas euaneſcere. Quod conſilium ſi feriò fuerit, qua poterit, diligentia atque conſtantia, adhibitum, equidem nihil dubitauerim, mox lætiorem Chriſtianis per Germanias Eccleſiis faciem redituram.

Indubia meliorum temporum ſpes ex Eccleſiaſticorum reformatione.

Proculdubiò enim longè veriſſimum habendum eſt, Deum pacis nobiſcum fore, ſi nos diuinæ ipſius voluntati filios præſtiterimus morigeros. D. Paulus afflictis fratribus noſtris Philippenſibus diuino pollicetur oraculo, Deum pacis ipſis
„ *adfore, ſi cogitarent quæcunque vera, pudica, iuſta, ſancta, a-*
„ *mabilia, bonæ famæ, ſiue laudabilia, ſi qua denique virtus, ſi*
» *qua laus diſciplinæ.*

Certiſsima reformandæ Eccleſiæ & cócordiæ inſtaurádæ ratio ex D. Paulo.

Ad hæc quæ didiciſtis, inquit, & accepiſtis & audiſtis & vidiſtis, hæc agite, & Deus pacis erit vobiſcum. Hanc Paulinam Chriſtianæ reformationis formulam plenius vberiusque per ſacroſanctum Concilium Tridentinum dudū explicatam, ſi Reuerendiſſimi D. Epiſcopi Collegæ ex animo minimè ſimulato primū nobis ipſi præfigamus, moribus vitáque inculpata eam exprimentes: deinde chariſſ. fratribus noſtris à Chriſto Domino fidei noſtræ ad paſcendum, erudiēdum, ſaluandum commēdatis, tandem noſtro imitandū exemplo proponamus,

A capite incipiant Eccleſiaſticorum capita Eccleſiæ reformationem, res omnis ſalua erit.

ponamus; mihi quidem nihil dubium ſit, Deum pacis atque cōcordiæ nobis affuturum. Sua enim ipſius pluſquam materna in nos victus pietate, copioſiſſima ſuæ benignitatis propitius effundet viſcera, largiſſimáque cæleſtis ſui ſpiritus, veritatis ac pietatis omnis magiſtri, beneficia: quibus orbis terrarum ditatus ita inopinato beabitur, vt lætiſſimi videamus quod conuertet miſerrimam plebis ſuæ captiuitatem verè Babylonicam, ſicut torrens in auſtro: vt vnum omnes vno tandem ſub paſtore Chriſti Vicario efficiamur ouile. Veriſſimum namque opinor, quod aduerſarij licet ore dictum legimus, Schiſma non tollendum, ſi differatur reformatio.

Vnum eſt tollēdi Schiſmatis impedimētum, veriſſimáq; remora, nimirum dilata Eccleſiaſticorum reformatio.
Dur. de abuſ. Ec. refor. fo. 114.

Proinde vos Reuerendiſſ. PP. & Illuſtriſſ. DD. & ad vnum omnes Germanici Imperij ordines Eccleſiaſtici per Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum, oro atque obſecro, vt noſtræ vocationis Eccleſiaſticæ, functioniſque Apoſtolicæ ex animo memores oculos, ėheu nimium diu ſopore graui depreſſos, vel tandem aperiamus: & quod hactenus alienis neſcio quibus negotiis impediti accuratè non ſatis præſtitimus, nunc alacri aggrediamur animo compenſare, vigilantioríque ſtudio reſarcire, emendare, inſtaurare.

Adhortatio ad officium Apoſtolicū ab exemplo Samaritani Euangelici.

Meminerimus nos ad illius Samaritani Euāgelici exemplum à Chriſto Domino conſtitutos, qui à Ieruſalem in Iericho deſcentibus fratribus latronum vi ſpoliatis, dilaceratis, ſeminecatis, ac tantum non trucidatis, medicam aliquam adferamus opem, vt in ſtabulum illud beatæ quietis, æternæque ſalutis domicilium vnicum, Catholicam dico Chriſti Eccleſiam, reuocati atque reducti priſtinæ aliquando ſuæ reſtituantur ſanitati, veræque ſuæ per Chriſtum comparatæ noſtra opera, ſtudio, diligentia reddantur ſaluti.

Actor. 20.

Meminerimus, inquam, nos huic ſtabulo à Chriſti Domi. ſpiritu præpoſitos conſtitutos ad iſtos fratres, immo filios, latronum ſæuitia ſpoliatos, vulneribus confectos, internecinis plagis tantum non enecatos, fouendos, mulcendos atq; ſanandos.

Deſcendamus igitur tandem obſecro, ſeria animi meditatione à Jeruſalem in Jericho: id eſt ab ocioſa illa pacis politicæ ac temporalis Reipubl. contemplatione, quæ citra ſolidam Eccleſiæ pacem atque religionis Chriſtianæ concordiam ſtare non poteſt, ad negocioſum Eccleſiarum tam varia errorum variorum & impietatis omne genus macula contaminatarum officium. Deinde & oculis non priſtina oſcitantia conniuentibus, ſed ſeuera attentione vigilantibus totam illam viam accuratè perluſtremus, quæ à Jeruſalẽ ducit in Jericho: quòd eſt quæ ab illa auita maiorum noſtrorum beatæ pacis trãquillitate nos in iſtam animorum fluctuationem, atque pernicioſarum opinionũ præcipitauit tempeſtatem naufragam iuxta ac exitialem, totam, inquam, hanc ſtadij annorum 50. viam attenti perluſtremus, oculatiſſimìque perſcrutemur, an non videbimus eam non modò latronum inſidiis obſitam, diris latrociniis infeſtam, cruentis ouium Chriſti mactationibus ſanguinolentam? An non in viis deſertis, & auiis atque ab Eccleſiæ vnitate ſemotis videre erit plurimos chariſſimorũ fratrum noſtrorum non ſolum ſub omni ligno frondoſo diis ſuis immolare? hoc eſt, adulterinis, veréque impiis dogmatibus diæ veritatis laudem impiè tribuere; ſed iacere adeò veritatis veſtibus ſpoliatos, nouis opinionibus quaſi lethalibus vulneribus ſauciatos, peſtilentiſſimis erroribus quaſi plagis internecinis tantum non enecatos?

A Ieruſalẽ in Iericho Epiſcopis eſt ſubinde deſcendendum.

Quanta ouium Chriſti hodie calamitas per Germaniam: vbi Eccleſiæ per Centurias paſtoribus ſunt deſtitutæ.

Ierem. 3.
Ezech. 6.

Hypotypoſis afflictiſſimi gregis Chriſtiani.

Annon & hic videre erit innumeras Chriſti Ieſu ſanguine

ne (ò dirum! ò funeſtum ſpectaculum!) redemptas ouiculas iacere effera diaboli rabie laceras, vexatas, mactatas, dilaniatas, ac propemodum deuoratas? Si ſuo in ſtabulo graſſantem lupum ſenſerit frugi villicus, an non ſuis defendendis ouiculis celerrimus accurrat fideli comitatus lyciſca, moloſſis cinctus, tridente alioúe telo armatus?

Quod ni faciat, veri paſtoris, nedum villici probi ac frugi nomen haud mereatur. Ecquid igitur fratres in Do. chariſſ. nos noſtris pro Chriſtianis ouibus facere fuerit æquum, quas Chriſto Do. tam immenſo, adeóque incomparabili ſtare pretio habemus perſuaſiſſimum? ecquid noſtris pro fratribus, pro fratribus, inquam, nobis faciendum: quos videmus paſſim noſtris in paſcuis iacere paſtoribus miſerrimè deſtitutos, luporum non minori feritate, quàm immenſo numero immaniſſ. graſſantium dentibus ſæuiſſimè dilaceratos, dilaniatos, ſemideuoratos, atque iam dudum ſalutis (niſi tempeſtiuè opitulaturi accurramus) deſperatæ propemodũ atque conclamatæ? Si truculentam iſtam ouilis fidei noſtræ crediti cladem diffiteri non poſſumus, ſi tam incomparabilem ouium Chriſti de noſtra manu illo ſeueriſſimo iudicij die, noſtra, inquam, de manu requirendarum calamitatem inficiari non licet: Si fratrum noſtrorum, immo filiorum chariſſimorum ſalutem tanto in diſcrimine collocatam negare nequimus: ecquis tandem illis remedij, ecquid tandem nobis denique ipſis conſilij?

An cum Pharizaico illo Sacerdote, aut Leuita Moſaico viſum fratrem noſtrum à latronibus veritate ſpoliatum, diris Lucæ 10.
opinionum venenatarum vulneribus ſaucium, lethalibus errorum ſanaticorum plagis mactatum, laceratum, enecatum immiſericorditer, ſurdáq; aure diſſimulãtes pertranſibimus? an noſtræ miſericordiæ viſcera ſuper fratre, immo filio chariſ- Ecquur nos merito cõmoueat afflictiſſimi gregis Chriſtiani clades & ærumna.

 ſimo

ſimo noſtræ fidei credito tam exitialiter afflicto, tam pernicioſe laborante, adeoque certò pereunte diutius claudere poſſimus? Abſit, ô Paſtores Chriſtiani; abſit, ô patres Euangelici gregis, tanta pectoribus veſtris paternis feritas, inclementia, immanitas! Cùm ergo vel meridiana Solis luce clarius videamus noſtris mollibus in paſcuis, tam immenſam iacere vim ouium Chriſti ſanguine redemptarum, quarum ſanguis horribili illo ſeueriſſ. iudicij die noſtra de manu eſt omnium opinione citiùs requirēdus: cum videamus, inquam, tam immenſam ouium Chriſti impiis erroribus ſauciarum, dilaniatarum, ac tantum non deuoratarum iacere vim omni noſtro auxilio deſtitutam, omni etiam remedio defectam: an non bis erimus Pharizæi, dupliciq́ue gehenna merito optimo digniſſimi, ſi diutius auxilia illis certò pereuntibus differamus, ſubtrahamus, & non omni ſtudio induſtriaq́ue adhibeamus?

Qui gehēnæ vllo tanguntur metu, aut ſenſu, nō ſlectūt diutius.

Certè ſi futurorum, eorundemq́ue æternorum aut gaudiorum cæleſtium ſpes nos vlla fouet: aut ſaltem tormentorum infernorum ignibus ſemper & vſque ſemper inextinguibilibus horribiliſſimorum metus nos vllus tangit; non poſſumus iſtis laborātibus Chriſti Domini ouiculis, periclitantibus noſtris fratribus, certò pereuntibus noſtris filiis, minùs adferre auxilij aut ſolatij, quàm pius ille Samaritanus Euangelicus illi infælici Iudæo in latrones illapſo, de facie ignoto, gente alieno, moribus diuiſo, religionis cauſſa exoſo adhibuit. Huius ſtudeamus igitur, ô Chriſtiani gregis paſtores, miſericordiā æmulari. Quod ille admodum benignè præſtitit ignoto, hoſpiti, ſpoliato, lacero, ſemiuiuo: nos alacriter impendamus ſubditis, fratribus, filiis. Excitet nos Chriſti pietas, excitet noſtri officij memoria, noſtræ vocationis recordatio, Eccleſiaſticæ noſtræ functionis Apoſtolicæ dignitas; excitet denique

Cur expergiſcēdum paſtoribus omnibus.

que vera in miſeros fratres noſtros, immo filios chariſſimos miſericordia, ſi quæ nobis eſt, paterna. In hos ergo miſeros iuuandos non nobis alienos, ſed noſtræ fidei creditos; non nobis ignotos, aut hoſpites, ſed ad calculum ſeueriſſimè aliquando ab ipſo Chriſto Judice, atque eodem Paſtore noſtra de manu requirendos, miſericordia excitati, paterna pietate moti, Chriſtiana charitate extimulati, omni quo licet, ſtudio, deligentia, opera, in hoſpitium, verumque Chriſti Domini paſtoris ſtabulum docendo reuocemus, admonendo reducamus, atque, ſi fuerit opus, vel in humeris, ad paſtoris principis Chriſti exemplum, reportemus: quo noſtro tandem officio ſaltem quadam ex parte ſatisfacere voluiſſe videamur.

Si enim Moſaicus ille Sacerdos, Leuitáq; Judaicus Chriſto iudice vacui erant, expertéſque charitatis Chriſtianæ, citra quam vt nullus ſalutẽ æternã impetrare, ita nec regnum Dei intrare queat; ecquas nobis, fratres, per Deũ immortalẽ, credimus paratas apud inferos candentes rotas, cataſtas horridas, ignitos equuleos, ardentiũ pice ac ſulphure ignium globos; quibus iſtam immiſericordiam æternùm luamus, inclementiam pendamus, inhumanitatem expiemus. A minori amplificatio eſt pœnę negligentiorum paſtorum.

Siquidem illos ſola in hominem, & eum ignotum, adeoque alterius religionis negligentia fecit reos: Nos verò præter ſupinam, eamque in filios noſtræ fidei creditos negligentiam, etiam infirmos in fide Chriſti fratres, quorũ lino ad pompã glorioſiſſimè veſtimur, lana molliſſima luxuriamur, vino præſtantiſſimo inebriamur, quotidianis non deſinimus offendere ſcandalis, ad orcum illos infælices magis atq; magis data quaſi opera vrgentes, ac tantum non præcipitantes. Quare ſi ſapimus, tempori nobis conſulamus, vt piã illam Samaritani Euangelici miſericordiam imitati, de equo noſtro deſcẽdentes, hoc eſt, pompoſis ſeculi huius pereuntis negotiis,

phaleratis

Omiſſis ſeculi nugis mundiq; vanitatibus repudiatis, ſuſcipienda eſt tandem dominici gregis viſitatio.

phaleratis nugis, blandientibus mundi ſua mole corruentis voluptatibus, vaniſque delitiis nuncium remittentes) ac ſeculari principatui ſecundas habentes, vt Eccleſiaſticæ ancilletur dignitati, ancilletur, inquam, non dominetur, ad illas Chriſti Domini ouiculas humi ſtratas, veræ fidei pallio ſpoliatas, peſtilentium errorum vulneribus dirè ſaucias, hæreſeon plagis horribiliter vexatas, ac pluſquam ſemimortuas, immo tantum non trucidatas (quia à vitæ fonte Chriſto Ieſu verè ſeparatas) alacriter viſitaturi accurramus.

Oleũ & vinum quo pacto Chriſtianis omibus ſauciis inſtillandum.

Deinde paternæ illis exhibituri pietatis officia, dira illa vulnera ipſorum animabus errorum virulentia & à latronibus iſtis animicidis ſchiſmaticis atrociſſimè inflicta leniſſimæ, atque benigniſſimæ admonitionis oleo confoueamus, vino ſeueræ acrioriſque correptionis mordicemus, denique faſcia Euangelicæ charitatis, quæ vinculum eſt perfectionis æternæque ſalutis & incolumitatis, ſic obligemus atque obſtringamus, vt vitalis ſanguis, totus (eheu) propemodum diris illis vulneribus profuſus tandem ſiſtatur: ne perpetuo fluxu tabeſcentes pereant. Quibus præparatoriis ſeriò adhibitis, licebit nullo negotio fratres, immo filios noſtros vel ſemineces iumentis impoſitos, id eſt, orationum noſtrarum fulcro quaſi nixos & ſuffultos in optatum hoſpitium, veramq; Dei donum, Eccleſiam Chriſti Ieſu Catholicam reducere, ac ſolidiſſimis inſtructionibus de integro in Pandochæo Chriſto Domino, eiuſque ſpiritui paracleto tradere atque committere curandos, ſuaque vnctione interna perfectè ſanandos.

Afflictæ Chriſti ouiculę quomodo in ſtabulum seducendæ.

Poſt oſtenſa remedia impedimentum amouetur, quod poſſit illa ſuo fruſtrari effectu.

Iſtud autem certiſſimum medicamentum multò ſaluberrimum fratres & filij veſtræ fidei crediti ne nõ admittant, vnum, vereor, ne quid diſſimulem, obſtiterit, quod in Euangelio Chriſtus Dominus prudenter admodum cæleſtis ſuæ medicinæ

dicinæ adminiſtros admonuit; puta ne alios dum curare volumus, meritò illud audiamus vulgi prouerbium, Medice cura te ipſum: quo cauendum docet, ne præpoſtera diligentia proſiliamus alios ſanaturi, ipſi in primis aut belleboro, aut cauterio inſigniter egentes. Rurſus ne feſtucam de illorum oculis ſublaturi audiamus & illud: Eiice primum, Hypocrita, trabem de oculo tuo. Oculos igitur noſtros ab omni ſordidæ auaritiæ glaucomate velut phariſaica illa trabe, primi à nobis reformationis telam exorſi liberemus: animos omni noxia ſcandaloſæ cupiditatis, carnaliſque voluptatis ſuffuſione repurgemus, vt toti lux verè Euangelica in Domino facti, totum quoque corpus Eccleſiæ lucidum, clarum, illuſtre perſpicuo noſtræ piæ vitæ exemplo reddamus, gratóque ſalis Euangelici ſapore condiamus, eiuſque acredine aduerſus funeſtam ac tetram graſſantium errorũ tabẽ obmuniamus. Hac enim ratione ſingulare illud promerebimur elogiũ, quod noſtri honoris cauſa Chriſtus ſuis tribuit Apoſtolis, Vos eſtis lux mundi, vos eſtis ſal terræ: quorum vt loco in Eccleſiis ſtamus, ita & piam in Chriſti oues ſolicitudinem oportet æmulemur, iuſtam diligentiam in procurando grege dominico præſtemus, officioſam ſedulitatem Apoſtolica noſtra functione dignam populo Dei nobis quiſque credito exhibeamus.

Phariſaica illa trabe primi à nobis reformationis telá exorſi oculos liberemus.

Tum demum de illorum electorum ſuorum paſtorum numero erimus, qui lectiſſimum Chriſti Domini gregem ſecundum cor Dei paſcunt in doctrinã, iudicio et iuſtitia. Sic enim de chariſſimis Deo Opt. Max. ouiculis Chriſti Ieſu ſanguine redemptis nõ modò hac tempeſtatis nebula in omnem impietatis collem, in omnia errorum auia, horridáque hereſiarcharum ſpelæa diſperſis, diſſipatis, errantibus; ſed etiam ab omni fera agri dominici dirum ſanè in modum dilaniatis, horri-

Ierem. 3.
Ezechielis 34.

 bili-

biliter vexatis, atrociter excarnificatis, tantumq́ue non deuoratis, tandem ſemel requirendis, congregandis, viſitandis, agnoſcendis, paſcendis, ſanandis, priſtinæ ſanitati, optatæq́ue incolumitati reddendis, dignè cogitabimus, idoneáq; remedia & prudenter conſtituemus, & ſalutariter, vti Euangelicos decet paſtores, adhibebimus.

Tunc enim animi oculis noſtris illo cæcutientis auaritiæ glaucomate liberatis, atque cæca carnalis voluptatis lema expurgatis, licebit patula depuratæ mentis aure illam Domini vocem cuilibet huius Apoſtolici ordinis dictam exaudire: Ego cõſtitui te hodie ſuper gẽtes et ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, et diſperdas, & diſſipes, et ædifices, et plantes. Ierem. 1.

Exeamus igitur tandẽ, eia fratres in Do. chariſſ. exeamus ob iſta otioſa, immo vanis luſionũ, venationũ, cõpotationum laboribus negotioſiſſima vita, in agrum, ſiue vineam dominicam, videamus cum ſponſo illo, an floruerint vineæ: an potius de veſtra vinea idem pronũciabit vineæ Dominus Deus Sabaoth, quod iam pridem de illa Iudaica, Expectaui vt faceret botros, & fecit labruſcas. videamus, an non loco vini Deo hominibusq́; longè olim gratiſſimi, et copioſè in totũ terrarum orbẽ de vinea Germaniæ pietate verè Chriſtiana pridem illuſtriſſimæ ac fæcundiſſimæ fuſi nunc prouenit, quod de ſuo mæſtus admodũ prædixit gẽtili populo amicus Dei Moyſes: de vinea Sodomorum, vua eorum; & de ſuburbanis Gomorræ; vua eorum, vua fellis, & botrus amariſſimus: fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile! Cantic. 6. Eſai. 5. Deutero. 32.

An non rectè de vinea Sodomorum vua iſtorum Euangelicorum dicatur & conuincatur adeò, quæ Patres habet indubitatos Sodomæ incolas, & colonos Gomorræ? primos illos dico hæreſiarchas, Simonem Magum, Manichæum,

Aë-

Aërium, Jouinianum, aliaque vitis Dominicæ contagia, & excidia. Certè Lutheri doctrina, ſi quis eam probè norit, verè eſt vua fellis, & botrus amariſſimus: quod amariſſimis iuxta ac venenatiſſimis illis Manichæi, Jouiniani, Aërij, Vigilantij, & cæterarum peſtium fructibus totum penè terrarum orbem in ſtuporem, veramque dementiam conuertit. Sed quale nam, fortè inquias, vinum ex præclaris iſtis botris eſt prouenturum? Haud ſanè aliud, quàm prædixit D. Moyſes: Vinum eorum, fel draconum, & venenum aſpidum inſanabile. An non fel draconum & venenum aſpidum habendum, quod Euangelici iſti nouo noui Euangelij (ſi Chriſto placet) muſto ebrij, ea in vulgus euomunt ſcripta, quæ non modò illicitas ſuadent nuptias, legitima diſſoluunt matrimonia, illegitimasque probant vſuras vel Judaicis iniquiores: ſed manifeſtam etiam continent magiam, veriſſimamq; perſpicuè docent idololatriã? An non per Germaniam impreſſa paſſim extant de magicis omniũ generũ ſcripta varia? An nõ Marpurgi, anno 1559. prodiit Cor. Agrippa de ceremoniis magicis, ſiue li. 4. de Oc. Philoſophia? Itẽ elementa Petri de Abano magica, quomodo ad apparitiones, obſequia, et colloquia ſint dæmones euocãdi? Sed hæc fortaſſis inter ſuperſtitioſa quiſpiã potius referẽda dixerit. An nõ diſertis verbis diuinationes varias diabolicas, arteſq; verè magicas tradit N. N. ſuo libello Baſileæ ann. 63. pridè impreſſo? Vbi non modò formulas docet incantandi magicas: ſed planè profitetur, ſe illas fuiſſe verbis illic magicis cõmemoratis expertũ, & tribus, inquit, vicibus magia per cribrũ ſe pro voto vſum? An iſtos fructus quis inficiando fuerit non eſſe de vinea Sodomorũ, & ſuburbanis Gomorræ? An non vinũ iſtud Euãgelicorum, fel draconum & venenum aſpidum inſanabile?

Sed vnde nam hæc obſecro? an alia de cauſa, quàm quòd
Eſai. 5. *vinea illa Soreth Domini Sabaoth olim electiſſima, nunc vinitorum incuria, neglectu, cultuque negato, eſt verſa in labruſcam? Certè cùm alia verior nequeat adferri cauſa, nũc vos Deus opt. max. hac tempeſtate calamitoſiſſima ſuæ præfecit ad tempus quoddam vineæ inſtaurandæ, repaſtinandæ, colendæ: vt vos ſpinas euellatis, rhamnos eradicetis, labruſcas exſcindatis; deinde nouella auitæ illius veræque Apoſtolicæ originis plantaria denuò plantetis; vbi aquilonaria frigora vel totam Domini vineam afflixerint, vel ſua vredine adu-*
Amoſ. 9. *ſtularint: denique vbi euerſum eſt illud Dauidis taberna-*
Act. 15. *culum à Chriſto iuxta prophetias etiam per Germanias piorum prædeceſſorum veſtrorum opera ante annos plus minus 800. erectum, vt vos ædificetis, inſtauretis, exornetis. Seriò igitur in primis vobis cogitandum de iuſtiſſimis iræ iſtius diuinæ in Germaniam noſtram dirum in modum effuſæ cauſſis ſemel tollendis, de collapſo Dauidis tabernaculo erigendo, de confractis eius inſtaurandis, de ruinis fulciendis, de reliquiis colligendis, de ouiculis, denique Chriſti Domini ſanguine redemptis, vexatis, diſperſis, dilaniatis, tantumque non deuoratis, tandem ſemel colligendis, viſitandis, paſcendis, ſanandis, atque viuificandis.*

Ad iſta paſtoris verè Euangelici officia pium quemq; ſuæ ſalutis æternæ non oblitum nunc temporis illa vox Domini
Ezechiel. 33. *exercituũ excitare debet, qua horribiliter ſanè apud Prophetam omnibus negligentioribus dirum comminatur ſupplicium.*

„ *Quia non paſcebant (inquit) gregem paſtores, ſed ſeipſos*
„ *paſcebant, faciam vt non amplius paſcant.* *Diuinam hanc comminationem iam nunc vobis non exigua ex parte ipſis,*

prò dolor, rebus completam eſſe, ipſi videtis, maximoq́ue prouentuũ annuorum incommodo ſentitis, & ſuauiſſ. vinorum ac vinearum uberr. detrimento indoleſcitis. Sed niſi iuſtiſſimam Dei opt. max. iram iam in vos effundi cæptam diligentiori atque Canonica officij quiſque veſtri Eccleſiaſtici præſtatione ſtudueritis auertere, leuatamq́ue in vos Dei manum ſiſtere, graſſantẽ etiam furorem cohibere; futurum planè eſt, vt vobis totam ſuam tollat vineam, & aliis eam tradat vinitoribus: qui fructum ſuo Domino optatiſſimũ ſuis pendent temporibus; immo, vt ne diſſimulemus adulãdo, aut palpando, quod Dei nomine Ezechiel addit ſeuerius, faciet vt non amplius gregem dominicum paſcatis. Quam Domini Dei vocem cùm & Galliæ vobis Germaniſſimæ, ô Proceres Eccleſiaſtici & paſtores gregis dominici, æquo minùs exhorreſcerent, atque minùs quàm par fuit animaduerterent, an non ſimili planè obruti ſopore, vineæq́ue dominicæ neglectu, ſuis indormientes voluptatibus, pompis, nugis, venationibus, ocioq́ue ignauiſſimo, & faſtui aulico, ſeueriter admodum furorem Domini iam per annos VIII. *experiuntur? Si à domeſticis ſuis hoſtibus, immo cognatis & fratribus tam repentino incendio fuère minimò minùs abſumpti; ecquid ſpei illis obſecro ſuperfuiſſet reliquum, niſi externo vnius Sereniſſ. Regis Philippi verè Catholici præſidio ex Hiſpania veriſſimè, vt ille ait, principibus fæcunda viris, & noſtra Belgica ſubmiſſo, auroq́ue Indiano immenſo in menſtrua ſtipendia ſuppeditato fuiſſent ſuffulti, propugnati, conſeruati?*

In tam præclaro tamen auxilio, licèt illuſtriſ. Dux B. M. Carolus Guiſius Eccleſiaſticis diuina contigerit prouidentia, Anno 61. *qui ex animo iuſtiſſimas ipſorum partes heroïca fortitudine propugnaret; an non per Gallias primo tumultu illo Euange-*

licorum videlicet hominum periêre ſuprà ſacerdotum ſex milia? vt nihil de plebis latrocinio, nihil de mutua partium laniena, nihil de huius brumæ acerbiſſima omnium calamitate nunc dicamus.

Anno 47. *Meminiſtis, opinor, plerique omnes illuſtriſſ. D. Germaniæ proceres Eccleſiaſtici, illa ab hinc annis 40. ſeditioſi Lutheri ceu Bellonæ claſſicum canentis ore cōcitata in vos pericula: quæ ſi ſeſe intra deſtinatas quaſi metas & carceres, id eſt, intra ſolius Cleri ſpolia, ac templorum prædam continuiſſent, ecquid vobis erat futurum? donec temulenti illi ruſtici, furioſi, veſtrique odio rabidi, templa, ſacraria, monaſteria ſpoliabant, vaſtabant, ignibus cremabant, Sanctimoniales ſtuprabāt, Monachos & Sacerdotes vexabant, opprimebant, mactabant; nullus fuit qui ſuper contritione Ioſeph condoleſceret, niſi vbi Politici homines ſibi ſuiſque eadem impendere pericula prudenter tandem animaduerterunt: immo illatis cladibus cædibuſque commune exitium imminere atq; iamiam intentari adeò ſenſerunt.*

Etenim vbi et ſui ordinis viros trucidari, nobiles ad lanienam rapi, immo illuſt. Comites per haſtas atrociter agi viderēt, tunc demum experrecti, atq; à dulci illo ſpectaculo, quod in Clericos tantū, moribus exoſos, et opibus inuiſos ſæuierat, ad ſua pericula præcauēda & amoliendа cōuerti, ſeria meditari conſilia, armatas illis opponere legiones, furioſos ſuos in miſeros ruſticos ligarū ſuarū fæderūq; mittere cataphractos.

Comes de Helpfenſtein anno 25. per haſtas actus ſuo exemplo laicos tandem docuit ſeditioſos timere ruſticos.

Quod ſi tam exiguum atque ſerotinum, aut ſi verū dicere licet, tam infidum vobis tunc fuit veſtris à Germanis, immo carne & ſanguine, cognatis, fratribus, parentibus, ſacroſancto etiam fædere confæderatis, ſubmiſſum auxilium, dum omnibus eadem eſſet religio, vna fides, vnus Chriſtianæ pieta-

tis cultus atque profeſſio: an vobis nunc audetis ab eiſdem tuta polliceri auxilia, aut neceſſaria ſubſidia? Sed his aliò repoſitis, atque veſtræ prudentiæ commendatis, vt ſaluti veſtræ ipſi in tempore conſulatis, ecquid, obſecro, iam in poſterum vobis ſolidæ atque tutæ ſupereſt ſpei, vt diutius iſtum Dominicum paſcatis gregem, ſi iuſtus ille iudex fortis et patiens nouam (quod pius auertat Deus, amoliaturque propitius) ſinat inſurgere aduerſus vos procellam? an iam vllum ex liga illa Sueuica ſalutare, vti tunc, vobis aderit præſidium? an vos veſtris ex opibus idoneas illis obiiciatis copias? Sed quales ſint futuræ, quàm fidæ, quàm in veſtri propugnatione vobis ſeriò deuotæ, notius eſt, quam vt ſit commemorandum.

Intereà enim dum nullum fuit gliſcenti malo iſti inteſtino vereque internecino remedium ſalutare adhibitum; immo & quod ad tempus videbatur pia Caroli V. A. opera, perquam ſeria, vtinam & tam fælici, domeſticos motus ſedaturum, violenter etiam fuit abruptum, in peiorẽ ſtatum dilapſa omnia, maiorq́; domi increuit hoſtiũ numerus, & validiores eis acceſſere in dies, idq́; ex vobis, opes ſimul & copiæ. Porrò quàm ſint pauci & hic, & alibi, qui vobis ex animo omnia veſtra volunt ſalua; dies ipſa docet perſpicuè

Pacificatio Cæſarea, & Interreligio Auguſtana, Interim dicta.

In Paſſauien. Tractatu. Anno 52.

Quod ſi hæc inteſtina diſcrimina, periculaque internecina vos minùs terrent, necdumque ad officium legitimè præſtandum adigunt, oculos tandẽ, obſecro, aperite, ac ſemel vigilanti tandẽ animo contẽplamini, quibuſnã hoſtibus non modò vndique eſtis cincti; ſed intus etiã obſepti, ac tãtũ nõ obuallati? Sũt Principes nõnulli, fateor, qui ex animo vobis cõdoleſcunt, ſunt qui vicem veſtrã, ſorteq́; multò miſerrimã non poſſunt non indoleſcere, ſed vno, aut altero, aut ſummum 3. aut 4. exceptis, quotus quiſq; eſt in orbe terrarũ, qui vel teruncium

vnum

vnum veſtræ ſalutis conſeruandæ cauſſa inſumat, nedū militem vobis præſidiarium peregrè ſubmittat? Jam communis ille omnium hoſtis Turcarum ſiue Moſchorū Jmperator, quanto ſalutis diſcrimine vobis inhiet, tāta diſſidiorum labe elumbis, diſſipatis, luxatis, ac propemodum fractis, quis eſt qui neſciat?

An iſtos infeſtiſſimos religionis Chriſtianæ, aut ſaltē Chriſtianorum hoſtes aliud eſſe certè cogitamus, quàm iuſtiſſima irati Domini flagella, noſtris frenandis, caſtigandis, expiandis flagitiis diuinitus excitata? Certè virga furoris mei Aſſur, ait Dominus, & baculus ipſe. In manu eorum indignatio mea; Eſai. 10. *ad gentem fallacem, fidei immemorem, atque deſertricem mittam eum, & contra populum furoris mei mādabo illi vt auferat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quaſi lutum plateарū, quod vti Judæis hiſtoricōs contigit: ita nobis, quorum ille populus fuit typus, vſuuenire quotidiano (prò dolor) diſcimus, adeoq́ue infelici experimur exemplo.*

Plurimas iam dudum hac memoria ex Rom. Imperij populo miſerrimas fratrum noſtrorum abegit Turca prædas, ſpoliauit regna, diripuit, immo ſubiugauit prouincias veſtris ouilibus aut ſocias, aut vicinas: vnde meritò verendum, ne tandem ad vos vſque ferus hoſtis perrumpat, peruadat, voſq́ue ipſos poſſideat.

Diu admodum diuina clementia perditos Cleri Torpatenſis mores tulerat, diu admodum vicinæ gentis flagitia tolerarat; diu admodum Lutheranizantis Liuoniæ populi blaſphemias perpeſſus fuerat: ſed completa ipſorum malitia, Barbarum illum Moſchum hoſtem immiſit ferociſſimè, qui nō ſolùm tyrannidè oppreſſit, ſed horrenda internecione florentiſſimam

ſimam gentem ferè totam ſtrauit, iugulauit, mactauit. Cùm eadem igitur ſint Germaniæ, aut ſaltem magnæ Saxoniæ noſtræ impia merita, eadem in pios Dei cultores flagitia, eadem deniq; in Dominum Deum blaſphemia; an alia ſit piis omnibus Deum iudicẽ longanimem quidem, ſed iuſtum vindicem timentibus expectãda Cataſtrophe? Quæ quàm ſit nobis vicina, quàmque capitibus noſtris præceps impendeat, vereque vrgeat, non eſt difficile cõijcere, quibus animi oculos, rectæq; mentis arbitrium cæca mundi ambitio, aulæ adulatio, aut vana huius brutæ carnis oblectamenta ſuis præſtigiis nõ totum eripuerunt.

Proinde vigilandum vobis, ô Proceres Eccleſiaſtici, Romani imperij per Germaniam Principes, vt hunc venientem Dei gladium, vti ait Propheta, certiſſimumque iræ furoris Domini nuncium, in populum fallacem, ſiue vti eſt apud Septuaginta, ἄνομον, exlegem, præuaricatorem, perfidum, fideiq; olim datæ oblitum ac deſertorem, ſiue vti ait D. Hieronymus, qui inter me & idola ſemper claudicat, amiſſum veſtro quiſque pro officio annuntietis, ne fortè ob ſilentium perfidioſum, illorum ſanguis veſtra de manu requirendus, illo ſeueriſſimi iudicij die exigatur. EPILOGVS. Ezech. 33. Eſai. 10. Ezech.

Nota enim eſt iræ diuinæ cauſa, innumeræ iſtæ ſectariorum in Deum Opt. Max. & Chriſti Domini ſacramẽta, carnem, mortem, crucis meritum, ipſamque adeò SS. Trinitatem blaſphemiæ nouo iſto pſeudoeuangelio in Germanias inuectæ, quas flagitia omne genus, & publica & priuata, vſuræ bis propè centeſimæ, atq; Iudaicis multò iniquiores, adulteria, latrocinia, rapinæ, ſacrilegia, inceſtus, ſunt comitata vt nõ ſolet Religionis ſubuerſio, niſi pernicioſiſſimas animabus corporibusque aduehere labes, dirasque bonorum omnium pe-

ſtes: nihil hic de quotidianis populi noſtri facinoribus, ebrietatibus, comeſſationibus; nihil de Cleri gula, ambitione, diuinorum neglectu, beneficiorum nundinatione, officiorum annua elocatione, luxuria, vitaque perditiſſima. Ob has animorum peſtes, flagitia, ſacrilegia, ſcelera, nefariasque in Deum hæreſiarcharum blaſphemias cùm veniat ira Dei, teſte Paulo, in filios diffidentiæ, ἀπειθείας, cõtumaciæ, inobedientiæ, incredulitatis atq; perfidiæ: imò cũ iã dudũ ſint illæ flagellorũ Apocalypticorũ phialæ in Germaniam effuſæ (omnia enim illa quæ meritò patimur, ac iamdudũ paſſi ſumus, operatus eſt furor Domini, et adhuc manus eius ſuper nos extenſa eſt) veſtrum eſt aſſiduam dare operam, vt à vobis canonicæ reformationis telam orſi, iram Domini poſſitis, dum hora eſt, ſedare, atque placare. Equidem dolens dico, gemensque denũcio (libet enim verbis D. Gregorij nunc vti) quia ſacerdotiũ apud vos iam intus cecidit, foris diu ſtare non poterit. Non eſt tamen Dei Opt. manus abbreuiata, vt ſanare nequeat, ſed tollantur tantum peccata, ſcandalaq; publica illa nefaria, quæ inter nos et ipſum diuidunt; quod veſtra nunc in primis à vobis poſtulat officij eccleſiaſtici ratio. Vt enim olim ſummus ille ſacerdos Aarõ, arrepto, prout ſacerdotale flagitabat officium, thuribulo, inter viuos ac mortuos orando furorem Domini in Iſraelitas accenſum extinxit: ita & vos adhibitis ieiuniis & priuatis & publicis cum orationibus atque litaniis, propitiatorioq; ſacrificio Deũ patrem clementiſſimũ facillimè placabitis (hac enim ratione exoratus largietur) vt vobis, veſtroq;, imò ſuo longè chariſſimo gregi propitius, grauiſſima iræ ſuæ iuſtiſſimæ flagella auertat, benignusque deſertum propè atque ſubuerſum tabernaculũ Dauidis reſpiciat, ſuoque populo vnum cor, vnam fidem, vnam denique ſui nominis

Coloſſ. 3. Epheſ. 5. Apocal.

Eſai. 9.

Gregorius epiſt. libr. Eſai. 59.

minis confeſſionem reddat: quo tãdem vnũ fiat ouile vnusq́; omnibus præſit, vt à diebus antiquis, paſtor, qui paſcat in iuſtitia & iudicio. Quod quia ſperari non poteſt, niſi omnibus veſtris ouiculis vna quoque reddatur fidei doctrina, eiſdemq́ue artibus inſtauretur, colligatur, conſeruetur Chriſti Eccleſia, quibus iſthic eſt olim exorta, alita, & hactenus conſeruata, nos dominici gregis zelo accenſi, hoc ſecundo Apologetici noſtri Tomo vobis, Reuerendiſſimi in Chriſto PP. dedicato, diuinam Catholicæ noſtræ Eccleſiæ doctrinam aduerſus hoſtiũ tela, morſus, diraſq́ue calumnias defendere ſtudebamus, non tam vobis, quàm Paſtoribus veſtris hac in parte conſulentes, Dabitis igitur veniã, Reuerendiſſimi DD. ſi veſtra fortè patientia abuſus, ea attulero, quæ vos ingenio veſtro, quoplurimum præſtatis, vel iudicio, quod eſt pleriſque acerrimũ, vel ſtudio, quod eſt quibuſdam ſingulare, eſtis facilè conſecuti. Sed rudioribus lectoribus, atque piis & ſemidoctis Paſtoribus non parum adferat fortaſſis hoc opus præſidij ſimul & ſolidioris iudicij ad controuerſias huius tempeſtatis dijudicãdas, orthodoxè dirimendas, ſiue, vti Paulus loquitur, ὀρθωτομεῖν, rectè ſecandas & definiendas.

Hinc enim liqueat, nos maioreſq́ue noſtros Epiſcopos nihil nouæ doctrinæ in Eccleſias inuehere, nihil ſuperſtitioſum, aut impium, nedum idololatricum Chriſti euangelio admiſcere, nòn denique nouum (vti calumniãtur anonymi Confeſſioniſtarum Patroni,) Chriſtianiſmum Germaniis peperiſſe, ſed SS. Patrum noſtrorum veſtigiis conſtanter inſiſtentes antiquũ Chriſti Domini euangelium obtinere, ac ne latum quidem culmum ab illa Apoſtolorum doctrina initio per Germanias, totumque orbem Chriſtianum concorditer tradita diſceſſiſſe, aut deflexiſſe; nedum degeneraſſe, aut quippiam deprauaſſe,

 quemad-

quemadmodũ ex inferioribus candido Lectori fiet luce quauis meridiana magis perſpicuum.

Quò autem noſtrum vobis commendaremus pro concordia Germanica ſtudium, hunc alterum Apologetici noſtri pro Religione orthodoxa Tomum vobis R.in Chriſto PP. atque Illuſtriſſ. DD. dedicare placuit.

Tibi verò nominatim, R.D. Ottho Truchſeſſi, Auguſtane Antiſtes, ſingulare Germaniæ noſtræ decus, ac ſtudioſorũ Theologorum Mecænas eximie, nõ tam vt noſtrum in te de nobis præclarè meritum orbi conteſtatam faceremus beneuolẽtiam, quàm vt pium iſtud pectus, quod cõcordiæ eccleſiaſticæ amore iampridẽ flagrare nouimus, noſtra quoque oratione, licet ſubruſtica atque languidula, ad ardentius efficiendæ pacis huius ſtudium inſtigaremus.

In quod opus longè ſanctiſſimum, ſi alij Collegæ pari fide, pari zelo, pari ardore toti incumbere dignarentur; nihil equidem ambigo, quin breui totus orbis lætiſſimam Germaniæ noſtræ de religionis auitæ reconciliatione, fideique reuera euangelicæ concordia gratularetur Cataſtrophen, quam vt Deus Opt. noſtris largiatur tẽporibus, ac priuſquã nos immani tradat hoſti, ad Græciæ, Aſiæ, Hungariæ, noſtræque Liuoniæ exẽplum, obnixi aſſiduis flagitare non deſinimus precibus. Sed nunc ad Antitheſes veniat oratio, quas vbi in XXIIII. capita iſti Confeſſioniſtarũ delecti Theologi, Conſiliariĩque politici diſtinxiſſent, ac veluti in aciem contra Papatum, vti aiunt, ſiue Chriſtianum ſacerdotium, id eſt, contra dominum & Chriſtum eius diſpoſuiſſent, hunc in modum ſuam aggrediuntur de adulterato per Epiſcopos Chriſti Euangelio accuſationem.

APOLO-

APOLOGETICI PRO RELIGIONIS CATHOLICÆ CONCORDIA,

TOMVS SECVNDVS.

Ad Reuerendiſſimos Archiepiſcopos Electores, & Illuſtriſſimos Rom. Imperij Principes Eccleſiaſticos.

Cuius Capitum hæc ſunt Argumenta.

CAPVT PRIMVM.

SAnctorum inuocationem non eſſe contra ſcripturas, neque contra veterum Patrum teſtimonia, ſed iiſdem vtriſque confirmatam, Confeſſioniſtæ cum Mahumeto, Iudæis, Manichæis, & Paganis fruſtra perinde ac temerè oppugnant, quaſi ſuperſtitioſam, impiā aut idololatricam.

Antitheſis prima de Sanctorũ inuocatiõe, an impia & idololatrica?

CAPVT SECVNDVM.

Anonymos Confeſsioniſtarũ delectos patronos nouos eſſe inexcuſabiles, quod Catholicos cum Paganis adeoq́ Iudæis denuo Idololatriæ accuſant ob piam Sanctorũ inuocationē: cùm diuino cultu eos non adoret, ſed vnum Deum. Vbi longo Catalogo Patrum Orthodoxorũ demonſtratur, Sanctos ſemper apud Chriſtianos toto orbe ab anno vſque Domini circiter 60. fuiſſe ad auxilium piè inuocatos citra omnem ſuperſtitionis, nedum impietatis labem.

Machumet ab eadem controuerſia ſuũ exorſus eſt ſchiſma.

Origo piæ Sanctorum inuocationis ex perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſu & Scripturis.

CAPVT TERTIVM.

Locis S. Scripturæ ab aduerſariis obiectis non aduerſari Sanctorum inuocationem, quæ liquidis ſtatuitur ſcripturis.

Exemplis Scripturæ ſtatuitur SS. inuocatio.

CAPVT QVARTVM.

Soluuntur argumēta ex ſcripturis à Confeſsioniſtis obtorto collo protracta.

CAPVT QVINTVM.

Teſtimonia patrum contra Sanctorum inuocationem allegata ſuo germano ſenſui reſtituuntur, & à corruptelis iſtorum anonimorum defenſorum, de induſtria factis vindicantur, vti quod Ambroſius dixit, Non per iſtos itur ad Deum,

Verba Orthodoxorũ Patrum adulterant noui Confeſsioniſtarum patroni Anonymi.

iſti adulterant per iuſtos. Ad hæc Vet. Patres à Confeſsioniſtarum patronis falſò recitati diſertè Sanctos ad patrociniũ docent piè inuocandos, quemadmodum nobis ſuffragantur Oecolampadius & Martinus Bucerus.

CAPVT SEXTVM.

II. Antitheſis de vſu imaginũ an impius.

De legitimo imaginum vſu, cultuque illarum religioſo, nõ ſuperſtitioſo, in Eccleſia obſeruando.

CAPVT SEPTIMVM.

Diſſoluuntur argumẽta temerè contra V. Imagines noſtras obiecta.

CAPVT OCTAVVM.

Origo religioſæ ad certa loca peregrinationis.

Quàm ſit antiqua Chriſtianorum ad certa loca & SS. reliquias pia religionis & orationis ergo peregrinatio, cuius origo inueſtigatur.

CAPVT NONVM.

III. Antitheſis de Chriſto vno mediatore: & an Sancti appellãdi patroni & interceſſores?

S. Maria Brentio aliiſque Confeſſioniſtis dicta hominũ Saluatrix, modò piè accipiatur.

Salue Regina, ſpes noſtra, defenditur piè acceptũ ab exẽplo D. Irenæi, Effrẽ & Athanaſij: Nazia. & aliorum.

Catholicos vnum mediatorẽ, interpellatorẽ, & interceſſorẽ Chriſtũ Do. profiteri; rectè tamẽ pio quodã ſenſu ad exempla maiorũ & vet. Patrũ, appellari Sanctos mediatores, patronos, ſiue interceſſores, cũ ipſi aduerſarij in Cõfeſsionis Auguſtanæ apologia fateãtur, eſſe quodã ſenſu apud Deũ rogatores, & pro nobis oratores, adeoq; ſaluatores faciat Iohan. Brẽtius, & Theologi Tubingen. qui & D. Virginem Mariam diſertè profitẽtur piè dici poſſe ſaluatricem; quòd multos, inquiunt, homines ſaluat, ſi candidè intelligatur; negant tamen præfractè, Spem noſtram ſalutandam, vbi pium Eccleſiæ canticum, Salue Regina, à phanaticis defenditur calumniis.

CAPVT DECIMVM.

Refelluntur aduerſariorum argumenta è ſcripturis petita.

CAPVT VNDECIMVM.

Miraculis illuſtribus Deus Opt. piam gratamq; nunc ſibi teſtari dignatus eſt Sanctorum venerationem.

Epilogo harum trium antitheſeon ſubtexitur digreſsio, quæ miracula duo habet cumprimis illuſtria, quibus Deus Opt. veram ſuorum Sanctorum gloriam à graſſantium apud Belgas Goeſſeorum iniuria, nefariaq; contumelia vindicare in ſacrilegos Iconoclaſtas, impioſq; blaſphemos eſt dignatus.

CAPVT DVODECIMVM.

IIII. Antitheſis de bonorũ operum meritis & ſatisfactione.

De piorum operũ meritis & ſatisfactione, quòd hæc Chriſti gloriam adeò non obſcurant, vt illuſtrent magis; vbi de operum bonorum efficacia, & pia fiducia, & quo fine ſint Chriſtianis præſtanda.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

V. Antitheſis de S. Euchariſtia.

Non eſſe re vera cõtrouerſiã Catholicis de Trãſubſtantiatione cũ Cõfeſsionis verè Auguſtanæ profeſſoribus, quia inter eos anno 30. rectè de ea cõueniebat, quod argumentis plurimis irrefragabilibus demõſtratur: ſed quidã degeneres Con

feſſio-

feſſioniſtæ & Confeſſionē ingenuè Auguſtanā,& Apologiam eius primā adulterarunt, idque non verbis ſolis, ſed & ſententiis Scripturarum atque Patrum teſtimoniis Eccleſiæ Catholicæ ſuffragātibus, quod facinus nefarium ipſis 4. plagiis in theatrū retractis docetur, & ſuperintendentium aliquot, potiſsimùm Heſhuſij verbis, de ſacrilega Vuittembergenſ. Theologorum fraude queritantium, confirmatur.

Confeſsio verè Auguſtana primaq; eius apologia Catholicis fuit anno 30. cōſentanea de dogmate tranſubſtātionis, ex teſtimoniis Lutheri, Melanchthonis, Heſhuſij, Aerythræi, &c.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Improba Valentini Aerythræi impudentia detegitur, qui iſtam Confeſſioniſtarum fraudem, manifeſtariamque falſationem audet dicere bono factam conſilio.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

Anno illo 30. cùm oblata fuit Confeſſio Auguſtana, Philippum Melanchthonem verè ſenſiſſe atque propugnaſſe adeò plurimis contra Oecolampadium Patrum Orthodoxorum teſtimoniis Tranſubſtantiationem, quæ longiore deinde confirmatur aliorum etiam Scriptorum veterum catalogo, vbi & D. Theodoretum idem cum aliis Orthodoxis omnibus PP. ſenſiſſe docetur, contra friuolas Kemnitij cauillatiunculas.

Ex perpetuo Patrum Orthodoxorum conſenſu diuina tranſubſtātiatio ſtabilita.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

De Euangelico S. Euchariſtiæ vſu, quod eſt ſacrificium à Chriſto inſtitutū, vbi docetur Do. Chriſtū corpus ſuū Deo patri in cœna nō ſolū obtuliſſe, ſed Apoſtolos in ſui memoriā facere, hoc eſt offerre, iuſſiſſe; teſtibus totius orbis Chriſtiani Patribus, quorum ex conſenſu perpetuo demonſtratur, ſemper fuiſſe Corpus Domini in miſſa deo Patri ſacrificatum. Itē ex cōſenſu Apologiæ cōfeſſionis Auguſtanæ rectè offerri in laudē, in gratiarū actionē, pro gloria martyrū; item pro viuis & mortuis; deniq; quòd eſt propitiatoriū pro peccatis expiandis, oſtenditur ex perpetua Patrum Orthodoxorum totius mundi doctrina Catholicis vbique terrarū conſentanea.

S. Miſſæ ſacrificium à Chriſto inſtitutū teſtib. totius orbis patribus.

Rite offertur in Miſſa pro viuis & mortuis ex cōſenſu veræ apologiæ Cōfeſſionis Auguſtanæ.

Miſsā eſſe propitiatorium ſacrificium ex perpetuo PP. Orthodoxorū conſenſu.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM

Sicuti Moſaici ſacrificij typus poſtulabat offerri Chriſtum in cœna ante oblationem in crucis ara: ita diuinum Malachiæ vaticinium efflagitat, toto orbe mundam Dominici corporis hoſtiam deo patri offerri.

CAPVT DECIMVMOCTAVVM.

Reſponſio ad argumenta Confeſſioniſtarum contra quotidianum S. miſſe ſacrificium, & Chriſti in S. Euchariſtia adorationem, quæ Orthodoxorum Patrum perpetuo & vniuerſali doctrina ſtabilitur atque ex conſenſu Lutheri, Buceri, & Ioach. Vveſtphali religioſa & pia demonſtratur, qui fatetur Luthe-

Adoratio Chriſti in S. Euchariſtia cōfirmatur ex perpetua Orthodoxorū PP. doctrina.

Lutherani Chriſtũ Deũ in Eucharistia adorare, teſte Ioachim. VVeſtphalo, idque ex mãdato Dei.

Lutheranos Chriſtum Deum in S. Euchariſtia ex Dei mandato adorare.

CAPVT DECIMVMNONVM.

S. Euchariſtiæ circungeſtationem non eſſe tollẽdam, ſicuti nec reſeruationem eius in vſus ægrotorum, quod ex conſenſu Theologorum Vvittembergenſium ſtatuitur: deinde poſt inueſtigatam piæ circũgeſtationis originem ex probata pleriſque omnibus Lutheranis eleuatione, aliquot argumentis N. Pacificatoris reſpondetur, qui ſuaſit magno Eccleſiæ lucro ſolennem S. Euchariſtiæ circumgeſtationem abolẽdam. Exponitur deinceps, quantopere iſti bifrontes Pacificatores Reipub. noceant, pacemque publicam nunc multis capitibus de S. Euchariſtiæ eleuatione, de reſeruatione, de feſto Corporis Chriſti, eiusque in Miſſa ſacrificio coaleſcentem inconſultis ſuis pacificationibus interturbent, deterioremq; facere non ceſſent.

Circũgeſtatio ſolennis S. Euchariſtiæ defenſa: cuius origo eruitur multo vetuſtiſsima cõtra N. pacificatores malè conſultos.

EPILOGVS cum tranſitione ad ſequentes antitheſes.

APOLO-

APOLOGETICI PRO RELIGIONIS CATHOLICAE CONCORDIA,

TOMVS SECVNDVS.

Prima Antitheſis vtriuſque (Catholicorum & Confeſſioniſtarum) doctrinæ.

De invocatione.

Scriptura ſacra (inquiunt Confeſſioniſtæ) Prophetarum & Apoſtolorum de Inuocatione magno conſenſu docet vnum & ſolum Deum inuocandum eſſe & adorandum, atque ab hoc ſolo petendum & expectandum auxilium in neceſſarijs omnibus.

Responsio Wilhel. Lindani.

Conſenſio facillima de hoc cõtrouerſo dogmate, ſi candidè accipiatur Catholicorum doctrina.

HOc dogma qvod controverſiarum fidei faciunt initium præclari iſti Confeſſioniſtarum delecti defenſores, ſi candidè, quod Catholici profitemur, accipiatur, nihil planè obſtiterit quin facilis cõciliatio Eccleſiarum fiat. De re namq; nullo negotio inter nos cõueniat, puta vnum Deum & ſolum Deum inuocandum atque adorandum vt Deum; in quo vtriuſque partis conſenſio eſt: cæterùm de auxilio, an ſit petendum à Deo ſolo, ita vt non ab Apoſtolis, alijſque Dei filijs, litem mouent Confeſſioniſtæ. Sed quemadmodum olim illa hæreſeôn omniũ cloaca impuriſſimus Machumetus fruſtrà ſibi ab amore ac deſiderio nomen mẽtitus, hoc à dogmate ſuum exordiebatur funeſtum Chriſtianorum diſſidium: ita eodem inſtigante, diſſidiorũ authore, diabolo, iſtis anonymis Confeſſioniſtarum patronis ſuæ pernicioſiſſimæ à

Cur ab hoc doctrinæ capite inductum cõtrouerſiarum fundamentum.

Machumet Syris ſonat quod latinis Deſiderius, & Græcis Eraſmus: quod in illũ per Antiphraſin verè quadrat.

 Catho-

Catholica Chriſti Eccleſia diſceſſionis,ſacrilegæque apoſtaſiæ initium faciundum videbatur. Verùm quibuſnam ſcripturarum locis, aut Veterum PP. teſtimoniis nixi tam parricidale excuſare ſtudeant bellum,nunc expendamus. Dogma igitur ſuum aliquot probat locis ſcripturarum, quæ nos partim admittimus,Deutero.6.Matth.4.Pſal.5.Eſa.63. Quæ autem videntur aduerſari Catholicæ doctrinæ, nos hic, vti & in poſterum,ſubiiciemus ſuo genuino reddita ſenſui poſt Anthitheſin Catholicorum; quos aliud fingunt docere, quàm Scriptura habet,aut Orthodoxorum PP.conſenſus: quem nos Catholicis Ro.Eccleſiæ filiis eſſe conſentaneum,hoſque nihil contra Dei verbum ſentire,aut peregrinum docere, demõſtrabimus. Talem igitur Confeſſioniſtæ hic faciunt Antitheſin doctrinæ Catholicorum de Inuocatione.

» Papatus ex aduerſo (inquiunt) & Romana Eccleſia do-
» cet inuocandos ſanctos homines mortuos, & ab illis peten-
» dum auxilium. Ex hoc vno religionis inter Catholicos & Confeſſioniſtas controuerſæ capite, facillimum videre eſt, quonàm ſtudio, & quàm bona fide iſtud ſcriptum concinnarint iſti delecti Confeſſioniſtarum Theologi, & Cõſiliarij Politici. Et ſi enim pietatis ſpecimen præſeferant: res tamen ipſa manifeſtiſſimè clamat ipſos diſſidij iſtius parricidalis ſacrilego ſtudio captos,infeſtóque Rom. Pontificis odio cæcos veritatem improbè diſſimulare,agnitamque Orthodoxorum Patrum doctrinam Catholicis conſentaneam inuidè extenuare, callidiſq; commentis, data opera,impiè obſcurare: quemadmodum & ex ſequentibus pleriſque omnibus doctrinę,quam dicunt à Roman. Pontifice totaque Eccleſia Catholica ei adhærente adulteratam & prophanatam, capitibus meridiana luce liquebit illuſtrius. Fingunt hoc loco Catholicos docere, contra Scripturam & Orthodoxorum PP. conſenſum, inuocandos ſanctos, quos impiè appellant homines mortuos, non enim eſt mortuorum Deus, ſed viuentium, ait Chriſtus Iohan. 10. Sed quo maiorem inuidiam conflarent Catholicis, quaſi cum Idololatris mortuos homines colerent, maluerunt cum Vigilantio ſuo auo hac de cauſſa olim anathemate notato, & Iuliano Apoſtata inuidioſè loqui,

Noui Confeſſioniſtarum pæoni quãta improbitate hanc cauſamegerunt.

Iohan.10. Sanctos impiè appellari homines mortuos à Confeſſioniſtarum Apologetica.

loqui, quàm diuinis ſacrarum literarum vti vocabulis, quæ ſanctos Dei homines hoc ab exilio eductos vocat Viuos Dei amicos, viuos viui Dei filios. Fides enim Chriſtiana eos non patitur vocari mortuos, quos ipſa perſpicuè docet Deo viuere. Ait quidem eos dormire, ſed mortuos appellandos Chriſtus vetat. Iohan. 10.

Pſalm. 138.

Nos ergo cum Chriſto de Chriſtiana religione loquentes, illos ſanctos cum Domino beatè viuentes, ſiue illos ſanctos Dei amicos & filios viuos hac miſera ex vita, quæ aſſidua mors eſt, tabeſque perpetua, ad illam cæleſtis patriæ vitam, quæ demum vera eſt vita, euocatos, totam per Eccleſiam Catholicam obtinemus inuocandos ad auxilium. Hac de cauſſa præclari iſti Confeſſioniſtarum Patroni nos accuſant impietatis, ſacrilegij, idololatriæ. Nos verò hac in re omnino vllam negamus eſſe impietatem ſitam, vllamúe à nobis deſignari idololatriam: quam dum nobis iſti Euágelici ad vnum omnes exprobrare non verentur, primumque ſui diſſidij caput faciunt, non obſcurè ſeſe ipſorum prodit, quo aguntur, ſpiritus, minimè ſanctus.

Siquidem ab hoc Religionis capite ſimili planè impietate atque calumnia exorſus, vti nuper indicabatur, Machumetus deplorandum ſuum ſchiſma in Chriſtianam inuexit Eccleſiam. Quò enim Iudæos ad ſe pelliceret faciliùs, perſuaſit Chriſtianos, à quibus impius deſciuerat, ſua doctrina plures, paganorum more, introducere Deos, quòd ſanctos martyres inuocant. Quod Machumetani ſchiſmatis fundamentum quàm calũnia ſcateat verè Sathanica, mox liqueſcet planius.

Cur Machumetus à Sanctorũ inuocatiõe ſuas exorſus ſit calũnias cõtra Chriſtianos.

Optimè verò habet, quòd doctrinæ ſuæ & Catholicę iſti Cõfeſſioniſtarum patroni antitheſin hoc à religionis capite ſunt exorſi. Hinc enim, Chriſto aſpirante, liquebit ipſos nouæ ſuæ doctrinæ, quam vocant, Euangelicæ, prætextu, non ſolùm impia priſcorum hæreticorum ab Orco reuocare dogmata: ſed manifeſtò etiam renouare ipſiſſimas blaſphemias, quibus pagani olim Chriſtianos paſſim traducebant, vexabant, illudebant. Sed vt illis iuſta fuit venia danda, quòd ex ignorantia peccarent; (neſciebant enim quonàm cultu, aut quo inuocationis genere ſanctos ſuos Dei martyres Chriſtiani colerent,

Sathanã nũc per Euangelicos idẽ moliri, quod olim per Paganos & Machumetum à Chriſto apoſtatam.

Confeſſioniſtæ impia priſcorũ renouant dogmata, & priſcas Ethnicorum calumnias contra Chriſtianos.

aut inuocarent) ita Confeſſioniſtæ nulla apud Deũ cordium cognitorem, ſunt venia digni; vt non dixerim ipſos in ſpiritum S. peccare, quòd agnitam doctrinam Catholicis omnibus familiarem, in alium maligno ſtudio detorquent ſenſum, quàm ipſi docent.

Diſcrimen ſolidũ inter Chriſtianã inuocationem Dei & ſanctorum.

Sancti aduocantur in auxilium vna nobiſcum à Deo efflagitandum.

Non enim Sanctos diuino cultu colimus, aut tanquã Deos adoramus ſiue inuocamus, quos ſua poteſtate credamus nobis poſſe auxiliari, aut quibus ſacrificiũ illud peculiare, quod Chriſtiano vocabulo latriãs, diuinæque ſeruitutis appellamus: ſed ſolùm tanquam Dei amicos, Dei ſeruos, immò Dei filios; qui precariò nobis vota impetrent, aut nobiſcum comprecatores efflagitent à communi Domino & Patre noſtro cœleſti, quem vnum verum credimus, agnoſcimus, colimus Deum. Hunc ſolum iuxta eius verbum Deuter. 6. & Matth. 4. vt Deum adoramus; ei ſoli, vt Deo ſeruimus, immolamus, ſacrificamus, verè diuinum cultum, diuinam ſeruitutem, diuinam denique latriam pia religione offerentes.

A Iudæis orta calumnia quòd Chriſtiani ſanctos diuinis honoribus colant.

Iudæi Chriſtianis anno Domini fere 150. exprobrant, quod nũc Confeſſioniſtæ.

Euſeb. libr. 4. cap. 15.

Apoſtolorũ diſcipuli eiuſdem impietatis nobis obiectę accuſati diſtinguũt inter cultus varij genera.

Solum Deũ colimus & adoramus.

Hunc diuinum cultum Iudæi primùm & Pagani olim, vti nunc Confeſſioniſtæ, clamitabant Chriſtianos ſuis Martyribus, hoc eſt Sanctis Dei hominibus iam cum Chriſto regnantibus impendere, vti diſertè apud Euſeb. in vita Sancti Polycarpi legitur, vbi Iudæi Paganos inſtigant, ne patiantur illius corpus flammis fruſtra traditum, ſed diuina vi intactũ Chriſtianos abripere, ne fortè (inquiebãt) deſerto Crucifixo hunc colere, σέβειν, atq; adorare incipiant. Verùm quonam cultu ſuos martyres vel primi illi Chriſtiani Apoſtolorum diſcipuli (nam plerique illorum vnà cum D. Polycarpo ſuo Epiſcopo D. Iohannem Euangeliſtam alioſq; Apoſtolos audierant) coluerint, ſatis ſuperque Eccleſia Smyrnæorum illa Epiſtola ad Ponti Eccleſias data expoſuit. Ignorant miſerrimi, inquiunt, quia neque Chriſtum poſſumus deſerere, neque alium quenquam colere, σέβειν, adorare. Hunc enim tanquam Dei filium adoramus: martyres verò tanquam Domini diſcipulos & imitatores ἀγαπῶμεν ἀξίως, vti dignum eſt, diligimus propter in-
„ uictam ipſorum erga Regem & magiſtrum charitatem, quo-
„ rum nos & ſocios & diſcipulos fieri optamus.

Calumniæ Fauſti Manichæi &

Similiter & D. Auguſtinus Fauſtum Manichæũ cõmemorat

rat Catholicos fuiſſe calumniatum, quòd martyrum memorias in Idola conuertiſſent. Sed omnium impudentiſſimè Iulianus Apoſtata, quo nullus omnium (teſte D. Cyrillo libr. v. præfat.) in Chriſtianos fuit dicacior aut maledicentior. Is igitur ſuis ſcriptis Ro. populum, alioſque ſibi ſubditos ad Deorum ſuorum mortalium cultum reuocans; Auſcultátes Chriſtianorũ ſermonibus decepti eſtis (inquit apud D. Cyrillum lib. 6.) & non vnum adhuc colitis Deum, ſed hominem (Galilæum Chriſtum) immò & alios multos infelices, & cæt.

Iuliani A. apoſtatæ cum illis Confeſſioniſtarum criminibus Catholicæ Ec. obiectis ſunt eędem, vnde & Veterũ PP. abolẽtur ſentẽtiis.

Quid ergo vetat eadem oratione iſtam blaſphemam Confeſſioniſtarum calumniam illi paganicæ, immò Iudaicæ germaniſſimá refellere, qua illi PP. olim imperitam paganorum refutarunt blaſphemiam? At ſanctos martyres, ait Iuliano D. Cyrill. libr. 6. neque Deos eſſe dicimus, neque adorare conſueuimus. Laudamus potiùs eos ſummis honoribus, quòd pro veritate ſtrenuè certarint. Copioſiùs D. Auguſtinus. Nec tamen nos eiſdem martyribus (inquit de Ci. Dei, li. 8. cap. 27.) templa, ſacerdotia, ſacra & ſacrificia conſtituimus, quãdo non ipſi, ſed Deus eorum nobis Deus eſt. Rurſus paulò inferius.

D. Cyrillus negat nos adorare martyres.

D. Auguſtin de Ci. 8. cap. 27. Martyres nobis nõ ſunt Dij, ſed ipſorũ Deus nobis vnus eſt Deus.

Nos itaque martyres noſtros nec diuinis honoribus, nec humanis criminibus colimus, nec ſacrificia illis offerimus. Rurſus lib. 22. cap. 10. Sed nobis martyres non ſunt Dij, quia vnũ eundéq; Deum & noſtrũ ſcimus & martyrũ. & infrà, Nos autem martyribus non templa fabricamus, nõ altaria, in quibus ſacrificemus martyribus, erigimus: ſed vni Deo & martyrum & noſtro ſacrificium immolamus.

Martyribus nõ ſacrificamus, neque templa fabricamus.

Similiter & maximo Medaurenſ. philoſopho Chriſtianos de martyrum idololatria calumnianti D. Auguſtinus reſpondet. Ne te in ſacrilega conuitia (inquit epiſtola 44.) ignorãtia imprudentem trahat: ſcias à Chriſtianis Catholicis nullum coli mortuorum, nihil denique vt numen adorari, quod ſit factum aut conditum à Deo: ſed vnum ipſum Deum, qui fecit & condidit omnia.

Nihil vt numẽ adoratur quod creatum eſt. Nullus mortuorũ vt Deus colitur.

Hîc hîc Confeſſioniſtæ aures arrigite, & illam D. Auguſtini teſtis fide digniſſimi verba aurea ſeriò expendite. Non ipſi martyres: ſed Deus ipſorum nobis eſt Deus. Rurſus, Nos martyres noſtros non diuinis honoribus colimus, neque ſacri-

ficia offerimus: non martyribus, ſed martyrum Deo immolamus. A Catholicis enim Chriſtianis vnus colitur Deus.

Repræhenditur immodicus D. Virginis Mariæ cultus, quam vt Deam adorandam negat Epiphanius.

Rectè igitur D. Epiphanius ſtolidas aliquot mulierculas per Arabiam & Schytiam reprehendit, quæ ex imperitia D. Mariæ virgini panem offerebant, & in nomine eius immolabant: quod Maria ſancta fuit, & honorata, inquit, ſed non ad adorationem nobis data. non enim quiſquā ſanctus adoratur: non enim dominabitur nobis antiquus error, vt relinquamus viuentem, & adoremus ea, quæ ab ipſo facta ſunt. Quo autē ſenſu neget adorandos ſanctos, inferius explanat: Carnem induit Dei verbum (inquiens) ex ſancta Virgine, non tamen vt adoretur Virgo, neque vt Deum efficeret, non vt in nomen ipſius offeratur.

Theodoretus negat martyres vt Deos coli: ſed debitos tamē honores eis perſoluendos.

Quo ritu & aduocationis formula olim ſancti à Chriſtianis in auxilium inuocati & rogati.

Similiter & D. Theodoretus eidem illi Paganorum calumniæ lib. 8. de Curat. Græcarum affect. reſpondens diſertè docet, Chriſtianum populum nullos martyres in Deos referre, ſed debitos eis honores perſoluere, vt Dei teſtibus ſeruiſque amantiſſimis. Deinde inferius quonam ſtudio atque pietatis cultu populus Chriſtianus ſacra martyrum buſta accedat exponens, Qui peregre (inquit) proficiſcuntur, petunt martyres ſibi comites, vel potius itineris duces: qui verò iam ſoſpites redierunt, gratias agūt, acceptum beneficium confitentes. Non qui ſe ad Deos accedere arbitrētur: ſed qui orent Dei martyres, tanquam diuinos homines, interceſſoreſque ſibi eos apud Deum aduocent ac precentur.

An non hic liquidò videant Lyncei iſti Confeſſioniſtarum Patroni eandem ſeſe nūc Chriſtianis calumniam cum Paganis, immo cū Iuliano apoſtata & Machumeto obiicere, quod eiſdem planè verbis olim Pagani, adeóque Iudæi priſcis exprobrabant maioribus noſtris Chriſtianis?

CAP. II. Confeſſioniſtæ apud Deū ſunt inexcuſabiles de manifeſta calūnia: ſed excuſatis principibus Ro. Imperij & conſiliariis Politicis, accuſantur eorum pſeudo Theologi.

SED illis, quod diximus, ignorantia conciliauit veniam: vobis autem, Viri Euāgelici, quęnam eſſe queat veniæ ſpes? non ago nunc de illuſtriſſ. Principibus (quibus cum nihil in præſentiarum negotij eſt, quos fraudulenter veritate priuari indoleſcimus, & apud Do. aſſidui deploramus) non ago nunc de Clementiſſ. Confeſ. Auguſtanæ ordinibus, ipſorumúe Conſiliariis Politicis, quibus iuſta fortè eſt accuratioris Theologicarum

carum rerũ cognitionis excuſatio: ſed vos appello hîc Theologos, qui veſtris Dominis, Statibus imperij, & Ordinibus Cõfeſſioni Auguſtanæ addictis, iſtam operam nauaſtis cùm inſidam tum verè ſacrilegam. An nõ legiſtis Vet. omnes PP. Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Baſilium, Nectarium, Chryſoſt. ſanctos Dei martyres inuocare? Sed demus vos iſtorum in ſcriptis hoc non legiſſe, aut animaduertiſſe potiùs. Eſtis enim plerique aliorum futilibus rapſodiis, leuiculiſque centonibus facilè contenti, aut vno præclaro illo locorũ communiũ Melanchthonis libello apprime inſtructi: quibus ſi illa veſtratis Lutheri aurea haus-poſtilla acceſſerit, iã demũ Theologi omnibus propè numeris vobis videmini abſolutiſſimi.

Quo autem colore excuſabitis, vos iſthæc contra veſtram non egiſſe, aut ſcriptitaſſe conſcientiam, qui in Catholicorum huius ætatis ſcriptis à vobis hîc recitatis, iſtud liquidò demonſtratum non potuiſtis non legere, non ſentire, non videre?

Anonymos Cõfeſſioniſtarum Theologos rem mala fide gerere, atque contra ſuam ipſorum conſcientiã nos calumniis oppugnare.

Cùm enim ipſorũ verba, periochas, capita & ſententias paſſim iſto in ſcripto diligenter admodum recitetis, an non reclamante conſcientia iſtud negotium agitis?

Vt nunc præclariſſimos alios huius memoriæ ſcriptores Catholicos æterna ſanè memoria digniſſimos vobis lectos (quia hîc perſępe recitatos) breuitatis cauſſa ſilentio prætereamus, an non in Panoplia noſtra toties hîc ad verbum (ſed qua fide videbimus infrà commodiùs) recitata vidiſtis longa Chriſtianorum ſeculorũ ſerie cõmemoratos Patres Orthodoxos, qui ſolemnem Catholicis in hanc vſque diem ſanctorum Chriſti martyrũ atq; Dei filiorum inuocationẽ faciunt conteſtatam? Non enim vos iſtum Vet. PP. conſenſum illic vidiſſe, quis vobis credat, qui tam varia controuerſorum dogmatum capita ex ipſa hac noſtra Panoplia, de matrimonio, de S. Euchariſtia, de communione, aliiſque rebus diſertè ipſi recitaſtis.

Si vidiſtis, mala fide igitur vos iſtam rem gerere, negate non poteſtis; qui manifeſtam Patrum Orthodoxorum diſſimulatis doctrinam Catholicis cõſentaneam, tam liquidis ipſorum verbis conteſtatam atque confirmatam.

Deinde vos mala fide rem tanti momenti, gerere vel hinc certò conuincamini, quòd omiſſis illis, immo contra conſcien-

Veteres Patres diſſimulãt Confeſſioniſtarũ Patroni, pro nobis ſtare.

tiam diſſimulatis antiquis Patribus Orthodoxis Eccleſiæ Catholicæ doctrinam confirmantibus,allegatis obſcuriores aliquot doctores,quorum quaſi præcipuè teſtimoniis Catholica nitatur Eccleſia ad hoc fidei ſuæ Chriſtianæ caput ſtatuendũ.

Quid enim opus fuit allegare Petrum Lombardum, Bonuenturam,Caſperem Sargerũ,&c,ſi Chriſto placet,Pſalterium Virginis ante annos,inquitis,86.Venetiis impreſſum? An iſtorum fide & authoritate nititur Catholica Chriſtianorum Eccleſia ad ſtatuendam ſanctorum Dei martyrũ inuocationem?

Sed hac arte exoſam vobis doctrinam licuit facilius imperitis perſuadere eſſe fictitiam;quia obſcuris illis aliquot hominibus, recentioribuſque nixa videretur authoribus. O fraudulentum cõmentum Euangelicis ſanè viris indigniſſimum!

Sed ne diutiùs agnitam vobis inficiari queatis veritatem, neque fraude prorſus Sophiſtarum (quos veriſſimè Ariſtoteles,teſte Cle.Alexãdrino,Veritatis dixit fures) veſtros diutiùs decipiatis dominos,Imperij Ro.Ordines,paucis demonſtrabimus Catholicam Chriſti Eccleſiam , à qua vos arte planè Sathanica illos ſacrilegè ſtudetis abducere atque diſtinere , Orthodoxos omnes Patres ſuæ de pia ſanctorũ inuocatione doctrinæ habere & teſtes & magiſtros ante annos plus minùs 1000. illuſtriſſimos.

Libr. Stromatum.

Quod vt citra omnem prorſus ambiguitatem fiat pio Lectori indubitatiſſimum, agedum,nunc in medium veniat totus ille veterum Orthodoxorum Patrum chorus , meritóque optimo piis omnibus venerandus Chriſti Ieſu Eccleſiæ Senatus,cuius & membra erãt,vti & nos, & veram hanc ipſius doctrinam omnes voce , plærique ſcriptis , plurimi ſua vita, ſuóque adeò ſanguine pro illa fuſo confirmarunt teſtatioremq; reddiderunt.

Porrò,ne quis calumniandi relinquatur maleuolis argutiſque (quorum plena ſunt omnia) ſophiſtis locus,nos illos tantum ordine recitabimus Patres Orthodoxos , qui ante annos plus minùs mille florentiſſimi Chriſtianam propagarunt,ornarunt,illuſtraruntque doctrinam,priuſquam Germania noſtra vllam illuſtriorem aut conſtãtiorem de Chriſto, Deóque vero publicè ſuſcepiſſet cognitionem aut profeſſionem: quo vel

vel tandem oculos recipiat, videatque & ipſa ſe olim germanè regeneratam Chriſti Ieſu Euangelio eidem Catholicæ fuiſſe inſitam Dei Eccleſiæ, cuius diuinam ab initio traditam doctrinam nunc ſeducta temeréque perſuaſa velut Idololatricã impiè deteſtatur & execratur. Quare allatis ex illis III. Sanctę Dei Eccleſiæ columnis Ambroſio, Chryſoſt. & Auguſtino irrefragabilibus de pia ſanctorum Inuocatione teſtimoniis, quòd illos potiſſimum aduerſus Catholicam doctrinam præclaris iſtis Confeſ. Auguſtanæ propugnatoribus adducere placuit, reliquum pertexemus Orthodoxorum Patrum catalogum, vt ſuo iugulati gladio agnoſcere cogantur ſeſe à perpetuo Eccleſiæ Dei conſenſu peregrina ſectari dogmata.

Quiſnam ordo hic ſeruãdus in veterum PP. teſtimoniis de ſanctorum inuocatione.

Prodeant igitur in theatrum tres illi teſtes fide digniſſimi, quorũ verba aliquot fruſtulatim auulſa, ſacrilegè deprauata, & impiè detorta nobis obiicere non dubitarunt iſti anonymi Confeſſionis Auguſtanæ Apologetici.

An D. Ambroſium de ſanctorum Inuocatione dubitaſſe nedum pro idolomania habuiſſe credas, quum eum libro de Viduis audis perſpicuè ſonantem, obſecrandos eſſe Angelos, qui nobis ad præſidium dati ſunt? obſecrandos etiam martyres, quorum videmur quoddã corporis pignore patrocinium vendicare? Nam Chriſti martyres (inquit lib. 10. in Lucã c. 21) Principibus ſeculi anteferũtur. Nam reges ac principes fiunt ſupplices: illi patroni. Hinc magna fiducia populũ ſuum Mediolanen. hortatur: Rogemus Petrum (inquit Ser. 32.) vt nobis Regiæ cæleſtis ianuas aperiat. Rurſus lib. 10. in Lucã c. 22. Vnde te euocem Petre, vt doceas me, quid flens cogitaueris: Doce nos quid tibi profuerint lachrymæ tuæ. Sic epiſt. 32. li. 5. Aduertitis ergo (inquit. de Angelis cuſtodibus loquens) quòd ſeruulos Chriſti magis cuſtodiant qui non vidẽtur, quàm qui videntur. Sed & illi (Angeli) ſi cuſtodiunt, veſtris cuſtodiunt orationibus aduocati. D. Iohannem Chryſoſto. ſic & ſenſiſſe & docuiſſe manifeſtius eſt, quàm vt vel cæcus dubitet. In liturgia orat D. Michaelem, vt ſuis interceſſionibus nos muniat. Item S. Nicolaum Patrem orat, vt legatione fungatur apud Chriſtum Deum, vt ſalutem animę conſequamur.

D. Ambroſius angelos & martyres nobis obſecrãdos docet.

Sancti Regibus ſupplicib⁹ apud Deum ſunt patroni. Ambroſ.

D. Petrũ docet orandũ Ambr.

D. Chryſoſto. S. Michaelẽ orat, & S. Nicolaum facit legatum ad Deum.

Sic & Homilia I. ad Philippen. His itaque cognitis, nec ſan-

ctorum preces contemnamus, neque totum in illos proiiciamus,& cęt. ἀλλὰ ϗ παρακαλῶμεν ἔυχεσθαι ὑπὲρ ὑμῶν ϗ χεῖρα ὀρεγεῖν, ϗ αὐτοὶ ἐχόμεθα ἀρετεῖς: ſed obſecremus etiam, vt pro nobis orent, atque precentur, manumq́ue porrigant, adhæreamus & ipſi virtutis ſtudio,& cæt. Neque verò ſuos Chryſoſtomus tantùm hortatur ad piam ſanctorum inuocationem: ſed quidnam ſua ætate publicus etiam Chriſtianorũ mos habuerit,alibi exponit.

„ Ipſe qui purpuram indutus eſt, inquit homil. 66. ad popu-
„ lum Antiochenum, accedit illa ſeruorum crucifixi, hoc eſt,
„ Apoſtolorum complexurus ſepulchra, & faſtu depoſito, ſtat
„ ſanctus ſupplicaturus vt pro ſe apud Dominum intercedant, & ſcenarum fabrum & piſcatorẽ etiam mortuos orat, & protectores orat, qui diademate redimitus incedit. Et infrà: non hoc tantum quis Romæ videat, ſed & Conſtantinopoli.

Inuocandi Sanctos ad auxiliũ & interceſſionẽ apud Deũ mos Romæ & Conſtantinopoli.

D. Auguſtinum eiuſdem fuiſſe & ſententiæ & doctrinæ paucis eſt nunc exemplis demonſtrandum. Grauem admodum ingreſſus contra Donatiſtas luctam, Adiuuet nos (inquit lib. 7. c. 1. de baptiſ.) Cyprianus orationibus ſuis in iſta carnis mortalitate laborantes, vt donante Domino quantum poſſumus, bona eius imitemur.

D. Auguſtinus S. Cyprianũ inuocat vt ſe adiuuet.

Rurſus, cum toto mentis affectu beatiſſimæ Virginis nos interceſſionibus committamus (inquit ſerm. 2. de aſſumpt.) omnes eius patrocinia omni nixu imploremus.

Item Ser. 11. de conuerſione D. Pauli, teſtatur excellentiam Imperatorũ genibus prouolutã adorare Petrum piſcatorem. Sic & To. 10. ſer. de ſanctis, Commendemus nos orationibus S. Stephani. Item ſer. D. Laurent. oremus igitur fratres, D. Laurentium & cæt. Sic igitur præclari illi tres Orthodoxi PP. Ambroſ. Chryſoſt. & Auguſtin. de pia ſanctorum ad auxilium inuocatione ſenſere, ſuóſque docuère.

Imperatores adorãt Petrum, ait Auguſtinus. Extat in codice homil. Louan.

Venio nũc ad aliorum Orthodoxorum Patrum catalogum, qui hanc piam ſanctorum inuocationem demonſtrabit toto ſemper orbe Chriſtiano cum notam, tum vſitatam, vt pius lector meritò miretur, auſos fuiſſe illos Confeſſioniſtarum patronos hac de re Catholicam vexare Eccleſiam, impiéque accuſare idololatriæ.

D. Vi-

D. Vigilius Tridentinus in Germania (teſte Plinio & Strabone) Epiſcopus ſub annum Domini 500. doctrinam ſuæ Eccleſiæ luculenter in vita D. Siſynij. & aliorum ad D. Simplicianum, D. Ambroſij Mediolanen. ſucceſſorem tradit. Nunc me immeritum vtrique conſortem paterno amore conſolare, & cum eiſdem ſanctis apud ipſum exorator accede, & quæ ſequuntur. *Anno Do. 500. D. Vigilius S. Siſynium inuocat exoratorem.*

Theodoretus libro 8. Græcanic. affect. Chriſtianos à martyribus buſta ſacraſq; ipſorum reliquias frequẽtantibus ex more petere docet bonæ valitudinis cõſeruationem, ſteriles prolem dari, parentes ſua conſeruari pignora, peregrinantes ſibi illos cupere itineris comites, immo duces: quæ omnia citra inuocationem fieri nequeant. *Anno. 480. D. Theodo. docet martyres inuocari ſolitos.*

Georgius Alexandrinus teſtatur populum Chriſtianum ſolenni de more accurriſſe ad S. Reliquias D. Iohan. Chryſoſtomi, iuſſu Theodoſij Iunioris reuocatas honorandas. omnes ad vnum qui in Eccleſia (inquit in vita eius) deprehenſi ſunt, concurriſſe vt eum ſupplices venerarentur. *Anno. 460.*

S. Victor Vticen. ſub finem lib. 3. de perſequutione VVandalica, Deprecamini Patriarchæ (inquit orat. ad omnes ſanctos) de quorum ſtirpe nata eſt Eccleſia. Orate SS. Prophetæ. Eſtote Apoſtoli ſuffragatores eius, & cæt. *Anno. 480.*

Iuſtinianum A. cum medicorum auxilio deſtitueretur, ait Procopius libro primo Hiſt. relicta arte humana, fiduciã ad reliquias SS. quatuor martyrũ vertiſſe, qui olim Ro. milites fuerant. quo autem euentu iſtorum patrociniis ſeſe crediderit, atque pro more tunc Chriſtianis ſolenni eorum auxilia implorarit, idem non ſubticuit, illum in ſumma neceſſitate veris opinionibus fuiſſe adiutum differens. *Anno. 530, Vide Procopiũ libr. 1.*

D. Maximus Taurinen. vt ſanctorum martyrum inuocationem certiùs ſuis perſuaderet, docet ſer. in natali Tauricorum martyrum, ſanctos vel poſt hanc vitam eſſe defenſores. Cùm enim dixiſſet, Cunctos martyres deuotiſſimè percolẽdos, ſed ſpecialiter eos venerandos à nobis, quorum reliquias poſſidemus, ſubtexuit, Ideo fratres, inquit, veneremur eos in ſeculo, quos defenſores habere poſſumus in futuro. *Anno. 400. D. Maximus.*

D. Hiero. diſertis verbis ſuam Paulam hinc euocatam orat, *Anno. 415. D. Hierony.*

Vale ô Paula! (inquit Epithaphio) & cultoris tui extremam ſenectutem orationibus iuua, fides & opera tua Chriſto te ſocianc, præſens facilius quod poſtulas impetrabis.

Anno. 410. Prudentius in hymnis mart. Ephrem in ora.

Prudetius D. Lauretium, D. Hippolytum, alioſq; martyres inuocat hymnis in illos ſcriptis, Hos inter, ô Chriſti decus audi & Poetá Ruſticú. Ephrem magni Baſilij diſcipulus D. Virginem Mariam appellat vnicam ſpem deſperátium, oppreſſorum ſubſidium, omniú Chriſtianorum profugium, eam orans vt Deus eius precibus, & Prophetarum ac martyrum interceſſionibus, omniumq; ſanctorum ſupplicationibus ſuæ creaturæ miſereatur.

Anno. 360. Nazianz. Baſiliú inuocat in auxilium.

Nazianzenus in monodia ſic Baſilium inuocat: Tu obiter è cælo nos reſpice, & datam mihi renum debilitatem ac articulorum dolorem vel iube diſcedere, vel adiuua. Sic & D.
" Athanaſium interpellat. Tu autem è ſuperius (inquit orat.
" 25.) propitius nos reſpice, & populum ſanctum dirige S. Tri-
" nitatis adoratorem, & nos in pace foue & compaſce.

Similiter & D. Cyprianum orat, Tu tandem Cypriane (inquit orat. 19.) nos ab alto propitius reſpice, noſtrumque ſermonem ac vitam dirige, & ſanctum ouile hoc paſce, aut vna rege, ac reliqua ad meliora diſpone, moleſtos lupos ſyllabarum & verborum venatores abige, ne debacchetur atque graſſetur aduerſus templa altariáue rabioſus & ſceleratus Barbarus, ne conculcet ſancta prophanis & impius.

Anno. 370. D. Gregorius Nyſſenus.

Hunc in modum & D. Gregor. Nyſſenus D. Theodorum interpellat, Tu verò huc iam ades ad nos, vbicunque tandem fueris, vt diei feſto præſis: Veni ad hos, qui te honorát, cognoſce ac viſe ferias, quæ celebrantur. Timemus afflictiones, expectamus pericula, non longè abſunt ſceleſti Schyte, bellum aduerſus nos parturientes. Vt miles propugna pro nobis, pete pacem, vt hi publici conuentus non deſinant.

Anno. 355. D. Baſilius ſuis martyres proponit vt patronos inuocandos.

D. Baſilius illos ſuos 40. martyres ſuo populo proponit nó ſolum in exemplum, ſed vt patronos & apud Deum interceſſores. Quanti laboris fuit, vt vnum aliquem reperires, qui pro te Dominum placaret: quadraginta iam ſunt, concordem orationem ſurſum mittentes.

Necta-

Nectarius oratione in D. Theodorum à Iuliano Apoſtata trucidatum ſic orat: Cum Deo iam aſſiſtas, inquit, proximus, ἵλεω Chriſtum redde propitium.

Anno. 350. Nectarius.

Sic & D. Athanaſius D. Mariam inuocat, Et iam audi (inquit homil. in Euang. de S. Dei para. ex Nannij verſione, fol. 638.) filia Dauidis & Abrahæ, & inclina aurem tuam in preces noſtras, & ne obliuiſcaris populi, neque noſtri: qui ſumus de familia & domo patris tui. Et infrà, Ad te clamamus, recordare noſtri ſanctiſſima virgo.

Anno. 340. D. Athanaſius.

Cyprianus cum Cornelio Ro. ſcribit, ſi prior hinc diſceſſerit, vt ſui apud Deum meminerit, an non docuerit ſanctos poſt hanc vitam pro nobis orare, ideóque ex more Eccleſiæ Catholicæ fuiſſe inuocandos? Apud miſericordiam patris, inquit, non ceſſet oratio pro fratribus & ſororibus noſtris. Certè illa ætate, nimirum ſub annum Domini 250. fuiſſe ſanctos publico ex more Chriſtianorum inuocatos, ipſe Cyprianus in vita ſua (teſte D. Gregor. Nazianzen. orat. 14.) diſertè confirmat.

Anno. 250. D. Cyprianus. Libr. 1. Epiſtola 1.

Siquidem recitat ex Cypriano exemplum Chriſtianæ virginis, quæ magicis vexata faſcinis, philtriſque fatigata amatoriis, virgo virginē Mariam ἱκετεύουσα βοηθῆσαι inquit, ſupplex rogabat, vt periclitanti adeſſet.

Quod autē anno circiter 100. id eſt, Apoſtolica illa D. Panteni, & Clementis Alexādrini ætate, ſanctos nō modo venera tione, ſed certa etiam inuocatione Chriſtiani coluerint, ſatis liquet apud Euſebium de ſancta Potamiæna Virgine martyre, quæ non modo Baſilidi ſuo Carnifici humanitatis beneficium, precibus poſt mortem impetrauit: ſed ſuis quoque con diſcipulis, ſiue potius Concatechumenis & Competitoribus, qui vnà cum ipſa in Origenis adoleſcentis ſchola in Chriſtianæ religionis rudimentis erudiebantur.

Anno 100. Aetate D. Panteni & Cle. Alexādrini ſanctos fuiſſe inuocatos.

Cùm enim Alexandrini Chriſtiani exemplo Baſilidis Carnificis planè paradoxo vereque admirando perſuaſiſſimum haberent, D. Potamiænam Virginem martyrem celeberrimam plurimum apud Dominum Chriſtum ſponſum poſſe, & vel impiis perſequutoribus, adeóque Chriſtianorum tortoribus reſipiſcentiam, beatamque conuerſionem ex promiſſo

D. Potamiæna Virgo martyr ſua apud Chriſtum interceſſione variis pur pureas impetrat martyrij corollas.

 impe-

impetraſſe,quánam cenſes ipſe frater Chriſtiane, fiducia pij condiſcipuli illam rogarunt, vt ſuis fratribus, immo doctoribus præſtaret,precibuſq; ab eodem Do. Chriſto ſponſo impetraret,quod iam ſuo Baſilidi tortori ex cōdicto præſtitiſſe erat indubitatiſſimum?Is enim nocturna illius apparitione inſtructus,coronáque cæleſti redimitus ab ipſa, intellexit ſe perbreui ad glorioſam martyrij Chriſtiani palmā ipſius interceſſione à Chriſto impetratam euocatum iri.

Qua ſola apparitióe tam fuit ille Baſilides prætorianus miles ſanè pręclarus de Chriſtianæ religionis veritate perſuaſus, vt ſeſe ſuis commilitonibus Chriſtianum profiteri vel nō rogatus nihil dubitauerit. Vnde & ad tribunal adductus & in carcerem abreptus,à fratribus Chriſtianis ſignaculo Domini, id eſt,S. Baptiſmo munitus,poſtridie heroïcū depugnauit Chriſtiani martyrij agonē.Cuius tam ſtupendę conuerſionis exemplo mirum in modū cæteri Chriſtiani fuêre cum in fidei conſtantia confirmati,tum ad maiorem diuini auxilij precibus & interceſſione D.Potamiænæ ſuæ ciuis atque condiſcipulæ impetrandi mirificè excitati,eam interpellantes, vt idem beneficij ſuis piis non negaret fratribus,priſtiniſque condiſcipulis à Chriſto ſpōſo impetrare,quod tam luculēter beneuolo ſuo iam dudum præſtiterat carnifici Baſilidi. Teſtatur enim Euſebius Cæſarien.lib.6.c.4.plurimos condiſcipulorum idem ab eadem beneficium conſequutos. Sed & aliis plurimis(inquit ſub finem.4.cap.) per illud tempus apud Alexandriam condiſcipulis ſuis, cū quibus verbo Dei in Origenis ſchola operā dederat,Potamiæna ſimile munus traditur præſtitiſſe, aſſiſtēs eis per viſum,& coronas martyrij impetratas à Domino deferens,& vt in Græcis quibuſdam nunc legitur,plurimos cumulatè ἀθρόως numeroſè ad Chriſti fidem acceſſiſſe, quibus per ſomnum apparuit,& ad Dei verbum aduocauit. Porrò quod illa ætate,id eſt,ſub annum Domini ferè 100. Eccleſia Alexandrina ſanctos Dei martyres,alióſque diuos omnes cum Chriſto Do. regnantes ad auxilium inuocarit,quiſnā,obſecro,certior, fidelior, indubitantior huius rei quæratur teſtis, quàm Chriſtianæ illius ſcholæ Alexandrinæ Catechiſta Origenes? qui Clementis Alexandrini diſcipulus,atq; in Catecheſi ſucceſſor

ceſſor plurimis locis,ſuiſque Catechiſticis inſtitutionibus hãc doctrinam diſertè profitetur,quam à maioribus proditam ſuis tunc tradidiſſe diſcipulis Catechumenis & auditoribus ſiue competẽtibus,eſt indubitatiſſimum. Origenes igitur ille Adamantius illuſtrẽ Catholicæ Dei Eccleſiæ lumẽ,ac decus quondam ſingulare, ne quid de doctrina illius Apoſtolicæ ætatis, (quam Clemens Alexandrinus Panteni viri Apoſtolici diſcipulus Origeni diſcipulo tradiderat) dubites,perſpicuè hanc ſanctorum interceſſionem atque inuocationem docet, diſertiſque verbis conteſtatum facit,fuiſſe tunc tẽporis, immo maiorum, id eſt,Apoſtolorum ætate,Chriſtiano populo vſitatiſſimam.nam homil.27.in D.Matthæum,docet diſcipulos Chri „
ſti,cæteroſque ſanctos non ſolum tunc(in vita)ſed etiam modò „
miranda opera erga figmentum humanum confitẽtes an- „
te conſpectum Chriſti intercedere,& Chriſtum prouocare,vt „
ne deſerat genus humanum propter peccata. „

Idem Origenes D.Iob rogat,O beate Iob, (inquit lib.2. in „
Iob) viuens in perpetuum apud Deum ora pro nobis miſeris. „
Rurſus in Threnis, O ſancti Dei vos lachrymis, & fletu pleno „
dolore deprecor,vt procidatis miſericordiis eius pro me miſero.Et paulò poſt,Hei mihi,pater Abraham,deprecare pro me, ne de finibus tuis aliener. Quàm verò id fuerit ſua ætate antiquum,& originis prorſus Apoſtolicæ plenum,teſtatur homil. 3.in diuerſos. Innocẽtum (puerorum inquit) memoria ſemper, vt dignum eſt, celebratur in Eccleſiis,ſecũdum integrum ordinem ſanctorum,vt primorum martyrũ pro Domino occiſorũ.Et paulò poſt: Bene ergo & ſecundum voluntatem Dei eorum memoriam ſancti Patres celebrari mandarunt ſempiternam in Eccleſiis,velut pro Domino morientium,velut pro gentibus & Iudæis credituris, vel etiam pro ipſis parentibus (quorum parentes,vt diximus,præ nimio dolore percutiebantur) vt eis interceſſio filiorum plurimum profuiſſet.

Cùm igitur Catholici hos longo catalogo enumeratos Orthodoxos PP.ſequamur hoc in controuerſię capite de ſanctorum cultu & inuocatione magiſtros;quis fuerit proiectę adeò audacię,ne dicam dementiæ amplius, vt in poſterùm audeat nos vnà cum venerandiſſimo illorum Orthodoxorũ Patrum

Senatu

Senatu idololatrias aut idolomanias accuſare?

Quod ſi quis dixerit nos, vnà cum illis hominibus errare impiè, Deóque iniurios eſſe in idololatrica ſanctorum inuocatione, is Iudęos, Machumetanos, & Apoſtatas ſectatus, nos tota cum Catholica Dei Eccleſia errare ſinat, certus nos cum illa (ſi fieri queat) malle errare, quàm cum deliro apoſtatarum, Paganorũ, Turcarũ, adeóq; Iudæorũ diſcipulo verum dicere.

Sed vtcumque ſeſe nunc ea res habet (nimirum an Patres illi Orthodoxi omnes atque vniuerſi Chriſto, Deoque iniurij atque blaſphemi diuinum honorem ſanctis Dei ſeruis Chriſti martyribus tribuẽtes, tam horribiliter errarint, nec ne) hac quæſtione, inquam, ad tempus repoſita; erat tamen à Confeſſioniſtarum Patronis iſtis Theologis & Conſiliariis illa SS. Patrum doctrina candidè hoc in ſcripto Cæſareo exponenda, quò liquere potuiſſet veritatis ſtudioſo, nos cum illis vnũſ ſentire, idemque docere ac conſtanter profiteri.

Iſta Patrum veterum Orthodoxorum teſtimonia, anonymi Confeſſioniſtarum Patroni vobis erant alleganda, aut ſaltem indicanda, ſi animus fuiſſet rem hanc ex fide atque veritate ipſa gerere: quos cùm ſilentio prætereatis, immo reclamante conſcientia diſſimuletis, atque adeò de induſtria deprauetis & inuertatis, an fidelem operam veſtris dominis, Imperij Ro. ordinibus pręſtitiſſe ęquis iudicibus in hac omnium maxima æternæ ſalutis cauſſa videamini?

Sed ſic oportuit vos accuratam veſtro mendaciorum patri diabolo nauare operam, per quam à vero Chriſti Euangelio, infelices Imperij Ro. ordines veſtra ſophiſtica deluſos ad perniciosas ſeduceretis hæreſes, iudicio Catholicæ Eccleſiæ iam olim damnatas, pari námque inuidentia, immo dementia vti & vos nunc, Sanctorum cultum & inuocationem deriſit Vigilantius, Eunomius, Porphyrius, & ne quid veſtro deſit ordini, Iulianus, Auguſtus quidem Ro. Imperij, ſed Chriſtianæ fidei apoſtata: ad quorum exẽplum & vos Catholicam Eccleſiam inſanè clamitatis idololatricá, ob pium veterum Patrũ exemplis conteſtatum ſanctorum cultum. Sed nihil eodem illorum furore inſanientibus aptius reſpondeatur, quàm olim illi exorienti Galliarum peſti Vigilantio D. Hierony. Quis enim inſanum

Quàm præclaros ſequantur magiſtros Cõfeſſioniſtæ, dũ Catholicos conuicientur eſſe idololatras ob ſanctorum inuocationem.

ſanum caput, aliquando martyres adorauit?

Et ſi enim D. Hiero. profiteatur Chriſtianos ad martyrum tumbas ſanctos colere, venerari, rogare, & ad auxilium inuocare: (obiiciebat enim ille, Si aliquis precator aduenerit) negat tamen nos adorare martyres, quo ſenſu & Catholici negamus: nimirum latria, ſiue diuino cultu, ſed tantum dulia, vti rectiſſimè à Græcis Theologis antiquiſſimis didicit, æternúque obtinebit ſchola Chriſtiana omnis Latina, aliáque omnis barbara. Qua vna diſtinctione omnis aduerſariorum corruit, planéque funditus euertitur machina in ſanctorum cultum & inuocationem abolendam miſello ſophiſmate in vna adorationis vocula latente conſtructa.

D. Hiero. agnoſcit SS. martyres rogandos, & ad auxilium inuocados, ſed nō adorados: quod & Catholici profitemur.

Porrò tam eſt manifeſtum, D. Hiero. aureo illo libello ſanctorum Chriſti martyrum aſtruere inuocationem, licèt mirifica dicam impudentia, an imperitia iſtud inficietur Confeſſionis Auguſtanæ Apologia; vt propterea Theodorus ille Beza poëſeos atque ſaltatoriæ in popina, ſalaciſque amatoriæ in ganea, quàm Theologiæ doctior, D. Hieronymum idololatriæ damnare nihil dubitarit, Reſponſ. ad argu. Brentij de Vbiquitate, fol. 400.

D. Hieronymū agere de ſanctorum inuocatione agnoſcit Beza contra apologiā Confeſ. Au. quæ pudēda inſcitia iſtud negate audet. Beza D. Hiero. damnat idololatriæ.

Illud tamen minimè negamus (inquit) totum illud Hiero. „
ſcriptum, quo ſanctorum inuocationem, id eſt manifeſtā ido- „
lolatriam defendit, nos nihil morari. Qua prætoria Bezę tribu „
ni, ſiue Triumviri dudum Gallici ſententia ſatis ſuperque declaratum habemus, quam nō ſolum ab Orthodoxis Patribus inter ſe ac nobiſcum concorditer, vnóque ore conſentiētibus ex diametro diſſentiunt Euangelici, illos communi idololatriæ crimine ob ſanctorum interpellationem, vti & nos accuſantes: ſed à ſuis etiam Syneuangelicis doctioribus quidem illis ac ſanioribus, nouique Euangelij columnis ſanè præclaris.

Confeſſioniſtas non ſolum à Catholicis, ſed & ab Orthodoxis Patribus diſſentire fatentur primarij Euangelicorū magiſtri.

Nam Martinus Bucerus tam conſtans olim Swinglianus, „
quàm pòſt Lutheranus, Si quis (inquit ad Epiſcopū Abricen- „
ſem) perpenſa illa Dei infinita, in ſanctos indulgentia & faci- „
litate, & ſimul illorum in nos miſeros adhuc conſeruos ſuos & commēbra charitate, animi ardore huc prorūpat, vt illos ceu præſentes præſens appellet, próque ſe intercedere ad Deū roget, id licèt in nulla ſcriptura doceatur; ſi ſic tamen fiat, nulli

Bucerus nō poteſt dānare ſanctorum inuocationem: idque probat exēplo Orthodoxorū Patrū veterum.

C damnamus

damnamus. Et poſtea in animis (inquit) ſic comparatis, vbi videmus nihil tribui humanis meritis, ſed omnia veræ miſericordiæ Dei & redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, ita quòd diuos,
" vt pro ſe orent, inuocant, licèt id faciant abſque vllo & ſenſu
" & exemplo ſcripturæ, damnare tamen non poſſumus. Atque
" hunc ſolum in modũ videmus Orthodoxis patribus ſancto-
" rum cælitum inuocationem vſurpatam & traditam.

Iohan. Oecolãpadius negat eſſe idololatricũ ſanctos inuocare: quia id exempla PP. Orthodoxorũ docent.

Similiter & Oecolãpadius, Neque orare inficias ierim (inquit annotat. in homiliam D. Chryſoſto. in Iuuentũ & Max.) neque impiorum & idololatrarum eſſe aſſeuerauerim, cum illis (nimirum Chryſoſtomo, Nazanzeno, aliis patribus) implorare patrocinia ſanctorum, & cæt. Sancti in cælis ſua charitate flagrantes non deſinũt pro nobis intercedere. Quid igitur mali, ſi hoc petimus fieri, quod ſcimus Deum velle?

Quid ad hęc Beza nobiliſſimus Hagiomachus?

Sanctorum inuocationẽ probat Oecolampadius ex vniuerſali Eccleſiarum conſenſu.

Sub finem ſuam concluſurus contra Hagiomachos, qui ſanctorum (inquit) inuident gloriæ, concluſurus diſputationem: Quid mali, ait, ſi & commendemus (populo) patrocinia ſanctorum, modò id circumſpectè, opportunè, & modicè fiat pro auditorum qualitate? Id quod hic agit Chryſoſtomus, & Nazanzenus quoque in laudibus Cypriani, & obſeruant hoc fermè omnes Eccleſiæ tam Orientis, quàm Occidentis. Et ſi hæc teſtimonia Buceri & Oecolampadij ſanè locupletiſſima abunde ſufficiant moderatioris ingenij hominibus ad perpetuum Eccleſiarum omnium & Orthodoxorum Patrum tam in Oriente, quàm Occidente conſenſum demonſtrandum: ne quid tamen habeant refractarij, quod conciliandæ paci Eccleſiaſticæ obſtet diutius, en tibi Martini Lutheri de hac controuerſia illuſtris ſententia, quam ſuis diſcipulis vario tempore præſcripſit.

Lutherus negat ſanctorũ inuocationẽ eſſe ſuperſtitioſam & impiam, quod quia Bohemi docent, eos pronunciat hæreticos.

Anno XVIII. ſic ad Georgium Spalatinũ ſcriptum reliquit, Mi Spalatine, inquit, non fuit mens mea vnquam venerationem ſanctorum eſſe ſuperſtitioſam: neque inuocationes pro cauſſis vel corporaliſſimis. Hoc etenim ſapiunt hæretici vicini noſtri Picardi, & Bohemi, & cæt.

Item anno XXII. ad Erffordienſes; Sinite vt diuinorum im-
„ plorent nomina, quando ita volunt. Rurſus in reſponſ. ad
„ Louanienſes. Non negaui vnquam nos meritis (inquit) &
precibus

precibus ſanctorum, quantumlibet imperfectis iuuari: quod ,,
ſubdolè mihi inurere conantur miſeri homines. Ipſe ergo ,,
Lutherus etiam diu poſt ſuam à Catholica Dei Eccleſia ex- ,,
communicationem non ſolum ſinendam, aut permittendam ,,
voluit ceu piam & legitimam ſanctorum inuocationem: ſed ,,
adeò eam tollere noluit, ceu ſuperſtitioſum aut idololatriam, ,,
vt ſe de hac doctrina impia quaſi falſò ſibi impoſita purgarit, ,,
immò hæreticos appellat, qui ita cum hæreticis Picardis (in- ,,
quit) & Bohemis ſapiunt, ,,

Eant nunc Anonymi iſti Confeſſionis Auguſtanæ patroni, & ſe legitima, immo neceſſaria de cauſſa coactos clamitent, iſtud ſacrilegum ab Eccleſia Dei Catholica ob idololatriam & ſuperſtitioſam ſanctorum inuocationem patrare & defendere ſchiſma: qui non modò patres omnes Orthodoxos, etiã ita nobis ſuffragantibus Bucero atque Oecolampádio, ſibi ſentiunt ex diametro contrarios: ſed ipſum etiam Lutherũ ſuæ Confeſſionis Auguſtanæ authorem.

CAP. III.

CAETERVM quia atrocem iſtã idololatriæ blaſphemiã nobis Euangelici ad vnũ omnes ſi non Iudaica cæcitate, ſaltem Turcica impietate obiicere nõ verẽtur, age videamus, obſecro, nũ hęc pia ſanctorũ inuocatio perpetuis exẽplis liquidóq́, veterũ Orthodoxorũ omnium patrũ conſenſu ſemper in Catholica Dei Eccleſia & laudata & vſitata diuinis ſcripturis, quod garriunt, ſit aduerſaria, aut ex eiſdẽ firmamẽta habeat nulla? Quod ſanctos vt pro nobis Deũ orẽt inuocamus, volũt aduerſarij illi Euãgelico Chriſti Do. verbo eſſe contrariũ. Si quid petieritis Patrẽ in nomine meo, dabit vobis; vnde diffidẽtię plus habere videatur, quàm pietatis, non eſſe tam illuſtri promiſſo contentũ, aut Chriſto Do. oratori alios adiũgere cõprecatores: quaſi ſolus nõ ſufficiat exorare. In ſolo igitur Chriſti nomine, & per ſolũ Chriſtum volũt, Chriſtianis orandũ, nullis adhibitis ſanctis cõprecatoribus. Atqui dum vel ſanctos oramus vt ꝓ nobis orẽt, nõ niſi in Chriſti nomine Patrẽ oramus, quos vnà nobiſcũ rogamus, vt cõmunem patrẽ cõprecentur, ſolũq́; per Chriſtũ petimus, vt exaudiamur; quemadmodum ipſa orationis Eccleſiaſticæ forma ſatis ſuperq́; loquitur, quæ ſolenni ritu ſemper his verbis, Per Chriſtum Do. noſtrum, concluditur.

Non aduerſari ſcripturis ſanctorum inuocationem.

Iohan. 15.

Origo inuocationis ſanctorũ eruitur ex ſcripturis.

D. Paulus præter Chriſtum alios adhibet cõprecatores.

Non pugnare autem cum Chriſti Domi. verbis dudum allegatis quòd alios deſideramus, ſiue adhibemus comprecatores, vnus D. Paulus verborum Chriſti peritiſſimus, promiſſique illius Euangelici certiſſimus ſuo luculenter docet exem plo, qui Romanos fratres obſecrare non dubitauit per Chriſtũ, vt ſe orando adiuuẽt ſiue συναγωνίζεσθαι cũ laborãte atq; pugnante decertent orando pro ipſo, vt ab infidelibus Iudæis liberaretur. Romano. 15.

Roman. 15.

Quod ſi officio mediatoris atque interceſſoris Chriſti Do. non repugnare cenſuit Paulus diuinæ ſententiæ ſciẽtiſſimus, vt homines adhuc mortales, immo peccatores adhiberet ſibi apud Deum Patrem pro Chriſti gloria illuſtranda Euangelioque propagando comprecatores, quænam fuerit inſania ſanctos vna cum Chriſto Do. regnantes negare rogãdos ſiue obſecrandos, vt nos apud Deum adiuuent ſiue laborantes, vti Auguſtinus Cyprianum, ſiue orantes, pugnantes, & pro vita æterna conſequenda decertantes?

1. Cor. 13.

Cùm enim eos noſtri charitas, teſte Paulo, in cæleſtem vſq; vitam perdurans, qua erga nos adhuc vaſto hoc pelago natan tes atque luctantes, multò ſancti flagrant, quàm prius, ardentiore, cogat pro nobis vel non orantibus orare, indeſinenterq; Deum obſecrare, vt vnà nobiſcum plenam beatæ reſurrectionis accipiant palmam, non magis dormientium in Do. id eſt Sanctorum cum Chriſto viuẽtium inuocatio diuino Chriſti Do. mediatoris, ſiue interceſſoris ſingularis repugnat officio, quàm viuorum hic adhuc fratrum Chriſtianorum Paulina obſecratio, vt pro ſe orent. Quod vbi verus Dei cultor populus Chriſtianus toto concorditer orbe diffuſus probè haberet perſpectum; nulla ductus aut promiſſorũ Chriſti diffidentia, aut impia in eundem iniuria impulſus, alios præter Chriſtum Do. ſemper ſibi adiunxit comprecatores. Nam Apoſtolorum exemplo ſibi diffidens plus aliena nitendum cenſuit oratione: veritus nequid ſibi ſua apud iuſtum iudicem obſtarent commerita quò minus exaudiretur. Siquidem hanc veræ humilitatis Chriſtianæ modeſtiam plus apud clementiſſ. Patrem valere norat, quàm temeratiam & audacẽ de exorando confidentiam; quæ ſibi vni potius, quam multis comprecantibus,

Exemplo Pauli maiores noſtri didicere alios ad auxilium rogare comprecatores.

Ex vera Chriſtiana humilitate ſib indignitatis ſuæ conſcia oritur aliorum pro nobis inuocatio.

precantibus,votorum ſpem impetrationemq́ue polliceatur. Indignus qui exaudiar,inquit pius ille, ſed per patronos martyres,ſperat medelam conſequi. Prudent. hymno in D.Laur.

Hac igitur perſuaſione verè Christiana ducti maiores noſtri adeò non exiſtimarunt ſanctos inuocare impium, aut idololatrium,vt non ſolum ipſi ſanctos & verbis & ſcriptis inuocarint; ſed ſuos,immo poſteros omnes(fremat & crepat inuidus Sathan)docuerint inuocare,quemadmodum ex conſenſu Chriſtianæ totius orbis Eccleſiæ liquidiſſimis veterum Patrum Orthodoxorum teſtimoniis dudum adductis ſolis luce meridiana demonſtrauimus clariùs.

Porrò ne quis manifeſtiſſimis illis Orthodoxorum Patrum vt primi atque Apoſtolici ſeculi, ita omnium locorum teſtimoniis conuictus oggannire, audeat illos quidem Catholicis concorditer docuiſſe ſanctos inuocandos, diſertiſq́ue verbis non modò inuocaſſe, ſed ſuos etiam vt inuocarent, colerent, pieq́ue orarent hortatos fuiſſe, verùm ſine ſcripturarum fundamento, citra verbũ Dei: ideóque & D. Hieronymum,& alios omnes illos Patres idololatriæ (quod blaterat væſanus ille Beza) damnãdos atque deſerendos, age lector Chriſtiane, nunc paucis & hanc obturemus rimam, ne quod Euangelicis superſit elabendi effugiũ,aut cæco errori tuendo perfugium. Quòd non ſolù ex traditiõe Patrum, ſed et ex Scripturis ſtatuatur ſanctorum inuocatio.

Sanctos pro nobis orare tam eſt ex Dei verbo manifeſtum, vt negare nullus pudoris ingenui memor auſit, cùm & Onias legatur orare aſſiduè pro fratribus, & Angelus apud Zachariam pro Iudæis oret,vt Dom. tandem miſereatur Ieruſalem & ciuitatum Iuda,quibus iratus eſt. Vnde & Confeſſionis Auguſt. Apologia iſtud inficiari cùm non poſſet,negat ſanctos tamen inuocandos: qua in re omnis huius controuerſiæ cardo verſatur. 2. Machab. 15. Zachar. 1.

Teſtatur Chriſtus Do. rerum cæleſtium ſolus verè cõſcius Moyſen Iudæos apud Deum accuſare,quod deſtinatum ipſis iuxta illius prophetias,Meſſiam non ſuſciperent,neque fidem haberent,aut morem gererent. Si perfidos accuſat, cur nõ pro fidelibus orat?immo cur non fideles illum ſibi non modò polliceantur patronum,quem impiis,Chriſto teſte,norunt aduerſarium; ſed orent etiam, vt à Deo illuſtriorem ipſis impetret Iohan. 5. Deutero. 18.

 fidem,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

fidem, liberaliuſque fidei verè Euangelicæ atque Chriſtianæ auctarium? An non mirè ſolicitum habeat S. Moyſen populi ſui Iudaici cura, pro quo viuus & anathema fieri, immo de libro viuentium voluit deleri: & mortuus apud Dominum Iſraelis ſui cauſſam agit?

Exod. 32.

Sanctos in cælo agentes cognoſcere quid vi ui agamus.

Quo pacto enim ignoret diuinus ille propheta ſui populi Iudaici ſtatum, qui mortuus apud cæleſtem patrem incredulos accuſat? Siquidem aliis Sanctis, ſiue hominibus, ſiue angelis, diuinus Moyſes in cælo non eſt habendus inferior, aut infelicior: quos ſacræ literæ noſtratium rerum docent eſſe conſcios. Quod hoc loco de SS. Angelis ſi demonſtratum fuerit, etiam de ſanctis hominibus cum Chriſto regnantibus oſtenſum erit, quos poſt hanc vitam Angelis æquales fore promiſerit Chriſtus fallere neſcius.

Apocal. 8. Act. 10. Tobiæ 12.

Iam cùm Angelos Deo preces noſtras offerre doceant diuinæ literæ, Apoc. Act. Tob. Ecquid ipſos rerum noſtrarum ignorare fuerit conſentaneum? Si preces noſtras Deo fuſas cognoſcunt, eaſque cum D. Tobiæ, aut Cornelij Centurionis angelo fideliter iuxtà ac ſedulò Deo præſentant, an exteriora opera, quæ noſtros in oculos aureſue incurrunt, credendi ſunt ignorare?

Lucæ 14.

Ad hæc ſancti Angeli de impiorum gaudent conuerſione, ſuſceptáque lætantur pœnitentia, ſi Chriſtus verum docet, Lucæ 14. An igitur eos rerum noſtratium in ſpecie amplius quis audeat facere ignaros? Quod vtique non diceretur de illis, inquit Firmilianus Epiſcopus Epiſtola ad Diuum Cyprianum, niſi ipſi quoque eſſent nobis adunati, qui noſtra adunatione lætantur: ſicut econtrario vtique contriſtantur, quando vident diuerſas quorundam mentes & ſciſſas voluntates, quaſi non tantum vnum & eundem Dominum ſimul inuocent. Qui voluntates noſtras vident, alia noſtratia non vident? Sed quidnam iſto dicatur ſtolidius? aut inſulſius? Quid enim vera peccatoris conuerſione, quæ tota imò in corde ſita peragitur, abſtruſius, quid latentius, quid occultius?

Ex Firmiliano, cur ſancti gaudeant de peccatoris conuerſione.

Si hæc igitur animo noſtro reconditiſſima, nimirum preces

ces Deo fuſæ ac pœnitentiæ propoſitum, læta concordia, triſtiſque fratrum diſcordia ſanctis Dei Angelis ſunt nota, an non abſurdiſſimum fuerit aſſerere ſanctis Dei hominibus cum Chriſto regnantibus, & angelorum æqualitate donatis ignota?

Sed ſi forent ignota, non accuſaret apud Deum pius Moyſes ſuos Iudæos perfidiæ aut incredulitatis, quòd miſſum iuxta diuinas ſuas prophetias, & prophetarum aliorum omnium oracula Meſſiam Ieſum Nazarenum congrua pietate atque religioſa fide non ſuſcipiunt.

An igitur pietati congruentius eum ad accuſandum putare promptiorem atque paratiorem, quàm ad patrocinandum? Certè hoc impium fuerit de homine & amico Dei vel ſuſpicari. Cur igitur impium cenſeas, ſi Moyſen, ſi Abraham, Iſaac, & Iacob pij Iudæi diuinis freti promiſſis petant vt Deum ſibi Patrem reddant placidum, propitium atque benignum?

An non hanc doctrinam ipſe Patriarcha Iacob ſuis præſcripſit filiis moribundus? Inuocabitur nomen meum, inquit, ſuper eos, nomináque Patrum meorum, Abraham & Iſaac. Nam hoc in oraculo diuino tantum conſiderare quandam politicam dignitatem, & quandam veluti adoptionis laicæ teſſeram, nimirum, vt cenſeantur nominibus ſuorum maiorum, dicanturq; Abrahæ filij, tribus, & nepotes, ecquid obſecro habet eximium? quidnam prophetico ſpiritu dignum? An non & prophano Eſau idem cum filiis Ioſeph eſt commune? Cur ergo iſtam benedictionem propheticam loco ſingularis priuilegij voluit ſuis nepotibus pius Iacob imprecari? An non ad ipſos etiam ex origine ac ſtemmate pertinere putanda communis appellatio & nomenclatura, qui ex clariſſimo Iudaici ſtemmatis columine fuére prognati?

Geneſ. 48. Locum illú, Inuocabitur nomen meum ſuper eos, plus habere quàm meram nomen. laturam aut clientelæ appellationem.

Iudaicæ igitur videatur cæcitatis, ſingulare hoc priuilegium, quod nepotibus Effraem & Manaſſe prophana Arſeneth Putiphąris Eunuchi regij filia prognatis ex pio auorum ſuorum apud Deum patrocinio eſt expectandum, in variam cõuertere, immo deprauare, nomenclaturam.

Et verò ſingularem quandam diuini auxilij ac veluti cæleſtis tutelæ promiſſionem ſiue imprecationem his diuinis in verbis Patriarchæ, immò Prophetæ Iacob contineri manifeſtius liqueſcet, ſi totus locus ſuis cum circunſtantiis expendatur; quàm vt pius lector Iudaica non obſtinatus perfidia, aut Turcica non cæcatus inuidia ambigat.

Initio enim Dei opt. max. auxilium ſuis nepotibus implorat diuinus Patriarcha: deinde & Angeli ſui tutelaris meminit, qui me (inquiens) eruit de cunctis malis, cuius præſidium, ducatum & tutelam multò fideliſſimam iuxta & accuratiſſi. ipſis imprecatur. Deniq; ne quid ſuis nepotibus, qui hac parte, quòd materno ſtemmate eſſent aut Pagani, aut idololatræ, aliis videbantur inferiores, inuidiſſe aut omiſiſſe cenſeatur, quod ad diuinum ipſis perpetuò conſeruandum atque tuendum patrocinium facere queat. Tertio loco etiam auorum ſanctiſſimorum Dei hominum pollicetur ſubſidium, quòd inuocati ſuis iſtis nepotibus præſentiſſimi aderunt patroni, tutores & auxiliatores.

Eſai. 4. Inuocari nomē eſt Hebręis prę-ſidij ac clientelæ tutelǽq; formula.

Simile pręſidium veriſſimamq; tutelam, & D. Eſaias cap. 4. ſimili prorſus expreſſit phraſi. Inuocetur tantū nomen tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum: hoc eſt, tui nominis tutela, cliētela, & appellatione aduerſus publicam iniuriam defendamur, ac tuto deliteſcamus in Ieroſolymorum excidio, ne vis vlla nobis fiat, quod principali tutela, tuáque clientela cenſemur, in quā nos voluiſti aſſciſcere. Hoc inuocationis patrocinium, certumque ſuffragium apud Moyſen planius atque euidētius adeò elucet, vt vbi præſcripta Sacerdotibus diuinæ imprecationis formula Dei ore dictata ſic legitur: Inuocabunt nomen meum (inquit Nu. cap. 6.) ſuper filios Iſrael.

An non ſtolidum planè fuerit hoc loco inuocationē interpretari nominis appellationem & nomenclaturam? Certè phraſim hanc habere diuini beneficij imprecationem & efficaciam mox D. Moyſes Dei ore expoſuit. Et ego benedicam eis, ait, vnde perſpicuum fiat inuocationē diuini nominis non eſſe nomenclaturæ aut adoptionis teſſeram: ſed diuini auxilij atque patrocinij tutelęque imprecationem.

Hac ex fide, certáque ſuorum apud Deum opt. max. Patriarcha-

triarcharum pro ipſis intercedentium fiducia perſæpe leguntur pij viri Deum oraſſe, vt in ipſorum gratiam populo Iudaico bellis attrito, calamitatibus variis eiſque grauiſſ. fracto, hoſtilibus ærumnis, periculiſque tantum non abſumpto ſuccurrere dignetur. Ne auferas miſericordiam tuam à nobis, orat S. ille Azarias in medio æſtuantis fornacis, propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſeruum tuum, & Iſrahel ſanctũ tuum.

Ex fiducia intercedentium pro ſe auorum ſuorum Iudæi pij Deum orant, vt in gratiam ipſorum exaudiat & liberet.

Daniel. 3.

Sic & Moyſes Deo Iudęis iratiſſimo ceu placationis hoſtiã, gratiæque illicium ſanctorum patriarcharum obiicit memoriam. Quieſcat ira tua (inquit Exod. 32.) & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui. Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael ſeruorum tuorum. Rurſus 40. diebus orans ſupplex ne deleret Iudæos, vti fuerat comminatus: Recordare ſeruorum tuorum (inquit Deutero. 9.) Abraham, Iſaac & Iacob, ne aſpicias duritiam populi huius, & impietatem atque peccatum.

Exod. 32.

Deutero. 9.

Quid quod ipſe Deus diſertè profitetur ſeſe Ieroſolymitis ſalutem allaturum contra Sennacherib Regem impium propter Dauid ſeruum ſuum. Quam Dei promiſſionem aureum orationis flumen fundens Iohan. Chryſoſtomus explanans, ô ineffabilem Dei Clementiam! exclamat homil. 2. in Pſal. 50. » Dauid mortuus eſt, & Ezechiæ viuo patrocinatur! Et paulò » inferius: Protegam ciuitatem hanc propter me & propter » Dauid ſeruum meum: Dauid mortuus eſt, & merita eius vi- » gent. »

Eſai. 39.

Certè ex hac vera meritorum fide & priſcos Iudæos (nam iſtos degeneres vt à moribus, ita & à pietate, fide, auitáque doctrina alieniſſimos nihil moramur) inuocaſſe Abrahamum, & vt apud Do. pro ipſis intercederet oraſſe, vnus D. Eſaias haud obſcurè docet, cùm diuino ſuo oraculo prædicit impiam Iudaicæ gentis poſteritatem, quam Moyſes prophetarat alũnos & ſobolem hominum peccatorum pro patribus ſurrecturam, vt augerent furorem Dei contra Iſrahel, eò per varia peccatorum omnis generis offendicula prolapſuram, vt pius Abraham patriarcha ſuos ignorare nepotes, id eſt, nullo ſuccurrere apud Do. patrocinio videretur. Nam in afflictionibus ſuis atq; calamitatibus tam publicis, quàm priuatis Iudæos priſco de more ſolere confidenter confugere, ille diues Epulo Euange-

Iudæos pios illos priſcos inuocaſſe ſanctos auos.

Eſaiæ. 63.

Num. 32.

Epulo ille Euangelicus ſuo exemplo teſtatur Iudæos ſolere in clade aliqua ad Abrahæ patrocinium refugere.

licus perſpicuè ſatis ſuo teſtatum facit exemplo, ipſi ſupplicans vt miſereatur nepotis miſerrimi, diris flammæ tormentis aduſtulati, atque ſiti ardentiſſima diſcruciati.

Lucæ. 14.

Quia Chriſtus Epulonē inducit Abrahæ ſupplicantem, non poteſt ſanctorū inuocatio & ſupplicatio eſſe impia.

Neque verò Chriſtus Dominus tam fuiſſe Iudaicę, opinor, Religionis imperitus cuiquam, niſi fortè ſemi-Iudæo, videbitur, vt hunc epulonem docendi cauſſa induceret ſuo Patriarchæ à morte ſupplicantem contra ſolemnē Iudaici populi morē, contra religionis inſtituta, contra cæleſtē deniq; veritatem.

Iſtud enim Chriſti Domini, qui vnus ipſiſſima eſt Veritas, exemplū nō contra decorum modò fuerit; ſed cum manifeſta etiam impietate coniunctum, ſi diuorum inuocatio eſſet diuino mandato vetita & damnata, quod aduerſarij noſtri temerè nouáque blaſphemia priſcos hæreticos vincentes effutiunt. Quam blaſphemiam, quia loco Eſaiæ dudum commemorato conantur ſtatuere, nos veritatis illuſtrandæ cauſſa ger manum Prophetæ ſenſum vindicare ſtudebimus. Deprecantur Deū igitur illos 3. cap. Iudæi, teſte D. Hieronymo, qui aut iuſti erant, aut peccatores; ex quorum perſona D. Eſaias illam adhibet orationem. Qui tanta beneficia, inquiunt, maioribus noſtris olim exhibuiſti Domine Deus, attende & nunc de cælo, ne zelum tuum ſuper nos contineas diutius. Tu enim es Pater noſter, qui creator es omnium. Abraham non cognouit nos, & Iſrahel ignorauit nos; non quaſi rerū noſtrarum ſint inſcij aut ignari: ſed ignorant nos Patriarchæ noſtri, quia ſolita denegant apud maieſtatem tuam patrocinia, quibus tuam exorare ſolent nobis clementiam. Tanta enim Abrahā Patriarcha noſter apud te valet gratia, vt etiamnum viuus ſuis precibus Loth patruelem Sodomitico eripuerit incendio. Siquidem Abrahæ recordatus Dominus liberauit Loth, vti ait Moyſes, vbi Chryſoſtomus diſertè annotat, iuſtum Loth propter orationem Abrahæ eſſe ſeruatum.

Eſai. 63. Abraham neſciuit nos, An faciat contra ſanctorum inuocationem, & non potius pro ea?

Paraphraſis loci prophetici.

In hanc ſententiam verba D. Eſaiæ accipienda eſſe, D. Hieronym. non obſcuris verbis in Commentariis expreſſit. Neſcit nos Abraham, & ignorat nos Iſrael, inquit, quia te offendimus, nec cognoſcunt filios, quos à Deo ſuo intelligunt non amari. Conſcij igitur diuini in illos aut fauoris, aut indignationis, tales ſeſe filiis Iudæis exhibere intelligendi ſunt Patriarchæ,

triarchæ, quales Deo reputantur. „

Sed Origenem illum Adamantiũ audiamus, quidnam hac de re & ipſe ſenſerit. Illud Euangelij expoſiturus; Ne ceperitis dicere, Patrem habemus Abraham, ſubtexunt; Apparet ſanctis (ait Tomo. 18. in Iohan.) qui ex hac vita migrarunt, curam eſſe de populo, quemadmodum in Machabæorum geſtis „ ſcriptum eſt, poſtquam plurimos annos ab obitu Ieremiæ, hic „ eſt Ieremias Dei Propheta, qui multum orat pro populo. Vide ergo num exponere poſſimus (hiſtoriam de Regulo) quod Abraham Regulus quiſpiam exiſtens ęgrotante filio, eoque morituro (populo Iudaico) Dominum rogat pro filij laborantis ſanatione, profectuſque ad ipſum obſecrat, vt deſcendat & curet filium ſuum iam moriturum.

Quare cum Diuus Eſaias Propheta hic ex Iudæorum perſona conqueratur, de ſolito Patriarcharum apud Deum patrocinio non præſtito, certoque auxilio negato, quod ſuis ſibi interpedierũt peccatis, veterem videtur aſtruere priſci Iudaici populi morem, quo rebus afflictis atq; deploratis, vti dudum exemplo Azariæ & Moyſis docuimus, ad auita ſuorũ Patriarcharum confugere ſolent patrocinia, diſertis inuocationibus poſtulata: quem morem ętate Chriſti Iudęis fuiſſe ſolemnem diues ille epulo ſuo ſatis conteſtatum reddit exemplo. Certè vt vt Iudæi priſci hac de re ſenſerint, omni tamen luce manifeſtius eſt, Chriſtianos omnium vbique & locorum & temporum piam hanc ſanctorum inuocationem & docuiſſe & ſuo vſu frequentaſſe. Atqui hanc Chriſtianæ Eccleſiæ conſuetudinem, inquiat aliquis, perſpicuè quidem video veterum Patrum teſtimoniis dudum confirmatam; ſed exemplum Scripturæ diuinæ poſtulo, quo eadem ſtatuatur firmius. Exẽplum Scripturarum deſiderare non poteſt, qui dudum commemoratas tenet ſcripturas, eiſq;, vti par eſt, fidem habet: quæ tã diſertis verbis inuocandi ſanctos præſcribũt formulam, liquidò etiã hebraiſmo, phraſiq; Hebraica ex D. Eſaia cõmunitã. Sed ne quid nutabundo lectori ſuperſit ſcrupuli, illa D. Iacob Patriarchæ vox, Angelus qui eruit me de omnibus malis, benedicat pueris iſtis; an non manifeſtam habet S. Angeli aduocationem, ſiue interpellationem, ſiue inuocationem?

Exemplo Scripturæ docetur ſanctorũ inuocatio.

Certè quando cum Dauide dicimus, Deus miſereatur noſtri & benedicat nobis; liquidò Deum inuocauimus, vt benedicat, licet loquendi formula magis ſonet optantis, aut imprecantis vocem. Similiter & illud D. Auguſtini: Adiuuet nos Cyprianus hac carnis mortalitate laborãtes, certam habet inuocandi formulam, licèt optandi voce ſit expreſſa.

D. Auguſt. vii. lib. contra Donat.

Sic igitur vbi Iacob paruulis nepotibus optat Angeli ſui tutelaris benedictionem, dicendo: Angelus qui me eruit, benedicat pueris iſtis, diſerta oratione ſanctum Dei Angelum inuocat, vt pueris benedicat, ſiue omni beneficiorum cumulo proſequatur, omnibuſque tutelæ atque cuſtodiæ modis defendat & tueatur.

Tutelaris angeli cultus & inuocatio vnde orta.

Quo ex ritu Iudæis illis priſcis ſolemni, ſi quis dixerit morem Chriſtianis hominibus iam pridem vſitatum de ſui angeli cuſtodis inuocatione; nihil profecto abſurdi dixerit. Teſtatur D. Gregor. Niſſenus vita Moyſis, occultiſſimã fuiſſe Chriſtianis traditionem de angelo cuique Chriſtianorum ad cuſtodiam deputato. D. Ambroſ. hos cuſtodes & tutelares diſertè inuocandos monet ſuum populum Mediolan. quemadmodum totus orthodoxorum Patrum ſenatus longo dudum catalogo recitatus vno ore concordique ſententia piam ſanctorum docet inuocationem. Quorum veſtigiis & nos firmi immotique inſiſtentes, ſanctos Dei amicos & ſeruos, immo filios agnum illum immaculatum ſequentes, rebuſque noſtris præſentes atque nobis conuerſantes religiosè ad auxilium & præſidium inuocantes colimus atq; veneramur: non eos quidem vt Deos adorantes, ſed vt Dei ſerui vna nobiſcum Deum & noſtrum & ſuum orent nobiſque exorent propitiũ, reddantq; placidum atque benignum.

Vide ſuperius. Angeli cuſtodiunt veſtris orationibus aduocati. Ambroſ. Epiſt. 32.

Non igitur Chriſtiani Catholici ſumus idololatræ, quòd ſanctos colimus, veneramur, ad auxilium, & comprecandum inuocamus: quemadmodum præclari iſti Confeſſioniſtarum patroni Iudæos, Machumetum, Iulianum cum aliis Prophyrio & Libanio apoſtatis imitati nobis exprobrant: ſed Deum vnum ritè colentes, venerandos eius etiam reuerẽter colimus ſanctos, Dei amicos & filios. An verò ipſi Proteſtãtes hanc idololatriæ notam à Caluino lib. contra VVeſtphalum obiectam effugiant,

Caluinus admonit. vltima.

effugiant, ipſi viderint. Accuſat enim Bremēſes Lutheranos, quod interpretationis ſuæ falſitate non minùs fædarunt Lutheri nomen (quod ipſum docent verum Eliam) quàm Aegyptij Ieremiæ corpus, ſepulchrum eius adorando.

QVARE nunc & illas ſcripturas expendamus, quas Confeſſioniſtæ Catholicis opponūt, quaſi piæ SS. Inuocationi contrarias: quibus vero germanoq́ue redditis ſenſui, oſtendemus neq; obiectas Ambroſij, Chryſo. aut Auguſt. ſententias, Catholicæ aduerſari doctrinæ. Horum enim ſanctiſſ. Patrum verbis aliò, quàm illi ſenſerunt, detortis; quos diſertè nobis ſuffragari dudum eſt demonſtratum, ſuam cauſſam voluerunt in ſpeciem conſtabilere atque conſtituere, prorſus peregrinum dogma Chriſtianorum Catholicorum auribus inuehentes.

CAP. IIII. Argumenta ex Scripturis prolata ſoluuntur.

Quod igitur ad ſolius Dei inuocationem ſtatuendam ex Deutero. 6. Matth. 4. Pſal. 5. Eſa. 63. adferunt, Catholica reuerenter ſuſcipit Eccleſia, vnum Deum, vnum Dominum, qui vnus nobis Pater eſt, ſeſe colere profeſſa.

Sed quemadmodum, teſte Paulo, ſeruos oportet dominis ſuis obedire, nō ſoli Deo Domino; ita & Patres carnales oportet reuereri, colere, obſequi, morem gerere. Verùm ſicuti hæc D. Pauli doctrina non facit idololatras, quod plures inducit Patres aut dominos: ita nec idololatriam docet Catholica Chriſti Eccleſia, dum ſanctos Dei amicos, eiuſque ſocietate beatos colit, veneratur, inuocat, aut etiām exemplo Dauidis & Abrahæ homines adorat. Non enim diuinum illis exhibet cultum, ſed longè inferiorem offert honorem hominibus dignum: Superiora ergo ſcripturarum teſtimonia ſi germano illo ſuo ſenſu intelligantur, quemadmodum alia Scripturarum loca nos accipere cogunt (niſi Natan Prophetam, quòd Dauidem adorauit; & Abraham, quòd populum terræ adorauit; & Paulum, quòd ſeruos dominis ſuis ſeruire iubet, facere impiè audiamus idololatras) nihil vetant, quin & homines ſuo quodam honore & appellemus & colamus patres & dominos, ſed longè alia ſignificatione.

Vnus Pater & Dominus: tamē plures dominos & patres docet Paulus.

Eccleſia ſanctos colit & adorat, ſed vti Abrahā homines adorauit & Nathan Dauidem.

3. Reg. 1. Geneſ. 23.

Sic & ſcriptura ipſa quoſdam imprŏprij ſenſus inducit Chriſti ore deos, & Pauli ore dominos. Vnum ergo Deum verum, vnum propriè omnium Dominum, vnum vniuerſorum Pa-

Ioan. 10.

trem colentes,venerantes,inuocantes, & diuino latriæ cultu adorantes,non ſumus idololatriæ rei, ſi ſuo quoq; honore homines colamus,inuocemus, & ad Scripturarum exẽpla quodam ſenſu adoremus: modò pia mens adſit, quæ ordinem rebus diuinitus inditum ſua non violet temeritate,aut ſacrilega non prophanet ſuperſtitione,quæ hic ſuum propriẽ habet locum;quãdo quod Dei eſt,inferioris ordinis creaturæ ſiue Angelo,ſiue homini ſacrilegè tribuitur. Sicuti in contrario hera eſt pietas,ſuum cuique non religionis,quæ Dei opt.max. propria eſt,ſed honoris legitimi cultum impendere.

Superſtitio vbi locum habeat.

Quem cultum creaturis exhibitũ rectè à maioribus, teſte D.Auguſt.de ci.Dei lib.10. dulias, id eſt, piæ ſeruitutis,atque officij humani dictum,cùm non vetent loca ab aduerſariis ex epiſt.Ro 10.& Apocal.19.obiecta,nihil obſtant, quominùs & ſanctos Dei homines vel angelos inuocemus,ſuoque, vti diximus,ſenſu quodam,licèt impropriè adoremus. Quod enim D.Paulus Ro.10.ſcribit,quomodo inuocabunt,in quem non crediderunt? veriſſimum eſt,nullum poſſe inuocari tanquam Deum,in quem non antea credideris: agit enim de fide per Apoſtolos prius annuncianda hominibus, quæ in Deum eſt. Proinde mirè inſulſum eſt,quod Confeſſioniſtæ hoc ex loco ita colligunt: Iam ſi prohibitum eſt, inquiunt, credere in ſanctos homines mortuos,cèrtè non licebit eos inuocare,quod verũ eſſe concedimus,ſi Catholicæ orthodoxorum Patrũ doctrinæ cõformiter accipiatur atque concorditer nimirum de diuina inuocatione,ſiue latrię adoratione.Catholici enim nullum hoc ſenſu adoramus martyrem,vti ait D.Hiero.& Cyrillus;neque vllum ſanctorum ad Sacrificium illud diuinum inuocamus martyrem,teſte Auguſtino de Ciuit. Dei lib.10.

Cultu duliae homines rectè ac verè coli & in veneratione haberi.

Roman.10.

Ad quem ſenſum ſi & Angeli prohibitio Apoc.cap. 19. accipiatur;quid nam pio ſanctorum obſecro officiat cultui? Prohibet quidem Iohannem angelus, ne ipſum prouolutus adoret: ſed diuino cultu. Quid verò, ſi hac angeli ſpecie Iohannes Chriſtum exiſtimarit ſibi apparuiſſe,quũ ſeſe ille prædicaret primum eſſe & nouiſſimum? Vnde in vet. Comment. legitur,Iohannem ſeſe illum maiorẽ exiſtimaſſe. Certè D.Ambroſius nihil dubitauit Apoſtolum hunc Theologum dicere hoc

Apocal.19. Vide ne feceris, Deum adora.

D. Remigius.

D.Ambroſ. intelligit diuinũ cultum angelo à D. Iohãne inſcio oblatum.

hoc inſcium feciſſe. Cùm enim Chriſti diuinitatem propugnâs docuiſſet ei flecti omne genu, quod fieri ab omni creatura non poteſt, niſi Deo, denique Iohannes Apoſtolus (inquit Com. ad Rom. cap. 9.) Inſcius cum angelum vellet adorare, audit ab eo, Ne feceris: conſeruus enim tuus ſum, Deũ adora.

IAM vbi Confeſſioniſtas nihil ex Scripturis ſolidum attuliſſe demonſtrauimus, quod piam ſanctisq; Dei filiis dignam labefactet inuocationem, veterum quoque Patrum teſtimonia Catholicæ non obſiſtere doctrinæ, porrò eſt oſtendẽdum: huc facere volunt D. Ambroſij locum in Epiſt. ad Rom. quo reprehendit, qui dicebant per iuſtos poſſe iri ad Deum, ſicuti » per comitis peruenitur ad Regem, vt quidem à delectis Con » feſſioniſtarum Apologeticis eſt recitatum. »

CAP. V. Ad loca patrũ reſponſio cõtra ſanctorum inuocationẽ pro tracta obtorto, quod dicitur, collo.

RESPONSIO LINDANI,

Præclarè admodum à D. Hilario dictum legimus, cùm ſtultè mentiantur hæretici, ſtultius tamen in defenſione ſui mendacij ſapiũt; quod ſi vnquam in vllo hominum genere locum » habuit, certè in iſtos Anonymos Confeſſionis Auguſt. Patro- » nos dicitur veriſſimè.

D. Hilarius de Trinit. lib. 7.

Quàm enim temerè ac prorſus ſtultè propter piam ſanctorum inuocationem à Catholica diſſenſerint, adeoq; diſceſſerint Eccleſia, dudum ſatis opinor eſt demonſtratum: nunc in reddenda ſui ſacrilegi ſchiſmatis ratione, ſiue, vt cum D. Hilario loquamur, ſui mendacij defenſione quanto ſapiant ſtultius, paucis venit exponendum.

Simulant ſeſe religioſi iſti viri grauiſſimis ſanctiſſimorum PP. ſententiis coactos à nobis diſſentire, atque à Catholica adeò Chriſti Eccleſia diſcedere, quòd ſanctos colimus, quòd per eos ad Deum accedimus, quòd ipſos in auxiliũ inuocamus atq; imploramus: cũ iſtud Patrũ doctrinæ, vti aſſerunt, ex diametro aduerſetur, queẽadmodum locis aliquot huc recitatis oſtendere conantur. Verum quàm fide mala, conſcientia planè impia, & ſacrilego fallendi ſtudio hac in re verſati ſint, Lector candidè, delecti iſti Confeſſioniſtarum Patroni, paucis accipe: locũ enim ex D. Ambr. recitatũ, ſi attentus totũ legas,

Falſarij demonſtrantur Anonymi Confeſsioniſtarum Patroni, qui verba omittunt, & vocem iſtos deprauant in iuſtos.

videbis

videbis non modo verbis, quæ calumniæ ipſos redarguant, omiſſis mutilatum: ſed liquida verbi etiam vnius (in quo tota eſt argumenti vis) deprauatione corruptum, vitio falſatum, dataque opera adulteratum. Qui D. Ambroſij locus ſi totus recitetur, & ſuo germano ſenſu accipiatur, adeò nihil contra ſanctorum facit inuocationem, vt ne loquatur quidē de Chriſtianis, nedum de pia ipſis ſolis nota ſanctorum inuocatione.

Calumnia maniſeſtiſſima nos oppugnant anonymi Cōfeſſioniſtarum Apologetici.

Nam D. Pauli verba Epiſt. ad Rom. cap. 1. Euanuerunt in cogitationibus ſuis, dicentes ſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, expoſiturus ea commemorat, quæ nobis obiiciuntur ad crimen falſò impoſitum conuincendum: quod dum arguti illi veritatis odio cæci moliuntur, ſeſe falſi crimine aſtringunt.

D. Ambroſ. diſertiſſimè agit contra Paganos & Philoſophos, qui relicto Deo ſolas colebant creaturas.

Hæc D. Pauli verba, vbi docuiſſet Ambroſius in Philoſophorum & Paganorum accuſationem D. Paulo dicta, qui neglecto, inquit, Deo licèt ſibi cognito, ſeruierunt creaturæ potiùs, quàm creatori; ſtolidam illorum conuellit atque refutat excuſatiunculam, qua ſuam paſſim tuebantur ſuperſtitioſam
» creaturarum culturam, quemadmodū diſertis verbis eſt apud
» D. Ambroſium: ait enim, Nebula erroris texit cor illorum,
» quia cùm creatorem ex iis, quę fecit pulchra, amplius honorifi
» care debuerint, obtuſi ſunt relicto Deo, hæc ſola dicentes ſibi
» ſufficere ad culturam, quę videntur.

Integra D. Ambroſij verba vel inſpecta oſtendunt improbā aduerſariorum calumniam.

Iam illud Pauli, Dicentes ſe ſapientes eſſe, expoſiturus continenter ſubtexuit verba, quæ aduerſarij indigniſſimis modis deformata contra Catholicam facere aſſerunt doctrinā; quæ nos recitabimus integra, vti apud D. Ambroſium extant ſcripta. Solent enim pudorem paſſi neglecti Dei, miſera vti excuſatione, dicentes, & cæt.

Hæc verba qui audit integra, an ei in mētem venire queat de damnata per D. Ambroſium ſanctorum inuocatione? Quis enim tam ſit effrons, qui Catholicos accuſet neglecti Dei propter ſanctorum inuocationem, quum eos ad facilius exorandum Deum adhibeamus comprecatores? quod dum agimus, non Deum cum Paganis negligimus, non Deum cum Philoſophis relinquimus: ſed religioſè colimus, & maiori animi reuerentia, veráque humilitate ſuæ ſibi indignitatis probè conſcia ipſum accedimus. Omiſerunt ergo aduerſarij fraude improba

proba doloque malitioſo ex D. Ambroſij verbis, quod candido Lectori germanum expoſuiſſet ſenſum; nimirũ ea nihil contra Chriſtianos facere, nedum à D. Ambroſio in ipſos dicta eſſe, ſed contra Paganos. Nã paulò inferius meminit Apis Aegyptij, & Sacrorum Coracinorum, quæ ſuis faciebant volatilibus Pagani. Dicunt ergo religioſi iſti viri aliquid ex D. Ambroſio, ſed non omnia huc facientia: quod non ignorant eſſe falſi ſpeciem Sophiſtis familiarem.

Decurtant verba aduerſarij, quæ Germanũ aperiũt ſenſum.

Ambroſ. diſertè loquitur de ſacris Coracinis Apiſque Aegyptij.

Sed hæc Confeſſioniſtarum fraus perquam improba ludus videbitur, Lector candide, ſi quidnam in ipſis etiã verbis D. Ambroſij ita mutilatè à ſe recitatis deſignarint flagitij, conſideres accuratiùs. Volẽs ſtultam paganorũ & philoſophorum demonſtrare orationem D. Ambroſius, qua in ſuæ idololatriæ, vtebantur defenſionem, Per iuſtos (inquiunt, vti recitant religioſi iſti Cõfeſſioniſtarum Patroni) poſſe ire ad Deum, ſicut per Comites peruenitur ad Regem.

Quantum pietatis ac religioſæ in Deum mentis inſit iſtis anonymis Confeſſioniſtarum Patronis, vnus hic D. Ambroſij locus abundè teſtatum faciat, tam fœdo, eóque manifeſtiſſimo ſacrilegio deprauatus, & malitioſo imperitos incautoſq; fallendi ſtudio adulteratus. Tota enim argumenti vis, quo aduerſus Catholicos hac in controuerſia nituntur, eſt vno in elemento ſita, quod mirificè quidem, ſed plagiorũ more, ne ſuis à dominis agnoſcatur, inſeruère. Nã ex voce ISTOS, religioſi iſti viri facere audent IVSTOS, vt pedi cothurnus quadraret aptiùs. O religioſos viros, doctores Theologos, & ſanctos iuſtique amãtes Conſiliarios Ro. Imperij ordinũ atq; ſtatuum politicos! Siccine bona fide cauſam Ro. Imperij agitis? hóccine eſt fidos agere patronos in re momenti tam incomparabilis, vbi de vero agitur Dei cultu, in quo ſalutis æternæ cardo ſingulariter verſatur?

Vt pedi cothurnus quadraret, aptius vocem iſtos ſtudio deprauant in iuſtos.

Eſt quidem viris omnibus probis omne fugiendum mendacium. quanto igitur odio digni, qui in doctrina religionis verè pernitioſis mendaciis niti non verentur: idq; verbis contra mentem authoris, contra ſuam adeò ipſorum conſciẽtiam data opera deprauatis, de induſtria mutilatis, malitioſo deniq; ſtudio adulteratis? Rectè namque D. Auguſtinus primum &

capitale,longéque fugiẽdum eſſe mendaciũ admonuit,quod ſit in doctrina religionis. Iſti verò pij Confeſſioniſtarũ Patroni hoc adeò non fugiunt,vt data opera captare,ſectariq́; videantur. Aiunt D. Ambroſium reprehẽdere, quòd quidam miſera vſi excuſatione dicebant, per iuſtos poſſe ire ad Deum. Magni ſanè iſtud fuerit momenti ad nouam ſuam ſtabiliendã doctrinam,quod ex D.Ambr. contra orthodoxam adferunt Ecclesiam: magni,inquam,fuerit iſtud momenti,ſi veritate niteretur argumentum. Si enim per iuſtos non licet ire ad Deum, neque per Sanctos.

D.Ambr. loco recitato non agere cõtra Chriſtianos,ſed Paganos.

Sed ſacrilegam iſtam aduerſariorum fraudem D. Ambroſ. omni luce clariùs refellit,qui nõ per IVSTOS, ſed per ISTOS negat ad Deũ accedendum. Nunc quidnam vox ISTOS Ambroſio demonſtret, diſertis eloquitur verbis. Nam ante hanc ætiologiam ab Anonymis mutilatè recitatam, docet ſe de Paganis & gentilibus idololatris agere: qui relicto, inquit, Deo, quem tamen cognorunt,& vnum eſſe principium,à quo omnia initium ſortita ſunt,agnouerunt; hæc ſola dicebant ſibi ſufficere ad culturã quę videntur: dicentes enim ſe eſſe ſapiẽtes, ſtulti facti ſunt. Sapientes enim ſe arbitrantur, quia rationem phyſicam inueſtigaſſe ſe putant, ſcrutantes curſus ſyderũ, & qualitates elementorum,Dominum autem horum ſpernentes,ideo ſtulti facti ſunt: cùm ſi hæc laudanda ſint, quãtò magis creator illorum? Solent tamen pudorem paſſi neglecti Dei miſera vti excuſatione,dicentes; per iſtos poſſe ire ad Deum. Per ISTOS,inquit Ambroſius,nõ per IVSTOS per iſtos (inquam) ſyderum curſus & qualitates elementorum: ex quibus cum effrontibus anonymis Confeſſioniſtarũ Apologeticis facere iuſtos,quid fiat impudentius, aut abſurdius,immo quid prodigioſius?

Stultitiã ſuam & fallaciã produnt anonymi Cõfeſſioniſtarũ patroni, dũ ſe verbis Amb iugulant.

Anonymi recitant, quæ ipſos calumnia conuincant.

Sed hac cæca errandi,immo fallendi ac ſeducendi libidine ſponte ſua captos fuiſſe Anonymos,inde magis eluceat,quòd illa etiam D.Ambroſij verba imprudentes recitarunt, quæ vt Catholicos ab omni purgant calumnia,ita ipſos eiuſdẽ in primis cõuincant reos. Nam inter alia ab ipſis recitata,D.Ambroſius,contra illos ſeſe agere profitetur,qui honorem nominis Dei deferunt creaturæ. An iſtud crimen nobis vlla fronte

diutius

diutius obiectare audeát: cùm tam liquido rerum diſcrimine hæc calumnia hactenus, vti & ab Ethnicis, Iudęis & Apoſtatis, ita nunc & ab Euangelicis immeritò exprobrata, ſit diſſipata? Vnde nec in nos verè dicitur, quod D. Ambroſij verbis continenter attexitur: Et relicto Domino, conſeruos adorant. Nos enim ſanctos eius martyres inuocantes, legitiméque colẽtes, neque Deum relinquimus, neq; diuino cultu adoramus, quod Pagani faciunt, creaturis diuinum tribuentes honorem.

Sic nec illud Catholicę aduerſatur doctrinæ, quod eodẽ loco D. Ambr. habet: Ad Deũ, quem vtique nihil latet, promerendum, ſuffragatore nõ eſt opus; ſed mente deuota. loquitur enim de tali ſuffragatore, qui aut ignota Deo ſuggerat, vti Comites, ait, Cæſari; aut ſua voluntate quaſi tribunitia imperet, quemadmodũ populus Ro. olim ſuis ſuffragiis & interceſſione tribunitia magiſtratui conſulibuſq; dominabatur. Suffragij enim vox Romanis olim nõ ſolũ erat populi volũtas, ſed & ſententiæ iudiciũ. Sed hæc hactenus. Tranſeo ad D. Chryſoſt. teſtimonia, cõtra piã ſanctorũ inuocationẽ, obtorto etiã collo protracta: quæ ſi rectè ac verè intelligantur, non magis illi, quàm D. Ambroſius aduerſari deprehendentur.

Ipſe enim, vti oſtendimus, in Liturgia & alibi, ſanctos orat, piéque inuocat, & Auguſtos piſcatorem Petrum atq; Paulũ legitimè orando colere docet. Faſtu depoſito (inquit homil. *66.* ad popul. Antioch.) ad ipſorum tumbas ſtant ſupplicaturi, vt pro ſe Apoſtoli apud Deum intercedant. *Ad loca D. Chryſoſto. reſponſio.*

Quod igitur loco priore ab aduerſariis obiecto, Chryſoſto. videtur in ſpeciẽ negare, Patronis apud Deũ eſſe opus, neque multo diſcurſu, vt blãdiaris aliis; nõ eo ſenſu dixit, quaſi aliorũ apud Deum opt. patrocinium omnino velit excluſum. Diſertis enim verbis e veſtigio conſequentibus (quæ aduerſarij fide mala ad fucum imperitis faciendum omiſerunt) docet alios pro aliis orare, immo patrocinari, adeoq́; exorare. Quin etiam exemplo Cananęæ paulò inferius demonſtrat, nos orando tantum fiduciæ à Deo accipere, vt aliis quoque apud Deum patrocinari poſſimus, quemadmodum Cananæa (inquit) non ſolùm fiduciam, multaſq́; laudes conſequuta eſt, ſed filiam quoque intollerabilibus moleſtiis eripere potuit. *Plagium Confeſſioniſtarũ in verbis Chryſo.* *Fatetur Chryſoſto. alios pro aliis apud Deũ intercedere, adeóq; exorare.*

Liquet ergo, D. Chryſoſto. non abolere aliorum pro aliis apud Deum interceſſionem, qui Deum oſtendit nobis annuere atque largiri, cùm alij pro aliis oramus; ſed vt orandi fiduciam augeat, & deſidiores, aut veriùs diffidentiores ad magnã de Deo fiduciam concipiendam extimulet, demonſtrat non eſſe ſemper neceſſarios alios pro nobis interpellatores: immo non tam facilè Deum ait annuere noſtris votis, cùm alij pro aliis, ſcilicet non fidenter aut gnauiter ſerioque orantibus, orant, vt cum ipſimet oramus.

Vides igitur, Lector candide, D. Chryſoſtomum nõ dãnare ſanctorum pro nobis preces, aut pias ipſorũ pro nobis apud Deum interpellationes: ſed excitare orandi fiduciam, & vt ipſi potius Deum orantes accedamus, quàm vt rem totam aliis committamus. Hoc enim clariſſimis verbis docet, quæ callidè, immo fraudulenter detruncarunt aduerſarij. Neque tam facile (inquit) Deus annuit, cum alij pro nobis (puta non accedentibus, aut non confidenter orantibus) orant, vt cum ipſimet oramus. Poſtulat ergo Chryſoſtomus, vt ne aliis precatoribus nimium confidamus, ſed ipſi quoque oremus, vt ſic facilius, quàm ſi ſoli illi interpellatores pro nobis non orantibus Deum interpellarent, quod ambimus impetremus.

Fides mala aduerſariũ, qui præciderunt D. Chryſoſt. verba, quæ difficultatẽ obiectam diſſoluant.

Sic homil. 43. in Geneſ. cum Loth docuiſſet Abrahę interceſſione Sodomitico incendio liberatum, ſubtexuit: Quando quod ex nobis eſt, ſimul afferimus, & accedit interceſſio ſanctorum, plurimum nobis confert.

Negligẽtes non iuuãt ſancti, ſed ſtrenuos precatores.

Quod ſi ipſi negligentes fuerimus, & ſpem in illis ſolis collocauerimus noſtræ ſalutis, nihil amplius nobis prodeſt: non quòd infirmi ſunt iuſti, ſed quia propter noſtram deſidiam nos ipſos perdimus.

Nõ eſt ſolis ſanctis interceſſoribus fidẽdum.

Porrò ad alterum D. Chryſoſt. locum quod attinet ex 4. homil. de pœnit. à Confeſſioniſtis recitatum; plurimum is ſanè acceperit lucis, ſuo ſi reddatur, vnde auulſus eſt, immo euulſus improbè, corpori. Ad ſeriam enim animi pœnitentiam exhortatus, vt cor contritum atque ſpiritum contribulatũ Deo in ſacrificium offeramus, monet non eſſe ad humanum auxi-
" lium proſpiciendum, neque ad homines (nimirũ adhuc mor-
" tales) confugiendum; ſed vniuerſos tranſiens (ait) ad illud ani-
" marum

Ad 2. Chryſoſtomi locũ reſponſio.

marum medicamentum (qui Deus eſt) euola. ”

Quòd enim de mortalibus duntaxat loquatur, ex iis quæ præceſſêre, liquet. Si quid moleſtum, inquit, videris incidere, ” quodq́ue impedimento (ad orationem puro totóq; corde fun ” dendam) futurum ſit; ne ad humanum proſpexeris auxilium ” (puta quod hac in vita homines agentes adferre queant) ſed ad animarum medicum.

Cor enim curare ſolus poteſt, qui finxit ſingulatim corda noſtra, & intelligit ſemper opera noſtra. Deinde paucis eodem facientibus interpoſitis, verba ſubtexuit ab aduerſariis contra Sanctorum inuocationem adducta; ſed quàm à genuino ſint detorta ſenſu, locus ipſe totus inſpectus non per fragmēta diſſipatus, eloquitur.

Comparat enim facilitatem exorandi Deum cum illa Palatina difficultate exorandi Principes ſeculi, aut dominos iſtos terrenos. Hoc enim habet illa collatio ab aduerſariis recitata. Atqui homines ſi quando exorare oportet; ait Chryſo. & ianitoribus priùs occurrere conuenit, paraſitiſq́ue, hiſtorionibusq; ſuadere, & longam ſæpè viam abire. In Deo nihil tale. Certè ne Catholici quidem tale aliquid exigimus, aut fieri debere docemus, quando ſanctos pro nobis orantibus comprecatores adhibemus. Non enim neceſſarium, vt paraſitorū, aut hiſtrionum more illis prius exponamus, quidnam à Deo nobis poſtulent, aut longam vt abeamus viam, vt nobis comprecentur, qui agnum illum comitati rebus noſtris (vti ait Baſil. lib. de virginitate) omnibus interſunt: Sed Deo ſoli cardiognoſtæ cor noſtrum aperientes, illi quod in votis eſt, expromimus, ſanctos precati, vt noſtras orando adiuuent preces. Cor enim curare ille ſolus poteſt, vti dudum dixerat Chryſoſtomus: ſolus noſtram ſubire conſcientiam, ſolus mentem poteſt tangere, ſolus animam flectere.

Collatio facilis exorationis apud Deū cum difficillima exoratione, quæ in Regum palatiis impetratur.

Sic & D. Augu ſti. de cura pro mort. D. Maximus Ser. in martyr. Tauri.

Quod igitur in pericope ab aduerſariis allegata ſubtexuit Chryſoſtomus: Sine mediatore exorabilis eſt, ſine pecunia, ſine impenſa precibus annuit; ad illum ſenſum eſt accipiendū, quem collatio aulicorum paraſitorum & hiſtrionum & ianitorum nos ad Principes terrenos admittentium efflagitat. His enim largienda munera, & blandiendum, & adulatoriè caput

Sine mediatore exorabilis eſt, cui largiaris munera, cui cauſam aulico more commendes.

animuſq; ſubmittendus, vota anxiè ſolicitáq; oratione exponenda, ambiẽdus commendantiũ fauor, demeranda interceſſoris aut deprecatoris gratia, eblandiendus deniq; atque captandus, ne dicam redimendus, interpretis animus.

Tale nihil eſt in Deo, vti nos cum D. Chryſoſt. profitemur, qui ſine pecunia, ſine impenſa, noſtris annuit precibus. Non ergo ſimpliciter omnes apud Deum D. Chryſoſtomus excludit aut cõprecatores, aut pro nobis interceſſores: ſed eos tantùm, qui ad formam Ianitorum iſtorum palatinorum, aut paraſitorum iſtorum aulicorum muneribus aut pretio inductorum nobis Deum concilient, aut nobis comprecentur.

Non quoſlibet tollit mediatores Chryſoſto. Homil. in Geneſ. 41.. & in Pſal. 50.

Neque omnes tollit in vniuerſum mediatores Chryſoſto. qui alibi ſanctos diſertè pro nobis docet Deum orare, immo iratum vel poſt mortem, vti oſtenſum eſt, placare: ſed tales, per quos, vti in aula fieri dixerat, noſtra vota ſint Deo exponenda. De talibus enim palatinis aduocatis loquutum Chryſoſtomum manifeſtiſſimè conuincit ætilogia mox pericopæ ab aduerſariis allegatæ prudenter ab illo quidem ſubiecta, ſed à Confeſſioniſtis mala non minùs fide, quàm mente ſuppreſſa, immo ſtudioſe prætermiſſa; quia hæc intermedia omittentes, mox alia ex eodem loco doloſè infarciunt.

Illa enim huius ætiologia omnem hũc nodum Sanctorum inuocationi obiectum nullo negotio diſſoluat. Sic enim mox ſubtexuit: Satis eſt enim ſolo (inquiens) corde clamare, lachrymas fundere, atque ilico eum ad miſericordiam contraxeris.

Dolo malo aduerſarij omiſerunt, quod cauſam ipſorũ euertat funditus.

Vides igitur, pie Lector, illis verbis, Sine mediatore exorabilis eſt, ſine pecunia, ſine impenſa precibus annuit, D. Chryſoſtomum, aliud non velle, quàm apud Deum non eſſe illis emptitiis palatinis mediatoribus, immo conductitiis aduocatis opus, quibus ſit cum donis & largitionibus antè exponendum animi votum, quàm Deo animarum medico aperiatur.

Ad III. Chryſoſt. locum reſponſio.

Cæterùm quod tertio loco adferunt ex eodem Chryſoſtomo aduerſarij, vt nihil contra piam Sanctorum inuocationem re vera facit, ſi totus fideliter conſulatur, ita equidem miror, vtrum maior ſit effrons iſta Confeſſioniſtarum Theologorum

logorum impudentia, an improbum Iuriſperitorum imperitos fallendi ſtudium.

Cum enim me volueris precari (inquiunt ex Chryſoſto.) ſo- ››
lus accede, aſtante nemine, corde videlicet clama, neque labia ››
mouens oſtium tuum claude. ››

Hæc ſanè verba, vti ingenuè fateor, ſi ſola cogitétur, aliquid prima quidem facie, facere videntur contra vſitatam Catholicæ Dei Eccleſiæ de ſanctorum inuocatione doctrinam. Verùm qui verba D. Chryſoſt. inter vtramq; iſtam ab aduerſariis recitatam ſententiam dolo malo ab ipſis prætermiſſa, immo exciſa, vel obiter perlegerit, obſtupeſcat, ſat ſcio, tantum in aduerſariis ſeſe prodere fallendi imperitos ſtudium. continenter enim ante hæc verba: Cũ enim me volueris precari, ſolus accede, D. Chryſoſt. alteram præmiſit ætiologiam, cur difficilius ſit ab hominibus aliquid impetrare, quàm à Deo. Nam varia (inquit) incidere poſſint incõmoda, immo pericula planè capitalia, ſi cauſſam tuam aulicis illis Ianitoribus, palatiniſque Oratoribus deprecaturus expoſueris.

Dolus malus aduerſariorum detectus, quo verba intermedia euellũt ſententiis à ſe allegatis, quæ obiecta diſſoluũt.

Sic enim ait: Et item homines deprecãtes ſæpenumero for ››
midamus, nequis inimicorũ perceperit, aut rem ex aduerſariis ››
quiſpiá intellexerit: alioqui prodit dicéda, iuſtumq́; corrũpit. ››
In Deo autem nihil eſt tale ſuſpicari. Cum enim me volueris ››
precari, ſolus accede. Ecquid obſecro nũc illud, Solus accede, ››
cũ me precari volueris, aduerſatur pię ſanctorũ inuocationi ſiue interceſſioni? An hac in re nobis formidádũ ſit, ne aut inimici reſciſcant quidnam ſupplicando ambimus; aut aduerſariorum quiſpiam intelligat quidnam impetrare ſtudemus?

Tales igitur D. Chryſoſtomus excludit patronos aut mediatores mortales homines, à quibus periculum ſit, ne quid eliminent, ne quid aduerſariis prodant, aut ne iuſtum corrumpant. In Deo enim nihil eſt tale ſuſpicari: quippe qui opus non habet, vt ei per oratores tales noſtra exponatur cauſſa, qui nobis periculum creare queant aut prodendi, aut iuſtum corrumpendi. Solus ergo accede, ſine talibus interceſſoribus, qui cauſſam tuam aduerſariis prodere queant, aut iuſtum tuum poſtulatum, ſiue iudicem corrumpere, tuis ab aduerſariis pretio corrupti. Solus, inquá, accede, aſtante nemine,

Solus accede, excludit pericula ab illis imprudentia, quæ ſolent in aula vſuvenire.

cum

cùm me precari volueris, corde clama. Quę voces duæ vltimę omni luce clarius euincunt, D. Chryſoſtomum nõ contra ſanctorum cum Chriſto regnantium pro nobis interceſſiones loqui. ſed tantum contra illos aulicos mediatores ſiue oratores, vt poſteà dicit forenſes; qui apud ſuum Principẽ vel Iudicem noſtram agant cauſſam: quia & ad ſanctos corde clamamus, vt nos ſuis adiuuent precibus apud Dominum: cui quia ſunt longè chariſſimi, ideo & ipſorum pro nobis preces ſunt multò gratiſſimæ, propter quas Deus optimus nos perſæpe exaudit, alioquin non exauditurus, quemadmodum ipſe Chryſoſt. variis in locis dudum cõmemoratis diſertiſſimè nobis vna cum aliis Vet. Patribus ſupra recitatis ſuffragatur.

Solus accede, forenſes excludit oratores: & Palatinos interceſſores.

Quare non eſt exiſtimandum, tam ſingulare Eccleſiæ Orientalis lumen aut ſui fuiſſe his in homiliis oblitum, aut ſuis verbis ſibi contraria docuiſſe: ſed quod piæ obiicitur ſanctorum inuocationi, eſſe malignè in alium quàm ipſe dixerit, ſenſum deprauatum: cum tam manifeſtis verbis & homil. 43. in Geneſ. & Homil. 1. ad Philippen. Ser. in Iuuentinum & Maximum, & alibi perſæpe doceat, ſanctorum interceſſionem nobis ambiendam, ſanctoſque obſecrandos vt pro nobis orent.

Chryſoſt. diſerte docet, ſanctos obſecrandos vt pro nobis orent.

Certè ſi candidè, ac maiori veritatis, quàm contentionis ſtudio delecti iſti Confeſſioniſtarum Patroni tam Politici quam Theologi, vel ſola hęc D. Chryſoſt. loca expendiſſent, nihil dubitandum foret, eos de hac controuerſia nõ definituros aliud, quàm præclarus quidam pronunciat Syn-euangelicus Iohan. Oecolampadius. Ad calcem huius Serm. de Iuuẽt. & Max. apparet liquidò, inquit, in annotat. quid B. P. Chryſoſtomus de veneratione ſanctorum ſentiat. Aſſerit enim ſanctos qui hinc emigrarũt, patrocinari nobis; & nos inuitat, vt illos ſępe inuiſamus, illorum tumulos adornemus, magna fide illorum tumulos cõtingamus, quo benedictionem aliquã inde aſſequamur.

Chryſoſto. vel Oecolampadio teſte, docet ſanctos nobis patrocinari, ideoque orandos.

Nam poſtquam eorum virtutem & conſtantiam depinxit, tunc tandem de ſanctorum opitulationibus & interceſſionibus aliquid ſubdit, velut brauium quoddam legitimi certaminis, & inſignis victoriæ. Deinde vbi variis argumentis refutaſſet Oecolampadius Hagiomachos, qui ſanctorum inuident gloriæ, ſuam diſputationem concludens: Quid mali, inquit,

ſi & commendemus(populo) patrocinia ſanctorum, modò id circunſpectè, oportunè & modicè fiat, pro auditorum qualitate? Id quod hic agit Chryſoſtomus, & Nazanzenus quoque in laudibus Cypriani, & obſeruant hoc fermè omnes Eccleſię tam Orientis, quam Occidentis. Habemus gratiam, Oecolampadi, quòd tuos ſyn-euangelicos iugulans noſtræ Eccleſiæ doctrinam conſtabiliſti.

Populo cõmendanda ſanctorũ patrocinia, quod nihil mali habet, ait Oecolãpadius, & hoc omnes obſeruant Eccleſiæ Oriẽtales & Occidentales.

Sed ad reliquas aduerſariorum machinas euertẽdas decurrat oratio, quas ſalutari huic doctrinæ ſtruere non diſpuduit.

Denique quod poſtremo loco D. Auguſtinum de vera Relig. contra nos adducunt Confeſſioniſtæ, mirum quanam fronte id fuerint auſi.

Cum enim D. Auguſtinus illic ex profeſſo doceat, quod Catholici ab ipſo aliiſque Orthodoxis edocti obtinemus, nimirum vt ſanctos Dei filios honoremus propter imitationẽ, non adoremus propter religionem; hoc eſt, vti ipſe ſuis declarat verbis, vt ſanctos non religione, quæ eſt Dei cultus, diuináque ſeruitus, colamus; ſed imitatione honoremus: ecquid obſecro nobis illa D. Auguſtini aduerſatur ſententia?

D. Auguſti. aliquem honorem ſanctis docet tribuendũ: ſed nõ religione, diuinóque cultu adorandos.

Vbi dum S. Auguſtinus aliquem agnoſcit ſanctis tribuendum honorem, non omnem ſanctis impenſum honorem habet idololatricum: ſicuti nec omnem ſanctorum inuocationem habet impiam, aut ſacrilegam, nedum idololatricã: cum ipſe clariſſimis verbis D. Cyprianum inuocarit lib. 7. de baptiſ. c. primo. vti alibi & alios ſanctos.

Cùm ergo perſpicuum ſit omnibus verum videre volentibus Catholicos diuinis SS. Scripturarum ſententiis & Orthodoxorum omnis ætatis, potiſſimum verò ante annos 1200. illuſtriſſ. Patrum teſtimoniis, adeóque exemplis nixos nihil Dei mandatis, aut diuinis vocibus, Patrumúe Orthodoxorum ſententiis contrarium ſentire, aut diuerſum agere, aut peregrinum facere in pio ſanctorum cultu, inuocatione, ſiue adoratione (quæ citra diuini tamen nominis honorem ſiſtit, neq; ad diuinum pertinet cultũ) liquet Confeſſioniſtarum machinã huic Catholicæ doctrinæ capiti exemplo Machumetano intẽtatam, eſſe inualidam, nihilque eorum omnium efficere, quæ tam neceſſariis, vti aiebant, rationibus ſeſe demonſtraturos

Epilogus primæ Antitheſeos.

turos vaniſſimè iactabant.

Quàm facilis foret hac de Antitheſi concordia.

Hinc etiam Lector candidus atque Chriſtianæ pacis ſtudioſus planè perſpiciat, quàm facilis ſit hac de antitheſi concordia, modò abſit contentionis ſtudium, & ſola veritatis quæratur victoria. Nam ſanctos pro nobis orare, contra phanaticos aliquot Euangelicos, agnoſcunt nobis concorditer Cõfeſſioniſtæ, quotquot Confeſſionis Auguſtanæ Apologiam reuerenter ſuſcipiunt, eique fidem habent. Illam verò de pia Sanctorum inuocatione citra omnem diuinum cultũ doctrinam iam dudum Scripturarũ ſententiis, liquidiſq́; orthodoxorum PP. teſtimoniis atque perpetuo Eccleſiarum omnium conſenſu, quod vel Oecolãpadius & Bucerus agnoſcere fuit coactus, cõfirmauimus. Si ſuis igitur verbis, fol. 400. recitatis, ſtare pergunt Confeſſionis Auguſtanæ profeſſores, illuſtriſ. Ro Imperij ordines, non poſſunt non Catholicis herbam dare, eiſq́; de legitimo Sanctorũ cultu vna cum reliquo orbe Chriſtiano, ſuiſq́; maioribus ad formulam Concilio Tridentino dudum ex Dei verbo, certáq; Apoſtolorum traditione præſcriptá conſentire.

Cæterùm hoc in dogmate, quòd Machumetum illũ Apoſtatarum omnium facile corypheum imitati prima coitione ſanè acerrima aggrediebantur præclari iſti delecti Confeſſioniſtarum defenſores ſua ſpe fruſtrati, atque vani deprehenſi, hunc in modum ſecundum deprauatæ à Catholicis Euangelicæ, vti aiunt, doctrinæ caput aggrediuntur demonſtrare.

II.

SECVNDA ANTITHESIS.
De Statuis & Imaginibus.

De imaginibus. CAP. VI.

Eadem ratione, inquiunt, Scriptura ſacra vetat vllam imaginem rerum, quæ vel in cælo, vel in terra, vel etiam infra terram, ſiue ea picta ſit, ſiue ſculpta, ſiue ficta, adorandam eſſe, aut preces ad eam fundendas.

Responsio Lindani.

Anonymos Cõfeſſioniſtarũ Patronos, aliis Cõfeſſioniſtis adeò que ſuo Luthe-

IMAGINES Chriſti atque crucis Dominicæ habendas, extra controuerſiam eſt Catholicis & iis Euangelicorum, qui Lutherum ſequuti magiſtrum nondum in flagitioſam Sacramenta-

mentariorum factionem toti declinarunt, aut magis à vero aberrantes nondum planè degenerarunt; cum VVittenbergę, & alibi ſuis in templis retineant Chriſti crucifixi, aliaſq; imagines.

ro aduerſari de imaginibus.

Quinimo ſua Confeſ. Lutherus diſerte docet, liberum eſſe imagines habere, vbi & ſeſe Iconoclaſtarũ hoſtem profitetur, quòd eas contra Scripturam & fide dignas hiſtorias aboleant. Verùm de imaginum vſu controuerſia nobis eſt, an ſolũ commemorandi, an etiam colendi cauſa ſeruandæ ſint, & obtinendæ Chriſtianis.

Confeſſio. Imagines habẽdas docet Lutherus.

Iconoclaſtas dãnat Lutherus.

Hic autem cultus, qui Chriſti aut Sanctorum eius imaginibus impenditur ſiue exhibetur, ſi rectè verèque intelligatur, quâuam mente à Catholicis doceatur atque vſitetur, nullum mortalium, opinor, qui rem ipſam moderato conſiderarit ingenio, atque æquo expendat iudicio, offenſum iri.

In primis nihil contra illa Scripturarũ loca facimus, quę belli iſti Cònfeſſioniſtarũ patroni adferunt ex libris Exo. c. 20. & Leui. 19. cùm liquidum ſit de idolorũ loqui ſimulachris. Deinde, vt generatim dicta accipias, planum eſt non omnes illis Dei vocibus prohiberi ſimpliciter imagines, cùm Deus ipſe per Moyſen atque Salomonẽ imagines Cherubin, Serpentẽ, item boues & leones fieri mandarit: ſed hoc tantũ fine, ne adorentur, neque colantur; puta honore diuino, inſtar idololatrarum, quod diſertè addidit Moyſes: Non adorabis ea, inquiens, neq; coles. Huc facit quod & D. Iohannes Chriſtianos admonet, Cuſtodite vos à ſimulachris. & D. Paulus: fugite cultum idolorum. quod cùm proculdubio faciamus Catholici, arguimur tamen ab iſtis Euangelicis (ſi Chriſto placet) idololatrias, quod pias Chriſti Domini imagines, aut ſanctorum eius picturas habemus in pretio, aut digno congruentiq; aliquo proſequimur honore. Iam cùm id quicquid eſt honoris, aut cultus, faciamus non imagini, nõ figuræ, non materiæ, non ſimulachro, ſed perſonæ, aut rei illis figuris ſignificatæ atque repræſentatæ, citra omnem idololatriæ ſuſpicionem, aut erroris nęuum iſtud fieri liquebit, quiſquis rem candidè volet diiudicare.

Vſum imaginũ Catholicis familiarem, non eſſe contra Scripturas.

Imagines quædam Chriſtianis nõ ferendæ.

1. Iohan 5.

1. Corinth. 10.

Siquidẽ res illis figuris repræſentata propter virtutes diuinitus perſonis donatas venerabilis eſt, & aliquo digna honore:

Imagines quædam coluntur legitimè propter ſuũ prototypũ.

 quod

quod ne Turca quidem aut Iudæus iuerit inficias.

Quod ſi ita eſt, certè ipſa quoque illius imago aliquo digna eſt honore, aut veneratione. Non quidem per ſe conſiderata, quia imago: ſed ſuum ad prototypon relata, quia vel Chriſti, vel Pauli imago.

Proinde cùm in imagine reluceat quod repræſentat, quid obſtat, quæſo, quo minus liceat eundem rei animo per imaginem repræſentatæ honorem exhibere, quem rei citra imaginis ſpeciem oſtenſæ meritò atque legitimè impendas? omnis enim honor imagini exhibitus in illũ redundat, cuius eſt imago, teſte D. Baſileo: pertinet enim ad prototypon, id eſt, ad primam rei ſpeciem, vnde imago eſt Latinis ab imitando dicta.

Imago ſponſi à ſpóſa exoſculata nõ facit ſponſam idololatrã.

Hinc nõ alia de cauſa imagini honor exhibetur, quàm propter id quod repræſentat. Proinde ſicuti adulteram non facit ſponſam, quòd abſentis ſui ſponſi effigiem, aut mnemoſinon exoſculatur ſiue amplexatur, nonnulloque habet in pretio: ita nec idololatras facit Chriſtianos, quod Chriſti imaginẽ, Pauli èffigiem, Crucifixi Do. ſimulachrum oſculo piè colimus, ſiue alio venerationis ſigno legitimè honoramus. Nõ enim ipſi ligno, aut ſigno hunc habemus honorem: ſed ipſi tantum rei per illa ſignificatæ, animoque ad piam recordationem ardentioremque amorem excitandum repræſentatæ.

Calumniã Paganorum renouant contra Catholicos Cõfeſſioniſtæ.

Talem fuiſſe ab initio Chriſtianorum hominũ doctrinam, paucis nunc venit illuſtrandum, vnde liqueat, quàm immeritò nos aduerſarij de idololatriâs crimine in hoc doctrinæ capite calumnientur. Qua in re ipſos priſcorum hæreticorum & Paganorũ blaſphemiam Chriſtianis olim temere obiectam renouare, perſpicuũ eſt ex D. Iohan. Damaſceni verbis, Quidam nos accuſant, inquit lib. 4. c. 17. quòd adoramus & veneramur Saluatoris & Reginæ noſtræ Deiparæ atque ſanctorum Chriſti famulorum imaginẽ: audiant quòd à principio Deus hominem ad ſuam imaginem fecerit. Cuius ergo gratia inuicem adoramus, niſi quatenus ad imaginem Dei facti ſumus. Nam teſte D. Baſilio, ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, honor imaginis ad exemplaris tranſit honorem. Et poſt pauca: Similiter & de B. Dei genitricis imagine, ἡ γὰρ εἰς αὐτὴν τιμὴ εἰς τὸν ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα ἀνάγεται. honor enim illi exhibitus,

in eum

in eum,qui ex ea incarnatus eſt,redundat.Eſt autem hæc traditio,ait Damaſc.non ſcripta,adorare crucem, & alia plurima iis quæ dicta ſunt ſimilia, vt & ad Orientem.

CAP. VII. Ezechiæ exemplum de cōfracto æneo ſerpēte, nihil aduerſari doctrinę Catholicæ.

QVOD igitur contra imaginum vſum Ezechiæ adferunt exemplum de confracto æneo ſerpente,nihil efficit: cùm manifeſtum ſit,populum Iudaicum hac imagine fuiſſe ad idololatriam abuſum. Nam hoc diſertis verbis Scriptura exponit, Si quidem vſque ad illud tempus filij Iſrahel adolebant ei incenſum. Iure ergo optimo pius Ezechias ſuſtulit,quod grauiſſimę irę diuinæ iuſtiſſima fuit cauſa,quemadmodum & hodie piis faciendum eſſet,vbi ſimilis eſſet erroris, aut vanæ ſuperſtitionis periculum. Quod non modò idololatriæ, ſed vanæ omnis etiam impietatis atque ſuperſtitionis periculum à Conc. Tridentino iam dudum eſt perdiligenter ſublatum Seſſ. 25. in decr.de imagin.

4. Regum. 18.

Loca Veterum PP. ab anonymis allegata cōtra ipſos faciūt.

Cæterùm quæ aduerſarij ex Patrum teſtimoniis cōtra imaginum vſum adferunt,pro nobis faciunt. Si quidem Catholici ex Conc. vniuerſalis 7. definitione credimus nō imagines adorandas,ſed iis conſpectis mente colendum, quem repræſentant,iuxta illud Damaſi præclari ſanè Pontificis:

Hoc Deus eſt,quod imago docet,ſed non Deus ipſa:
Hanc videas,ſed mente colas,quod cernis in illa.

Ad hunc modum & nos cum Helena,vti D. Ambro. adnotat, non lignum adoramus errore gentili,aut impia vanitate : ſed Chriſtū regem in illo ſuſpenſum Chriſtiana colimus pietate.

Ambroſ. orat. funebri in Theodo. A.

Quo autem honore D. Ambroſius ipſam crucem Dominicam docuerit venerandam,ſatis ſuperque oratione de obitu Theodoſij expreſſit: vbi Iudæos Chriſti æmulos inducit ſic loquentes, Quem nos crucifiximus,reges adorant: Ecce & clauus in honore eſt: & quem ad mortem impreſſimus, remediū ”
eſt ſalutis,atque inuiſibili quadā poteſtate dæmones torquet. ”

Clauus crucis olim in honore fuit.

Porrò quæ ex D. Auguſtino contra nos adferunt, noſtram ”
adeò non euertunt doctrinam, vt ſtatuant magis; quippe qui ſepulchra,aut picturas minimè docemus adorandas aut religione colendas.. Vnde & noſtra Eccleſia per Conc. Tridentinum dudum allegatum hos condemnat mores,& illos ſepulchrorum,vel picturarū adoratores tanquam malos filios corrigere

Auguſtinum ab aduerſariis allegatum Catholicā ſtatuere doctrinam.

rigere ſtudet, vt religionem ſoli Deo, quod monet Auguſtinus, impendát: Sanctos verò Angelos, aut homines, ſiue eorũ imagines & picturas charitate, non ſeruitute diuina, aut cultu latriæ colant, quemadmodum grauiſſimè peccaſſe Carpocratianos D. Auguſtin. annotat, qui Ieſu, Pauli, & Pythagoræ imagines adorabant, incenſumque adolebãt. Vnde liquet, eos longè aliter coluiſſe Chriſti, & Pauli imagines, quàm hodie Catholici colimus. Illi enim Chriſti & Pauli & Pythagoræ ſimulachra eodem cultus genere adorabant cęci idololatræ; quod noſtris à moribus tã abeſt lõgè, vt nõ cælũ diſtet à terra lõgiùs.

Imagine Chriſti quidam abuſi, ideoque reprehenſi.

Anonymi ſuis ſe ipſi verbis conficiunt.

Nullum ergo habet locum obiecta Catholicis à Confeſſioniſtarum patronis doctrinæ ſuæ antitheſis, quaſi contra Scripturam faciant, quod docent imagines Dei, & Sanctorũ, crucis ligneæ, ſiue argenteę adorari, ſiue reuerenter coli, & coram ipſis homines ſeſe prouoluere adorabundos: cũ iſtud faciant, vti aduerſarij ſuo ſe ipſi iugulantes gladio recitant, non vt effigiem, vel imaginem adorent, ſed vt, quod illa deſignat, honorent. Coguntur ergo ſuis victi verbis agnoſcere aduerſarij Catholicos eſſe ſacrarum imaginum quidem cultores, ſed Chriſti in illis crucifixi adoratores: Pauli verò detruncati, Stephani lapidati, Petri in crucem acti, Cypriani decapitati, Clementis ſubmerſi, ſiue Laurentij vſtulati non adoratores, ſed pios veneratores.

CAP. VIII. Peregrinatio ad Sanctorũ imagines defenſa ob ſanctorum cultum certo loco miraculis diuinis illuſtratũ.

CAETERVM quòd obiter hic de peregrinationibus ad illas imagines ſiue ſtatuas religionis ergô annotant, nullo negotio concidit vltro, quando piis lectoribus in mentem venit, quónam animi popoſito fiat. Si enim licitum eſt Chriſti imaginem pia veneratione propter Chriſtum crucifixum, quem repræſentat, colere: ecquid, obſecro, refert, an hoc in cubiculo facias, an in templo? domi an peregrè? maximè cùm, vel Ambroſio teſte, crux Chriſti & claui alicubi conſpicuis fulgeant miraculis?

De obitu Theodoſij A. ſub finem.

Antiquitas peregrinationũ ad certa loca ob S. reliquias.

Iam quod ad Sanctorum peregrinationes attinet, liquidis conuincitur etiam priſcorum ſeculorum exemplis, Auguſtino & Ambroſio aliiſq; PP. conteſtantibus, Deum Opt. ſua miraculorum dona ſuis amicis vario & loco & tempore diſtribuiſſe, quæ cum ſeſe illis potius, quàm aliis in locis Dei Opt. largitate

tate prodant,liberaliſſiméque illic effundát,fruſtrà nobis illorum communionem inuidemus, quemadmodum D. Auguſtin. diſertè docet de S.Stephani miraculis per Africam ſua ætate celeberrimis,& oculatorum teſtium fide certiſſimis. libr. 22.de Ciuit.c.8.& 10.

Proinde inſtituto noſtro minimè, opinor,alienū videbitur, ſi huius rei antiquitatē ex priſca illa maiorū diſciplina eruere ſtudeamus. Cauſam verò,cur pij maiores noſtri peregrinationes ad Sanctos certáq; loca,aut coluerint, aut ſoléniter obſeruarint,D.Augu.epiſt.137.exponit.Cū inter ſuæ Eccleſiæ miniſtros ingens orta fuiſſet contentio,qua Bonifacij presbyteri famæ incæſtū ſtupri crimen intentabatur,D.Auguſt.prudenter admodū vtrique parti conſulens, quòd res obſcuriſſima dirimi facilè non poſſet;ſcandali grauiſſ.euitandi cauſa, rationem excogitauit,quæ rei veritatem certo aperiret.

Cauſa cur maiores noſtri pios ſuſcepêre religionis ergo peregrinationes.

Elegi aliquid medium (inquit epiſtola illa 137. ad ſuū populū Hippo.hac de re data) vt certo placito ſe ambo conſtringerent ad locum ſanctū ſe peregrinaturos, vbi terribiliora opera Dei nō ſanam cuiuſq; conſcientiam multò faciliùs aperirent,& ad confeſſionē vel pœna,vel timore cōpellerent. Vbique quidem " Deus eſt,& nullo continetur vel includitur loco, qui condidit " omnia,& eum à veris adoratoribus in ſpiritu & veritate opor- " tet adorari,vt in occulto exaudiens,in occulto etiam iuſtificet " & coronet. Veruntamen ad iſta quæ hominibus viſibiliter nota ſunt,quis poteſt eius conſilium perſcrutari,quare in aliis locis hæc miracula fiant,in aliis non fiant?

Opera Dei alicubi terribiliora, miraculáque Sanctorum non eadem vbique omnia ætate D. Auguſtini.

Multis enim notiſſima eſt ſanctitás loci, vbi beati Felicis Nolenſis corpus cōditum eſt,quo volui vt pergerent,quia inde nobis facilius,fideliuſq; ſcribi poteſt, quicquid in eorū aliquo diuinitus fuerit propalatū. Nā & nos nouimus Mediolani apud memoriā ſanctorū,vbi mirabiliter & terribiliter dæmones cōfitentur,furem quendā,quia ad eū locū venerat, vt falſum iurando deciperet, compulſum fuiſſe confiteri furtum, & quod abſtulerat reddere. Nunquid non & Aphrica ſanctorum martyrum corporibus plena eſt? Et tamen nuſquam hic ſcimus talia fieri. Sicut enim quod Apoſtolus dicit: Non omnes ſancti habent dona curationum, nec omnes habent diiudica-

Nolæ Italicæ fiebāt præclara miracula, vt & Mediolani, quæ nuſquā alibi diuina virtute.

Dei dono alia alibi fiūt miracula, quæ pios illuc ſingulariter euocāt orandi cauſa.

diiudicatione ſpirituum; ita nec in omnibus memoriis ſanctorum iſta fieri voluit ille, qui diuidit propria vnicuique pro vt vult.

Quibus ex verbis perſpicuum eſt, quàm ſit peregrinatio hęc ad ſanctorum tumbas & pia & antiqua, ſolidiſq; ſcripturarum fundamentis nixa. Quod enim ex Africa ſuos D. Auguſtinus in Italiam vſque ablegat, ad ſanctos inuiſendos: hoc alij pij Epiſcopi faciebant alibi: vt aut ad vicinos, aut longius diſſitos ſanctos pia peregrinatione orandi cauſſa ſuſcepta proficiſcerentur.

Quantus autem ſolet olim illa priſca ætate ante annos plus minus mille pij populi Chriſtiani ad venerandas SS. Chriſti martyrum reliquias eſſe confluxus, notius eſt ex recitatis dudum D. Theodoreti & Baſilij locis, quàm vt ſit verboſius tædioſo pij lectoris faſtidio repetendum.

Reges olim peregrinari ſolitos auxilij impetrandi cauſſa, teſtatur Chryſoſtomus.

Neque verò plebeculam tantum hac fuiſſe religionis opinione, ſed ipſos etiam Auguſtos, Regeſque potentiſſimos, D. Chryſoſtomus liquidò conteſtatur; qui homil. 66. ad Antioch. docet multos reges huius ſpectaculi gratia (inquit vt ſanctorum martyrum miracula cernerent, eorumque auxilia experirentur) peregrinatos eſſe. Quod ne quis ex plebeiorum calumnietur factum ſuperſtitióe, audi, quæſo, ipſum Chryſoſtomum ſuos ad has religioſas exhortantem peregrinationes: Idcirco eos (inquit ſer. v. in Iuuentium & Max.) ſæpe inuiſamus, tumulos adornemus, magnáque fide reliquias eorũ contingamus. Rurſus paulò inferius, Proinde magna fide ac prótitudine huc veniamus. Sed hanc rem vnus locus illuſtret præ aliis eximiè, qui eſt homil. 8. in epiſt. ad Epheſ. cap. 4.

Magna fide contingẽdas & inuiſendas SS. reliquias hortatur Chryſoſto.

Romana peregrinatio vnde orta, quam D. Chryſoſto. ſuo decoraſſet exẽplo, ſi per valetudinem licuiſſet.

Quod ſi liberum fuiſſet mihi (inquit) per curas Eccleſiaſticas, & corpus habuiſſem validũ, nihil vtique cauſatus fuiſſem, quo minus tanta ſuſcepta peregrinatione catenas duntaxat illas & carcerem, vbi ligatus fuit D. Paulus, vidiſſem.

Quæ D. Chryſoſtomi verba vt diſertè loquuntur eius in D. Pauli catenas viſendas animum religioſum: ita & conſuetudinem tunc piis ſolemnem cõteſtantur, qua Chriſtiani ex more ſolent Romam orandi cauſſa confluere. Neque enim illa ætate res hæc fuit nata: Certè diu admodum antea ſeculo D.

Cypria-

Cypriani ſub annum Domini circiter 250. à Perſide vſque Romá pij ventitabant orationis cauſa ad tumbas Apoſtolorum, quemadmodum eſt in vetuſtiſſimis hiſtoriæ Eccleſiaſticæ codicibus, Marium & Martham tribus comitatos filiis ad orationem Apoſtolorum Romam veniſſe: quod in tempus Claudij C. incidit.

Anno ferè [illegible] erat Romana peregrinatio ſolênis ex Perſide vſque.

Similiter ad D. Agathæ ſepulchrum vna cum valetudinaria matre adiit orationis cauſſa D. Lucia, tempeſtate Deciana ſub annum Domini 240. Teſtatur D. Chryſoſto. homil. in D. Iob. ad popul. Antioch. V. quoſdam abire ſolitos in Arabiam, vt terram oſcularentur, in qua D. Iob ſederat.

Peregrinatio in Arabiam ad D. Iob, vt eius locũ oſcularentur.

Non enim ſolius orationis cauſa priſci illi Chriſtiani maiores noſtri Romam, aut Ieroſolymam petebant: ſed venerationis etiam, licet enim Chriſtus de tẽpli Iudaici euerſione prophetans dixerit Erit tempus cùm neque in Ieroſolymis, neq; in monte hoc Patrem adorabunt: tamen & Ieroſolymam & Samariam petebant Chriſtiani. Sed quur nam obſecro? Certè vt prophetia Eſaiæ impleretur, Erit ſepulchrũ eius glorioſum. Siue vti eſt apud 70. Et requies eius honor. Locus enim quo corpus hoc poſitum fuit, ait Chryſoſto. homil. quod Chriſtus eſt Deus, breuis erat & valde anguſtus, auguſtior tamen & venerabilior mille Regum palatiis immo etiam regibus ipſis. Et erit requies eius honor. Non in ipſo tantum, ſed & in diſcipulis ſuis hoc contigit, nam qui ducebantur & circumducebantur, qui contempti erant & vincti, qui innumera patiebantur dum viuebant, vbi defuncti ſunt, regibus ipſis erant magis venerabiles, etiam Romæ, quæ Vrbium eſt regaliſſima, relictis omnibus, ad ſepulchra piſcatoris & pellionis currunt & Reges & præſides, & milites. Et in Conſtantinopoli Reges noſtri magnam gratiam putant, non ſi propè Apoſtolos, ſed ſi vel extra eorum veſtibula corpora ſua ſepeliantur, fiantque piſcatorum oſtiarij Reges. Neque hinc in morte confunduntur, ſed honeſtantur & ipſi, & eorum nepotes & pronepotes. Sic & Samariam ſtupẽdis Do. Chriſti prodigiis ad Sanctorum ſuorum buſta factis fuiſſe olim claram, D. Hiero. in vita D. Paulæ teſtatur, quam ait multis conſternatam intremuiſſe miraculis, ad ſanctas nimirum reliquias D. Helizæi, Abdiæ & Iohan. Baptiſtæ.

Non ſolũ orãdi cauſſa, ſed & venerationis aliique illic impetrandi cauſſa olim habita peregrinatio Ieroſolymitana, & Samaritana, & Romana.

Cur ad ſepulchrum piſcatoris Petri Reges Romã currant.

Samaritana peregrinatio ad D. Iohan. Baptiſtæ reliquias cur olim celeberrima.

Videbat variis dæmones rugire cruciatibus,& ante ſepulchra Sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum,fremere leonum,ſibilare ſerpentũ,mugire taurorum, alios rotare caput,poſt tergum terram vertice tangere,ſuſpenſiſque pede feminis veſtes defluere in caput. Quod conſternatam miraculis dicit Paulã intremuiſſe,argumento eſt, talia non temerè alibi,quàm Samariæ ſpectari. Hanc Sanctorum Dei gloriam æmulus diabolus non ferens,ſtuduit ſemper aut abolere,aut ſaltem obſcurare.

Vigilantius ſua in religioſas peregrinationes inuidia etiamnum eaſdẽ confirmat.

Verùm adeò illam extinguere non potuit, vt illuſtrarit magis. Quid enim aliud ſui Vigilantij Galli ſtudio promouit, quàm quod vel nũc eius teſtimonio docemus, pios olim Chriſtianos illa ætate D. Theodoſij ad martyrum buſta confluere ſolitos,vt ſuorum abirent compotens votorum? Hoc enim habent illa venenata Vigilantij verba à D. Hiero. quaſi ouante in põpam protracta. Semper ergo præſentes ſunt, ne fortè, ſi aliquis precator aduenerit,abſentes audire non poſſint. Dolebat ergo & iſti ſomniculoſo Dormitãtio honor SS. martyribus exhibitus;dolebat inuido,quòd precatores accedentes ipſorum implorarent auxilia,quæ res manifeſtam arguit illius ſeculi ad V. Sanctorũ reliquias peregrinationẽ:quam nõ modò D. Hieronymi,ſed & Baſilij atque Cypriani ætate iam oſtenſum eſt, piis fuiſſe ſolemnem. Neque verò iſte certo loco adorandi,ſiue peregrinandi orationis cauſſa ritus nouitius eſt habendus, aut noui etiam teſtamenti proprius,cùm longè ſit vel Moſaica lege vetuſtior. Si enim origines ſacras à Moyſe deſcriptas conſulere, lector, eſt cõſilium;videbis & Abraham Patriarcham certum adiiſſe locũ orandi cauſa,Gene.22. Quid,quod Rebecca grauida certũ petit locum,vt dominũ conſuleret, ait Moyſes, Geneſ.25. Perrexitq́; conſulere dominum,ſiue vt eſt apud 70. ἐπορεύθη πύθεσθαι παρὰ κυρίου. Abiit interrogare à domino,ſiue vt Oecolampa. in Geneſeos,qua vſus eſt D. Chryſoſt. conuerſione reddit,perrexit vt conſilium à domino acciperet.

Teſtatur Vigilantius, pios olim ad martyrũ buſta orare, Sanctoſque inuocare ſolitos, anno 360.

Geneſ. 22. Antiquitus certum ad locũ peregrinandi orationis cauſſa. Geneſ. 25.

Quo autem abierit Rebecca,an in Bethel,an aliò,in pręſens nihil refert. atqui fuiſſe ſolemnem piis Dei cultoribus morem orãdi cauſa certũ petere locũ,ac potiſſimũ in Bethel peregrinari,illud abundè fecerit conteſtatũ,quod in lib. Reg. legitur

1. Reg. 9.

occurriſſe

occurriſſe tres viros Sauli, qui aſcẽdebant in domum Dei Bethel: quos D. Hieron. in quæſt. Hebra. annotat in Bethel cauſa orationis veniſſe, vbi Iacob lapidem erexerat. Plura huc cõmemorare deſino, ne modum quis deſideret. Vnus D. Augu. abundè piis lectoribus ſuppeditet, quæ hanc rem faciant indubitatiſſimam. Vide lib. 22. de Ci. Dei, cap. 8. & ſeq. Neq; ſumus neſcij, D. Bernardum epiſtola 319. teſtari, ſe cuidam monacho iter Ieroſolymitanum diſſuaſiſſe. non enim impediendæ orationis, aut piæ peregrinationis cauſa diſſuaſit: ſed propter conſilij (inquit) leuitatem, & Abbatis conſenſum per improbitatem impetratum. neque enim terrenam, ſed cæleſtem requirere Ieroſolymam, monachorum propoſitum eſt.

Peregrinatio religionis ergo eur in contemptum venerit.

Leuitate magis quàm pietate poſteri colu-cre peregrinationes

Cæterùm ſi alicubi hominum negligentia irrepſit, aut falſarum reliquiarum, aut ſuperſtitioſarum imaginũ abuſus, vlliúe videatur pridem inuecta ſuperſtitio, id Catholicæ Dei Eccleſiæ à probis prudentibuſq; viris vitio verti, nedum crimini dari nequaquam debet: quòd ea vitia cùm antiquis Synodis, tum Concilio dudum Tridentino ſint publicè ſublata, & illæ ſuo legitimo vſui vindicatæ. Vnde liquet Catholicam Chriſti Eccleſiam legitimum duntaxat imaginum vſum probare, impiũ abuſum improbare; nõ vanam ſuperſtitionẽ, aut immodicũ cultũ laudare, ſed corrigere, atq; cum D. Auguſtino malos incautoſq; filios hac in parte vel leuiſſimè peccantes reprehendere atq; caſtigare: quemadmodũ preclaro exemplo Reuerendiſs. DD. & illuſt. Principes, D. Maximilianus à Bergis Archiepiſcopus Cameracen. & D. VVilhel. à Groesbeeck, Epiſcopus Leod. Theologorũ Louan. conſilio, peregrinationẽ illã D. Virginis ad VVaufriam inſtaurarũt, ſuperſtitioſiſq; plurimis reſectis, legitimo ſuo vſui iã dudũ vindicarũt: quorũ veſtigia & alij Deo fauente, ingreſſi Epiſcopi omnẽ facilè exſtirpabũt aut impietatis, aut ſuperſtitionis labẽ, quę ſuperioris ſeculi negligẽtia (heu nimiũ ſupina) inualuerat: quã ſi ad Deſ. Eraſmi aliorũq; nõ peſſimorũ hominũ ſiue ſcõmata, ſiue monita, morſuſq; illis Vigilantianis nihil diſſimiles, in tẽpore vigilantes caſtigare ſtuduiſſent Eccleſiarũ proceres, nõ iſto nunc vbiq; ferè terrarum conflagrante tantùm non periiſſemus diſſidentiũ Chriſti Eccleſiarũ incendio, quod etiamnũ extinguatur facile, ſi reſectis

Tollẽda ſuperſtiuo & abuſus imaginum aut peregrinationũ, ſed pius & antiquus ſeruandus vſus.

Lib. de Religio.

Quam ad normam reformanda peregrinatio.

Sublata per Brabãtiam peregrinatio ſuperſtitioſa.

Ad Eraſmi monita ſiue ſcommata morſuſq; illis Vigilantij Galli non diſſimiles. fuiſſet iã pridẽ expergiſcendum ad ſuperſtitiones teetroſque abuſus caſtigandos.

piarum rerũ abuſibus, improbiſq; ritibus ſuperſtitionẽ redolentibus ad priſtinos mores, ritusq; patribus Orthodoxis probatos concorditer ex animo redeamus. quod vt fiat, magis aſſiduis danda eſt opera precibus, quàm nouis indulgendum amplius diſputationibus. Sed vt hanc modo cõcludamus Antitheſim, locus poſtulat.

Epilogus. Hac igitur in doctrina facilis ſit partium conſenſus (de iis Confeſſioniſtarum ago, qui purum putum Lutheraniſmum obtinent. nam qui iſtum degenerem atque ad Caluiniſmum declinantem amplexantur, veri fiunt Iconoclaſtæ) quòd imagines habere legitiméque venerari liceat, cùm ipſi non paucas ſuis in Eccleſiis VVittenbergæ & alibi reuerenter habeant, ſuumque ipſi Quintũ Euangeliſtam Diuo ſancti Martini Lutheri titulo ad viuum prẹlo expreſſum circumferant non ſolùm magnificis encomiis ampullatiſque elogiis ornatum; ſed diuinis etiam (ſi Chriſto placet) diuorũ Auguſtini & Ambroſij propheciis de ipſius aduentu condecoratum.

Sicuti ergo inter nos Catholicos & iſtos Germanos Confeſſioniſtas de habendis imaginibus conuenit: ita & de modo reuerenter habendi, piéque colendi ritu facilè conueniat, ſi boni æqui arbitri rem controuerſam ad formulam Conc. Tridentini expendere atque decidere nõ grauarẽtur. Liquebit enim, Catholicos nihil contra Scripturas impium in Eccleſiam inuexiſſe, aut à Veterum Patrum doctrina peregrinum deſignaſſe in pia Sanctorum inuocatione religioſoque imaginum venerandarum cultu: ſed ex perpetuo Orthodoxorum Patrum & Eccleſiarum verè Chriſtianarum conſenſu citra Dei contumeliam ſanctos ad auxilium piè implorare: & in venerandis imaginibus ad illorum exemplum religioſè aut Deum colere, aut Sanctos Dei amicos citra omnem ſuperſtitionis, nedum impietatis ſuſpicionem venerari. Sed nũc ad tertiam Antitheſim examinandam tranſeat oratio.

III. TERTIA ANTITHESIS.

De mediatore ſiue interceſſore generis humani apud Deum.

Sacra

Sacræ literæ vnum proponunt mediatorem,inquiunt,inter Deum & genus humanum,filium Dei Do.noſtrum Ieſum Chriſtum,verum Deum & hominem , quodque per eius merita ſolius conſequamur gratiam apud æternum Patrem,condonationem peccatorum noſtrorum, et vitam æternam.

CAP. IX. De Mediatore vno apud Deū, quonam ſenſu eum Catholici doceant.

RESPONSIO LINDANI.

SICVTI ſuperiores duæ Antitheſes Catholicis obiectæ manifeſta nitebantur priſcorum hæreticorum , Turcarum,adeoq; Iudæorum calumnia: ita hæc tertia,& conſequens 4. lu culento fulcitur ſophiſmate, id eſt, captioſa vocabuli amphibologia. Si enim mediatoris ſiuę interceſſoris vocem propriè, atque vti D.Paulus intelligit,accipias; nihil erit inter nos controuerſum hac de re amplius.

Siquidem & nos vnum Dei & hominum mediatorem agnoſcimus, vnum Dei & hominum interceſſorem, Chriſtum Ieſum & Deum verum,& hominem verum colimus , immo magis veneramur,ac pleniùs,quàm aduerſarij,adoramus. Conſenſio de vno mediatore.

Quod ergo ex D. Paulo 1.Timoth.2.adducũt,Vnus Deus, vnus mediator,ſiue vti malunt,conciliator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus; & nos veriſſimũ prædicamus: talẽ enim nullum alium,tales non plures agnoſcimus., aut admittimus mediatores, ſed vnum Chriſtum mediatorem , videlicet qui dedit ſemetipſum preciũ redẽptionis pro omnibus. Vnus ergo eſt talis mediator, qui ſuo ſanguine homines Deo cõciliat; vnus eſt qui nullius egenus non alieno nititur merito,aut patrocinio; vnus eſt denique,qui ſeipſum pro omnibus tradidit redemptionis humanæ pretium: ſiue,vt D. Auguſtinus lib. 2. contra Permenia.cap.8.ait,faſtuoſam Donatiſtarum contundens arrogãtiam , ſe iactantes mediatores. Vnus eſt mediator Chriſtus,inquit,quod ſolus pro omnibus,& nullus pro ipſo intercedat. Vnus Catholicis eſt mediator Chriſtꝰ,& quo ſenſu verè vnꝰ.

Sicuti enim vnum habemus & prædicamus Saluatorem Chriſtum Ieſum,cui ſoli omnem debemus, acceptamq; ferimus ſalutem : ita & vnum prędicamus mediatorem Chriſtum Ieſum,qui ſolus Deum hominibus ſui ſanguinis pretio conci-

liat & placat, redditq́; propitium.

Chriſti in ſuos liberalitas, qua ſuis ſuā impartitur gloriā honorifiq́ue vocabula.

Sed tanta eſt Chriſti in ſuos fratres indulgentia, tanta liberalitas, vt præclarum illum ſaluatoris titulum, ſalua ſibi ſingularis ſui meriti prærogatiua (qui hanc originaliter ſolus habet) illis communicare non dubitauerit, non quidem imminuta, ſed conduplicata ſua gloria.

Audet enim D. Paulus Chriſti legatione functus ad ignotos ſibi Romanos D. Petri iam pridem annos minimum decem diſcipulos ſcribere, miniſterium ſuum ſeſe honorificaturum, ſi quomodo ad æmulandum prouocet carnem ſuam, id eſt, Iudæos, & ſaluos faciat aliquot ex illis. Rurſus ſuis ſcribit Corinthiis: Omnia omnibus ſe factum, vt omnes faceret ſaluos. Quid? quod & Timotheo author eſt, vt ſeipſe, & alios quoque plurimos faciat ſaluos? hoc enim faciens, inquit, teipſum σώσεις (qua etiam voce ſuperioribus duobus locis vtitur) saluum facies, & eos qui te audiunt.

Roman. 11.

1. Corinth. 9.

1. Timoth. 4.

An Paulus ſaluator dicēdus, quia dicit ſe ſaluare Iudæos, & Timotheum ſe ſaluator

Si D. Paulus citra omne proculdubio nefas aut piaculi culpam, nedum blaſphemiæ iniuriam, audet ſcribere, velle ſe, immo & Timotheum, alios ſaluos facere, quod proprium eſt Do. Chriſti officium (vnde & ſalutare Ieſu nomen Etymologo Gabriele Archangelo accepit) quid mirum, ſi & mediatoris, ſiue interceſſoris nomen aliis ſimili vſitatæ phraſeos tropo accommodetur? Non eſt aliud ſub cælo nomen, quàm Chriſti Ieſu, in quo oporteat nos ſaluos fieri: audet tamen Paulus ſcribere, conniti ſeſe atque operam dare, vt omnes ſaluos faciat: immo diſertè affirmat, Timotheum ſuis parentem præſcriptis, ſe, adeóque ſuos auditores ſaluos facturum. An ergo ſacrilegij reus Paulus proclamandus? an leſæ diuinæ maieſtatis tenetur? an idololatrias crimine ſeſe alligaſſe & contaminaſſe cenſendus?

Matth. 1.

Actor. 4.

Sic & D. Iacobus, vt ſuos acriùs extimularet ad ardentius errantium fratrum in veritatis deſertæ viam reuocandorum ſtudium, docet: Si quis conuerterit peccatorem, inquit, ab errore viæ ſuæ, σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ θανάτου, ſeruabit ſaluamq́ue faciet animam eius à morte.

Iacob. vlt.

Pij ſaluant animas errantium fratrum, ſi quos reuocant ad mētis ſanitatem.

An hic vllus tam reperiatur effrons, qui Diuo Iacobo Apoſtolo impietatis notam impingat, quod hominem vocat

animæ

animæ à morte ſaluatorem?

Quòd ſi lectiſſima illa diuini ſpiritus organa nemo ſuæ compos mentis tam nefario inſimularit crimine, quænam iſta, obſecro, eſt flagitioſa temeritas, totam Chriſti Eccleſiam Catholicam his Pauli & Iacobi exemplis nixam atque fultam, ſuperſtitioſa, immo, ſi Chriſto placet, idololatrica hac vexare, proſcindere, condemnare calumnia, quòd cum Chriſti Domini iniuria plures admiſerit mediatores, plures habeat aduocatos, plures ambiat patronos ſiue interceſſores?

> Non eſt impia in Chriſtum Eccleſia, quod Sanctos vocat interceſſores.

Certè ſi pari æquitate factum Eccleſiæ & Pauli accipiatur, nihilo plus pios offendit, quòd Catholici plures admittimus mediatores, patronos, & interceſſores, quàm quòd Paulus plures introducit ſaluatores.

Quod ſi quodam ſenſu verè, addo & piè, adeoque non ſolùm citra Chriſti contumeliam iniuriamve; ſed cum illuſtri ſuæ gloriæ incremento D. Paulus verè docet & ſe, & Timotheum alios facere ſaluos: cur non & ſimilem interpretationem in Eccleſiæ Catholicæ loquendi vſu benignè atque candidè admittimus? Quis enim tam eſt ſtolidè vecors, qui Paulum exiſtimet aut ſe, aut Timotheum potuiſſe aliquem ſaluum facere extra, aut præter Chriſtum? an ſui oblitum exiſtimes, qui prima omnium ſuarũ epiſtola ſcribit: Fundamentum aliud nemo ponere poteſt, preter quàm, quod poſitum eſt, Chriſtus Ieſus?

> Quod in D. Pauli excuſationem admittimus, æquitas poſtulat, vt candidè Catholicis viris cõdonemus.

> 1. Corinth. 3.

Quod ſi hoc ſalutis æternæ iacto fundamento Chriſto Ieſu Saluatore vnico, non fuit impium alios inducere ſaluatores, ſed non ſine Chriſto, immo qui omnia non niſi per ſolum Chriſtum, & ex Chriſti nomine, eiuſq; ſolius auxilio agerent, quæ ad aliorum ſalutem promouendam pertinere videbantur: quænam iſthæc, obſecro, Chriſtiana fuerit benignitas aut candor Euangelico pectore dignus, propterea Catholicam Chriſti Eccleſiam impietatis, immo idololatriæ accuſare, quod alios admittat apud Deum Patrem aut mediatores, aut interceſſores, ſed qui ſub Chriſto, immo ex vnius Chriſti beneficio nacti ſunt, quod apud Patrem aliquid non ſuo proprio merito, ſed tantùm precario per Chriſti nomen ac meritum valeant?

> Si adſit iudicij cãdor, facilè inter Eccleſias optatiſſima ſarcietur concordia.

> Chriſto gloria ſua non detrahitur, ſed illuſtratur per Sanctorũ honores.

Non

Non enim Chriſto mediatori vnico atque ſingulari hiſce mediatoribus ſua detrahitur,aut tantillum imminuitur laus, non meritum extenuatur,non dignitas diluitur,non eius gloriæ obſtruitur: ſed ſaluum ſuum ipſi à Catholicis cum D. Paulo relinquitur officium: ſartum tectum ipſi conſeruatur ſingulare illud ſuæ gloriæ prærogatiuum : quòd ſicuti eſt ſolus Saluator,qui per ſe,nullo alterius,ſed ſui proprij ſanguinis merito omnes ſaluat;ita ſolus eſt mediator, ſiue interceſſor, qui nullius eget ope, nullius nititur merito, nullius indiget patrocinio. Cùm autem aliis aut mediatoris,aut patroni,ſiue aduocati nomen piè tribuitur,lógè alio ſenſu id fieri eſt perſpicuum: nimirum qui Chriſti merito nixi,beneficióque fulti,eius tantum liberalitate aliquid poſſunt,eius donatiuo mirificè exornati aliquid apud patrem clementiſſ. nobis per ipſum impetrant. Ille iuſtiſſimo ſui ſanguinis merito homines patri conciliat: hî tantú precariò. Ille iure poſtulat,iſti per Chriſti gratiam Patris benignitati ſupplicant, quę per Chriſti vnius pretium, non iſtorum propriè meritum, quod aliis ambiunt, donat. Non enim illi,ſicuti & nos,niſi in nomine Chriſti petunt,ſiue patri ſupplicant,fratrum ſuorum cauſſa.

Quoniam ſenſu vnus & ſingularis mediator Chriſtus,& Sancti mediatores.

Chriſto glorioſius eſt per ſuos etiam poſſe cómilitones aliis ſuccurrere.

Vnde ex horum mediatorum ſiue interceſſorum officio adeò Chriſti meritú non obſcuratur,vt illuſtretur magis, dum non ſolus ipſe apud Patrem ſuum omnia poteſt,ſed ſuos quoque fratres,quod ipſe valet ſuo merito, vult valere ſuo nomine petentes: immo ſuo ſolius merito nitentes,idque non poſt hanc tâtùm vitam,ſed in hac etiam peregrinatione longè miſerrima.

Omnia in ſolius Chriſti nomine petuntur & donantur à Deo etiam quæ per Sanctos petuntur.

Ipſe quidem noſtræ fidei Apoſtolus & Pontifex vultui Dei ſemper apparet,vt interpellet pro nobis,ſi Paulo credimus, iubet tamen idem Paulus & nos mutuas pro omnibus facere apud Deum interpellationes, aſſiduaſque fundere preces, vt omnes ſalui fiant.

Hebr. 7. & 4. & 9. Romano. 15. 1. Timoth. 2.

Quod ſi huic Chriſti officio,propter quod in cælum aſſumptus eſt,non repugnat quod Paulus Dei ſpiritu plenus iubet, quia in Chriſti ſuo ſanguine,ſuæque paſſionis ſanctiſſimę merito interpellantis pro nobis nomine interpellamus,atque pro nobis mutuum oramus;ecquur,obſecro, mediatoris, ſiue inter-

Hebr. 9. Officiú Chriſti Paulus hominibus tribuit, cur non & nostri [illegible]

terceſſoris vnici aduerſetur officio, ſi plures eius liberalitate hoc donati munere in ipſius nomine pro fratribus intercedunt, aut mediatores apud Deum agunt? Si & filiorum Dei, immo ipſum Dei nomen, Chriſto & teſte & interprete, hominibus citra Chriſti, aut Dei iniuriam communicatur: quid mirum, ſi Chriſti própria antitheta hominibus verè ipſius fratribus tribuantur? Ego dixi, inquit, dij eſtis, & filij excelſi omnes.

Iohan. 10.
Pſalm. 81.
Chriſti nomen & Dei nomen hominibus citra piaculũ aut Dei iniuriã cõmunicatur.

An quis mirabitur, quæ ex accidente ſunt, hominibus tribui, cùm quod ex natura ei congruit, aliis citra omnem contumeliam Dei ore, & Domini Chriſti interpretatione indubitatiſſima eſt communicatum?

Si tam veritatis, quàm contentionis eſſent quidam ſtudioſi, nullo ſanè liceret negotio iſtud diſſidium, aliàque planè omnia conſopire: cum nulla hic reperiatur rerum diuerſitas. Cur enim non pari æquitate admittamus ſimili loquendi mòdo plures mediatores ſiue interceſſores, ſicuti admittere cogimur ex Pauli doctrina plures interceſſores, plures interpellatores, addo & plures adeò ſaluatores? ſed ſuo, vti diximus, peculiari quodam pio ſenſu, dudum explicàto: nimirum vt omnia in vno Chriſto, & per ſolum Chriſtum fiant, qui vnus eſt Saluator & interpellator, ſicuti & interceſſor ſiue mediator proprius per ſe originalis, veréque ſic dixerim, ſalutis & interceſſionis omnis fons & ſingularis ſcaturigo.

Cãdor tãtũ deſideratur ad diſſidia controuerſiarum componenda.

Certè niſi logomachias amarent aduerſarij, non tantoperè hic optatæ piis omnibus concordiæ reſiſterent. Nam ſi vocum captare libet pondera, ſicuti Chriſtus mediator eſt, ita & ſeſe pro nobis patrem promiſit rogaturum. Iam cùm aduerſarij Sanctos profiteantur Confeſſ. ſuæ Auguſtanæ Apologia pro nobis rogare ſiue orare, cur non & pro nobis interpellare? Prætereà & hoc largimur (inquit Apologia, fol. 92. b.) quod Angeli orent pro nobis. extat enim teſtimonium Zachar. 1. & cæt. De Sanctis & ſi concedimus quod ſicut viui orent pro Eccleſia vniuerſa in genere: ita & in cælis orant pro Eccleſia: An igitur Sanctos pro nobis Deum interpellare iſti negarint? An, ſi qua illis frons eſt, Sanctos Deum pro nobis interpellare iniurium Chriſto dixerint? Certè illos orare pro nobis Deum pio quodam ſenſu nobiſcùm Confeſſioniſtæ non degeneres

Aſyſtatõ aduerſariorum.
Confeſ. Auguſtana concedit Sanctos in cælis pro nobis orare Cur non igitur & ſimili phraſi pro nobis interpellare, ac quoſdam agere mediatores?

profitentur concorditer. An iſtud alia de cauſa verè docent, quàm quia aliter Chriſtus pro nobis orat, aliter Sancti? Quod ergo verum diſcrimen in vna agnoſcunt orandi voce, cur non item & in altera intercedendi, ſiue interpellandi? Sanè vt peculiari ſenſu quodá pro nobis Sancti Deum aliter orant, quam Chriſtus; ita & alio ſenſu interpellant, & quodá apud Deum agunt mediatores. Quòd ſi candidè doctrinam Eccleſiæ Catholicæ accipere non dedignarentur aduerſarij, nulla ſupereſſet diſſidij occaſio, quemadmodum luculentiſſimo huius controuerſiæ exemplo non fuerit abs re pio lectori fuſius oſtendiſſe. Siquidem non ignobiles Confeſſioniſtarum Theologi Tubingéſes VVilhel. Bidenbacchius, & Lucas Oſiander, cú in animum induxiſſent Theſes Theologicas Academiæ Dilinganæ, à piis & doctiſſimis viris ſocietatis Ieſu propoſitas ſuo maledico magis, quàm erudito ſub Brentij ſui commédatione ſcripto oppugnare, ingenuè profiteri ſunt coacti, Timotheú & Paulum veros quoſdam eſſe ſuorum auditorú ſaluatores: ſed D. Virginem Mariam ſaluatricem dicendam negant, verum quanam id ratione initio negent, & quo ſenſu poſteà eodem foliculo affirment, poſſe dici ſeruatricem, mox dicetur copioſius.

Brétius cú ſuis Tubingen. fatétur D. Paulú & Timotheú quoſdam eſſe populi Dei ſaluatores.

Incogitantia & inconſtátia Bréntij, Theologorú que Tubingen.

Audiamus igitur grauiſſimas iſtorú Tubigen. Theologorú rationes à Iohan. Brentio præfatione nó Theologica, ſed Theonina comprobatas: quibus vt noſtram Catholicorum ſtatuút doctrinam; ita ſuorum Confeſſioniſtarum argumenta, hoc libro Cæſareo comprehenſa liquidò euertunt, certamq; ad concordiam Eccleſiarum nobis ſtruunt viam. Cauſam igitur cur Timotheus rectè ac verè dicatur ſuorum audirorum ſaluator, reddituri, ſic aiunt: Nam doctrina Euangelij; ſi incorrupta ſit & diligenter doceatur, tum docentem, tum audientem, ſi fide
„ eam amplectantur, & in ea perſiſtant, ſaluat: adfert enim Chri
„ ſtum, & in Chriſto theſaurum omnium cæleſtium bonorum,
„ remiſſionem peccatorum, iuſtitiam, pacem conſcientiæ, lætitiam
„ ſpiritualem, & denique ſalutem æternam. Saluatores
„ igitur dicuntur Apoſtoli, & omnes fideles ac ſynceri miniſtri Euangelij, nó à perſonis ſuis, ſed à miniſterio prædicádi Euangelij, quod eſt miniſterium gratiæ & ſalutis, & efficax organó ad ſa-

Paulus & Timotheus cur à Bréntianis dicti ſaluatores.

ad ſalutem omnibus per hoc in Chriſtum credentibus. Ab hoc verò Euangelij prædicãdi munere,licet D. Virginem verbis diſertis excludant,ſubtexũt tamen. Quanquam ſi quis cõſideret piiſſimum illud canticum Mariæ,in quo ſuo modo & pro ſua vocatione Euangelion prædicat, non repugnabo ſi quis eam dicat per hoc canticum multos homines ſaluaſſe, vt ita,ſi candidè & citra calumniam intelligatur,Maria poſſit dici ſeruatrix,nõ ſua perſona,& propter ſua merita, aut propter ſuam interceſſionẽ: ſed per ſuam doctrinam, quã Spiritus ſanctus per os ſanctiſſimæ virginis,de immenſa gratia & veritate Dei in promittendo & exhibẽdo Chriſto ſonuit. Eſt enim canticũ Mariæ totius doctrinæ propheticæ & Apoſtolicæ eruditiſſimum cõpendium.

Aſyſtatõ Brentianorũ, probãt nunc, quod dudũ ipſi improbarũt, nobiſq; ceu piaculũ exprobrarunt, D. Virginem Mariam poſſe dici ſaluatricem aiunt Brentiani propter doctrinam, non propter intercesſionem.

Audis hic, lector Chriſtiane, non modò Apoſtolos & D. Timotheũ,omneſq; fideles miniſtros dicẽdos eſſe ſaluatores: ſed & D. Virginem Mariam poſſe dici ſeruatricem ſiue ſaluatricem,quod per ſuũ illud Euangelicum canticum multos,aiunt,ſaluauerit homines. Sed iſtud candidè & citra calũniam cauti Theologi accipiendũ cauent, ſeduloq; lectores admonent. Præclarè ſanè. Quidni igitur eodẽ candore & vos vtimini in aliis Chriſti Do. encomiis, aut epithetis in eandẽ D. Virginẽ,alioſúe ſanctos pio ſanè ſenſu tranſlatis? Sed propter doctrinam,inquiũt fol. 160. nõ propter ſua merita,aut propter ſuam interceſſionẽ dicenda eſt, ſi candidè accipiatur, ſaluatrix. Sed cũ eam pro nobis orare fateamini in Cõfeſ. Auguſta. apologia,cur nõ & propter eius pro nobis orationem dicenda eſt ſaluatrix? an oratio nullas ſalutis aliis per Chriſtum afferendæ partes habere dicenda eſt? an non oratio eximiè aliorum iuuat,fouet,promouet ſalutem? Certè ſi per aliorum orationem,ſicuti & per doctrinam & prædicationem,aliis contingit ſalus,non minùs D. Virgo Maria ſaluatrix erit dicenda propter ſuas pro Dei populo pias precationes, quàm propter ſuum illud Euangelicum Canticum, per quod agnoſcitis eam multos homines ſaluaſſe. Vnde & pronunciatis D. Mariam poſſe dici ſeruatricem atque ſaluatricem, modò id candidè atque citra calumniam intelligatur. Quod veſtris in verbis tanta cautela admonetis obſeruandum, cur obſecro vos ipſi in aliorum verbis non obſeruatis? Si candor vobis eſſet

Brentiani ſeſe omneſq; fideles verbi miniſtros docẽt eſſe populi ſaluatores.

Si oratio Mariæ noſtrã promouet iuuatque ſalutem, ſicut eius doctrina, etiam ſaluatrix dicẽda eſt propter intercesſionem.

h 2 Euan-

Euangelicis veſtris non pectoribus, ſed nominibus dignus, idem profecto aliis faceretis, quod vobis factum velitis.

Pari candore ſi aduerſarij noſtra accipiát verba quo ſua monent accipiéda, facillimè coëat Eccleſiarũ concordia: quæ inuidis diſcerpitur Confeſſioniſtarũ calumniis.

Quando igitur Catholici docemus, Sanctos eſſe pro nobis interceſſores & mediatores, quidni illius veſtri & hic meminiſtis candoris; liuidæ omnis obliti calumniæ? Quam ſi animis veſtris ſemel deponeretis, indubia mox Eccleſiis rediert concordia.

Tituli & encomia Chriſti propria pio quodam ſenſu, idq; ad eius gloriam Sanctis tribuuntur.

Cognito enim, quòd D. Virginem, alioſque Sanctos præclaris Chriſti Domini elogiis ornamus, non in eius contumeliã, ſed ad illuſtriorem gloriam: neque eundem honoris gradum, aut dignitatis pondus habent, quando Chriſto Do. illa tribuuntur encomia, & ad eius Sanctos pio quodam ſenſu transferuntur: ecquid vetat, precor, quo minùs optata Eccleſiarum „ ſarciatur concordia? At vt ſpes noſtra dicatur Maria, inqui„ tis, quomodo impio illo & inſalutari Salue Regina ſalutant, horret animus cogitare, nedũ lingua eloqui. Spem enim noſtram dicere non poſſumus, niſi ſimul etiam Deum noſtrum dicamus. Bona verba, queſo, viri Euágelici. Cur hic candoris veſtri, quem ab aliis vobis poſtulatis, nunc eſtis obliti? an D. Mariam dicere audetis ſaluatricem hominum; & ſpem hominum eandem cogitare animus horret? ô viros religioſos! Abſit liuidus calumniandi animus, abſit inuidus diſcordiæ ſpiritus: Adſit verò eadem vtrobique pietas, idem candor Euangelico pectore dignus. Ecquur, obſecro, impium magis fuerit D. Virginem appellare, pio vtrobique ſenſu quodam, ſpem noſtram, quàm ſaluatricem noſtram? Dauid habet, inquitis, Domine ſpes mea es tu! At habet Paulus, Deum eſſe ſaluatorem omnium hominum: & Dauid, Tu es Domine ſaluator meus & liberator meus.

Salue regina an canticũ inſalutare & impium, quia D. Maria ſalutatur ſpes noſtra.

Vtrũq; eſt Dei encomion, eſſe hominũ ſpem, & ſaluatorem. Si hoc pio quodã ſenſu Cõfeſſioniſtæ tribuũt Paulo & D. Mariæ: cur non & illud?

Vtrumq; igitur encomion cùm Dei verbum Deo aſſcribat, quænam veſtra eſt impietas, alterutrum homini tribuere? Si impium eſt, hominem facere ſpem noſtram; cur non vos bis impij, qui Paulum diſertè facitis ſaluatorem, & D. Mariam ſaluatricem?

An non igitur phanatico raptamini ſpiritu, qui alterũ D. Virgini, pio veroque ſenſu aſſcribi docetis, alterum piè tribui non toleratis? Sed illud tribuendum docemus, inquiat Brentius

tius cum ſuis,modò candidè & citra calumniam intelligatur. Cur non vtrumque,viri boni,pari candore accipitis? cur non vtrobique calumniandi ſtudium exuitis? Profectò ſi candidè accipere velletis,quod pio illo,verèque ſalutari Salue Regina cantico iam ſecula permulta canit Catholica Eccleſia,nõ eſſet quod animus horreret cogitare,nedum lingua eloqui. Nullus tam eſt Chriſtiani ſui nominis oblitus, vt apud D. Irenæũ legens, D. Virginẽ Mariam eſſe matris Euæ aduocatam: item eſſe noſtrę ſalutis cauſam;exclamet,eam à viro ſanctiſs. impiis & inſalutaribus ornatam elogiis? D. Athanaſius eam vitæ matrem, Gregor. Niſſenus vitæ parentem appellat in Comment. Euangelij cathenæ nomine æditis. Hæc eius encomia,ſi candidè,ſi citra calumniã,ſi denique Chriſtianè, non animo Iudaica aut Turcica inuidia cæco & contabeſcente,apud D. Irenæum Apoſtolorum diſcipulum,alioſque pios illos ſcriptores legimus;cur non & apud D. Effrem Virginem Mariam ſpem deſperantium candidè dictam intelligamus? Cur non & ſpem noſtram ſolenni illo cantico piè ſalutari accipiamus? Quid? quod eam Nazianz. nõ modò πρέσβιν aduocatam interpellat, vt pro ſe filium oret,ſed obſecrat etiam vt ſibi ſemper ſit apud filium ſalus maxima? χαῖρέ μοι μεγίςη παντὸς χρόνου σωτηρία.

Parem candorẽ poſtulat oratio Eccleſiæ. Salue Regina ſpes noſtra, quem illa, qua Confeſsioniſtæ fatentur, D. Virginẽ hominum ſaluatricem.

D. Virgo Euæ aduocata Irenæo lib. v. & cauſa ſalutis. li. 3. c. 33.

D. Virgo vitæ mater Athanaſio. fol. 638.

Vitæ parẽs Gregor. Niſſæ.

Spes deſperantiũ D. Ephrem.

Aduocata & Salus Nazianz. in Tragœdia.

An etiamnum, Brenti, animus tibi horreat cogitare, aut lingua nobiſcũ eloqui, D. Virginem Mariam eſſe ſpem noſtram? an nunc Brentiani, cum D. Effrem piaculum vobis fuerit, eam dicere ſpem deſperantium? an cum D. Irenæo, D. Athanaſio & Niſſeno eandem vitæ matrem, Euæ aduocatam, ſalutis noſtræ cauſam appellare atque interpellare?

Si cum illis Orthodoxis Patribus vobis videmur impij, videte ne vos totus Chriſtianus orbis meliori iure dicat impios: immo inſulſos, bardos, abſurdos & prophanos, aut potius phanaticos. Quænam enim fuerit ſtolida iſtius ingenij proteruia, rigidáque peruicacia, aut verius animi vecordia, ſuis in verbis deſiderare lectoris pij candorem: & eundem piis Orthodoxis negare Patribus?

Arrogantia & contumacia aduerſariorum.

Soliciti admonetis, vt citra calumniam accipiatur, quòd vos non modò D. Virginem appellatis, rationéque iuſta verè facitis hominum ſaluatricem, atque adeò vos ipſos iactatis homi-

num ſaluatoris; dum hoc encomij omnibus indiſcriminatim tribuitis fidelibus ac ſinceris verbi miniſtris,quorum vos facile exiſtimatis,qua faſcinati eſtis philautia,principes:& dũ Catholici,quod minùs eſt D. Virgini exemplo patrum Sanctiſſi. tribuimus,veſtri obliti candoris,omniſque humanitatis nos facitis impios. Quis hic in vobis nõ deſideret iudicij æquitatẽ, piumque candorem viris Euangelicis dignum ? haud ita vos inſanire opinor,vt D. Virginem putetis nos appellare ſpem noſtram,quaſi citra eius opem,aut meritum ſaluari nequeamus.

Brentiani ſeſe iactãt hominum ſaluatores,& nobis indignãtur, audimuſque impij & ſacrilegi,quod D.Virginem exemplo SS.Patrum ſalutamus ſpem noſtram.

Iſtud priuilegij ſingulariſq; elogij vni Chriſto Do. aſſcribimus.Sed vt apud Dauidem Chriſtus Do. Apoſtolis interpretibus Iudam ſuum proditorem appellat ſpem ſuam;homo pacis meæ,inquit,in quo ſperaui,quod eius opera vtendum ſibi ſtatuerat in Euangelij(quod per triennium fideliter magniſq; miraculis plantauit)prędicatione:ita & nos cum D. Ephrem D.Virginem Mariam compellamus ſpem noſtram,non à qua ſola,aut etiam præcipuè noſtra veniat,nedum pendeat, ſalus; ſed quæ ſuis eam promoueat orationibus,piiſque apud filium interpellationibus ſatagat adiuuare.

Iudam Apoſtolum fuiſſe quõdã Chriſto Do. illo dignitatis loco,vt in illo ſperarit.
Pſalm. 53.
Hiero. 2. contra Iouin.

Sed miſſos nunc faciamus iſtos ſuo cum Semiconfeſſioniſta Brentio Tubigen. Theologos,ac de mediatoris vocabulo, de quo rixantur acriùs Anonymi noſtri Confeſ. Auguſtanæ Apologetici, aliquid in medium adferamus, an piè ſanctis Dei hominibus hóccine encomion tribuatur ?

Videamus igitur an non & Patres vetuſtiſſimi ad Pauli exẽplum vocem mediatoris,ſiue aduocati ſanctis Chriſti martyribus, ſiue electis Dei amicis piè iuxtà ac verè tribuerint ; ſed eo,quem diximus ſenſu minùs proprio,ſicuti & Paulus ſe atque Timotheum plurimorum facit ſaluatorem , vnde illa vltrò euaneſcet cauillatio,quam poſt Scripturas aliquot præclari iſti Confeſſioniſtarum Patroni ad fictitiam ſuam antitheſin ſtabiliendam confingunt,quod & Patres(inquiunt) non alios præter vnum agnoſcunt mediatores.

Sancti pio quodam ſenſu ſunt mediatores,ſicuti interpellatores ſiue interceſſores.

D. Baſilius Epiſtola ad Iulianũ A. Apoſtolos,Prophetas,martyres appellat mediatores. Qui pro me,inquit,apud Deũ ſupplicãt,quo per illorũ mediationem propitius ſit Deus noſter. Sic & Gregor. Nazianzenus Diuum Baſilium epiſtola ad Simpliciam

Extat Concil. 2. Niceno.
Baſil. Apoſtolos facit apud Deũ pro nobis mediatores.

pliciam, τὸν τῆ θεῆ κὴ ἀνθρώπων μεσίτην Dei atque hominum vocat mediatorem. D. Ambroſius Martyres dicit interceſſores, lib. de Viduis. Non erubeſcamus (inquit) eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere. dixerat enim & angelos, & Martyres obſecrandos, quorũ videmur nobis quoddam corporis pignore patrociniũ vindicare. Quid, quod D. Iren. lib. v. D. Virginẽ Mariam Euæ virginis docet aduocatã: ſed alio quodam, vti equidem arbitror, ſenſu, quàm martyres D. Auguſtinus & Prudentius appellant patronos: quorum opera apud Dominum adiuuemur.

Naziãzeno Baſilius mediator.

D. Ambroſ. martyres interceſſores apud Deũ.

D. Maria aduocata & SS. martyres Patroni & interpellatores Auguſt.

Neque orare tantum docet Auguſtinus Sanctos pro nobis, ſed interpellatores etiam facit. Omnes enim martyres (inquit homil. in Pſal. 85.) cum Chriſto pro nobis interpellant.

Hæc D. Virginis matris, aliorũq; ſanctorum encomia & huiuſmodi alia ex illa, quã Paulus docet ſanorum verborum formula ſunt piè atq; candidè accipiẽda. Sicut & quæ apud Gregor. Nazianz. in virginis laudem multo maximani reperiũtur. In epilogo tragœdie ſuæ Chriſtum orat, vt pro ſe ſupplice matrem Virginem vna cum Apoſtolis admittat aduocatã, πρέσβιν ſiue legatam & mediatricem. πρέσβιν δέδεξο μητέρα σὴν ὦ λόγε σφᾶσ θοῖσ ἔδωκας δεσμολύτιν σου χάριν.

D. Virgo Maria Nazianzeno eſt πρέσβις aduocata & legata apud filium.

Vitæ præſidiũ.

Rurſus paulò poſt etiam facit vitæ præſidem.

ἀεί σε προςάτην πάντος βίυ,
κὴ πρέσβιν ευπρόσδεκτον ἐις σὸν υἷα.

Deinde in hymno Chariſterio, vbi D. Virginem ſalutaſſet Reginam & χάρμα τῆ γένυς, gaudium humani generis, mũdique delitias adtexuit.

Regina mundi gaudium, delitia mortalium.

ἄει ποτε ἐυπρονῦσα τυγχάνους γένῃ
κἀμοὶ μεγίςη πανταχῦ Σωτηρία.

Quod doctiſ. expreſſit D. Franciſ. Fabricius Ruremũdanus.

Semper benignam tum te exhibe mortalibus,
Mihiqueſis S A L V S *vbique maxima.*

Salus maxima apud Chriſtum Dominum.

Cùm igitur perſpicuum ſit Catholicam Chriſti Eccleſiam horum Sanctiſſ. Patrum exemplo non impiè, nec temerè nedum ſacrilegè, aut idololatricè Sanctos Dei ſeruos, & Chriſti martyres appellare mediatores, patronos, aduocatos, interceſſores, mera eſt calumnia quod delecti Confeſſioniſtarum

propu-

propugnatores Catholicis hoc loco exprobrant contumelioſiſſimè, ipſos contra Scripturam & Vet. Patrum doctrinam docere, etiam ſanctos mortuos intercedere pro nobis apud æternum Patrem: quod enim adtexunt de ipſorum meritis & ſuffragiis, ad proximum pertinet caput, vbi pertractabitur aptiùs.

Non colimus mortuos vti exprobrant Iuliani Apoſtatæ diſcipuli apologetici.

Cæterùm quod aiunt, nos docere Sanctos mortuos pro nobis intercedere, veterem illam Iuliani Apoſtatæ (quem Confeſſioniſtæ vt apoſtaſia, ita & loquendi formula æmulari malunt, quàm veterum Orthodoxorum Patrum chorum) ſapit blaſphemiam. Nos verò Euangelij Chriſtiani diſcipuli Chriſtum, vti diximus dudum, non Iulianum, non Vigilantium, non Antichriſtorum aliquem imitantes, Sanctos viuos, non mortuos (cum nō ſit noſter mortuorum Deus) viuos, inquam, Sanctos maiorum veſtigiis inſiſtentes, immo Pauli verbis doctrinęque Apoſtolicæ fidem habentes. credimus, & cōfitemur pro nobis orare, interpellare, immo & mediatoris quaſdā partes agere. Neq; verò iſtud vlla Chriſti Do. fit cum iniuria, ſed ſumma eius, vti dudum eſt declaratum, agitur gloria; quia nō officij ipſius ſingularis partes inuadunt, quippe fons & origo ſolus eſt, atque ſolus totius ſalutis, interceſſionis, & piè pro nobis interpellationis manet fons, à quo illi dono & impartitione Chriſti habent, quod valent, aut precariò impetrant, quia per Chriſtum, & in eius nomine.

CAP. X. Reſpōſio ad loca Scripturarū.

Qvo ſenſu ſi rigidi iſti Confeſſioniſtarum Patroni vellent cādidè accipere, quod Catholici hac in cōtrouerſia Vet. Patrū exemplis docti, verbis eruditi, eiſdem loquendi formulis vſi profitemur, facilis eſſet concordia. Quod enim ex D. Iohanne citant, Aduocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum; nos planè admittimus: immo ſolida fide credimus, Ieſum Chriſtum eſſe vnicum aduocatum, quia vnicus eſt agnus Dei, qui tollit peccata mundi, ſiue qui ſolus eſt propitiatio pro peccatis noſtris, per quem ſolum omnis ſalus, omnis exoratio, omnis denique bonorum omnium impetratio.

Teſtimonia Veterum PP. noſtram ſtabiliūt doctrinam.

Quam noſtram Catholicam doctrinam cùm teſtimonia à Confeſſioniſtis ex D. Augu. & D. Leone adducta liquidò contineant, adeò illam nō oppugnant, nedum expugnant, vt confirment ſolidiùs. Quod enim ex Auguſtini Cōfeſſionibus adducunt,

ducunt: Quem inuenirem, qui me reconciliaret tibi? an „
eundum mihi fuit ad Angelos? ſi quo ſcopo D. Auguſt. ſcripſe „
rit, conſideretur, nihil Catholicæ obſiſtit doctrinæ. Ex ſubiectis enim continenter verbis liquet, de quali agat D. Auguſtinus mediatore: puta de illo proprio, qui ſuo vnius ſanguine homo & Deus, Deum Patrem homini iratum conciliaret, atque propitium redderet: ſiue vt Auguſtinus loquitur, qui ſolus pro omnibus, & nullus pro ipſo intercedat, quemadmodum fuſiùs contra faſtuoſos declarat Donatiſtas libr. 2. contra Permenianum cap. 8.

Qualis D. Auguſt. vnus mediator: qui tamen ſanctos fatetur interpellatores & patronos apud Deú.

Talem mediatorem cùm oporteat fuiſſe & Deum & hominem, rectè Auguſt. negat ſe inuenire, qui ipſum Deo reconciliaret. Certè neque Catholici alium vllum, præter vnum Ieſum Chriſtum agnoſcimus, credimus, colimus.

Sed cum D. Auguſtinus, aliique Patres Vete. Sanctos inuocant, vt ſe apud Deum adiuuent (vti Cyprianum Auguſtinus lib. 7. c. 1. de baptiſmo) item docēt nos ſanctorum orationibus, (Auguſtin. contra Fauſtum 20. cap.) adiuuari & meritis conſociari. Iram Dei (Chryſoſt. homil. in Geneſ. 43.) placari illorũ interceſſionibus: mediatores quoſdam illos agnoſcunt, ſed inferioris vt loci, ſic & meriti, dignitatis atque gradus minoris, quia precariò per Chriſtum, & in Chriſti nomine.

Quam Auguſtini aliorumque Patrum Orthodoxorum doctrinā, ſi Confeſſioniſtæ candidè atque ingenuè maluiſſent hic commemorare, quàm agnitam diſſimulare; non illum Auguſtini locum alterum ad alteram Catholicorũ calumniam ſubtexuiſſent. Etſi fratres, inquit, pro fratribus morimur, nul- „
lius tamen ſanguis martyris in fraternorũ peccatorum remiſ- „
ſionem funditur. „

Quis enim Catholicos ſic docere tradit? quis eos affirmare teſtatur martyrum Chriſti ſanguinem in remiſſionem peccatorum fratribus eſſe fuſum? Hanc enim gloriam vni Chriſto redemptori, liberatori, ſaluatori ſolidam vindicamus. Illius enim ſolius ſanguis, eſt mundi reconciliatio, peccatorum remiſſio, delictorum omnium abolitio: quemadmodum D. Leonis verba allegata diſertè nobis ſuffragantur. hoc poſito, audet tamen Auguſtinus docere, ſanctorum nos

adiuuari precibus, meritiſque ſociari. Vnde & Cyprianum inuocare non dubitat, vt ſe apud Deum adiuuet, immo vbi Chriſtum docuiſſet adhuc pro nobis interpellare, continenter ſubiunxit, omnes martyres qui cum illo ſunt, inquit homil. in Pſal. 85. interpellant pro nobis.

Sãcti omnes cũ Chriſto Deum pro nobis interpellant.

Auguſtin. in Pſal. 85.

Porrò quod ex lib. 4. D. Auguſtini ad Bonifacium cap. 4. adtexunt (& ſi ad ſequentẽ pertineat propriè controuerſiam) nihil Catholicæ aduerſatur doctrinæ; cùm D. Auguſtinus illic non de Sanctorum interceſſione, ſed contra Pelagianos agat, qui nefariè docebant, ſolam mortem in nos per Adamum tranſire ſine cũlpa, quod vt doceat D. Auguſtinus eſſe longè abſurdiſſimum, demonſtrat Catholicam fidem iſtud ſingularis prærogatiuæ ſoli Chriſto Domino tribuere, vt ſine mortis meritis mortem pro nobis paſſus ſit indebitam: pueros autem ſi ſine peccati culpa naſcantur, quod illi impiè affirmabant, iniuſto iudicio innocentes puniri mortis pœna. In huius rei cõfirmationem adfert D. Auguſtinus verba à Cõfeſſioniſtarum defenſoribus illis delectis prępoſterè recitata, & contra nos obtorto, quod aiũt, collo detorta. Sicut enim Dei filius ſolus, ideo factus eſt hominis filius, vt nos per illum Dei filij fieremus: ita ſolus pro nobis ſuſcepit ſine malis meritis pœnam, vt nos per illum ſine bonis meritis conſequeremur gratiam. Quod autem Confeſſioniſtarum Patroni legũt, Indebitam gratiam, non eſt in noſtris codicibus; quod exaggerandi gratia de ſuo adieciſſe videntur: ſicut & illud, Ideo, data opera omiſiſſe. Verùm qui ſententiæ huius vim animo perſpectam habet, videt nihil prorſus ad rem, de qua agitur, pertinere.

Addunt de ſuo verbis Auguſtini Cõfeſſioniſtæ & auferunt ſua pro libidine.

Quid enim iſthæc D. Auguſtini verba contra Sanctorum interceſſionem faciunt, quæ liquidò demonſtrant, Chriſtum ſolum indebitam paſſum eſſe mortem ſine vllis malis meritis, vt nobis indebitam daret vitam? Porrò D. Auguſtinum vna cum Chriſto Domino plures quodam ſenſu pio admiſiſſe interceſſores ſiue interpellatores, non ſolũ inde coniicitur, quod affirmat homil. in pſal. 85. omnes martyres docens pro nobis interpellare: ſed diſerta etiam voce D. Cyprianum interpellans vt ſuis orationibus (vti dudum recitamus ex cap. 1. libr. 7. contra Donatiſt. de bapt.) ſe apud Dominum adiuuet.

Liquet

Liquet ergo ex ſuperioribus, Chriſtum DO. vnū eſſe apud DEum Patrem mediatorem, ſicuti & ſaluatorē. Sed ſicuti minùs propriè, licet verè, Paulus ſe & Timotheum dicit alios ſaluos facere; ita & minùs propriè, verè tamen atque piè, Catholica Dei Eccleſia ſanctos ex Orthodoxorum PP. præſcripto, perpetuoque Eccleſiarum vetuſtiſſimarum conſenſu docet quodam pio ſenſu mediatores, aduocatos, & interceſſores; ſed longè alio & minus auguſto, quam Do. Chriſtum. Quemadmodum & Confeſſioniſtarum Theologi Tubingenſes, ipſeq; adeò Brentius ſanctos faciunt in Apologia pro nobis oratores ac deprecatores, & D. Virginem ſaluatricem, quia multos, inquiunt, ſaluat, ſi candidè ac citra calumniam intelligatur. Certè ſic & Moyſen D. Paulus facit mediatorem, ſed alia in materia. Vnus ergo Chriſtus eſt mediator, qui ſuo iure, ſuo ſanguine, ſuo denique redemptionis noſtræ appenſo pretio nos patri irato reconciliat; qui nullius opera eget: cuius opera omnes egent, etiam ſancti omnes: quo niſi intercedente (vti ait D. Ambroſius nobis conſentaneè) nec nobis, nec ſanctis omnibus quidquam cum Deo eſt. In quem ſenſum alios admittere aut mediatores, aut interceſſores, nefariæ fuerit impietatis: quam vt omnis Catholica hactenus execratur Eccleſia, ita priſcis Orthodoxorum Patrum ſuorum inſiſtens veſtigiis pio quodam ſenſu, ſi candidè atque citra calumniam accipiatur, ſanctos cū Deo regnantes vocat & colit patronos, mediatores, & in Chriſti nomine apud Patrem cæleſtem pro nobis interceſſores.

Epilogus. III. Antitheſeos.

Apologia conf. Aug. fatetur Sanctos pro nobis orare.

Brentiani ſuo ſcripto cōtra Ieſuitas agnoſcūt D. Virginē ſaluatricem.

QVAE hactenus pro pia, Orthodoxiſque olim omnibus Patribus ſemper vſitata ſanctorum inuocatione, ac religioſa imaginum ſacrarum veneratione & peregrinatione, pro legitima denique diuorum pro nobis apud Deum interceſſione diximus, eáque non modò Veterum PP. conſenſu, & eo perpetuo, ſed liquidis etiam, quod arbitror, ſcripturis confirmauimus, ſi candidè accipiatur, & ad fidei noſtræ Chriſtianæ analogiam intelligantur; nulli dubium fieri queat, quin in grauiſſimis hiſce 3. capitibus facillimè coëat pia, piiſque omnibus optatiſs. diſſidentium Eccleſiarum concordia.

CAP. XI. Digreſſio ad miracula per Belgium ſuperiore illo graſſantium Goeſicorū anno 66. diuinitus Iconomachis inflicta, quæ certam demonſtrāt diſſidentiū hac de doctrina Eccleſiarū conciliandarum rationē.

Si enim Catholicæ Dei Eccleſiæ ſcopus, ac finis verè pius rectè cogitetur, quem in colendis ſanctis, iiſque ad auxilium à

Deo faciliùs impetrandum inuocandis ſpectat, liquebit eam nihil niſi Dei vnius gloriam quærere, nihil niſi vnius Chriſti noſtri ſanctorum omnium Domini honorem ſpectare.

Scopus venerationis ſanctis Dei hominibus attributæ, ſi piè conſideretur, cādidéque accipiatur, facile reſarciat Germaniæ ſectis nouarum opinionū diſſectæ conciliationem.

Quemadmodum enim honor imagini exhibitus ad prototypon redundat, quod à D. Baſilio præclarè dictum eſt: ita ſanctorum inuocatio ſiue interceſſio non niſi ad ſolidiorem, pleniorem que vnius Do. Chriſti gloriam facit: quam illa adeò non obſcurat, vt illuſtret magis. Non enim ſancti vlla ratione alia nobis colūtur, quàm quòd Chriſti Domini ſunt aut egregij martyres, aut præclari doctores, aut illuſtres deniq; confeſſores: qui cùm Chriſto Do. admodum grato ſeruierint obſequio, & per arctam illam in cælum deducentem viam ſint ſequuti perſtrenuè, promerita ſua laude ſimul & gloria nunc fruuntur, ipſis nobiſq; ad vnum omnibus à Chriſto ipſo promiſſa, Si quis mihi ait, miniſtrauerit, honorificabit eum Pater meus.

Hunc porrò Dei Patris honorem piis Chriſti miniſtris pręſtitum, ſi quis hac in veneratione, piáque inuocatione partim ſitum eſſe dixerit, nihil abſurdi dixerit. Ingens ſanè eſt martyrum Chriſti gloria, incomparabilis honor, quod ad ipſorum inuocationes, vt pro nobis vnà nobiſcum Deū Patrem orent, nos tam benignè Chriſtus exaudit, quòd tam varia ſui ſpiritus confert dona, quòd tam illuſtria edit miracula, quæ vel cæcorum oculos in hunc vſque diem vibrant, impiorumque mentes vel inuitas perſtringunt.

Ex diuinis apud ſanctorū tumbas vel oratoria miraculis certò ſtatuitur ſanctorum inuocatio & veneratio, teſtibus Bucero & Oecolampadio.

Hæc apud D. Auguſtin. Chryſoſt, Baſilium, Theodoretum, alioſque claſſicos ſcriptores extant illuſtriora, quam vt vel impudentiſſimi Cyclopes Theomachi inficias ire queant, adeò vt Oecolampadius & ipſemet Bucerus fateri compellantur, Veteres Orthodoxos Patres ad auxilium, piumq; patrocinium Sanctos inuocaſſe, religioſamque Sanctorum cùm Deo regnantium inuocationem non eſſe damnandam, vt impiam, nedum ſuperſtitioſam.

Cur hic cōmemorata noua Dei miracula dudum in Belgio illuſtria in furibūda Goeſſeorum Theomachia.

In quam ſententiam cùm iſtos Euangelicorum primipilos videam præclaris illis priſcis miraculis ad ſanctorum gloriam illuſtrandam diuina virtute olim factis; ſiue retractos, ſiue retentos: inſtituto noſtro minimè, opinor, alienum videbitur, ſi

comme-

commemoraro quæ Chriſtus Dominus ad ſolidiorem Catholicæ fidei confirmarionem, piorumq; ſuorum fidelium ſanè afflictiſſimorum conſolationem ſæuiente ſuperioris anni Goeſſeorum tempeſtate apud Belgas facere eſt dignatus.

Vt enim iſta Barbarica in ſanctos calamitas omnem hiſtoriarum veterum (quod equidem memini, excepta Hugoniſtarum in Galliis tragœdia) vincit calamitatem Eccleſiaſticam: ita Deus Opt. tam illuſtria conſeruandæ piis ſuę religioni addidit miracula, vt vel cum primis illis à D. Auguſtino in Chriſtianę fidei apologia, pro legitimo Sanctorum Chriſti cultu allatis comparari ſint longè digniſſima. Sicut planè incredibilis fuit impiorum hagiomachorum in Sanctos Chriſti crudelitas deteſtanda impietas, nefariáq; blaſphemia: ita ſingularia nunc apparuêre Dei Opt. beneficia, quibus veram, religioſam, & à ſeprognatam Sanctorum gloriam dignatus eſt illuſtrare.

Auguſt. de Ciuitate Dei, codex vera eſt Chriſtianæ religionis apologia: qua Sanctorum cultum tuetur.

Cùm per Belgiū an. 66. dira illa graſſaretur tēpeſtas Goeſſeorum (qui vti à pudendo mendicabuli epitheto dicebantur, ſic omni ex ſectariorum atque factioſorum fece cōfluxerat fæda colluuies) inter varia Cacodæmonis ſtratagemata, quibus peiſtrenuos ſuos commilitones præclarè nobilitauit, ſpoliiſq; ſacrilegis paſſim ditauit; nō defuêre Iconomachi & Hagiomachi. Iſti, aliis licet refragantibus, bellum venerandis etiā imaginibus indixêre: quo ſemel omnem Sanctorū Dei memoriam abolerēt, Chriſtumq; Dominum è cordibus omnium prorſus delerent.

Goeſſeorum nomenclatura & fœda colluuies.

Hinc videre paſſim fuit (ô facinus nefarium, omnique ſacrilegio execrabilius!) ſacras imagines nō modò Iudaicè illuſas, Turcicè exſibilatas, Paganicè deriſas: ſed impiis etiam cum lœdoriis, infandiſq; blaſphemiis igni publico, ſpectanre populi corona, partim ingemiſcente, partim applaudente, in foro medio iniectas. Excuſſo enim & Regis Catholici, & magiſtratuum iugo (vt ſolet interregno ferè, aut iuſtitio) quod quiſque hactenus variis ex iſtorum Euangelicorū peſtibus clanculum hauſerat, & cautè texerat, venenum, vno quaſi cōmuni anhelitu efflarunr, & in Deū ac diuos omnes fœdiſſimè expuerunt. Alij enim Iudaicas illas apud Euangeliſtā eructabanr blaſphemias: ſi tu es Chriſtus, ſalua te ipſum. Alij erectam Crucis imaginem

Iconomachiam quāta rabie paſſim aggreſſi.

Iuſtitium apud Belgas peperit & iuſtitiæ & religionis interitum.

Blaſphemiæ in SS. imagines Goeſſeorum voces Iudaicis nihil abſimiles.

ginem compellabant: Si te tuarum pœnitet fraudum, quibus nos ſeduxiſti hactenus, modò eloquere, en parcimus tibi: Sed quia taces, & nōdum pœnites, libera te, ſi quid potes, hac de flamma. Non defuêre qui S. N. imaginem in medio quaſi tribunali collocatam acerrimè accuſarent, eiq; elingui bene linguaculum addidere aduocatum, qui cauſam eius velut idololatriæ ac impietatis in Deum reæ coram auditorio frequentiſſimo ageret.

v. Imago ad tribunal protracta impietatis accuſatur, ac ſilentio ſuo eam quaſi agnoſcens igni adiudicata concrematur.

Is cùm imaginis partes de induſtria ridiculè ac malè ageret, neque cauſæ ſatis patrocinaretur, imago ignibus iudicum ſententia addicta illuſtri dabatur foco, quo ſeſe plurimis cum blaſphêmiis lepidi ac velut victores ouabundi refocillabant. Fuit etiam tá immanes & bis Barbaros iſthic Cycoples reperire, qui non contenti publica in Chriſti domini imagines confractionis & contritionis contumelia, ſuam etiam poſt declararint inuidiam pluſquam ſathanicam, aut veriùs dementiam pluſquam phanaticam.

Nefaria in Do. Chriſti lapidi inſidentis imaginem cōtumelia, quæ vel latronibus vulgo habetur indigna.

Poſteà enim quam v. imagini Chriſti Domini caput ampu taſſent ſacrilegi, ſolemniq; ritu ad ictum quaſi carnificis, ludibundi acclamaſſent, non contenti caput trunco auulſiſſe, illud nō inter pedes decollati reponere, quod ſolet, dignabantur: ſed atroci etiam cōuitio maiorem, quam eſt furum, latronumúe improbitas, exprobrabant cōtumeliam, vnde & parti inhoneſtiſſimę ſubiecêre ſacrilegi parricidæ.

Non deſunt oculati teſtes, qui ſacroſanctè affirmant, ſe vidiſſe, cùm venerandæ ſtatuæ Domini Chriſti de ſacello montis Caluariæ per feneſtram deiectæ, mutilę, ac ſemilaceræ magna impiorum corona inſultaret, ſathaniceque victoriæ læta applauderet, quidam vt ſuum in Chriſtū Dominum expleret, quo totus furebat, odiùm, in illam protinus inſiliit, ſuoque cultello cæcus cęcam exoculabat imaginem. Certè dignus hac fuit amentis cæcitatis plaga, qui cæcis vſuris iam dudum Hagen. exhauſerat rempubl. Ibidem alius ex coryphæis quidam miniſterio Regis Anabaptiſtarum monaſterij non ignobilis, vbi tandem vaſtato D. Dominici monaſterio multos poſt labores D. Virginē, quæ ſolis, lunæque radiis ſplēdida in templis fulget, piorum ſtudio reconditam inueniſſet, vibrato gladio

Imagines quàm indignis modis apud Hageo excarnificatæ.

truci-

trucidandis Sacerdotibus parato exclamans, En vobis, inquit, ſocij, duplex illa meretrix: in quam irruens caput diſſecare conabatur, niſi gladius ictu rabido diſſiliiſſet medius.

Hier is de dabbel huere.

His aliiſq; impiorum facinoribus, nefariiſq; ſceleribus per Belgium miſerando piorum ſpectaculo graſſantibus, nó prorſus defuit Dei Opt. manus vindex: quę vnum aut alterum ſacrilegum tam inſigni terruit plaga (quam hic ex plurimis recẽſebimus, ſicuti ex fide digniſſimorum relatu accepimus) vt illorum exemplo non pauci aut reſipuerint, aut ſaltem impia ab imitatione, vlterioreque ſacrilegio manus abſtinuerint parricidas.

Erat Buſciducis ſacellum D. Antonij nomine piis celeberrimum: quo ruſticana plebs Deo Opt. ſua fundebat vota, quæ D. Antonij precibus, pioque patrocinio ambiebat commẽdatiora. Huc è vicinia quidam inuolant, imagines confringunt, altaria euertunt, ſacra diripiunt, auratamque D. Antonij ſtatuam fune alligatam ad rogum in compito cremandis SS. imaginibus ſtructum ſeduli trahunt, ſuos commilitones anheli & alacres conuocant, vt ſecandæ ferant auxilium: nã integram ignis lędere non valebat; quod vbi certatim fieret, hic manus aſcia truncabat, ille bipenni pedes putabat, alius caput malleo pulſat, alij denique trũcum ſecuribus vexabant, poſtremò, vt ſuus fabulæ reſponderet colophon, lacera conciſæ imaginis fruſta in rogum multis, iiſque abominandis in D. Antonium blaſphemiis illis Iudæorum in Chriſtum dominũ crucifixum non abſimilibus, proiectis, coniiciunt, ſed fruſtra omnino. Venerandæ namque imagini, cui inſana impiorum rabies non parcebat, ignis quaſi adorabundus pepercit, flammaque venerabatur innoxia.

Qua pęna Deus Opt. ſuorũ Sanctorum vlcus ſit iniuriam.

Verùm quid accidit? non ſanè impune tulere impij. eueſtigio namque illa peſte, quam D. Antonij iam olim appellamus Chriſtiani (quòd illi depellendæ ſint eius apud Deum pij experti perſæpè patronum) corripiuntur, totóque vtriuſque corpore inſtar granorũ piperis, peſtilens ille ignis ebullit: domum ſeſe recipiunt infælices, quorum plaga ſocij deterriti, rogum deſerunt trepidi.

Peſte ſubitanea duo Goeſeorũ Coryphæi Buſciducis eueſtigio percuſſi.

Tam atroci atque voraci conſumebantur miſeri totum per

corpus.

corpus incendio, vt poſtridiè impiam efflarint animam, & funeſta reliquerint cadauera variorum colorum ſtigmatibus, cæruleis, praſinis, atris inſignita. Iſtud tam eſt tota vicinia notum, vt plurimos huius rei non ſolùm audierimus concorditer hiſtoriam ad viuũ depingentes, additis etiam tam ſacrilegorum, quam familiarũ nominibus: ſed publici etiam viderimus Notarij, fide non indigni, neque obſcuri, teſtimonium.

Puerpera in D. Virginem blaſphema horribili punita partu in Aſpera opp. Hol.

Quod nunc ſecundo loco recitabitur, longè eſt horribilius: ſed ita vindex Dei ira efflagitauit. Motibus illis eodem Goeſſeorum anno vixdũ exortis, muliercula quædam oppido Hollandiæ Aſpera parturire cæpit: conuenère vicinæ atque cognatæ; vbi illa eniteretur difficilius, & grauiſſimè non minùs quàm periculoſiſſimè laboraret, vna circunſtantium pio ex more puerperam admonet, vt D. Virginem Mariam inuocaret auxiliatricem. Cui illa, Quid mihi iſtam, inquit, dicis ſcrofam! Erat namque infœlix anabaptiſtarum deliriis capta, qui ſupra omnes ferè Diuos vnam illam ſanctorum ſanctam Deiparam Virginem Mariam exęcrantur, oderuntque infenſiùs. Verùm quidnam acciderit, accipe. Pro maledicti blaſphemia, fuit & Dei plaga, qua nefariam ſuæ matris vindicauit contumeliam. Actutum enim illa miſera, quæ ſacroſanctam Virginem Dei genitricem Mariam impuræ ſuis nomine blaſphemarat, nigellas aliquot in lucem edidit, ſed emortuas, ſuculas.

VVat ſegt ghy my van die ſoeghe! D. Virginẽ maledica ſcrofam dicit.

Puerpera in D. Mariã blaſphema nigellas vno infœlici partu edidit ſcrofulas.

Vnum hoc exemplum, vt Catholicam noſtram de pia Sanctorum inuocatione doctrinam ſolidè iuxta ac liquidò confirmat: ita inſanam iſtorum ſacrilegorum Iconoclaſtarum & Hagiomachorum euertit Theomachiam. Quod aduerſarij cùm probè haberent perſpectum, collecta his ſuper geſtis informatione, productáque teſtium, quam vocant iuriſperiti, turba, rem lõgè veriſſimam & in vulgus notiſſimam ſuo percallido fruſtrà conabantur obruere mendacio. Illos enim teſtes audire non dignabantur, qui de paradoxi huius puerperij monſtro comperta, viſaque dicere potuiſſent, vti ex ore Notarij N. fide digniſſimus nobis narrauit, aliis plurimis audiẽtibus. Lepidum verò illud, nec minùs ſalſum, quod in iſtos veritatis hoſtes dictitabat Notarius. Cùm enim varios con-

Qua arte aduerſarij Theomachi Dei miraculum ſtupẽdum conabãtur obruere.

conuocarent,veréque exquirerent teſtes, ad rei tam memorabilis fidem ſemel obruẽdam, Vos illis videmini perſimiles, inquit,qui de fure apud oſtiarios percunctantur, quem per poſticum ſciunt elapſum.

Deo Opt.Max.ingens ſanè debetur gratia, quod oppugnatiſſimam vndiqúe ſuam religionem Catholicam tam manifeſtariis dignatur hoc tempore ornare prodigiis, tam ingẽtibus illuſtrare miraculis, quæ nos hunc in finem commemoranda duximus,non modò ad Catholicos fratres toto terrarum orbe in priſca religionis Chriſtianæ doctrina conſeruandos, ſed ad eos potiſſimum ad deſertę fidei auitæ cõcordiam reuocandos,qui argutis aliquot,neſcio quibus nugis, aut ſophiſmatibus à totius orbis terrarum ſenſu,perpetuóque adeò Veterum Orthodoxorum PP.cõſenſu ſeſe patiuntur abduci. Hæc enim paucula noſtri iſtius temporis facta admiranda , & per quàm illuſtria,pios homines ex animo veritatis ſtudioſos nõ parum moueant, vt ſuæ ſalutis æternæ memores rationem apud ſe ineant,curnam diutiùs illam ſibi deſerendam putent Chriſti Do. Eccleſiam , cuius doctrinam nunc eiuſmodi planè dignatur Deus Opt.ornare miraculis,quibus olim illã primæuam, & ætate propè Apoſtolicam . Plura noſtræ iſtius tempeſtatis exempla non minùs admiranda,aut ſtupenda,poſſent huc cõmemorari: ſed nos breuitati conſulere monet inſtituti ratio.

Non abſurdũ peratur argumentũ pro religione catholica ex admirãdis in eius hoſtes Dei miraculis nunc orbi monſtratis.

Non enim deſunt clarioribus aliquot locis delirorum carceribus clauſi,qui ex illa Goeſſeorum tempeſtate, qua abrepti & Deum,& homines,& ſacra omnia oppugnandos ſibi putabant miſeri,in perpetuam adacti rabiẽ triſtiſſimo ſpectaculo ſeipſi diſcruciant,horridoque laniatu ſeipſi eunt perditum; vt magis energumeni videantur ac dæmoniaci, quàm deliri aut inſani.

Ex Iconomachis nõ pauci ad inſaniã adacti & dęmonibus obſeſſi,qui etiamnum carceribus detinentur.

Neque enim fidem iis abrogandam equidẽ opinor,qui iſtos Iconomachos ſeſe vidiſſe aſſerunt,cùm Oreſticam illam non luderent,ſed furerent fabulam , dæmonum potiùs , qui ſuos paſſim illa tempeſtate deſerebant maniacos,quàm hominum ſpeciem præ ſe ferentes. Ardebant enim oculi ſcintillantes,& fulgorem quendam,vt in dæmoniacis , vibrantes; vultus præ mali cõſcientia horrebat liuidus atque teterrimus, manus ſæ-

uiebant,lingua furebat,dentes fremebant, os quibuſdam diſtortum quaſi à carnifice: Manifeſtaria res eſt quorũdam manus alioqui torpidas & ſemiſtupidas veluti enthuſiaſmo Bacchico raptatas naturalem oblitas viſas imbecillitatem. Plus enim noxæ diuinis rebus illo breui ſuæ phreneſeos paroxiſmo, pauciſq́; horulis duo aut tres Iconoclaſtæ attulère, quàm ſolent ordinaria opera octo aut decem.

Vt enim omnia & modo, & moderatione carebant, ita & ratione, omniq́ue in omnes prorſus pietate. Animus meminiſſe horret, quæ paſſim commiſerint ſcelerata flagitia: quæ ſi Donatiſtarum componantur facinoribus, videantur hæc ridicula, aut ſaltem leuicula, Sacrum fontẽ violare, calices dominici ſanguinis portitores calce proterere, calceos ſacro oleo inungere, atrocia poſteris videbuntur; ſed quæ & aliis leguntur in abominandis impiorum hiſtoriis. Verùm noſtratia ſcelera omnem hiſtoricam ſuperabunt fidem, poſteriſq́; propter nefarij criminis atrocitatem, inauditamq́ue poſt Chriſtianorum memoriam in Deum impietatem, videbuntur, ſi non fictitia, certè hyperbolica. Quis enim credat, impietate pluſquã Iudaica eos ſacroſancta Chriſti Domini myſteria polluiſſe, pedibus protriuiſſe, ignibus concremaſſe? Quoties illam ſacroſanctæ menſæ dominicæ cogito alimoniam, Angelorum panem, hominum vitam (ô cælum! ó terra!) Pſytaco aulico datam fuiſſe eſcam; animam cum D. Helia vitæ huius pertęduit, quod in iſta nos Deus ſeruauit tempora. Verùm quibuſnam flagellis Deus Opt. nefariam cæperit iſtorum caſtigare impietatem, nunc indicauimus; alibi erit ea fuſiùs exponendi locus. Sufficiant enim illa dudum commemorata horrore non minùs quàm ſtupore plena miracula, quæ hominibus moderatis fouendam & obtinendam illam cum Catholicis doctrinam ſuadeant, quam tot prodigiis Deus dignatur facere conteſtatam. Ex iis enim quæ de pio ſanctorum cultu, veneratione, peregrinatione, atque inuocatione ſunt liquidis certiſq́ue firmamentis in mediũ allata, perſpicuè videãt, nos Catholicos hac in re aliud nihil ſpectare, quàm vnius Dei gloriam: aliud nihil hic quærere, quam ſolidum Chriſti Domini honorem; qui ex legitimo, non tamen diuino, ſanctorum cultu verè augetur,

[Margin: Aulico Pſytaco S. Euchariſtia obiecta multis cũ blaſphemiis deuoranda.]

[Margin: Trãſitio ad 1111. Antitheſin.]

ornatur,& illuſtratur. Quare Proteſtantes Ordines nunc faciliùs de his 3. capitibus nobiſcum de concordia conuenturos confidimus, vbi non ſolùm Orthodoxos Patres noſtros viderint nobis Catholicis per omnia docere cōſentanea: ſed ſuum etiam audiunt Martinum Lutherum diſertis admodum verbis profitentem , Nunquā ſibi hanc fuiſſe mentem , vt vene- „ rationem vel inuocationem Sanctorum putarit eſſe ſuperſti- „ tioſam, hoc enim ſapiunt, inquit Epiſtola ad Spalatinum , hæretici vicini Picardi & Bohemi. Quinimò & Oecolampadius & Lutheranorum facilè princeps Bucerus ſcribere non dubitarunt, ſeſe Sanctorum inuocationem damnare non poſſe, ceu impiam & ſuperſtitioſam, nedū vt idololatricam ; quia ſic docuêre atque fecêre Patres Orthodoxi, quodq́; is fuerit Eccleſiarū tam Occidentaliū quàm Orientaliū conſenſus, vetuſtiſſimaque obſeruatio. Quos ſui noui Euangelij magiſtros ſi imitari nō dedignarentur diſcipuli iſti Anonymi noui Confeſſionis Auguſtanæ apologetici, atque candidè & citra calumniam Catholicorum accipere ſuſtinerent doctrinam, nullo ſanè, vti equidem arbitror, negotio inter diſſidentes nunc Eccleſias optatiſſima piis omnibus coëat pax, fauſtáque & fælix redeat Germaniæ calamitoſiſſ. concordia. Sicut enim Iohan. Brentius Confeſſioniſtarum nulli ſecundus, & Theologi Tubingen. re ipſa adacti nunc tandem agnoſcūt, Sanctos eſſe non modò pro nobis oratores & deprecatores, ſed & pio quodam ſenſu D. Paulum & Timotheum ſaluatores, diuamq́ue adeò Mariam multorum hominum ſaluatricem: ita & alij iſtius inuidæ diſcordiæ œſtro perciti facilè in concordiam nobiſcum redigantur, modò candidè ac citra calumniam malint Catholicæ Dei Eccleſiæ accipere doctrinam, quàm de lana rixari caprina. Sed hæc ſuperioribus ſufficiant controuerſiis explicandis: nunc ad alias vt porrò tranſcurrat oratio, tempus flagitat.

QVARTAM ANTITHESIN NVLLO IV.
licet diſcutere negotio, cū ſimili, vti tertia, nitatur captioſa Amphibologia, ſiue Sophiſtica vocabuli vnius aut alterius ambiguitate ; quæ eſt CAP. XII.

De merito & ſatisfactione Filij Dei, & noſtris operibus bonis; quam Confeßioniſtarum apologetici ſic exordiuntur.

Item docent S. literæ magno conſenſu, quòd ſola paſsio, & mors Filij Dei Domini noſtri Ieſu Chriſti, pro peccatis ſatisfecerit æterno Patri.

RESPONSIO LINDANI.

Conſenſio. ISTVD extra controuerſiam eſt, cum idẽ doceamus omnes, quod & Scripturæ huc adductę loquuntur, & Patres allegati conteſtantur. Nullus enim inficiendo fuerit, Chriſti Domini mortem fuiſſe pacis noſtræ, quod ait Propheta, ſiue reconciliationis, ac pro ea impetranda ſatisfactionis diſciplinam & piacularem victimam: cuius vnius merito & efficacia nobis omnibus in gratiam cum Deo Patre fuit redeundum. Sed quod attexunt, venenatã habet doctrinam, aiunt enim, S. literas docere, quòd exiguntur à nobis bona opera ſecũdum pręcepta decalogi, non vt his peccata aboleamus coram Deo: ſed vt fidem noſtram & debitã Deo obedientiã his teſtificemur.

Eſai. 45.

Conſenſio. Cùm enim conſenſio ſit cum pleriſque Confeſſioniſtarum de operum bonorum neceſſitate, in controuerſia eſt poſitum, quo ſcopo, aut quonam vſu ſint Chriſtianis facienda, ſiue quonam fructu præſtanda? De hoc nulla eſt controuerſia, ſi opera, quæ ante baptiſmum, vel ante iuſtificationem fiunt, cogites; ſed in præſentiarum tantum de iis, quæ à Chriſtianis poſt baptiſmum fiunt, agitur.

Facillima cõcordiæ aperiatur via, ſi opera diſtinguantur, de quibus aduerſarij rixantur.

Hæc autem opera duplicem hãbẽt conſiderationem, ſicuti & à duplici hominũ Chriſtianorũ genere fiunt. Poſt baptiſmũ enim ſumus aut accepta dudum per Chriſti Sacramẽtum iuſtitia iuſti; aut eadem per peccati fallaciam, ſiue noſtram fragilitatem deperdita & abolita iniuſti.

Iſtorum duplicis generis Chriſtianorum opera, qui callidè velit cõfundere, aut ſophiſtico fallendi ſtudio præſtigiatorum more, atque empiricorum fraude commiſcere; is vt ſeſe grauiſſimis intricabit erroribus; ita aliis pernicioſæ opinionis fuerit author.

Opera ergo Chriſtianorũ (de infidelium enim Iudæorum, aut

aut Turcarum operibus nihil hic agitur) aut fiunt à reconciliatis, aut in ira Dei agẽtibus. Illa quia à Dei filiis fiunt, & vti Chriſtus loquitur, Iohan. 2. in Deo ſunt facta, Deo haud dubiè ſunt grata; de quorum effectu, an merita ſint, an ſuffragia, dicetur inferius.

Qua methodo hæc tractanda controuerſia.

Hæc verò, quia ab improbis & rebellibus fiunt, licet fidelibus, Deoque fidem habentibus, ſed non morem gerentibus, nihil merentur quidem; ſunt tamen ad recuperandam Dei Opt. gratiam peccatis dudum amiſſam neceſſaria, ſicuti præclarum Corinthij illius Paulini diſcipuli, doctoris ac ſacerdotis exemplum abundè conteſtatur. an autem ſatisfactionis nomen mereantur, vti D. Cyprianus, Auguſt. aliique PP. Orthodoxi docent, nec ne, infrà tractabitur aptiùs; vbi Chriſti meritum & ſatisfactionem, quantum huius loci explicatus poſtulat, paucis expoſuerimus, nihilq; Catholicæ Dei Eccleſiæ probatis dogmatibus officere demonſtrauerimus.

1. Cor 5. Chryſoſt. epiſtola v. ad Theodor.

Quia ſuperiori cap. diffuſe ſatis incomparabile Chriſti Domini Saluatoris vnici beneficium pertractauimus, in præſentiarum ſuffecerit illud admonere, Catholicos planis vbiq; verbis profiteri ſolam Chriſti Ieſu Domini noſtri mortem & paſſionem æterno Patri pro peccatis noſtris, immo totius mundi feciſſe ſatis. Siquidẽ ipſe vnus eſt ille agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Nam diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, ait ille Dei ſpiritu aflatus Eſaias. Ad placandum ergo Patrem, ſiue iratum homini peccatori reconciliandum, ſolo Chriſti ſanguine eſt opus, quia ipſe ſolus eſt totius mundi propitiatio in ſanguine ſuo.

1. Iohan. 1. Eſaiæ. 45. Roman. 3.

Aliter tamen Dei verbum docet ad hanc Dei Patris reconciliationem veniendum pagano, aliter Chriſtiano à Chriſtiani ſacramenti gratia, plenaque peccatorum remiſſione dudum percepta lapſo. Vtrique eſt quidem ad Patris recõciliationem opus ſeria veteris vitæ pœnitẽtia: quod D. Petrus die Pentecoſtes in Iudæis nondum Chriſtianis perſpicuè docet; & Paulus ſuo illo in diſcipulo adultero, ſiue inceſtuoſo Corinthianę Eccleſiæ doctore demonſtrat. D. Cyprianus beneficij diuini per Chriſtum Do. cælitus allati longè doctiſſimus, nihil pugnare docet, ſi eius ſanguine abluti & purgati, deinde purge-

Pro vario pœnitentię modo, varia etiam docẽt S. literæ opera præſtanda.

Abluti dudum Chriſti ſanguine abluuntur & purgantur eleemoſynis Cypriano.

mur etiam eleemoſynis. Sic enim ad verbum habet Serm. de opere & eleemoſynis in principio. Loquitur in Scripturis Sp. Sanctus & dicit: Eleemoſyna & fide delicta purgantur. Non vtique illa delicta, quæ fuerant antè contracta. Nam illa Chri- » ſti ſanguine & ſanctificatione purgantur. Item denuò dicit: » Sicut aqua extinguit ignem, ſic eleemoſyna extinguit pecca- » tum, hic oſtenditur quoque & probatur, quia ſicut lauacro » aquæ ſalutaris gehennæ ignis extinguitur: ita eleemoſynis at- » que operationibus iuſtis delictorum flamma ſopitur. Et quia

Remiſſa peccatorum datur in baptiſmo: ſed eā imitatur eleemoſyna piaque opera.

Luc. 11

ſemel in baptiſmo remiſſa peccatorum datur, aſſidua & iugis operatio baptiſmi inſtar imitata Dei rurſus indulgentiam largitur. Et paulò inferius: Et quia ſeruare quęrir, quos pretio magno redemit, poſt baptiſmi gratiam ſordidatos docet denuò » poſſe purgari. Huc enim illud Domini apud Lucam cap. 11. » allegauit Cyprianus, Date eleemoſynam, & ecce munda ſunt » omnia vobis: oſtendens (inquit) ac monens vnde mūdi & purgati eſſe poſſemus, addidit eleemoſynas eſſe faciendas. Perſpicuè igitur patet, plenæ illi ſatisfactioni, aut peccatorum purgationi per Chriſtum factæ non repugnare opera bona, quibus priſtinam vitam priorum vitiorum pœnitentes deflemus, lugemus, deploramus.

Hæc pia pœnitētis animæ opera, quia ex Dei gratia & Chriſti fide fiunt (videt enim iam ex fide humana mens Deum peccatis ſuis iratum, ideoque illa deteſtanda, fugienda, lugenda) hæc pia, inquam, pœnitentis animæ fidelis opera cùm ſint neceſſariò prǫſtanda, videndū an ex Euangelica doctrina ſint tanquā lapſuū quædam emēdæ, atque offenſionum ſatisfactiones adhibendę: an tātum vt fidem & obedientiā his teſtificemur?

Opera quę à Paganis ſiue Iudęis ante baptiſmum fiunt, ſuo ſeruentur, vt diximus, loco: quia in præſens tantùm de Chriſtianorum poſt lapſum actionibus, piiſque operibus hic Catholicis à Confeſſioniſtarum patronis lis mouetur.

Quo fine bona opera pœnitētię poſt baptiſmū piis præſtāda ex Orthodoxorū PP. conſenſu perpetuo.

Quòd autem lapſorum opera, quibus ad reconciliandam Dei Patris interatò offenſi gratiā neceſſariò ex Pauli, aliorūq; Apoſtolorū teſtimoniis nitūtur, alio fine vſuque præſtari debeant, quā Confeſſioniſtæ profitentur, nunc Orthodoxorum PP. demonſtrabit conſenſus paucis ipſorū verbis conteſtatus.

D.Cy-

D.Cyprianus Euangelicæ pietatis,ſi quis alius,eximiè peritus,lapſos hortatur,Dum patet indulgētiæ aditus, fratres, inquit,epilogo ad Nouat.Deum plenis ſatisfactionibus deprecemur.Rurſus Ser.ad lapſos,Dominus orãdus eſt,Dominus noſtra ſatisfactione placandus eſt. & ſub finem , Vel ſi quis eum ſuis ſatisfactionibus mouerit,ſi eius iram, ſi indignantis offenſam iuſta deprecatione placauerit,& cæt.

Deum noſtra ſatisfactione placandū poſt baptiſma. Cyprianus.

Sic & D. Ambroſ.diuinorum myſteriorum in primis ſcientiſſimus,Grande ſcelus,inquit ad Suſannam Virg.lapſam c.8. grandem habet neceſſariam ſatisfactionem. Similiter Ser. 27. His itaque diebus Quadrageſimæ,ieiuniis recōciliatur Deus, aperiuntur cæli, inferna reſerantur. Igitur & nos , fratres dilectiſſ.ieiunemus cōtinuè & deuotè hoc ſpatio temporis, vt propitietur nobis Dominus.

Ambroſius.

Ieiuniis quadrageſ.propitiandū Deum.

Item Ser.30.Vide ergo quæ ſit miſericordiæ gratia,quę vna & ſola virtus cunctorum redemptio eſt peccatorum. Quo autem ſenſu iſtud ſit accipiēdum, verbis ſuperioribus indicarat, Quod adulter pecuniā pauperibus erogās emat ſibi,ait, quodammodo innocentiam.Rurſus Ser.40.Nō ſufficiebat ad placandum Deum peccantium ſatisfactio , niſi ſeniorum quoq; peccata paruulorum innocentia deploraret,& fletibus alienis delicta ſua iuuentus ablueret.

Miſericordia eſt peccatorum redemptio.

Adulter pecuniis ſibi redimit innocentiam.

Nunc & D.Auguſt.audiamus Euangelicæ doctrinæ teſtem, ſi quis alius,fide digniſſimū: In melius vita mutãda eſt(inquit Enchir.c.70.& per eleemoſynas de peccatis preteritis eſt propitiãdus Deus. Et infrà,Miſerãdo delet peccata iã facta, ſi nō ſatisfactio cōgrua negligatur.Similiter in Pſal.37.Hoc eſt curã gerere pro delicto,ſemper ſedulò agere vt ſanes peccatum. Et infrà,Faciã omnia quæcunq; facienda ſunt ad abluendū & ſanandum peccatum meum. Sic & homil.50. de pœniten. Veniat ad Antiſtites (peccator iam ſui peccati dolore perculſus) per quos in Eccleſia Claues adminiſtrantur ,& tanquam bonus incipiens iam eſſe filius à Præpoſitis ſacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum. Rurſus paulò inferius : Non ſufficit mores in melius commutare , & à factis malis recedere, niſi etiam de his quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem,per humilitatis gemitū,per contriti cordis

Auguſtinus. Eleemoſynis Deus propitiandus.

Poſt Confeſſionē auricularem accipiēdus à Sacerdote ſuæ ſatisfactionis modus.

Audiāt hæc, qui veri Euangelij ignorantia cæci adulando clamāt, optima pœnitentia noua vita.

cordis ſacrificium,cooperantibus eleemoſynis.Sed quid nunc plures VV.Patres huic ſententię ſuffragantes commemorem? niſi vt frons ænea quorũdam nondum deploratorum aliquando erubeſcat.

Chryſoſto. Dauid per ieiunia & lachrymas Deum placaſſe, ac veniã peccatorũ meruiſſe.

Aureum illud orationis flumen fundens D. Iohan. Chryſoſt. Dauidis lapſi exemplo Theodorum ex voti monaſtici violatione in Hermionis fœminarũ pulcherrimæ adulterium lapſum hortatur epiſt. 6. quam ô vtinam noſtrates Sacerdotes ac Monachi iſti non coniugati,vti putant temerè,ſed conſtrupati,adulterioq́ue vero contaminati,ſi Canones priſci merentur fidem,ſatis haberẽt lectam aut perſpectam,non diu iſthoc captiui volutarentur maritali cœno! Theodorum igitur ad ſimilis planè lapſus pœnitentiam reuocaturus Chryſoſtomus ait,Dauidem mox à lapſu ad medicum conuolaſſe,& diuerſa medicamina plagis feſtinum adpoſuiſſe,ieiunia, lachrymas,luctus,preces,& indefeſſam peccatorum cõfeſſionem: ac ſic per iſta placato à Deo veniam meruiſſe,& ad priorem dignitatem rediiſſe.

Lactantius. Peccata eleemoſynarum largitione aboleri.

Lactantius Firmianus multa in eleemoſynæ Chriſtianę laudem vbi diſſeruiſſet, Quòd ſi mortalis conditio,inquit libr. 6. c. 13. non patitur hominem eſſe omni macula purum,debent perpetua largitione peccata carnis aboleri. Pleniùs hoc antiquior Tertullianus lib. de patientia, Quæ ergo,inquit,negotiatio patientiæ in corpore? In primis afflictatio carnis, hoſtia Deo placatoria per humilitatis ſacrificium, qua ſordes cum anguſtia victus Domino libat, contenta ſimplici pabulo, puroq́ue aquæ potu.

Tertullianus. Carnis afflictio eſt Deo hoſtia placatoria.

Nabuchodonoſor ſatis Deo fecit.

Deinde. Sic ille Rex Babylonius immolata patientia corporis ſui & regnum recuperauit,& quod optabilius homini eſt,ſatis Deo fecit.

Firmilianus Epiſcopus Iconien. D. Cypriani æqualis.

In hunc modum loquuntur & illi Epiſcopi in Concilio, vti apparet, Iconien. congregati epiſtola ad D. Cyprianum data, quæ nomine Firmiliani circonfertur. Qua ex cauſa neceſſario (inquiũt) apud nos fit,vt per ſingulos annos ſeniores & præpoſiti in vnum conueniamus ad diſponenda quæ curæ noſtræ commiſſa ſunt,vt ſi qua grauiora ſunt, communi conſilio dirigantur.

Lapſis

Lapſis quoque fratribus, & poſt lauacrum ſalutare à diabolo vulneratis per pœnitentiam medela quæratur, non quaſi à nobis remiſſionem peccatorum conſequantur, ſed vt per nos ad intelligentiam delictorum ſuorum conuertantur, & Domino pleniùs ſatisfacere cogantur.

In eandem ſententiam & D Baſilius piis conſulit, vbi illud D. Pauli, Attẽde tibi ipſi, pro cõcione explanandũ ſuſcepit. Attẽde tibi ipſi (inquit) vt iuxta proportionẽ delicti etiam curationis auxilium aſſumas. Magnum eſt & graue peccatũ, multa tibi opus eſt confeſſione, lachrymis amaris, iugi vigilia, indeſinente ieiunio. Quàm verò ſit hæc pœnitentia Deo grata, cuiuſue ſit efficaciæ, alibi oſtendit.

D. Baſil. magn.

Grauia peccata opus habent lachrymis & aſſiduo ieiunio.

Septuplum itaque nobis retributionem debitam (inquit homil. 11. in Hexa.) peccatoribus indulgebit Dominus, hîc per confeſſionem & pœnitentiam à nobis placatus: ſiue vti Græcè eſt, ἐνταῦθα ἐξιλεωθεὶς παρὰ ἡμῶν, hac in vita à nobis per confeſſionem atque pœnitentiam factus propitius.

Deus pœnitẽtia placatus redditur atque propitius, per noſtrã pœnitentiam.

His diſertis Patrum Orthodoxorum Cypriani, Lactantij, Auguſt. Ambroſ. aliorumq́; verbis, an quid poſſet doceri germanius, aut magis conſentaneum, quàm hoc ipſum quod per calumniam iſti arrogantiſſimi Confeſſioniſtarum Patroni fingunt, Catholicos contra Scripturas & Vet. PP. teſtimonia docere, bona opera & caſtigationes vltrò aſſumptas ſatisfacere pro peccatis noſtris? an non ſic D. Cyprianus: Dominus orandus eſt, Dominus noſtra ſatisfactione placandus eſt? An non ſic ille vetuſtior Tertullianus Apoſtolorum vicinus temporibus, Afflictionẽ corporis hoſtiã eſſe Domino placatoriam? Regem etiam Babylonicum immolata corporis ſui patientia Deo ſatisfeciſſe? An nõ ſic Ambroſius eleemoſynam eſſe cunctorum redemptionem peccatorum? An non denique ſic D. Auguſtinus, non ſufficere à malo recedere, & mores in melius commutare, niſi & de his, quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, aliáque pia opera?

Orthodoxos PP. docere opera noſtra poſt baptiſmum eſſe ſatisfactiones & placationes.

Cæterùm quod delecti Confeſſioniſtarũ defenſores hac 4. in antitheſi addunt, Catholicos docere, opera bona eſſe meritum omnis gratiæ, manifeſtum eſt mendacium: docent quidem bona opera eſſe merita, & gratiæ eſſe merita: ſed nullus

eſt omniũ ita impio Pelagio affinis, vt doceat, eſſe bona opera omnis gratiæ merita. Sic enim Chriſtus gratis eſſet mortuus: Sic Chriſti ſacramentis non eſſet opus.

Adeò illam doctrinam in antitheſi Catholicis per anonymos Confeſſioniſtarum Patronos improbè affictam nõ docẽt Catholici, vt eam pro Pelagiana, immo Pagana, ſacrilega, impia ſæpiſſimè in Conciliis refutarint, dãnarint, atq; anathemate iugularint: queẽadmodum videre eſt cano. Cõc. Trid. quod antiquiorum ſynodorũ, Auraſic. & Mileuit. veſtigiis inſiſtit.

Detorquẽt aduerſarij ſententias piorum improbè.

Proinde quæ ad ſtatuendum ſuum mendacium belli Confeſſioniſtarum propugnatores ex Antonio, aut Bonauentura, & cæt. adducunt teſtimonia, non in eam ſententiam ſunt ab illis dicta, in quam iſti abripiunt improbè: loquuntur enim de iuſtorum hominum operibus, id eſt, qui gratia Chriſti dudum iuſtificati, ſecundum Iohan. Apoſtoli dictum, iuſtè agũt, id eſt, legem Chriſti, ſpiritu eius adiuti, implere ſtudent: quæ opera Chriſti ſpiritu facta cùm mercedem à Chriſto mereantur non ſimulatam, non fictitiam, non inanem, ſed fidelem atque ſolidam, rectè merita & ſunt, & appellantur. ſicuti & S. ſcriptura nobis ſuffragatur, Prouerbiorũ vndecimo, Seminanti iuſtitiam, merces fidelis. Rurſus Eccleſiaſtici 16. Omnis miſericordia vnicuique locum faciet ſecundum meritum operum ſuorum. Hanc de operum meritis doctrinam, & D. Cyprianus ex Dei verbo aſtruere non dubitauit: Operationibus iuſtis Deo ſatisfieri (inquit Sermone de lapſ. haud longè ab initio) miſericordiæ meritis peccata purgari. & apud Salomonem legimus: Conclude eleemoſynam, inquit, in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. & iterũ, Qui obturat aures, & cæt. inuocabit Dominum, & nõ erit qui exaudiat eum. Deinde hanc verbi Dei de operum meritis doctrinam confirmans æthiologiam adiecit, Neque enim promereri Dei miſericordiam poterit, ait, qui miſericors ipſe non fuerit. Ex hoc verbi Dei fonte fluxit tam frequens apud Orthodoxos PP. meritorum cõmemoratio. Lachymæ veniam (inquit Ambroſius lib. 10. in Lucam cap. 21.) non poſtulant, ſed merentur. Item Paulò inferius: Et tu ſi veniam vis mereri, dilue culpá lachrymis tuam. Et 1. lib. offic docet, manſiones in cælo diſtingui, in quibus

1. Iohan. 2. Eccleſ. 16. Prouerb. 11.

Mercedẽ & meritũ operum docet Dei verbũ.

Operum merita patribus ſemper in ore, vnde fluxerint.

Ambroſius.

bus pro ratione meritorũ quiſque requieſcit. Sic D. Auguſtin. Auguſtin.
Deum per obedientiæ meritum, inquit de Ciuitat. Dei. 13.
cap. 22. voluiſſe homini corporis immortalitatem conferre,
atque ſpiritum viuificantem. & de Trinit. lib. 14. cap. 15. Quid
faciet mentem beatam, niſi meritũ ſuum & premiũ Domini
ſui? & rurſus, Homo accepit iuſtitiam à Deo, propter quam
accipere beatitudinem mereatur. Item Ser. 162. Deus pro me-
ritis fidei & bonorum operum dabit fidelibus ſuis regnum cę
lorum. D. Hiero. etiam diuerſas eiuſdem regni cælorum man Hieron.
ſiones à Domino ait appellari, quia Sanctorum merita (inquit
dialogo 1. ad Pelag.) ſunt diuerſa.

Sic D. Cyprianus, præter fidem iuſtitia eſſe opus, docet lib. Cyprian.
de Eccleſ. vnitate, vt promereri quis poſſit Deum iudicẽ. Præ-
ceptis eius, & monitis obtemperandum eſt, vt accipiant meri
ta noſtra mercedem. Rurſus ſerm. de eleemoſyna, Verũ Dei
munus (inquit in Epilogo) & maximũ, infirmis neceſſarium,
fortibus glorioſum, quo Chriſtianus adiutus præ ſe effert gra-
tiam ſpiritalem, promeretur Chriſtum iudicem, Deum com-
putat debitorem.

Ex eodem ſpiritus Chriſti in nobis habitantis opere ſiue po
tius cooperatione quaſi vitæ æternæ fonte fluxit, quod & D.
Auguſt. & Chryſoſt. & alij omnes PP. docent, nos Sanctorum
meritis adiuuari, vti Auguſt. contra Fauſtum lib. 20. cap. 21. Meritis Sanctorum nos adiuuari vnde fluxerit.
Ideò feſta martyrum à Chriſtianis celebrari, & ad excitandam
imitationem, & vt meritis eorum cõſocientur, & orationibus "
adiuuentur. Sic & lib. quæſt. in Exod. cap. 149. Cum merita "
noſtra nos grauant, ne diligamur à Deo, ſciamus nos illorum "
meritis adiuuari poſſe, quos Deus diligit. hinc & de Ciuit. Dei Sanctorũ meritis ſaluãtur, qui alioqui nõ erãt ſaluãdi. Auguſt.
lib. 21. cap. 27. docet, Sanctos iuuare homines ſuffragio & me-
ritis, vt ſaluentur (inquit) per illos, qui alioqui miſericordiam
non erant conſequuturi. Sic & Iohan. ille ab aureo orationis "
flumine Chryſoſtomus dictus, huius rei admiratione captus
exclamat, O rem admirãdam (inquit homil. 2. in Pſal. 50. ô in- "
effabilem Dei clementiam! Dauid mortuus eſt, & Ezechiæ vi- "
uo patrocinatur! Et paulò infrà, Protegam ciuitatẽ hanc pro- Dauidis merita poſt mortem vigent & viuis patrocinantur Chryſoſtom.
pter me & propter Dauid ſeruum meum. Dauid mortuus eſt,
& merita eius vigent. Sic & Epiſt. 5. ad Theodor. docet, Daui-

I 2 dem

dem mortuum ſuis filiis fuiſſe præſidio: quod epiſt. VI. interpretatur, Deum Salomoni paternorum contemplatione meritorũ ſextam regni portionẽ permiſiſſe. Sanè nihil mirandũ, Deum Opt. propter ſuorum martyrum ſiue Apoſtolorũ merita ſuis ſubindè ſuccurrere filiis, cum ipſorum merita nõ ſint niſi ipſius dona, quemadmodum D. Auguſt. epiſtola 105. veriſſimè docet, omne bonum meritum noſtrum, inquit, nõ in nobis facit niſi gratia. Et rurſus, merita noſtra ſunt Dei dona: quę cum Deus coronat, nihil aliud coronat, quam munera ſua, ſed in miſericordia & miſerationibus. Siquidem ex liberaliſſima Dei Opt. gratia & orta ſunt, & facta ſunt, dum tamen ea coronat, iuſtamq; eis mercedem reddit, iam non ſolùm ex miſericordia donat, ſed ex iuſtitia reddit mercedem promeritam, quemadmodum D. Paulus Hebræis teſtatur: Non iniuſtus eſt Deus (inquit ca. 6.) qui obliuiſcatur operis veſtri boni.

Meritorum vis vnde, ac tanta energia, vt vel aliis proſint.

Hebræ. 6. Opera bona ex iuſtitia mereri mercedem.

Quod ſi opera bona non mererentur ex iuſtitia mercedem iuſtam, ſiue retributionem, non eſſet iniuſtum, ſi Deus obliuiſceretur operum bonorum. Atqui Paulus Deũ iniuſtũ fore pronunciat, ſi obliuiſceretur operis boni, quod Chriſtiani illi Hebræi in egenos dudum præſtiterant. vnde & D. Cyprianus fiducia verè Chriſtiana pleniſſimus audet affirmare, Chriſtianos per eleemoſynas Chriſtum promereri iudicem (inquit Epilogo Serm. de eleemoſy.) & Deum computare debitorem. Quem imitatus & D. Auguſtinus, Diuum Paulum ait, Comment. in Pſal. 100. inueniſſe Deum donatorem tempore conuerſionis, iam tenere debitorem tẽpore iudicij: non dixit, donabit, ſed reddet mihi coronam iuſtitię. Audi Paulum, inquit Com. in Iohan. 2. ca. 4. flagitantem; iam debitum flagitat; iam debitũ exigit. Proinde non ex ſola miſericordia Deus bonum opus coronat: ſed ex vera iuſtitia, quoniã illud meretur iuſtam retributionem, ſiue iuſtam mercedem.

Deũ fieri nobis debitorem propter bonorum operũ merita.

Certè ſi nullum eſt bonorum operum meritum, nullã quoque Deus piis laboribus reddet mercedem: quam tamen vel hauſtui frigidæ promiſit non perituram fallere neſcius Dei filius Chriſtus Ieſus. Vnde D. Paulus tam erat hac de iuſta ſuorum laborum ſiue meritorum, vti ait D. Hiero. 1. dialogo ad Pelag. mercede confidenter ſecurus, atque ſecurè confidens, vt

D. Hiero. dial. 1. ad Pelagian. Plus habuit Pau

vt gloriari nō dubitarit repoſitam ſibi coronam iuſtitiæ, quam mihi reddet, *ἀποδώσει*, reddet, inquit, iuſtus ille iudex in illa die. Si reddet iudex, & iuſtus iudex reddet, neceſſe eſt piorum operum iuſtam eſſe mercedem, quam Latini meritum, Græci *ἀξίωμα καὶ κατ' ἀξίαν* vocare ſolent.

Ius meritorum, quia pl⁹ omnibus laboraui.

Vnde & diuinus ille Daniel ſalutare impio Regi Babylonico remedium pręſcripturus rectè admonet: vt peccatá ſua eleemoſynis redimat, quòd ſciret teſte D. Hiero. ad Pammach. ſuper obitu vxoris, Regem ſuperbiſſimum pauperum ſuſtentatione ſaluandū. Quod D. Hiero. ſcholion, ſi accuratius expendant linguárum periti, agnoſcent eum ad Danielis vocem פרק Peruk alluſiſſe, quæ Hebræis ſonat liberare, redimere, atq; ſaluare, Pſal. 136. Threnorum 5. Veriſſimū enim eſt quod pius ille verè pietatis ſpeculum Tobias ſenior filio præſcribit eleemoſynæ encomiō, per eam nos premiū nobis (inquit c. 4.) theſaurizamus in die neceſſitatis, quoniam ipſa ab omni peccato, & à morte liberat: ſiue vti Angelus Raphael ait, cap. 12. purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam, & vitam ęternam. non enim patitur animam ire in tenebras. fiducia magna erit coram ſummo Deo omnibus eum facientibus atque exercentibus. Rurſus eleemoſyna concluſa in ſinu pauperis, inquit Eccleſiaſticus cap. 29. exorabit, ſiue liberabit ab omni malo, vbi plurima eleemoſynæ congerit elogia.

Eleemoſyna ſaluat Regem Babyloniū. Hiero.

Daniel. 5.

Tob. 4. & 12.

Fidendum eſſe bonis eleemoſynarū operibus.

Hæc piorum operum, ſiue Chriſtianorum meritorum encomia nobis hic fuere fuſiùs prædicanda; vt veras pietatis in egenos laudes magis celebraremus, piamque fiduciam ex illis apud Deum, vti ait Cyprianus & Auguſt. debitorem natam liquidis verbi Dei teſtimoniis, clariſque Orthodoxorum Patrum ſententiis confirmaremus.

Quod ergo delecti Confeſſioniſtarum patroni hanc antheſin concluſuri pro Epiphonemate ex Petro à Soto ſubtexunt, facilè bonus æquus iudex cenſeat quàm rectè id ſibi ludibrio eſſe voluerint. Sentiendum eſt iuxta Eccl. Catholicæ ſenſum, bonis operibus, quæ ex diuina gratia fiunt, ita eſſe fidendum, vt ad expianda peccata, iram Dei placandā, & vitam æternam conſequendam neceſſaria ſint, & cæt.

Fiduciā bonorū operum immeritò rident Confeſsioniſtæ.

Si enim Orthodoxorum PP. verbis iſta doctrina de pia ope-

rum à Chriſtianis ex fide & ſpiritu Chriſti, immo vti Chriſtus loquitur, in Deo factorum fiducia, quòd iram Dei placant, nitatur & ſtabiliatur, an ludibrio ſit cuiquam pio vertenda? Sic D. Cypria. Ser. de lapſis, per bona opera iram Dei placari. Itẽ Ser. de eleemoſ. operationibus iuſtis ait Deo ſatisfieri: miſericordiæ meritis peccata purgari, & apud Salomonem legitur. Item Epiſtola 3. li. 1. Datur opera (à Nouatianis) ne ſatisfactionibus & lamentationibus iuſtis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis abluantur. Similiter Epiſt. 8. lib. 1. longa & continua ſatisfactione Dominus placandus. D. Hieronymus epitaphio Fabiolę ait, pœnitentiam eſſe hoſtiam Deo placabilem, quam paulò ſuperius docuit omnia abluere peccata, omneſq; ſordes purgare. Item ad Pammachium ſuper obitu vxo. Daniel ſciebat Regem ſuperbiſſimum pauperum ſuſtentatione ſaluandum. Similiter lib. 2. cõtra Iouinia. ſcribit, Niniuem imminentem Dei iram ieiuniorum miſeratione à ceruicibus ſuis detorſiſſe; quam & Sodoma & Gomorra placaſſent, ſi voluiſſent agere pœnitentiam. Immo diſertè D. Auguſtinus docet, Niniuitas, ad quos (inquit in cap. Matth. 12.) miſſus eſt Ionas, agendo pœnitentiam, iram Dei placauiſſe, atque miſericordiam meruiſſe.

Placari Dei irã noſtris operib⁹.

Sic Enchyridij cap. 71. Deum docet precibus & operibus propitiandum de peccatis præteritis. Item homil. in Pſal. 37. Faciam omnia, quæcunque facienda ſunt ad abluendum & ſanandum peccatum meum.

Epilogus.

Cùm igitur bona Chriſtianorum opera ex fide Chriſti, & Dei ſpiritu facta omnes animi ſordes abluãt, peccata deleant, expient, aboleant, iram Dei placent, reddantq; Dominum nobis propitium, & ſalutem adeò operentur, vti diſertis Orthodoxorum PP. verbis eſt demõſtratum: ecquid, obſecro, cauſæ habent Confeſſioniſtæ, cur aut nos iſta docere calumnientur contra veterum Patrum teſtimonia: aut à nobis diſſentiant atque diſſideant diutiùs: cum hæc doctrina variis Scripturæ teſtimoniis fuerit comprobata, & perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſu confirmata?

CAP. XIII.
V. Antitheſis de Cœnæ dominicæ profanatione.

QVO verò errores impios Catholicæ Chriſti Eccleſiæ, quos dicunt delecti Confeſſioniſtarum apologetici, porrò demon-

ſtrent,

ſtrent,quintam antitheſin ſuam hunc in modum exordiũtur. Iam de cæna Domini, inquiunt, perſpicuis Scripturæ ſanctæ „ teſtimoniis conſtat primũ, Eam inſtitutam eſſe à Chriſto ipſo, „ non vt vi cõſecrationis,ſeu recitationis verbi diuini fiat Tran- „ ſubſtantiatio panis & vini: ſed vt vna cum elementis verum „ corpus & ſanguis Domini vere,ſubſtantialiter, & præſens de- „ tur ac diſtribuatur. „

Responsio Lindani.

De vera veri atque ſubſtantialis corporis Dominici præſentia in S. Euchariſtia Catholicis hac in parte conuenit,& cũ iſtis Cõfeſſioniſtis: ſed de Tranſubſtantiatione litem mouent, quam in Antitheſi aiunt monachos & ſacrificulos cõtra pium huius ſacramenti vſum inter alias multiplices prophanationes „ in Eccleſiam inuexiſſe,docẽtes,quòd in miſſa,cum recitantur „ verba inſtitutionis, fiat Tranſubſtantiatio panis & vini, hoc „ modo,vt tantum maneat externa ſpecies ſymbolorum panis & vini.

Conſenſus.

Hanc Eccleſiæ Dei Catholicæ doctrinam, de Tranſubſtantiatione iſti præclari Confeſſioniſtarum Patroni Theologi & Conſiliarij politici,audent Papiſticis,vti maledici loquuntur, monachis & ſacrificulis tribuere, quæ totidem ferè verbis in vera atque germana extat Confeſſione Auguſtana Carolo V. Auguſtæ,an.30.exhibita,& luculentis admodum teſtimoniis Græcè & Latinè in Confeſſionis apologia eodem anno per Philipp.Melanchthonem diſertè confirmata.

Monachis tribuunt quod in vera germanaq́; docetur Cõfeſſ. Auguſtana,eiuſq́ue apologia.

Viderint igitur illuſtriſſimi Electores,Principes,&ad vnum omnes Ro.Imperij ordines,quàm bona fide iſti delecti Confeſſioniſtarum Patroni Theologi,& politici Conſiliarij rem tanti momenti agant.

Mala fide iſtos delectos,Confeſſioniſtarũ patronos rem Imperij Rom. agere.

Certè vt Cõſiliarij politici culpæ doliq́; mali nõ ſint affines, Theologi tamen calũniæ notam effugere nullo modo queant. Coguntur enim omnes Paſtores, atque in primis Profeſſores VVittenbergæ, vti & dudum Heidelbergæ, iurare in verba non modò Cõfeſſionis Auguſtanæ, ſed Apologiæ etiam,tunc mox illam conſequutæ: quemadmodum non ignobilis Lutheri

theri diſcipulus teſtatum facit ſuo contra Caluinum ſcripto Tielmannus Heshuſius, vbi non immeritò quiritatur, miniſtros Eccleſiæ multis in locis periculosè (inquit) aſtringi nō ſolum ad Confeſſionem Auguſtanam anno 30. Carolo A. oblatam, ſed etiam ad apologiā, quæ mox ſequuta eſt: quam tamē ipſe damnare atq; repudiare eodem loco nihil ambigit, quòd commentum, inquit, Papiſtarum defenderit de Tranſubſtantiatione, vbi verba primæ apologiæ recenſet, quæ inferius venient pertractanda fuſiùs.

Confeſsione de Euchariſtia, fol. N. 3. Heſhuſius apologiam Confeſ. Augu. damnat, quod tranſubſtantiationē olim defenderit.

Sed vt demus iſtos delectos Theologos bona fide rem hanc agere, ſuáque Euangelica licentia ab iſto iuramēto, immo manifeſto periurio abſolutos, quia ignorant quænam ſit vera Cōfeſſio Auguſtana, quænam etiam vera Confeſſionis apologia, in quas nominati ſacroſanctè iurare fuere adacti, nunc paucis eſt aperiēda veritas, tot hactenus calumnioſiſſimis ſcriptis vexata, atque variis artibus obſcurata, pæneque, ſi fieri poſſet, oppreſſa. Hinc enim Imperij Ro. ordines omnes atque Confeſſionis Auguſtanæ profeſſores luce meridiana clariùs perſpicient, iſtud exitiale Germaniis diſſidium de doctrina Chriſtiana non eſſe veris rationibus, aut legitimis, nedum neceſſariis cauſis nixum, ſed meris impoſtorum aliquot & nugatorum ineptiis, improbis Sophiſtarū artibus, diabolicis deniq; mendaciis fundatum & ſtabilitum.

Diſsidium Germanorum à Catholicis quam ſathanica arte fultum & propugnatum.

Qua in re liquidò demonſtranda diligens in primis erit nobis ponenda opera, quod ex vno hoc controuerſiarum capite de Tranſubſtātione nullo negotio licebit piis Lectoribus perſpicere, certóque certiùs deprehendere, quàm infæliciter planè Rom. Imperij Electores, Principes, omnesque ad vnum Confeſſ. Auguſtanæ ordines & profeſſores ſuorū magiſtrorū fraudibus circunuenti, doloq; malo ludificati, ne dicam faſcinati, manifeſtæ repugnant veritati, immo ſi verùm dicere liceet, quod ſuam ipſi Confeſſionem ingenuè Auguſtanam Carolo V. A. anno 30. exhibitam oppugnent atque aboleant, contrariamq; adeò nunc doctrinam à ſuis miſerè decepti defendant, quam tunc vt verbo Dei diſſentaneam diſerta profeſſione execrabantur.

Quod proteſtantes olim an. 30 vt verbum Dei proſequebantur, nunc ſuorū magiſtrorū fraudibus ludificati & faſcinati, vt diaboli mendaciū execrantur.

Quod vt omnes ſemel videant, planiùs initiò quænā fuerit

vera

vera huius ipſiſſimæ de S. Euchar. Confeſſionis Auguſtanæ
Carolo V. exhibitæ tanquam verbum Dei doctrina, explicabi
tur: Tum quid Confeſſionis apologia mox conſequuta hac de
re defenderit: Deinde quî paulatim paucorũ fraude prorſus
ſacrilega, fuerint & Confeſſio Auguſtana, & ipſius propugna-
trix Apologia vitiatæ, deprauatæ, adulteratæ.

Qua methodo hæc de S. Eucha. controuerſia erit explicanda.

Confeſſionem igitur illam ingenuè Auguſtanam Carolo
V. A. anno 30. oblatam habuiſſe doctrinam nouæ iſti Confeſ-
ſioniſtarum nunc temporis doctrinæ hoc publico ſcripto ipſo-
rũ nomine defenſæ contrariam, inde liquet, quòd diſertè Ca
tholicis concorditer ſit profeſſa, in S. Euchariſtia verè eſſe ſub
ſpecie panis & vini verum corpus & ſanguinem Domini.

Confeſsio verè Auguſtana Catholicæ fuit doctrinæ conſentanea, de panis trãſubſtantiatione, ideoque illã quę nunc in vulgus eſt nota, adulterĩ tam eſſe.

Sic enim etiamnum hoc anno 65. eius verba recitat Valen- I
tinus Erithræus, non obſcurus, neque poſtremus Confeſſionis
Auguſtanæ contra Sacramentarios propugnator. Doctrinam
enim de Euchariſtia expoſiturus, hæc verba ex Germanica
Cõfeſſione recitat: Von dem abendmal des Herrẽ (inquit fo. 152. ”
parte prima tabul. Confeſs. Auguſtanæ) wirdt alſo ghelerret / das ”
warer leib vnd blut Chriſti warhafftiglich vnder ghestalt des brodts ”
vnd weins im abendmal gegenwertig ſey / vnd da auſs geteylet vnd ge ”
nomen wirdt. Quod Latinis ſonat: De cœna Domini docent, ”
verum Chriſti corpus & ſanguinẽ verè ſub ſpecie panis & vi- ”
ni in cœna eſſe præſens, in eademq́; diſtribui & accipi. Suffra ”
gatur huic, & ad verbum reſpondet Confeſſio Auguſtana è
Germanico pridem Carolo V. Auguſtæ exhibito, in linguam II
Belgicam verſa, quam Illuſt. V. D. Antonius de Iſenberch Co
mes Budingen. M. Hermanno Beyèro Concionat. Francford.
ad Mænum ſua manu tranſcriptam miſit, atque anno LXIII.
VVeſaliæ per Iohan. Bruker excuſa in lucem prodiit.

A teſtimonio Valentini Erythræi, qui hoc anno ita eã recitat contra Sacramentarios.

A fide interpretis illuſtris V. Co. de Budinghen.

Ac ne oculatorũ teſtium fides hic à quoquam deſideretur, III
exiſtit & illuſtre etiamnum clariſſimorum virorum teſtimo-
nium, qui ſeſe profitentur hunc decimum Confeſſionis Au-
guſtanæ articulũ vidiſſe in autographo Carolo V. Auguſtæ no
mine Proteſtantium Principum & duarum Ciuitatum obla-
to, pium atque Catholicis dogmatibus conſentaneũ. Sic enim
eodem anno 30. eodem tempore Auguſtæ, quo oblata fuit illa
Confeſſio, in eandem annotatum ſuis manibus reliquere do-

Ab oculatorũ teſtiũ fide, qui originale viderunt & allegãs anno 30.

m ctrina

Originale exēplar Confeſ. Auguſtanæ ad verbū congruit cū Germanico exēplari à Valent. Aerythræo Cōfeſsioniſta recitato.

ctrina non minùs quàm pietate,fideiq; zelo præclariſſimi viri DD. Arnoldus VVeſalius,& Iohan.Cochlæus libello,cui titulum communi opera fecēre,Breuis ad ſingula pūcta Cōfeſ. Auguſtanæ reſponſio.Qua de re fuſiùs via vi. ad concordiam præparatoria idem agit, oſtendens exemplaria impreſſa Confeſ.Auguſtanę nec inter ſe,nec cum originali,inquit, ſcripto C.M.Auguſtæ exhibito per omnia conſonare : ſed originale Auguſto Carolo V. exhibitum habuiſſe ad verbum aſſerit, quemadmodum dudum ex Valentini Erythræi recitatione conuertimus.Sub ſpecie panis & vini verè præſens eſſe in Euchariſtia verum corpus Domini.

Quòd ſi fidem hi viri clariſſimi, pietatéque præſtantiſſimi non merentur,quia Catholici (quo tamen nomine in primis fide ſunt digni, qui & Valentini Erithræi Auguſtanæ Confeſſioni congruentia aſſerūt) age Euangelicos ipſos conſulamus; non deerunt ſanè teſtmonia luculentiſſima veritati ſuffragatura.

IIII

A teſtimonio Caſp.Svvenckfeldij Ec.Catholicæ hoſtis infenſiſs.

Scribit Caſpar Swenckfeldius libello Lauingę Bauarorum ad Danubium,anno ab hinc circiter decimo,nobis viſo,atque ab honeſto admodūm ciue illic exhibito, candidéque communicato,aliter hunc 10.articulum fuiſſe illa prima, ideoque vera,Confeſſione Auguſtana expreſſum, quàm nunc habet.

Cur enim oblatam tunc à Proteſtantibus Carolo V.A. Cōfeſſionem non cenſuerit multis capitibus approbandam , declarauit libello illo,cui titulum fecit Bericht: vbi diſertè annotat,articulum decimum illius oblatæ Carolo A. Confeſſionis Auguſtanæ,eſſe Papiſticum,admiratus quonam pacto in Confeſſionem Proteſtantium fuerit relatus.

V

A diſsidio Legatorum 4. Ciuitatū Euangelicarum,qui recuſarunt Confeſsioni Auguſtanæ ſubſcribere propter hūc 10. articulum potiſs.

Hoc autem eſſe multò veriſſimum & reliqui Euangelici nō pauci tunc Auguſtæ in comitiis agentes, in primis verò legati Argentinenſes,Conſtantienſes, Memmigenſes,& Lindauienſes ſuo quoque facto conuincunt.Rogati enim vt cum Principibus Lutheranis ſubſcriberēt Confeſſioni Auguſtanæ Carolo A. offerēdæ,deterriti ſingulariter huius articuli 10. de Corporis Dominici præſentia, Paniſque Tranſubſtantiatione doctrina(quod & Sleidanus annotauit)ſuæ Euāgelicæ profeſsioni ex diametro contraria,recuſantes ſubſcribere,ſuam quoque exhibuerunt ac ediderunt fidei Confeſſionem,Auguſtanæ

illi

illi diſſentaneam. Quorũ omnium fidem, quod alterius ſint farinæ, pura Sacramentariæ (hîc enim Swinglio tunc temporis ſuffragabantur Swencfeldius, Bucerus, Capito, & ſi qui erant Auguſtæ alij) ſi Lutherani iſti Confeſſioniſtæ velint eleuare, quod tamen quàm indignum facinus fuerit in Euangelicos fratres, moneo animaduertant; agedum ipſos Luteranæ doctrinæ propugnatores primarios appello Brentiũ, Eraſmũ Sarcerium, Sneppium, in primis verò Chriſtianum Beyer, qui Cõfeſſionẽ Auguſt. Germanicè recitauit, & ſi qui adhuc ſalui extra horribiliſſimas triſtiſ. inferni (quò ſciẽtes vidẽtes properant miſeri) caligines viuũt ſuperſtites; an nõ hæc Catholicorũ doctrina de panis viniq; tranſubſtantiatione fuerit in Cõfeſsione illa verè Auguſtana publice corã Carolo V. A. anno 30. oblata atq; perlecta? Nõ negabunt, ſcio, modò fronti vlla fides, & ſi quid ingenui pudoris ſupereſt reliquũ, quod humanæ gloriolę, atq; aulicæ gratiæ amittẽdæ metus nõ excuſſerit. Sic enim Lutherum ſuũ diu admodũ Catholicis hac in parte concorditer ſenſiſſe, inficiari nõ poſſunt; cũ id liqueat ex manifeſtis eius verbis libello illo execrabili, cui, De abrogãda Miſſa priuata, titulũ finxit: vbi ſic docet ſuos illos Auguſtinianos monachos, Panem accipit Chriſtus (inquit fol. 253. editione VVittenbergen. anno 51.) & verbo, quo dicit, hoc eſt corpus meũ, mutat in corpus ſuum, & dat manducandum diſcipulis. Rurſus eodẽ libello, Iohãnis VI. panes (inquit fol. 254. ordeaceos benedixit, ſed nõ dixit; hoc eſt corpus meũ, id eſt, nõ mutauit panẽ in corpus ſuum verbo virtutis ſuæ. Hæc autẽ fuit veſtri magiſtri, ô Cõfeſsioniſtæ, hoc de dogmate ſentẽtia, quãdo die omniũ Sanctorũ ſua illa fictitia ex eremo ſuis ſcripſit fraterculis Auguſtinianis, panẽ fuiſſe à Chriſto Dño in cœna verbo virtutis ſuę in corpus mutatum.

VI — Conteſtãtur nobis ſeniores quique puri puti Lutheraniſmi profeſſores, potiſſ. Chriſtianus Beyer, qui illã in Comitiis Auguſtanis publicẽ recitauit.

Lutherum docuiſſe panis trãſubſtãtiationẽ.

NOTA. Panẽ in corpus ſuum mutat Chriſtus verbo virtutis ſuæ, teſte Luthero.

Quòd ſi Lutherũ anno 30. aliter ſenſiſſe (quia ſuo à ſpiritu aliter tunc, atq; plenius, veriuſq; doctũ fuiſſe) quis audeat impudẽti ore ſui Apoſtoli notãs inconſtantiã oggãnire; age prodeat ipſe iſtius Helenæ Auguſtanę, & Cõfeſsionis & Apologiæ ſcriptor Philippus Melanchthon, tunc temporis veri Lutheraniſmi aſſertor primarius, & propugnator, ſi quis alius, inuictus. Ecquid, obſecro, Philippe, tuus Apoſtolus D. Martinus Luthe. an. 30. hac de re ſenſit? Quod initio, inquiet, Auguſtani illius

VII — A Philippi Melanchthonis teſtimonio irrefragabili, qui Cõfeſsionẽ Auguſt. & ſcripſit, & apologia propugnauit.

Perlecta coram Carolo V. Auguſtæ in Comitiis Confeſsio Auguſtana conſentiebat de panis conuerſione, quam apologia multis argumentis tã Græcè quàm Latinè cõfirmauit.

conuentus Proteſtantium nomine fuit propoſitum, & publicè coram Carolo V.A.perlectũ. fuit quidem tunc & alterum Confeſſionis Auguſtanæ exemplar mea hac dextra totum deſcriptum,ac plurimorum principũ manibus ſubſignatum ,eidem Carolo A.traditum,ſed ab illo primo non parum diuerſum atque varium.Iſta verò,inquam,te omnium veriſſimè dicere,Philippe,codex tua ipſius manu haud caſtigatiſſ. perſcriptus,atque principum ipſorum & Legatorum manibus ſubſignatus,Imperatori A. Carolo oblatus perſpicuè teſtatur : qui nobis viſus,atque cum impreſſa anno 31. Confeſſione Auguſtana collatus extat Bruxellæ in Archiuis Cæſareis.

Cæterùm quod ad hunc articulum 10. qui eſt de S. Eucha. attinet,ecquid,inquam,Philippe,profitebatur Cõfeſſio veſtra illa prima Auguſtana tunc initio propoſita, atque Carolo A. exibita? Quod mea,dicet ſanè,apologia mox conſequuta non ſolum docui,ſed plurimis quoque verbis demonſtraui,diſertè aſſerens,panis tranſubſtantiationem teſtari canonem miſſæ apud Græcos (ſic enim ad verbum Heshuſius contra Cal.& Bezam fol.N.3.& Cochlæus in diſcuſſione. Confeſſ. Auguſtanæ & apologiæ fol.N.4.recitant) in quo apertè Sacerdos orat,vt pane mutato,ipſum corpus Chriſti fiat. Et Bulgarius ſcriptor, vt nobis,ait,videtur,non ſtultus, diſertè inquit,panem non tãtum figuram eſſe,ſed verè in carnem mutari. Quare cum apologia tam ſingulari ſtudio hanc panis tranſmutationem in S. Euchariſtia aſtruat, totque veterũ PP. teſtimoniis obmuniat, ecquis ambigat,eam fuiſſe illo 10.Confeſsionis verè Auguſtanæ articulo expreſſam?

Nota. Hæc verba ex apologia Auguſtana Heshuſius fatetur fraudulenter ſublata. Primù plagium apologiæ Auguſtanæ à degeneribus Confeſsioniſtis patratum.

VIII. Suo indicio perit ſorex.

Quòd autem fuerit in Confeſsione illa vera Auguſtina, quia prima,hæc doctrina de panis conuerſione in S. Euchariſtia Catholicis conſentiens,vel inde liqueat, quod etiamnum in Confeſsionis apologia, licet adulterata, extat, hunc articulum decimum,qui eſt de S.Euchariſtia, fuiſſe à Theologis catholicis approbatum.

Ex reliquiis & veſtigiis incorruptæ apologiæ.

„ Decimus articulus(inquit apologia Confeſsionis Auguſta-
„ næ an.31. VVittẽbergæ impreſſa) eſt approbatus: in quo cõfite-
„ mur,nos ſentire,quod in cœna verè & ſubſtantialiter adſunt
„ corpus & ſanguis Chriſti. Atqui de hoc non eſt controuerſia:

ſed

ſed,an cũ pane profeſsi fuerint Proteſtantes adeſſe corpus Domini,vti nũc docent:an potius ſub ſpecie panis & vini? Certè hoc modo & his ipſiſsimis verbis olim habuiſſe illã primigeniã,niſi verius dixeris abortiuã,aut embrionicam,proteſtantiũ Confeſsionẽ Auguſtanã,inde etiam quis haud ineptè colligat, quod etiamnũ hodie in operibus Lutheri,Ienę,an.57.Germanicè impreſsis, ſuperſunt veſtigia, quæ ad hoc demonſtrandũ nõ omnino videantur abſurda.Extat Tom. 5. fol.49.Epitome refutationis Catholicorum , quam contra Confeſsionem Auguſtanam Cæſari Carolo quinto exhibuerũt ; ea ſic ad articulum decimum reſpondit,ſi ipſis aduerſariis Ienẽſibus Theologis fidem quis habendam putet: Articulus hic veruseſt,& Orthodoxus:tamen docendum etiam, quonam modo panis viniq; ſubſtãtia eſſe deſinat,& in verum corpus & ſanguinem Domini Chriſti verwandelt wordt, mutetur atque conuertatur. Norunt enim , aut noſſe debent Principes (nimirum Proteſtantes) ſub alterutra & vnaquaque ſacramenti ſpecie verum corpus & ſanguinem eſſe. Sin minùs,eſſet corpus ſine ſanguine: itaq; mortuum,contra D.Pauli verba, Mors illi vltrà non dominabitur.

Reſpõſio & cẽſura Catholicorum ad 10. articulum Confeſ. Auguſt. an. 30.

„ „ „

VVie des brods vveſen anhoere

Das vnter ieder gheſtalt der vvare leib Chriſti iſt.

Sic quidem ad verbum habet illa confutationis Catholicorum epitome ab ipſis aduerſariis Auguſtæ,anno 30. deſcriptæ ſiue excerptæ,dũ Proteſtantibus coram Cæſare perlegebatur. Ex qua perſpicuum eſt,non fuiſſe tunc vllum de ſpecie panis & vini dubium,nedum cõtrouerſum: alioqui enim ſi habuiſſet articulus ille decimus,vti nunc legitur,Cum pane & vino, non fuiſſet habitus verus,nedum Orthodoxus:cùm id ex diametro Concilio Florent.& Lugdunenſi repugnet.

De panis cõuerſione in corpus Domini nõ fuit Auguſtę an.30. diſſenſio cum Proteſtantibus.

Neque tam diligẽter admonuiſſent Theologi Catholici de ſubſtantiæ panis mutatione in corpus Domini;item, quonam modo ea eſſe deſinat;niſi ita fuiſſet à Confeſsione Auguſtana profeſsum & propoſitum.Suffragatur & Hiero. Zanchus,apologiam initio probaſſe ſententiam Eccleſiæ Romanæ & Græcæ de corporali Chriſti præſentia in S.Eucha.quæ fit per tranſubſtantiationem.

Quid igitur mirum, fuiſse decimum hũc articulum à Catholicis approbatum:cum fuerit longè alius , quàm nunc eſt? qui

In Miſcellaneis fol.278. 10. articulus an. 30. lõgè alius quàm nunc.

qui non modò eſt immutatus,ſed in aliam prorſus ſentētiam deprauatus & adulteratus. Sicuti & Confeſſionis Auguſtanæ apologia paucis poſt annis,immo anno mox conſequuto , videlicet trigeſimo primo , (ô præclaram Euangelicorum conſtantiam!) fuit mutilata, deprauata, aliáq; in faciē deformata.

Cōfeſſionē Auguſt.eiuſq; apologiā fraudulēter eſſe mutatā & falſatam.

Quod ita ſe habere,non mihi,ſed ipſis veſtris Lutheranis,ô noui Confeſſioniſtæ, credite ; qui diſertis verbis nobis conteſtantur,non ſolum apologiam, eiuſque teſtimonia hanc de S. Eucha.doctrinam Catholicis cōſentaneam confirmantia, eſſe mutatam; ſed ipſam quoque Confeſſionem Auguſtanam, cuius doctrinam apologia defendendá atq; tuendam ſuſceperat.

A teſtimoniis ſuperintendentium Lutheranorum, Heshuſij & aliorum.

Iſtud magnis clamoribus planè tragicis exprobrant Illyricus,Amſdorffius,Gallus,& alij Lutherani Lipſenſiū & VVittenbergen. Lutheranorū aduerſarij , purum putum Lutheraniſmū variis capitibus demonſtrantes eſſe deprauatū,vereque adulteratū. Moderatiùs agit Heshuſius , qui perſpicua rei veritate conuictus,ingenuè ſuorū magiſtrorum VVittenbergēſiū agnoſcit plagiū;quod,amicitiæ quàm veritatis ſtudioſior, extenuans, appellat clandeſtinam omiſſionē & tacitam correctionē;ſublata eſſe quiritans nō pauca, nec exigui momenti verba,hanc cōtrouerſiā de S.Euchariſ.mirificè illuſtrantia.Sed eius verbis fœdam iſtam deprauatæ apologię lacunam expleamus.Nec bono conſilio(inquit libello cōtra Cal.& Bezam,fo. N.3.b.)euidentiſſimū illud argumentū,de præſentia corporis Chriſti,ex apologia ſublatum eſt.Sic enim propria editio argumentatur: Cum enim Paulus dicat,panē eſſe participationem

Alterū plagiū in apologiam Confeſſ. Augu. patratum.

Verba primæ apologiæ fraudulēter caſtrata quiritatur Heshuſius:quæ & ipſe recitat in ſui perniciē.

» corporis Domini;ſequeretur,panē non eſſe participationē cor-
» poris,ſed tantùm ſpiritus,ſi non adeſſet verè corpus Domini.
»

Duo hæc tam nobilia plagia cùm Heshuſius tam luculentis ipſe verbis coarguiſſet , atque ſuos magiſtros VVittenbergen. Theologos legis Corneliæ de adulterio manifeſtiſſimè cōuiciſſet,nō audet tamen adulator veritatem profiteri:ſed veteris amicitiæ Deo inimicę,(quia huius mundi fuit,& ex patre mendaciorum diabolo)quàm veritatis ſtudioſior adtexuit,Hæc nō ideo dico,ait,vt authoritatem apologię conuellam.An nō conuellis,immo funditus euertis , Heshuſi,apologiæ authoritatē, qui duobus tam inſignibus,ſolidiſq; contra Caluiniſtas Sacra-

Vt ſacrilegia Phil.Melanchthonis aliorūq; ſuorum magiſtrorū VVittenbergen.Heshuſius adulatoria extēuatione ſtu duerit extenuare.

mentiperdas,alioſq; omnes S. Euchari. hoſtes,ipſam ſolis luce clarius orbi demõſtras mutilatam,truncatã,adulteratam? Sed ad illam de panis tranſubſtantiatiõe doctrinam ipſiſſima vera, quia prima,Cõfeſſione Auguſtana expreſſam,& à Principibus, aliiſq; Imperij Ordinibus Proteſtantibus profeſſam reuertatur oratio. Illam ipſam enim Confeſſionẽ Auguſtanã,ne ipſe quidẽ Heshuſius,licet inuitus,rei veritate oppreſſus inficiari nequiuit, eſſe adulteratam atq; deprauatam;vt vt verbis mitiſſimis ſceleratũ diſſimulare atq; extenuare flagitiũ,quò hominibus placeret,ſtuduerit. Vbi enim apologiam profeſſus eſſet librũ quidẽ eſſe vtilem (inquit) Eccleſiæ, ſed humanũ ſcriptum: (rectè ſanè ac veriſſimè,quia hominum mente corruptorum doctrina contaminatum,mendaciis adulteratum,corruptelis variis vitiatũ,atq; à vero genuinoq; ſuo ſenſu, vti ipſemet demonſtraſti,deprauatũ) tandem imprudens,aut ſui immemor, ,, nihil refert,adtexuit,Et vt error (inquiens) in publica Cõfeſ- ,, ſione admiſſus reuocandus, ita vera & pia ſentẽtia conſtanter ,, retinenda erat. O magna veritatis vis,quæ vel inuito hoſtis Eccleſiæ Dei Catholicæ iugulo in lucem erumpit! Errorem hic dicit publica in Confeſſione Auguſtana admiſſum, quod paulò ſuperiùs commentum inuidioſè appellabat Papiſticum de panis tranſubſtantiatione: quam tamen ſuis ipſe verbis ingenuè profitetur diſerta quidem apologiæ oratione olim defenſam, & Græcorum teſtimoniis confirmatam, ſed clandeſtina ,, (inquit adulator) omiſſione,& tacita correctione diſsimulatã. ,,

VIIII

AbHeshuſij teſtimonio, qui ingenuẽ, licet inuitus agnoſcit errorẽ Confeſsionis Auguſtanæ de panis tranſubſtantiatione ab apologia nõ adulterata defenſum.

Apologiã Conf. Aug. Heshuſius verè appellat humanum ſcriptum.

Errorem admiſſum in Confeſſione Augu. fatetur Heshuſ. quã ſuis de panis cõuerſione.

Ad hæc iſtud Cõfeſſionis Auguſtanæ adulterium vel præcipuè demõſtrat,quòd ex ipſa etiam illud quorũdam fraude eſt ſubtractum,quod principes & ordines Proteſtantium potiſſimùm à ſuis iuratiſsimis hoſtibus ſacramentiperdis diſtinguebat;nimirum particula illa decimi articuli Cõfeſsionis ipſiſſimæ verè Auguſtanæ,quæ habuit,Et improbant ſecus docẽtes. quod emblema ſanè nobiliſsimum etiamnũ extat non ſolũ in illa Philip. Melãchthonis manu deſcripta,& principũ ipſorũ, Legatorũq; aliquot Ciuitatũ manibus ſubſignata autographa Confeſsione Auguſtana nobis,vti dudũ diximus, Bruxellæ viſa: ſed in illa etiã ſecũda impreſsione mirè varia ac deprauata, VVittẽbergæ per Georgiũ Rhau.anno 301. à Philippo edita.

Alterũ plagiũ in Confeſsionẽ ipſiſsimam Auguſtanã ſacrilegẽ patratum.

Habuit

Habuit ergo illa vera Germanáque Confeſsio Auguſtana, Carolo V. A. oblata doctrinam de panis tranſubſtantiatione Catholicis conſentaneam: immo tanquã ex verbo Dei (quod habet præfatio) hauſtam, quam noui iſti, immo degeneres Cõfeſsionis Auguſtanę, ſed adulteratę, defẽnſores, ab Imperij Ordinibus delecti nunc oppugnant, damnant, atque veluti horribilem errorem, (quod inuidiæ cauſa exaggeratum eſt) deteſtantur, execrantur, abominantur.

CAP. XIIII. Improba Valentini Aerithræi impudẽtia detegitur, qui manifeſtariã Confeſ. Aug. & apologiæ falſationẽ audet dicere bono factam conſilio.

Verùm quia magno illo præiudicio apologiæ ſuæ admodũ ſeſe grauiter premi ſentiunt, quod illa hanc panis conuerſionem ex profeſſo defenderet; omnem mouent lapidem, vt iſta plagia improbiſsimo ſtudio ex apologiæ viſceribus impiè ſublata & euulſa fuco aliquo tegant, & verborum lenocinio pallient. Siquidem hæc quatuor dudum commemorata plagia à Tilmãno Heshuſio ingenuè agnita etſi Valẽtinus Aerithræus perſpicuè animaduerteret mala fide expuncta & ſacrilegè ſuppilata, minus tamen liberaliter hanc rem agit. Recitans enim teſtimonia Græcanicæ Eccleſiæ ab apologia olim commemorata, canonẽ liturgię, qui D. Chryſoſt. nomine circunfertur, allegat. Hic canon cũ diſertis verbis Lutheranã iugularet

Eundẽ Canonẽ miſſæ Grecanicæ laudat & dãnat Valentinus Aerythræus.

companationem, ſiue impanationem, aut ſubpanationem, (liceat enim his vti barbaris & portentoſis vocabulis in mõſtroſo iſtorum errore Cycoplica planè audacia cõficto perſtringendo) audet iſte nobilis cenſor annotare, Hũc canonem ſcatere (inquit, quia ſapiunt, vti fatetur, *μετουσίωσιν*, ſiue naturæ panis traſmutationem) ſuperſtitione & idololatria ſeu artolatria

Canone improbato vtitur Aerythræus cõtra ſuos hoſtes Sacramentarios.

prorſus papiſtica. Quod ſi verum eſt, ô bone, ecquid eum in tuæ doctrinæ adfers patrocinium? idque in fidei dogmate tãtopere à Caluiniſtis argutis ſanè hominibus exagitato? An nõ vereris, ne illi idipſum tibi tuis verbis reſpondeant, dum hinc probatum vis veram corporis præſentiam, ſuperſtitione ſcatere Canonem Eccleſię Græcę, vnde tuã venaris cõpanationem?

CalumniaAerythræi in Catholicos de artolatria, quam Catholici damnamus, quia panem permanere negamus.

Sed videamus, obſecro, Valentine, quanam ſcateat ſuperſtitione. Certè tam id verè dicis, quàm eũdem canonem ais ſcatere artolatria papiſtica. At quidnam ais? an ſatis ſanus tuis videberis? an quid dicas ſatin ipſe perſpicis? Quanã Rhetoricatiõe, obſecro te, mi Valẽtine, tuis perſuaſeris diſcipulis, papiſticam

cam artolatriam Catholicos ſtatuere aut propugnare? an non hac in re cardo controuerſiæ verſatur? an non eſt maxima doctrinæ noſtræ antitheſis de pane aut ſecundum nos conuerſo, aut ſecundũ vos permanente? An non impudẽtiſſimè igitur teipſe miſer conuincis reum calumniæ, & eius multò maniſeſtiſſimæ? Tu verò videris, ecquid Iohanni à Laſco pro te tuiſq; companatoribus reſpondeas; qui vos iſtius meritò accuſar, adeoque reos peragit artolatriæ: cùm Do. Chriſtum profiteamini eſſe aut in pane, aut ſub pane, aut, quod nunc doctioribus Sophiſtis veſtris magis probari video, cum pane. Sed maiorem reſipit inſaniam, quũ nos idololatriæ accuſas, quòd Chriſtum Do. in S. Euchariſtia præſentem adoramus, diuinoq; honore colimus, reueremur, veneramur. An ſi qua vobis eſt pietatis vel vna mica reliqua (modò corde creditis, quod ore profitemini) Chriſtum in S. Euchariſtia, vt dicitis, præſentem ſumere audetis, nullo miſericordiæ, aut indulgentiæ voto ad eum emiſſo? nulla oratione præmiſſa, quæ aut cum Centurione tanti Domini deprecetur maieſtatem? aut cum Archiſynagogo ſibi exoptet diuini auxilij, cæleſtiſq; gratiæ ſuæ impetrationem? aut denique cum Syropheniſſa miſeræ iſti animæ impleret ſanationem?

Sed hæc animo verè cum plerique omnes faciatis (niſi in Turcas degeneraſtis) cur non & corpore parẽ liceat Deo Chriſto honorem exhibere? Quid? An non religioſè illud Eccleſiæ noſtræ canticum, Pange lingua, &, Diſcubuit Ieſus, veſtris in Synagogis paſſim boatis? An non & illud, Agnus Dei miſerere nobis, cymbalis cõcrepantibus, accenſis cereis, muſicis modulantibus, organiſq; perſonantibus geniculantes concrepatis? An non Chriſtum Do. & Deum veſtrum (vti ſuperintendens Saxonicus Ioachimus VVeſtphalus contra Iohannem à Laſco fol. g. 2. b. impiè de artolatria accuſatus reſpondet) in S. Euchariſtia præſentem adoratis? idque, vti diſertè ait, ex Chriſti mandato?

Vide ordinat. Ec. Brandẽburg. fol. 157. Item Daniæ & Norvvegiæ.

Non panem, ſed Chriſtum adoramus, quando peragim⁹ ſacrã cœnam. Item agimus quod ille iuſſit: ita VVeſtphalus cõtra Iohan. à Laſco fol. g. 2. b.

Certè Bucerus fatetur in colloquio Ratiſpon. hac de re cõcorditer conueniſſe, actorum fol. 173. Hiſce præclaris iſtorum Syneuangelicorũ teſtimoniis vt nihil, Valentine, tribuas, quia inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia; vnde nec inter vos poteſt

n eſſe

eſſe vnius ſententiæ concordia;audi rogo,ecquid veſter quintus,ſi Chriſto placet,Euangeliſta hac de re in finem vſque vitæ ſuæ ſenſerit & ſcripſerit. In venerabili ſacramento (inquit anno 45.aduerſus articulos Louanien.ſcribens(Das man mit allen ehren anbeten ſol) quod omni honore adorandum eſt. Quod dum facimus,an impium aliquid deſignamus, aut ſacrilegum? Verùm hæc res ſuo inferiùs loco pertractabitur aptiùs;vbi ex perpetuo Eccleſiarum omniũ tam Orientalium quam Occidentalium conſenſu iſtud demonſtrabitur copioſius,vide ca.18.Sed nunc ad adulteratę,ſiue potiùs mangoniſatæ apologiæ Confeſs. Auguſtanæ excuſationem illam redeamus friuolam,quam Valentinus Aerithræus inualidis admodum,ne dicam ficulneis, tueri conabatur ratiunculis.

Lutherus Tomo 8. edit. Ienen.fol 417. & VVittébergen. Tomo. 12. fol. 340.

Suboleſcebat homini poſſe illa dudum commemorata Eccleſiæ Græcanicæ teſtimonia abs ſe imprudētiſs. in certam ſui ſuorumq; perniciem allegata ſuſpitionem piis lectoribus ingerere de panis mutatione,occurrit igitur ſalutari,quod opinabatur,antidoto. Hæc addita ſunt(inquit Tab.fol. 154. in canonē Græcè Ec.)non quòd per ea approbetur commentitia Papiſtarum tranſubſtantiatio ſeu tranſelementatio μετουσίωσις ἢ μεταστοιχείωσις,ſed vt omnes videant nos nequaquam nouum aliquod dogma defendere,ſed receptum à veteri,purioréque Eccleſia ſententiam de μυστικῇ παρουσίᾳ καὶ διανεμήσει corporis & ſanguinis Chriſti conſtanter tueri. At quantā fronte,ſi modò te vllus pudor ingenuus,aut robur verecundus ſuffundat, Aerithræe,inficiari audes non approbari per iſta Eccleſiæ Græcæ teſtimonia tranſubſtantiationem?an quia tu iſtud Thraſonicè crepas, & impudenter affirmas? Sed penes te non erit huius rei arbitrium. Iudicet æquus bonus arbiter,an non Eccleſia Græca tam noua,quàm vetus, vti ipſe recitas, quæ in canone publico ſuæ liturgię ſolemniter profitetur tranſmutari μεταβάλλεσθ per Sp.ſanctum panem in corpus,& vinum in ſanguinem Chriſti, etiam de tranſubſtantiatione Catholicæ noſtræ conſentiant doctrinæ?

Aerythręus ſuo captus laqueo hic rubore ſuffundatur: modò illi pudor ſuperſit ingenuus.

Canon Ec. Græcæ ab ipſo recitatus manifeſtè habet: panis in corpus Domini tranſubſtantiationem.

Certè ita etiā intellexiſſe hunc Canonē veſtræ apologiæ authorē,à quo fuit & Auguſtæ anno 30. cū aliis eodē faciētibus allegatus,manifeſtius eſt, quàm vt fuſiori ſit oratione perſequendum.

Hũc Canonem miſſæ Græcæ apologia olim intellexit & allegauit pro tranſubſtātiatione.

quendum.Cùm enim Confeſſio Auguſtana Carolo V. exhibita verborum ſpecie hoc in articulo Catholicis conſentiret, quod ſub ſpecie panis eſt corpus Domini; hinc factum eſt, vt hunc articulum 10. non improbarit Cæſarea maieſtas, ſicuti etiamnum extat in apologia,& fragmento refutationis Catholicæ ſiue examinis Confeſſionis Auguſtanæ à Cæſare adhibiti.Tom. 5. operũ Lutheri Ienæ anno 57.in lucem edito: quod proculdubio futurum non erat,ſi verbis,vti nunc, aut ſententia diſcrepaſſet à doctrina Catholica, quæ conſtanter profitetur,panẽ ſpiritus ſancti virtute in corpus Domini mutari,conuerti,ſiue tranſubſtantiari. Quam doctrinam patribus conſentaneam,vt magis ſtabiliret apologia,& ſe Catholicis hac in re iuxta C. Caroli illo in Confeſſionis Auguſtanæ examine ſiue refutatione monitũ conſentire demonſtraret, etiam Bulgarium recitauit; qui diſertè ait panem nõ tantum figuram eſſe, ſed verè in carnem mutari. quibus verbis ecquid obſecro dicatur nobis magis conſentaneum?Sed tam diſertis verbis audet ſophiſticum illinire faſcinum Aerithręus, vt imperitis fucum faciat. Ait nugator,hanc metabolen ſiue mutationem nõn eſſe heterotita ſiue naturæ elementorum tranſmutationem; ſed alleotita.iſtis enim Græcis vti placuit vocibus.

Ad verũ Canonis Græcanici intellectum ſtabiliendum allegauit apologia Bulgarium Grę cum.

Rurſus,poſſet hæc loquẽdi formula,inquit,vt mutato pane ipſum „
corpus Chriſti fiat,tolerari, ſi excluſa naturæ panis mutatio- „
ne de eius ſingulari vſu,ad quem in hoc ſacramento deſtina- „
tus eſt,canon loqueretur. Vult ergo mutationem tantum eſſe myſticam,quod ſymbola rebus, quas offerũt henioſi myſtica, non hypoſtatica,id eſt,ſeparabili,non indiſſolubili, vnũ quiddam eſſe verè Orthodoxéque credantur. Atqui Orthodoxi Patres iſtis nouis refragantur ſomniis, Valentine; dum diſertè profitentur,non eſſe panem,quem natura formauit, quod ait D. Ambroſius.

Sophiſma Aerythræi eluditur, quo tranſmutatione panis in corpus conatur in myſticã conuertere mutationem.

Item panem hunc eſſe natura,non effigie mutatum, quod ait D. Cyprianus.Et nequis Theophilactũ putet ſophiſticam Aerithræi ſtropham admittere,docet apertiſſimis verbis,panẽ in corpus nõ ſolũ μεταβάλλεσθαι tranſmutari: ſed etiam μεταστοιχειοῦσθαι tranſelementari.

Hæc igitur Theophilacti & canonis liturgiæ Græcanicæ

Cur hæc duo teſtimonia Ec. Græcæ fuiſſent in apologia Cõfeſſ. Auguſt. relinquenda.

Eccleſiæ verba tam liquidò Catholicam doctrinam vereque Orthodoxam nobis cõteſtantia fuiſſent in nobili illa Confeſſionis Auguſt. Apologia relinquenda, quò poſteris conſtaret, quidnam Auguſtana Confeſſio verè ſenſiſſet, fuiſſetq́; profeſſa eo tempore, quo fuit exhibita, & quænam fuerit vera cõtrouerſiarum de fidei dogmatibus, Germanicique iſtius ſchiſmatis cauſa.

Confeſsioniſtarum Theologos verè eſſe Sophiſtas ab Ariſtotelis definitione.

Sed quia callidi quidam ſophiſtæ (quid enim aliud Sophiſta, quàm ex Ariſtotel. definitione, veritatis fur?) improbis artibus ſtudent illuſtriſs. Principibus & Clementiſs. DD. S. Ro. Imperij Ordinibus illudere, verborumque lenocinio fallere, ſuam doctrinam teſtamentorum more variant, loca Veterum Patrum verbis & ſententiis mutilant, dogmata in aliam prorſus ſpeciem immutant. quod ne quis exempla deſideret, de libero arbitrio, de ſacramentorum numero, aliiſque pluribus fidei capitibus alibi eſt demonſtratum. Vt igitur ſuorum magiſtrorum doctrinam poſteros cælarent, hæc diuina verba Eccleſiæ Græcę canonis Chryſoſtomiani & Bulgarij ex apologia bono conſilio (inquit Aerithræus fol. 154.) expuncta ſunt, ad calumnias ſtolidorum & maleuolorum dipno-ſophiſtarum declinandas.

Quā pernicioſo cum dolo Aerythræus ſacrilegum excuſet Apologiæ Cõfeſſ. Auguſt. adulterium.

„ no conſilio (inquit Aerithræus fol. 154.) ...
„ lumnias ...
„ clinandas.

Bono conſilio, ait Valentinus, ſublata ex apologia quædam loca ſuis nouis ſomniis aduerſaria.

Bono conſilio ait lepidus iſte caſtratæ apologiæ patronus eſſe expuncta. Certè vt plagiarij ſolent ſigna herilia & gniſia delere, ne quid furtiui agnoſcatur. Sed quid tuo Heshuſio reſpõdebis, Valentine, qui ingenuè magis, quod res eſt, audebat profiteri, non bono conſilio inter alia iſtud euidentiſſimum omnium agumentum de præſentia corporis Chriſti ex apologia eſſe ſublatum?

Doctrina Cõfeſſionis Auguſt. nunc magis ad Sacramentarios inclinat, propter caſtratā & adulteratam eius apologiam.

Quanta cõcordiæ foret ſpes, ſi Confeſſio Auguſt. eiuſq́; apologia vulgò extaret incorrupta.

Quiritatur enim libello contra Caluin. & Bezā non pauca, nec exigui momenti verba eſſe ſublata, hanc cõtrouerſiam de S. Euchariſtia mirificè illuſtrantia. Quod vti verum eſt de controuerſia, quæ Lutheranis ſupereſt cum ſacramentariis: ita & de diſſidio quod Catholicis eſt cum Proteſtantibus. Nā ſi hęc verba etiamnum extarent in apologia, plures proculdubio hac conſenſione in tanto fidei dogmate moti funeſta iſthæc ſchiſmata odiſſent magis. Meminiſti, Valentine, quidnam amicus ille tuus Hiero. Zanchus, egregius, quod probe noſti, Sophiſta

Calui-

Caluiniſta cauſatus fuerit Argẽtinæ, cur minùs in Confeſſionem veſtram Auguſtanam ſibi putarit conſentiendũ, nedum iurandũ. Nam diſertè in illam annotat, ſeſe articulũ illũ decimũ de præſentia corporis Chriſti, ait fol. 278. in Miſcellaneis, quatenus à Papiſtis confirmatus eſt, vt apologia refert, nullo „ modo probare poſſe, propterea quòd articulum illum nõ alia „ de cauſa probarunt Papiſtæ, quàm quòd iudicarunt ibi ſtatui „ eam corporis præſentiam, quam & ipſi fingunt; nempe quæ ſit per mutationem ſubſtantię panis in ſubſtantiam veram corporis Chriſti.

Cur Hiero. Zanchus Argentinę noluerit iurare in Cõfeſsionem Auguſtanam.

Cur olim probatus Catholicis decimus Cõfeſs. Auguſtanæ articulus.

Proinde, quod etiã apologia probare videtur ſententiã pręſentis Romanę & Græcæ Eccleſiæ de corporali pręſentia Chriſti, ego minimè probare poſſum: quòd vtraque ſentiat non aliter corpus Chriſti eſſe præſens, quàm per tranſubſtantiationem. Quare nõ immeritò mẽtio canonis, vbi ſacerdos orat, vt panis fiat corpus Chriſti, & ſententia Bulgarij, quæ dicit panem in carnem mutari, in poſterioribus apologiæ editionibus ſublatæ ſunt.

Apologia olim probauit ſentẽtiã Eccleſiæ Romanæ atq; Græcę de trãſubſtãtiatione ex aduerſarij teſtimonio.

Huius ergo nõ indocti viri exemplo, ſi vera, ſi inuiolata, nec à vobis ſacrilegè caſtrata vulgo extaret Confeſſionis Auguſtanę prima apologia; aut plures veſtram ilicò deſererent Synagogam, aut pauciores à nobis ad vos ampliùs deficerent.

Proinde laudanda eſt Tilmanni Heshuſij ingenuitas, liberalique homine digna profeſſio, qua candidè fatetur, errorem hunc in Confeſſione Auguſtana admiſſum, fuiſſe quidem reuocandum; ſed alio ſcripto publico. Quibus verbis haud obſcurè indicat, apologiam non fuiſſe à poſteris degeneribus Confeſſioniſtis adulterandam, aut caſtrandam, ſed ſimili aliquo publico ſcripto errorem pridem in Confeſſione admiſſum fuiſſe reuocandum. Nam minoris probri loco habet dogma fidei variare, ſiue, vt ipſe loquitur, errorem in Confeſſione Auguſtana admiſſum reuocare: quàm tam illuſtria Veterum Patrum teſtimonia ſupprimere, immo ſublegere, atque ſacrilegè ſuppilare, quæ hanc controuerſiam de cœna in primis contra ſacramenti-perdas Lutheri hoſtes infeſtiſſimos adeò mirificè illuſtrant. Sed ex aduerſo Aerithræus nouo ſtratagemate egregius bellator de puluere prodiens illi reclamat, expuncta

Laudanda Heſhuſij ingenuitas præ inuerecunda Aerithræi impudentia.

Ratio diſsidij inter Cõfeſsioniſtas de falſata ſuæ Confeſsionis Auguſt. apologia.

„ eſſe hæc teſtimonia tam illuſtria ad calumnias ſtolidorum declinandas,qui ἀνακολούθως ex qualibet metabole inferunt metaſtoicheiωſin,ac ſi quis argutaretur, Animal eſt, ergo homo eſt.quæ quàm ſit inſulſa ratiocinatio,vel pueris elementariis in differendi arte,notum eſt.O argutum dialecticũ, qui ad declinandas ſtolidorum,vti ait,dipnoſophiſtarum calumnias ſe miſer ſuis ipſe capit verbis. Ex quauis metabole,inquit, inferunt metaſtoicheioſin. Non ex quauis,ô bone;ſed ex hac vna ſpiritus Sancti propria,omnium rariſſima, myſtica, diuina; & quæ nullum ſibi reperiat exẽplum in natura,omni ex parte reſpondens.Sic quidem aqua fuit vinum facta in nuptiis: ſed eodem verbo & diuina omnipotentia, quibus nunc panis ore Sacerdotis agnus ille conficitur,vt ait Hieron.Hinc myſterium admirati Orthodoxi,aiunt panem ὑπερφυῶς ſupernaturaliter in corpus Chriſti μεταβάλλεσθαι tranſmutari, μεταποιεῖσθαι trãsformari,& μεταστοιχεῖσθαι tranſelementari; ſiue vt nunc vſitata longi tẽporis voce loquimur,tranſubſtantiari.De voce enim non laborandum,quando de re conuenit;immo rebus nouis ſemper,ex Ciceronis conſilio,noua ſunt fingenda vocabula,quemadmodum Homo-ouſion,& Theotocos aliaque teſtantur,quæ inſana & indomita hæreticorum peruicacia Orthodoxos coëgit obſcuris rebus planiùs explicandis effingere atque conformare.

Ridiculæ Valentini nugę ſophiſticæq́; technæ eluduntur.

Suis ſe ipſe capit verbis Valentinus.

Alio ſuo telo ſe iugulat ipſe Valentinus.

Simili planè impetitia incautus iſte Confeſſionis Auguſtanæ adulteratæ atque caſtratæ palliator ex Spalatino ſuo refert, quòd degeneres ſuos Confeſſioniſtas haud leuiter ſauciet,ac ſeipſum.

Ex Spalatino recitat Germana Cõfeſsionis Auguſtanæ verba: quæ bono dicit cõſilio ſublata: ſed quod proteſtantes ſuis cõmiſceat aduerſariis Sacramentiperdis.

Plaga Confeſſionis Auguſtanæ atque apologiæ dumtaxat bono facta con-

Nam illam doctrinæ Lutheranæ antitheſim, Et improbant ſecus docentes;quæ nunc expuncta eſt,affirmat & teſtimonio probat fuiſſe adiectam exhibitæ A. Carolo V. Confeſſioni. Citat enim Valentinus fol. 13. Georgium Spalatinum ex Tomo S. Ienenſi fol. 58. fuiſſe in ſingulis articulis pugnantes & erroneas opiniones & hæreſes, vt Sacramentiperdarum, & Anabaptiſtarum, & cæt. reiectas & improbatas. Iſtud certè non leue argumentum fuerit ad Confeſſionis Auguſtanæ Carolo V. exhibitæ deprauationem euincendam: cum iam ſublata illa ſuæ doctrinæ antitheſi in omnem facilè formam in-

ſtar

ſtar cothurni cuiuis aptetur pedi: adeò vt vel Caluiniſtæ ex diametro illi diſſentientes nihil modò amplius iactare dubitent, ſeſe Confeſſ. Auguſtanæ eſſe profeſſores, ſuæque doctrinæ perbellè cum ea conuenire, vnde Iohan. à Laſco & alij ſuam Sacramentariam impietatem Auguſtanæ Confeſſ. verbis nunc audent exornare atque conſtabilire. Sed miſſum faciamus hunc Valentinum ſuæ Confeſſionis Auguſtanæ turpiter mangoniſatæ inualidum propugnatorem.

Filio Valētinus, nō mediocriter Sacramentariis patrocinatur: qui ſe nunc ea caſtrata & adulterata iactāt veros Confeſſionis Auguſt. profeſſores.

Quò verò magis demonſtretur hanc panis in corpus Domini conuerſionem fuiſſe tempore Confeſſionis Auguſtanæ Carolo V. exhibitæ certam & indubitatā Philippo Melanchthoni eius authori, nunc paucis exponere, non fuerit inutile, nequid hereat ſcrupuli in animo lectoris candidi, qui verā exhibitæ olim Auguſtanæ Confeſſionis profeſſionē atque fidem cognoſcere deſiderat.

CAP. XV.

PORRÒ Melanchthonem quoque illo editæ atq; oblatæ Confeſſionis Auguſtanæ tempore Catholicis de panis tranſubſtantiatione concorditer ſenſiſſe, ſatis ſuperque ille aduerſus Oecolampadium anno 30. editus libellus doceat, vbi varia Veterum Patrum accumulauit teſtimonia, non modò veritatem corporis Domini in S. Euchariſtia realiter præſentis contra Sacramentarios Catholicis concorditer confirmantia; ſed panis etiam conuerſionem in corpus Domini luculenter admodum conteſtantia.

Melanchthonē anno 30. defendiſſe panis tranſubſtantiationē libello contra Oecolampadiū.

Nam ex D. Cypriano, Irenæo, Hilario, Auguſt. Cyrillo, Ambroſio, Chryſoſtomo, Vulgario, & cæt. demonſtrat, hoc cōmuniter Eccleſiam ſenſiſſe nobiſcum, quod iſti ſcripſerunt: id eſt, corpus & ſang. Domini, nō modò verè adeſſe in cœna, ſed etiā panis conuerſionē, mutationem, ſiue tranſubſtantiationem. Sic enim recitat eo loco Melāchthō ex Chryſoſt. in cap. 26. Matth. homil. 83. Non ſunt humanæ virtutis hæc opera: quæ tunc in illa cœna confecit, ipſe nunc quoq; operatur, ipſe perficit. Miniſtrorum nos ordinem tenemus; qui verò hæc ſanctificat & tranſmutat, ipſe eſt. Rurſus ex Vulgario in Matth. & in Marcum Græcè & Latinè. Non enim figura tantum & exemplar quoddā Dominici corporis eſt panis, ſed in illum conuertitur corpus Chriſti. deinde paulò inferius: Idcirco miſericors Deus

Hæc Patrū teſtimonia valde vrget Vnicornis contra Sacramētarios, lib. de iudicio Melanchthonis.

Chriſtus ſanctificat hodie & mutat panem.

noſtræ infirmitati condeſcēdens ſpeciem quidem panis & vini ſeruat, in virtutē autem carnis & ſanguinis tranſelementat.

Panem eſſe natura mutatum.

Similiter ex Cypriano, Panis iſte nō effigie, ſed natura mutatus omnipotentia factus eſt caro. Deinde D. Ambroſij doctrinam de panis tranſubſtantiatione in corpus Domini plurimis eius verbis confirmatam concluſurus, adiecit Melanchthon, Hæc tam longa (inquit) recitatio exemplorum oſtendit authorem (Ambroſium) ſenſiſſe panem non eſſe tantum ſignum, ſed naturam panis mutari. Denique præſentem contra ſacramentarios concluſurus controuerſiam, quæ vniuerſæ (inquit) Eccleſiæ ac toti Imperio minatur horribilē mutationem, adtexuit, Ego itaque ſequor veteris Eccleſiæ ſententiam, quæ affirmat, adeſſe corpus Chriſti in cœna, ac iudico hanc habere ſcripturæ teſtimonium. Non enim inuenio firmam rationem, cur nomine corporis in verbis cœnæ oporteat tantum abſentis corporis ſignum intelligi.

Naturam panis mutari, docet D. Ambroſius.

Catholicā Dei Eccleſiā habere ſuæ de S. Eucharistia doctrinæ Scripturarū teſtimonia & Veterū Patrū ſententiā, aiebat anno 30. Philipp. Melanchthon.

Qui Epilogus Melanchthonicus etſi tantum veram profiteatur fidem de vera & ſubſtantiali veri corporis Domini in ſacramento præſentia: tamen ex iiſdem illis veterum PP. ſententiis etiam doctrinam de panis in corpus Domini conuerſione eſſe obtinendam, iam demonſtrabitur pleniùs. Quare illis paucis Orthodoxorum PP. teſtimoniis à Philippo contra Oecolampadium anno 30. productis, erunt nunc oportunè & plura adiungenda, ac quaſi ſuccēturianda; quò ſemel omnibus ſit perſpicuum, Germanos Proteſtantes, ſeu potius nouos Conf. Auguſtanæ profeſſores à perpetuo PP. Orthodoxorū conſenſu poſt veram Confeſſionis re vera Auguſtanæ doctrinam turpiter ſuorum fraude, ac malo quorundam præſtigiatorum dolo defeciſſe: meramque eſſe iſtorum nouorum Confeſſionis Auguſtanæ adulteratæ ac deprauatæ defenſorum calumniam, qua Catholicos in Concilio Latheranen. aiunt fol. 56.
„ contra Conciliorum authoritatem, contra manifeſtam S. ſcri-
„ pturæ doctrinam, contra Chriſti inſtitutionem horribili erro-
„ re tranſubſtantiationem inuexiſſe & approbaſſe.

Catalogus Orthodoxorū Patrum de panis viniq; in corpe Domini cōuer-

Quod igitur de diuina illa myſtici panis in Chriſti corpus mutatione ſiue conuerſione tradiderunt concorditer Cyprianus, Ambroſius, Chryſoſtomus, Vulgarius, à Melanchthone

dudum

dudum recitati, idem & reliqui Patres Orthodoxi credide- ſione, mutatione, diuinâq; trâſubſtâtiatione.
runt,& Catholicæ Dei Eccleſiæ tradiderunt.

Vnde hanc telam ab ipſo ſuo Apoſtolicæ doctrinæ primordio exorſi per ſingula ſecula proſequemur.

Apoſtolos panem in Domini corpus virtute diuina per conſecrationem commutari, ſiue conuerti docuiſſe, verbis liturgiarum Apoſtolicarum, quas ſcriptores Græci vetuſtiſſimi S. Proclus Conſtantinopol. Nicolaus Metonen. & alij, adeoque Concilium Oecumenicum VI. Cano. 32. pro Apoſtolicis nomine D. Iacobi & Clementis Ro. recitarunt, manifeſtiſſimè conuincitur. Concil. VI. miſſam D. Iacobi allegar.

Orat enim in liturgia D. Iacobi ſacerdos poſt verba conſecrationis, vt Spi. ſanctum demittat in dona propoſita, vt ſuperueniens ſancta, & bona, & glorioſa ſua præſentia ſanctificet & efficiat hunc panem corpus ſanctum Chriſti ſui, & calicem hunc pretioſum ſanguinem Chriſti ſui. Anno Do. 50. Sp. ſanctus panem efficit corpus Chriſti.

In liturgia etiam Apoſtolorum nomine à Conc. VI. Oecumenico Cano. 32. recitata, item à Græcis doctiſſ. VV. S. Proclo Conſtantinopolitano, Nicolao Methonen. epiſcopo, & Mario Archiepiſcopo Epheſino celebrata ſic legitur: Et mittere digneris ſanctum tuum Spiritum ſuper hoc ſacrificium, teſtem paſſionum Domini Ieſu, vt efficiat panem hunc corpus Chriſti tui, & calicem hunc ſanguinem Chriſti tui.

D. Cyprianus Chriſtianis auditoribus cæleſte hoc expoſiturus myſterium, ſuam illius Apoſtolici ſeculi fidem his verbis declarauit, Panis iſte non ſpecie, inquit, ſed natura mutatus, omnipotentia factus eſt caro. Anno 220. D. Cyprianus. Panis natura mutatur.

D. Cyrillus Ieroſolymitanus Epiſcopus Myſtagogica Cate. 4. diſertè docet, argumentiſq; nõ leuibus demonſtrat, vinum in cœna Chriſtum Dominũ μεταβάλλειν εἰς αἷμα tranſmutaſſe in ſanguinem. Rurſus paulò poſt, ταῦτα μαθὼν καὶ πληροφορηθεὶς ὡς ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστιν, εἰ καὶ τῇ γεύσει αἰσητὸς, ἀλλὰ σῶμα χριστοῦ. καὶ ὁ φαινόμενος οἶνος οὐκ οἶνός ἐστιν εἰ καὶ ἡ γεῦσις βούλεται τοῦτο, ἀλλὰ αἷμα χριστοῦ. hæc ſciens, inquit, & illud perſuaſiſſimũ indubitatiſſimumq; habeas, panem hunc qui apparet, non eſſe panem, tametſi guſtus corporalis panem eſſe ſentiat & iudicet: Vinum etiam, quod oculis videtur, etſi guſtus vult atque cenſet Anno 300. D. Cyrillus Ieroſol. Panis qui videtur & guſtatur, non eſt panis.

ſet eſſe vinum, non eſt tamen vinum, ſed ſanguis Chriſti.

Euſeb. Emiſſen. Euſebius quoq; Emiſſenus ho. 5. in paſcha, Terrena & mortalia dicit commutari & conuerti. rurſus viſibiles creaturas conuerti verbo ac virtute ſpiritus in ſubſtantiam corporis Chriſti. Deinde ſub finem: Nec dubitet quiſquam primarias creaturas nutu potẽtiæ, præſentia maieſtatis in Dominici corporis tranſire poſſe naturam, cum ipſum hominem videat artificio cæleſtis miſericordiæ Chriſti corpus effectum. Ac mox: Quid mirum autem eſt, ſi ea quæ verbo creare potuit, poſſit creata conuertere & in melius commutare?

Creaturæ mutãtur & in melius conuertuntur.

Anno 360. D. Baſilius. Sic & D. Baſilius in liturgia orat, vt adueniens Spiritus ſanctus propoſita dona μεταβαλὼν tranſmutet in corpus Chriſti.

Gregor. Nyſſen. Ad eundem modum & D. Gregor. Nyſſenus, Quamobrem rectè nunc etiam, inquit Sermo. Catechiſt. apud Euthymium in Panoplia, & apud Beſſarionem de verbis conſecrat. Dei verbo ſanctificatum panem in Dei corpus credimus immutari.

Panis in corpus immutatur. Item paulò inferius, Panis ille (in altari) per verbum Dei & orationem ſanctificatur, non quia comeditur eo progrediens, vt verbi corpus euadat, ſed ſtatim per verbum in corpus mutatur à verbo.

Anno 380. D. Ambroſ. Ambroſ. libr. de his, qui initiantur cap. 9. Non eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit. Benedictione enim ipſa natura mutatur. Rurſus lib. 4. de Sacra. cap. 4. Sed panis iſte panis eſt ante verba Sacramẽtorum: vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Et inferius, Vides ergo quàm operatorius ſit ſermo Chriſti, vt ſint quæ non erant, & in aliud commutentur?

Panis in aliud cõmutatur operatorio Dei verbo.

Anno 400. D. Chryſoſto. D. Chryſoſtomum eadem fuiſſe ſententia locus dudum allegatus euincit, Nos miniſtrorum ordinem tenemus (inquit homil. 83. in Matth.) qui verò hæc ſanctificat & trãſmutat, ipſe eſt. Similiter in liturgia orat, vt Sp. ſanctus adueniat μεταβαλὼν tranſmutans illa viſibilia in corpus Chriſti. Vnde, & homil. de Enceniis, ait abſumi panem.

Panis mutatur & abſumitur.

Anno 410. Hieron. Eodem facit quòd D. Hiero. in Marcum habet, vti Ioachimus Perionius recitat: Accepit Ieſus panem, & benedicens fregit, transfigurans panem in corpus ſuum.

Anno 415. Auguſtinus. D. Auguſtinus contra Fauſtum de hoc myſterio diſputans,

Noſter

Noſter panis (ait lib. 20. cap. 13.) & calix non quilibet, ſed certa conſecratione myſticus fit, non naſcitur. Item de Trinitat. 3. cap. 4. Illud corpus Chriſti dicimus, quod ex fructibus terræ acceptum & prece myſtica conſecratum ritè ſumimus ad ſalutem ſpiritalem in memoriam pro nobis Dominicę paſſionis. Quod cum per manus hominũ ad illam viſibilem ſpeciẽ perducitur, non ſanctificatur vt ſit tam magnum ſacramentum, niſi operante Spiritu Dei.

Euchariſtiæ panis nõ naſcitur: ſed fit certa conſecratione.

Vnde & Serm. 28. de verbis Domini: Iam non eſt panis, ſed corpus Chriſti. Sic & D. Heſychium presbyterum, D. Gregorij Nazianz. diſcipulum credidiſſe teſtatur locus ex Com. in Leuitic. lib. 2. cap. 8. Illud enim quod ex 70. editione legitur exponens, Addet quintam eius ſuper eo, & dabit ſacerdoti in ſanctuarium. Sanctificationem enim myſtici ſacrificij (inquit) & à ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlationem & cõmutationem ei, qui verus eſt ſacerdos, videlicet Chriſto, oportet dari: id eſt, ipſi de eis miraculum cedere & imputare, quia per eius virtutem & prolatum ab eo verbum quæ videntur tam ſanctificata ſunt, quàm cunctum carnis excedunt ſenſum.

Anno 410. Heſychius Nazianz. diſcipul.

Commutatio ſenſibilium.

D. Proclus Conſtantinopolitanus originem miſſæ, ſiue Sacroſanctæ liturgiæ, vbi Apoſtolis acceptam ferendã docuiſſet, teſtatur ipſos multis decantatis precibus diuinum numen impenſè oraſſe, Per quas, inquit tractatu de Traditione liturgiæ, Spiritus ſancti aduentum expectabant, vt eius diuina præſentia propoſitum in ſacrificio panem & vinum aqua permiſtum ipſum illud corpus & ſanguinem ſeruatoris noſtri efficiat.

Anno 430. D. Proclus Con ſtant.

Spiritus S. efficit panem Chriſti corpus.

Quòd ſi D. Cyrillum Alexandrinum audire non grauabimur, luculẽtum ſanè huius rei dabit teſtimonium. Poſtquam enim eos refutaſſet, inſanire affirmans, qui myſticam benedictionem εὐλογίαν, ſiue S. Euchariſtiam à ſanctificatione ceſſare docebant, ſi quæ eius reliquię in diem ſequẽtem remanſerint. Ne horreremus (inquit epiſtola ad Caloſ. Epiſcopum) carnem & ſanguinem ſacris appoſita altaribus, condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in veritatem propriæ carnis.

Anno 440. Cyrillus Alexã. Panem conuertit in veritatem carnis.

Id ipſum & D. Theodoretum verè ſenſiſſe facilè perſpiciat, quiſquis totam illam Dialogi 2. diſputationem animo cõprehende-

Anno 450. D. Theodoretus.

henderit, ſcopumq́; diligenter animaduerterit. Cùm enim demonſtrare vellet corpus Chriſti poſt reſurrectionem verè manere humanũ corpus, non conuerti in deitatem, ſed ea adimpleri, id euidentiſſimè demonſtrat exemplo ſacræ Euchariſtię, cuius ſymbola panẽ & vinum ex ſua & aduerſarij ſentẽtia docet poſt ſacroſanctam Sacerdotis inuocationem ſiue Cõſecrationem μεταβάλλεσθαι καὶ ἕτερα γίνεσθαι, commutari & alia fieri; quod tam perſuaſum fuit aduerſario, vt inde ſophiſticè colligeret, eundem in modum & Chriſti corpus in diuinitatem eſſe mutatum, ſicuti panis in corpus proculdubio, inquit, eſt conuerſus. Sed eum ſuis captum retibus oſtendit Theodoretus. Quanquam enim panis ſit facta conuerſio, non tamen tota eius mutatur per conſecrationem natura. Non enim ſigna myſtica (inquit) à ſua natura recedũt, ſup. omnino ita, vt nihil naturæ maneat, putà prior naturalis figura, & naturalis ſapor & nutriendi vis: quæ prioris naturæ ſunt, ideoq́; nomine ſubſtantiæ prioris eas Theodoretus intelligit, dum addit, manent enim in priore οὐσίᾳ ſubſtantia. qualem autem intelligat naturam, explicat per duas continenter ſubiectas illas voces, & figura, inquit, & forma, quas prioris naturæ qualitates ait & videri & tãgi poſſe, ſicuti & prius. Itaque, quod carnali iudicio de rerum diſtinctione ſatis eſt, manet ſubſtantia prior: ſed aliud verè eſſe facta illa myſtica ſymbola, addit Theodor. ſubiiciẽs: Intelliguntur (inquit) & creduntur, & adorantur ea eſſe, quæ facta ſunt, vt quæ illa ſint, quæ creduntur. Sunt ergo ſymbola illa panis & vini poſt conſecrationẽ verè corpus Domini facta, & in illud eo modo conuerſa, ſicuti aduerſarius contẽdit corpus Domini eſſe in Deitatem conuerſum: ſed ita, vt maneant illa naturæ indicia, ſiue elementa, atque, vti philoſophi appellant, accidentia, color, ſapor, figura & nutriendi vis; quæ naturã panis omnino, hoc eſt, veras naturæ qualitates, citra tamẽ verã panis ſubſtantiam, ſiue eſſentiam, ſupernaturaliter nobis repræſentãt, & ineffabiliter piis loquuntur: quia diuina ope ſubſiſtere, adeoq́; operari deprehenduntur. Hæc ideo diffuſiùs erant explicanda, quòd hunc maximè locum rerum ipſarum in primis arduarum, veréque diuinarum obſcuritate perplexum, & data opera intricatum, Mart. Kemnicius contra Concilij Trident.

Panis & vinum Theodoreto mutantur & alia fiunt.

Demonſtratio mutati & tranſubſtantiati panis in corpus Chriſti ex aduerſarij argumento inuicto.

Signa ſiue ſymbola S. Euchariſtiæ non omninò à natura ſua recedũt, licèt ſit in aliud conuerſa.

Natura Theodoreto eſt permanens prioris naturæ qualitas ſapor & figura. Symbola mutata adorantur, quia creduntur eſſe, quod facta ſunt.

dent. decreta vrget improbè: cùm Theodor. & 1. & 2. dialogo propter prophanos auditores, qui in coronam circũſtare videbantur, diſertè profiteatur, myſtica fuiſſe myſticè explicanda. Quod ita obſeruat, vt diſputationis tamẽ ſcopo conuenienter obſcuriora iſthæc atq; verè ænigmatica promẽs exẽpla ſatis indicet, ecquid de panis in corpus Chriſti cõuerſionem ſenſerit.

Cùm enim dixiſſet dialogo 1. Chriſtum corpus ſuum appellaſſe triticum & panem, addit, Volebat enim eos, qui ſunt diuinorum myſteriorum participes, non attendere naturam eorum, quæ videntur, ſed propter nominum mutationem, mutationi, quæ fit ex gratia, credere. Vides igitur fieri in myſteriis ſymbolorum mutationem, ſed per gratiam, ſiue conſecrationem, quam fides docet ex verbi diuini omnipotentia intueri: non ea ſpectanda, quæ oculi vident, cernunt, & iudicant, ſicuti planiùs 2. dialogo explicat. Quod autem ſubijcit, non naturam mutans, ſed naturæ gratiam: non tollit panis in corpus Chriſti conuerſionem, vti Kemnicius contendit, quia hoc adiecit, non ad negandam conuerſionem rerum ſubſtantialem, quam diſertis verbis prius ſtatuit, ſed tantum cauſam exponens cur carnem ſuam Dominus appellarit triticum & panẽ: Item cur ſe ipſe appellarit vitem. Quia igitur hæc tria ſymbola, ſiue ſacra & myſtica ſigna copulat, aliam proculdubio ſpectauit mutationem, quàm nunc eſt in manibus; puta allegoricã, quæ alia eſt ab iſta myſtica, quæ in ſacroſanctis propriè peragitur myſteriis per diuini ſpiritus operationem, ſicuti D. Gelaſius pleniùs explanat, de cuius verbis myſticæ huic ſubſtantiarum panis & vini in corpus Domini conuerſioni nihil aduerſantibus dicetur paululum poſtea aptiùs.

Cur D. Theodoretus de ſacris Euchariſtię ſymbolis alicubi duriùs ac phyſicè magis, planéq; craſsiùs loquatur, vti poſtulabat circumſtãs auditorũ paganorum corona, coram qua hac dialogorũ diſputatio fuit habita.

Eũdem in ſenſum & Euthymius Sigabonus Eremita, Oportet non ad naturã eorum quæ præponuntur (inquit in Matth. c. 64. aſpicere, ſed ad virtutem eorum. Quẽadmodum enim ſupernaturaliter aſſumptam carnem (ita dixerim) deificauit: ita & hæc ineffabiliter tranſmutat in ipſum viuificum corpus ſuum, & in ipſum ſanguinem ſuum pretioſum.

Anno 480. Euthymius.

Ineffabiliter panẽ tranſmutat.

Idem & Galliam ante annos mille ſenſiſſe atque credidiſſe vnus D. Remigius Rhemenſis Francorum Occidentalium in Gallia Apoſtolus diſertè conteſtatur: Caro, quam aſſumpſit

Anno 500.

D. Remig.

O 3 verbum

verbum Dei Patris (inquit Cōment. ad 1. Cor. 10.) in vtero Virginali in vnitate ſuæ perſonæ, & panis qui conſecratur in Eccleſia vnum corpus Chriſti ſunt. Sicut enim illa caro corpus Chriſti eſt; ita iſte panis tranſit in corpus Chriſti, nec ſunt duo corpora, ſed vnum corpus. Diuinitatis enim plenitudo, quæ fuit in illo, replet & iſtum panem.

Non duo ſunt corpora in S. Euchariſtia, ſed vnum ſiunt corpus, panis & caro Virginis.

Anno 700. Iohan. Damaſcenus.

In eandem ſententiam & D. Iohan. Damaſcenus iſtam admirandam rerum conuerſionem explicat. Quemadmodum naturaliter panis ipſo eſu (inquit lib. 4.) & vinum atque aqua potione in corpus & ſanguinem edentis & bibentis vertuntur, efficiūturq; diuerſum corpus ab eo quod prius erat ipſius: ſic panis qui proponitur, & vinum cum aqua per Spiritus ſancti inuocationem atque aduentum *ὑπερφυῶς μεταβάλλονται*, ſupra naturam in Chriſti corpus & ſanguinem tranſmutātur; nec duo, ſed vnum idemque ſunt corpus.

Supernaturaliter panis tranſmutatur.

Anno 740. D. Germanus Conſtantin.

D. Germanus Conſtantinopolitanus in ſua rerum Eccleſiaſticarum Theoria teſtatur Sacerdotē in altari obſecrare Deū, vt cōficiatur myſterium filij eius, & fiat ſiue tranſmutetur ipſe panis & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti & Dei. Vnde & Spiritus ſanctus (inquit) beneplacito Patris & voluntate filij inuiſibiliter præſens ſubmonſtrat diuinam cōfectionem, & manu ſacerdotis obſignat & trāſmutat, & cōficit propoſita ſancta dona in corpus & ſanguinem Domini Ieſu Chriſti.

Georgius Pachymeres.

Sic & Georgius Pachymeres paraphraſi in D. Diony. Areopagitā Eccleſiæ Græcanicæ fidē luculenter admodū exponit. Quod enim D. Areopagita dixerat propter temporū iniquitatem obſcuriùs, *ἱερουργεῖ τὰ θειότατα*, conſecrat Sacerdos illa diuiniſſima, explanauit Paraphraſtes, *ὁ ἱεράρχης πρὸς ἐκεῖνα τὰ πρωτότυπα αὐτὸ τὸ τοῦ κυρίου τίμιον σῶμα καὶ αἷμα ἀνάγεται, πιστεύων ὅτι καὶ τὰ προκείμενα εἰς ἐκεῖνα μεταβλήθησαν τῷ ἁγίῳ καὶ παντουργῷ πνεύματι.* Sacerdos ad illa (inquit) prototypa, ſcilicet precioſum ipſum Domini corpus & ſanguinem deducitur: ſiue ad illa primigenia myſteria accedit, credens illa quæ fuere propoſita ſiue oblata in illa, per ſanctum & omnia operantem ſpiritum eſſe tranſmutata.

Panē per Spiritum ſanctū trāſmutatū in corpus Chriſti credit.

Anno 770. Theophilact.

Sed vt hunc tandem teſtimoniorū catalogū concludamus, vnus recitandus erit Theophilactus, qui & à Melanchthone

recitatus

recitatus diſertè affirmat panem ineffabili operatione (inquit in Matth.cap.26.) in corpus Domini mutari, etiam ſi nobis videatur panis. Rurſus in Marcum, cap.14. Deum ſpeciem quidem panis & vini ſeruare (ne abhorreamus ab eius vſu) ſed in virtutem carnis & ſanguinis tranſelementare, ſiue μεταςοιχεῖν, quod eſt rerum elementa, ſiue principia & ſubſtãtias transformare atque tranſmutare, quum ante dixiſſet, Panem non eſſe figurã corporis Dominici, ſed in illud ipſum μεταβάλλεσθαι trãſmutari; cum Chriſtus dixerit, hoc eſt corpus meum, hoc, inquam, quod νῦν nunc ſumitis: quam voculam Oecolampadius ſacrilegè detraxit. Porrò in Iohannem cap.6. idem planiùs exponit, μεταποιεῖσθαι γὰρ ἀπορρήτοις λόγοις ὁ ἄρτος οὗτος διὰ μυστικῆς εὐλογίας, καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς σάρκα τοῦ κυρίου. Arcanis enim verbis (inquit) panis iſte per myſticam conſecrationem & Spiritusſancti aduentum transformatur in carnem Domini: quemadmodum dum hic viueret panis comeſtus in verum ipſius corpus conuertebatur, illud nutriens atque conſeruans.

Panis tranſelementatur, mutatiſque naturæ principiis fit Chriſti corpus.

Priſcam igitur Eccleſiam ab Apoſtolorum vſque temporibus tam Orientalem quam Occidentalem, tam Græcam, quàm Latinam, hoc fidei dogma de panis in corpus Domini conuerſione, mutatione, ſiue tranſubſtantiatione tenuiſſe, manifeſtiſſimis demonſtratum eſt veterum Orthodoxorum Patrum teſtimoniis, ac nequis de poſterioris ætatis Eccleſia Græca, ſiue Orientali, dubitandi ſit locus, in Concilio Lateranen. concorditer, tam ex Græcorum & Orientalium, quam Latinorum & Occidentalium ſententia definitum eſt, panis ſubſtantiam in corporis Dominici ſubſtantiam diuina virtute conuerti.

Conſenſus totius Eccleſiæ tã Orietalis quàm Occidentalis de panis in corpus Domini trãſubſtantiatione ex Conciliis generalibus.

Concil. Lateranen.

Cui concilio Oecumenico cũ interfuerint Patriarchæ, ipſi quidem Conſtantinopolitanus & Ieroſolymitanus: per legatos verò Antiochenus & Alexandrinus; quiſnam de Græcorum ſiue Orientalium conſenſu meritò dubitarit?

Similiter in Concilio Florentino inter Latinos & Græcos optimè de re ipſa conuenit, id eſt, de tranſubſtantiatio-

Concil. Floren.

tiatione panis in corpus Domini, quemadmodum ex actis liquet: vbi Ioſeph Patriarcha ſuo Chyrographo moriturus teſtatum, immo teſtamentum facit, per omnia ſuam fidem cum Catholica & Apoſtolica Romana fide congruere. Beſſarion & Marcus Epheſinus,aliique non de re ipſa,id eſt,de vera veri corporis Dominici in S. Euchariſtia præſentia, neque de panis in corpus Domini conuerſione, ſiue tranſubſtantiatione diſſentiebant, quam ſuis libris etiánum extantibus defendunt;ſed tantum quæſtio ſuperfuit, quibuſnam S. Miſſæ verbis illa fieret.

Cùm igitur vna eſſet omnibus hac de re fides,fuit & vna omnium nomine,fidei Catholicæ & Apoſtolicæ formula præſcripta,quæ aptiſſimis verbis docet, virtute verborum Chriſti à Sacerdote in ipſius perſona pronunciatorum ſubſtantiam panis in corpus Chriſti, & ſubſtantiam vini in ſanguinem Chriſti conuerti.

Conſenſus hac in parte hæreticorum cũ veteri tota Eccleſia.

Neq; enim ſoli Catholici,ſed & qui partim fuerũt aliis peruerſis dogmatibus infecti, eandem hanc fidei Chriſtianæ doctrinam obtinuerunt.

Iohan. Huſſus negat manere panem materialem.

Ad Germaniá noſtrá ad Catholicorum conſenſum reuocádam magnam ſanè vim habeat,quod & Iohannes Huſſus ipſe diſertis verbis docet,poſt conſecrationem manere panem non materialem;ſed panem illum cæleſtis vitæ.Nam Chriſtus (inquit apud Iohan.Pezibramum lib. de non remanentia panis) verbi ſui ineffabili virtute,panem & vinum tranſubſtantiat in propriam carnem & ſanguinem. Hinc & in carmine de cœna Domini,To.2.fol.348.quemadmodum videre eſt apud Iodocum Hockerium lib.de Sacramento altaris,ſic legitur:

Notent iſtud Confeſsioniſtæ: Non eſt panis, ſed eſt Deus.

Aue deitatis forma,
Dei vnionis norma,
In te quiſque delectatur,
Qui de fide ſpeculatur.
Non eſt panis,ſed eſt Deus,
Homo,liberator meus,
Qui in cruce pependiſti
Et in carne defeciſti.

Similiter & Hieron. Pragenſis,rogatus de pane poſt conſecrationem, an maneat,reſpódit,teſte Poghio Florentino epiſt.

ad

ad Leonem Atetinum,apud piſtorem remanere panem. Sic & Lutherus ſcripſit,Chriſtum Do. verbo virtutis ſuæ panem in corpus ſuum mutaſſe,De abroganda miſſa,fol.253.

Hierony. de Praga videt panis permanentiam. Lutherus docet Chriſtũ panẽ in corpus mutaſſe.

Hanc igitur panis myſtici in corpus Domini omnipotentia ſua,vti D.Cyprianus,ſiue verbi ſui virtute, vti Iohan. Huſſus & Lutherus veſter dudum notauit, conuerſionem ſiue mutationem tot Orthodoxorum Patrum, adeoq; Lutheri & Confeſſionis ipſa re Auguſtanæ, nec non ſuæ apologiæ teſtimoniis ſtabilitam meritò fuiſſe in fidei articulos & à Concilio Tridentino,ſicuti & olim à Lateranen. & Florẽtino, referẽdam videt, quiſquis ſaluberrimã conciliorũ Eccleſiaſticorũ authoritatem probè perſpectã habet; quæ in primis valet ad temerè accenſa doctrinę Chriſtianæ diſſidia ſopienda atq; ſemel extinguenda.

Tranſubſtãtiatio, cur in fidei articulos fuerit referenda.

Quanquam autem Concilio Lateranen. primum hæc quęſtio legitur definita; non tamen idcirco exiſtimandum, nihil certi Eccleſiam in illud vſque tempus hac de re tenuiſſe. fuere quidem quibus aliter olim impunè videbatur: ſed donec Eccleſiæ acceſſit definitio;quæ huiuſmodi perplexis in rebus ſuũ ſub anathemate non pronũciat iudicium,niſi vbi erroris pernicioſi periculum ſuadet lectiſſimas Chriſti oues contagio imminenti tempeſtiuè eripere,ac veluti amuleto præſeruare.

Neque verò recenſita illa nobis dudũ PP. Orthodoxorum teſtimonia mutationem ſolum efflagitant,aut euincunt etiam Sacramentalem: videlicet,vt permanente tota rerum natura, ſolum accedat quod poſt conſecrationem panis & vinum cõiuncta ſunt cum vero & ſubſtantiali Chriſti corpore & ſang. ideoque nõ amplius ſit communis panis (quod audaculus ille Gygantæa planè temeritate examinator Concil. Tridentini Martinus Kẽnicius ſtolidiſſimè nugatur) ſed diſertè panis naturã mutari,ſubſtantiam conuerti & trãſire,adeóque tranſelementari ſupernaturaliter in corpus Chriſti, Patres Orthodoxi docent tã Oriẽtales, quàm Occidẽtales. Minimè enim verum eſt,ſed inſigni calumnia deformatum, ac ſathanica pſeudologia defædatum,quod idem Kemnicius fol.415. euomuit. Patrès Conc. Trident. non ignorantes (inquit) ſententiam Eccleſiæ & Orientalis & Occidentalis contra mentem veterum Patrum,ipſorum phraſes ad commentum ſuæ tranſubſtantiationis

Cauillis & calumniis Kẽnicij occurritur pro Conc. Tridentini defenſione.

Tom.2.fo.410.

An Patres Con. Trident. detorqueãt veterum ſcriptorũ verba.

tionis detorquere. Siquidem eos hanc diuinam planè panis in corpus Domini mutationem admirari, immo ſtupere, ſatis ſuperque ille verè hyperbolicæ teſtantur voces: O miraculum! O Dei benignitatẽ! Qui cum patre ſurſum ſedet, omniũ manibus pertractatur! Rurſus & illæ, Miniſtrorum nos ordinem tenemus: qui verò hæc ſanctificat & tranſmutat, ipſe Chriſtus eſt. Item, Adeſt hic ſacerdos non ignem geſtans, quo ad Heliæ exemplum ſacrificium abſumat; ſed ſpiritum ſanctum. vnde & homil. de Enceniis panem ait abſumi.

Tragica hæc D. Chryſoſto. epiphonemata ſtupenda teſtantur rerum ſenſibiliũ in myſteriis conuerſionem.

Et ne qua detorſionis aut deprauationis in Veteres PP. à nobis patratæ hæreat ſuſpicio; expendat, obſecro, penſiculatiùs iſte obeſæ naris & auris examinator, ecquid illud Ambroſij ſibi velit, non eſſe quod natura formauit; benedictione enim naturam mutari.

Similiter, ecquid illud Cypriani ſibi velit à Melanchthone recitatum, panis non effigie, ſed natura mutatus omnipotentia fit caro Chriſti.

Denique ecquid illud Auguſtini Latinis auribus ſonet, expendat accuratius, Noſter panis certa conſecratione fit myſticus, non naſcitur. rurſus illud Hieronymi: Transfigurans panem in corpus ſuum, ſiue vt Theophilact. μεταστοιχεῖ tranſelementat, ſiue vt Damaſc, ὑπερφυῶς μεταβάλλει, ſupernaturaliter panem in corpus ſuum tranſmutat.

Porrò illud Kemnicij Epiphomena, quo hanc claudere placuit diſputationem, Chriſtiano in primis dignũ eſt Theologo: Videri in Euchariſtia (inquit fol. 424.) panem & vinum & ſenſus ipſi, & tota antiquitas teſtantur. O argutum philoſophum, qui in fidei Chriſtianæ doctrina vero antiquitatis Chriſtianæ teſtimonio deſtitutus, quam pro nobis totam ſtare tam diſertis, tam perſpicuis demonſtratum eſt ipſorum ſententiis, vt nihil ſupra; ad futile, fallax, vanum, planéque ficulneum, immo ſophiſticum à ſenſibus corporeis petitũ confugit præſidium. Si ſenſuum iudicio de fidei Chriſtianæ dogmatibus ſtandum, iam iam non ſolum à Caluiniſtis veſtris hoſtibus egregiè mathematicis iſto ſpoliádi eſtis myſterio longè maximo, ſimul & humanis ſenſibus abſtruſiſſimo; ſed omni ſemel etiam religione Chriſtiana vos e veſtigio deturbabunt philoſophi, Pagani, Turcæ,

Præclarũ Chriſtiani Theologi Kẽnicij argumẽtũ contra tranſſubſtantiationẽ ex phyſica, ſiue à ſenſibus petitum.

Turcæ,Iudæi,ſenſuum iudicio mirificè contra vos inſtructi. Verùm ad inſtitutum redeat oratio,quæ ſuo à curſu aduerſariorum ineptia fortaſſis æquo longiùs diuertiſſe videatur.

Epilog⁹ doctrinā antitheſeos huius V. contrariam eſſe nō ſolum PP. Catholicis, ſed Cōfeſſioni etiam verè Auguſtanæ.

Liquet igitur ex iis, quæ dudum ex Valentino Acrythræo, Weſalio,Cochlæo,Swenckfeldio,Heshuſio, aliiſq; commemorauimus,nouos iſtos & degeneres Confeſſioniſtas aliā nunc ſectari non modò apologiam, ſed Cōfeſſionem etiam Auguſtanam,quàm fuerit illa genuina & germana Carolo V. A. primum anno 30. oblata, ſimulq; in Comitiis perlecta: & quòd doctrina ipſorum de panis permanentia hac in Antitheſi V. propoſita non ſolum PP. Orthodoxis & Catholicis nobis ipſorum filiis repugnet;ſed ipſi etiā Luthero, Melanchthoni,ipſiq; adeò veræ Confeſſioni ſuæ, vnde glorioſiùs quam veriùs nomen gerunt, Auguſtanæ ex diametro eſt contraria.

Tranſubſtātiationē à Patribus traditam cōſenſu Eccleſiarum omnium.

Ad hæc perſpicuè eſt omnibus demonſtratum,hanc ſubſtantiarum in S.Euchariſtia diuinam cæleſtemq; conuerſionē,ſiue tranſmutationem,vti appellabant veteres,ſiue,vti paucis à ſeculis aptiori vocamus vocabulo, tranſubſtantiationem nō eſſe à monachis & ſacrificulis (vti improbè fingunt & cōtumelioſe conuitiātur anonymi Confeſſioniſtarum Patroni) in Eccleſias inuectam; ſed eſſe Orthodoxorum Patrum, cùm Lutheri,tum Melanchthonis,ipſiusque adeò Cōfeſſionis re vera Auguſtanæ doctrinam. Quam cum iſti noui Confeſſioniſtarum apologetici adulterarint & deprauarint,nō modò ſe vanè hoc iactitant nomine,quod Confeſſionis Auguſtanæ ſint profeſſores,immo ſi Chriſto placet, propugnatores, atque delecti ſtatuū Imperij nomine defenſores: ſed re ipſa de illorum ſe numero eſſe conuincunt,qui Chriſtianæ doctrinæ placita, vt teſtamenta,pernicioſa hęredum fraude, doloque malo mutant, deprauant,adulterant.

CAP. XVI.

De vſu Euchariſtiæ, quòd eſt ſacrificiū à Chriſto inſtitutum.

QVARE cū hac de doctrina,quòd ſubſtantia panis in S.Euchariſtia in Chriſti corpus diuina Spiritus ſancti virtute mutatur,ſiue cōuertitur,Germanis Confeſſionis re vera Auguſtanę profeſſoribus atq; Catholicis ſecundū Dei verbū & perpetuū PP.Orthodoxorū cōſenſum conueniat;iā de huius ſacroſancti myſterii vſu dicēdū erit copioſiùs: de quo dogmate hūc in modū anonymi Cōfeſſioniſtarū Patroni ſuā pergūt exponere Antitheſin.

„ titheſin. Neq; ideo inſtitutũ eſt ſacramentũ hoc, inquiũt, vt ſit
„ oblatio, vel ſacrificiũ, quod nos offeramus Deo. Vnde & in Ca
„ tholicorũ antitheſi eos accuſant, quòd cœnā Domini trāsfor-
„ mant in opus toto genere diuerſum ab eo fine, qui à Chriſto
„ propoſitus fuerit. Sanè hac in parte ex diametro diſſentimus Catholici à Confeſſioniſtis. Vtrique Chriſti Domini inſtitutũ vrgemus; vtriq; ſuam quiſque in opinionem diuinas ſcripturas depromimus; vtrique Orthodoxorum teſtimonia in medium producimus: Verùm nos apertiſſimum Dei verbũ pro nobis ſtare Catholici, non ſolùm æquè certatim affirmamus, ſed diſertis etiam Vet. Patrum ſententiis, perpetuoque Ecclecleſiæ Dei Catholicæ toto orbe concorditer ita nobis ſemper à primo vſque ſui exordio conſentiētis ſenſu demonſtramus, atque indubitanter apud omnes, quibus fides Chriſti eſt integra, conuincimus. Anonymi verò Confeſſioniſtarum Patroni audacter affirmant ſuam doctrinam de reali corporis Domini in S. Euchariſtiæ myſteriis præſentia, quodque non ſit inſtitutum ad oblationem, clarè docere verba ipſa inſtitutionis, &
„ ritus. Matth. 26. 1. Cor. 11. quibus, inquiunt, locis nominatim
„ & expreſſe traditur, Dominum cum pane & vino diſtribuiſſe
„ verum corpus ſuum & ſanguinem.

Quod aſſumptum vti Caluiniſtæ homines ſanè acuti non minùs quam verſuti nominatim & expreſſe negant illis locis doceri; ita Catholici de veritate corporis Dominici & ſanguinis illic præſentis Confeſſioniſtis conſentientes negamus cum pane & vino diſtribui. Locis porrò S. Scripturarum, quibus abutuntur ad imperitorum fraudem ad iſtud ſuum nouum dogma ſtatuendum, ſuo inferius loco reſpondebitur aptiùs, vbi de huius myſterij vſu verè Euangelico pleniùs tractauerimus: demonſtrato, eſſe S. Euchariſtiam à Chriſto Domino inſtitutam, non ſolùm ad Sacramentum, ſed vt ſit etiam ſacrificium viuis adeoq; mortuis profuturum. Atqui negant Confeſſioniſtæ? ſed quibus rationibus fulti, aut ſcripturarum capitulis inſtructi, aut veterum denique Patrum teſtimoniis confiſi
» iſtud negant, videndùm. Neque vlla, inquiũt, ibi legitur ſylla-
» ba de oblatione Papiſtica, quæ fiat pro viuis & mortuis.

Quàm ficulneo argumēto nixi

Quod vos nobis negatis de oblatione corporis Dominici,

idem

idem vobis negant Caluiniſtæ, vnam ibi legi ſyllabam de vera eiuſdem ac reali præſentia. Nos antiquam contra vtroſq; obtinentes doctrinam affirmamus non ſolũ ibi vnam aut alteram legi his de fidei capitibus, haud ſanè poſtremis ſyllabam; ſed diſertis etiam verbis vtrunque eſſe à Chriſto Domino inſtitutũ, & ipſius authoris exemplo re ipſa geſtum, adeoq́ue vt in poſterum ſemper fiat mandatum.

Confeſsioniſtæ tollere conãtur S. Euchariſtię ſacrificium, nulla ibi legitur, aiũt, ſyllaba de ſacrificio. O plũbeũ pugioné acutis philoſophis dignũ.

Cùm igitur apud æquos iudices tantidẽ valeat vtriuſq; partis affirmatio, nũquam de cauſſę ſuę veritate certũ poterit fieri iudiciũ, niſi altera pars ſolidis, immo liquidis ſuã probarit atq; demonſtrarit teſtimoniis nixam actionem. Affirmant igitur Confeſſioniſtæ, non eſſe in Chriſti Domini verbis vllam ſyllabam, quæ corporis ſui oblationem teſtetur inſtitutam. Nos cõtra affirmamus, & à Chriſto inſtitutã eſſe, & diſertè adeò Chriſtianis mandatam eſſe. Sed quibus, inquias, teſtimoniis iſtud Catholici confirmatis? Audi, quæſo, benignus; videbis perſpicuè non eſſe hanc Dominici corporis oblationem, vti aduerſarij cauillantur, Papiſticam aut humanam; ſed Euangelicam, veréque Chriſtianam: quia ex Chriſti Domini verbis, eiuſdẽque exemplo, atque perpetuo Patrum Orthodoxorum conſenſu iuxta Prophetarum oracula conſtabilitam, validiſſimeq; confirmatam.

Cùm hæc omnis controuerſia in vera illorum Chriſti Domini verborum, Hoc facite in mei commemorationem, ſenſu ceu cardine verſetur; nihil omnium ita hanc principem ferè omnium aliarum hoc in fidei diſſidio exortarum quæſtionem de miſſæ ſacrificio planè decidat, litemq́ue capitalem ſemel omnem dirimat, quàm ſi perſpicuũ fiat, quidnam Chriſtus Dominus ipſe illa in ſacroſancta cœna prior fecerit, quidue ipſe geſſerit, quid ſuos denique illis verbis facere mandarit. Quod enim prior fecit, ſuos facere iuſſit, Hoc facite, inquiens, in mei cõmemorationem. Initiò igitur quia inter Catholicos & Confeſſioniſtas conuenit Chriſtum ſuum verum corpus atq; ſanguinem Apoſtolis tunc diſtribuiſſe, ſolidis eſt atque liquidis Veterũ PP. teſtimoniis ſtatuendũ, Chriſtum Do. ſuum etiam corpus ac ſanguinem Deo Patri in cœna obtuliſſe, atque ad formam illius agni Moſaici, vt typum ſacerdotis iuxta ordinem

Quęſtio de miſſę ſacrificio qua methodo explicanda.

non Aaranis,ſed Melchiſedechi expleret;immolaſſe atque ſa crificaſſe: deinde ſuis Apoſtolis & ſacerdotibus vt idem ipſi facerent,mandaſſe,ſiue inſtituiſſe;vt Deo Patri,iuxta Prophe tias,hoſtia munda toto orbe offerretur.

Chriſtũ in cœna obtuliſſe Deo Patri corpus ſuum.

Obtuliſſe igitur Chriſtum in cœna ſuum corpus Patri cæleſti, diſertis verbis clariſſima orbis Chriſtiani lumina nobis conſona voce conteſtantur.

I. D.Cyprianus.

D. Cyprianus aurea illa contra Aquarios epiſtola de vetuſtiſſimo priſci Melchiſedechi ſacerdotio multa prçfatus,„ Qui ma„ gis Sacerdos Dei, inquit, quàm Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit, hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem.Rurſus eadem epiſtola inferius: Nam ſi Ieſus Chriſtus Dominus & Deus noſte ripſe eſt ſummus ſacer dos Dei Patris,& ſacrificium Deo Patri primus obtulit,& hoc in ſui commemorationem fieri præcepit; vtique ille ſacerdos vice Chriſti fungitur, qui id quod Chriſtus fecit imitatur.

II. Clemens Rom.

His congruit quod Clemens Romanus.in epitome Apoſto. Tradit.ſcribit,Offerens ſpiritalem hoſtiam(inquit) antequam pateretur, nobis conſtituit ſolis hoc facere.

III. Leo Magnus.

Quod Leo ille magnus planiùs explicans,Diſcumbentibus ſecum diſcipulis (inquit Sermo. VII.de paſſione)ad edendam myſticam cœnam corporis & ſanguinis ſui ordinans ſacramẽtum docebat, qualis Deo hoſtia deberet offerri.

IIII. D.Irenæus.

Huic ſuffragatur nobiliſſimus ille Galliarum ſcriptor Græcus D.Irenæus.Sed & ſuis diſcipulis,inquit libr.4. ca.32. dans conſilium primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, eum qui ex creatura panis eſt, accepit,& gratias egit,dicens: Hoc eſt corpus meum. Et calicem ſimiliter ſuum ſuum ſanguinem confeſſus noui teſtamenti,nouam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in vniuerſo mundo offert Deo.

V. D. Martialis Chriſti diſcipulus.

Sic ante Irenæum & vetuſtiſſimus Gallorũ Apoſtolus Chriſti Domini diſcipulus D.Martialis, vbi epiſtola ad ſuos Burdegalẽ data docuiſſet ex Prophetæ Malachię teſtimonio(ſicuti & Iuſtinus,Auguſtinus,& alij PP.)offerri vbique Deo mundam oblationem;Offerimus,inquit,Deo in ara corpus & ſangnine Domini in vitam æternam.& infrà: Quod autem corpus

pus Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes ſe nomen eius à terra abolere; nos cauſſa ſalutis noſtræ in ara ſanctificata proponimus, ſciẽtes hoc ſolo remedio nobis vitam præſtandam, & mortem effugandam. hoc enim ipſe Dominus noſter iuſſit nos agere in ſui commemorationem.

Euſebius quoque Cæſarieñ. Euangelicæ demonſtrat. libr. 1. cap. 10. Luculentis admodũ verbis idem docet. Poſt hæc omnia, inquiens, quaſi admirandam hoſtiam, victimamq́ue eximiã Patri καλλιερισάμενος ὑπὲρ τῆς ἁ πάντων σωτηρίας ἀνήνεγκε, auſpicatiſſimè ſacrificando immolauit, obtulitq́ue pro noſtra omniumq́ue ſalute. VI. Euſebius Cæſarien.

Similiter & Coſmas Ieroſolimitanus in hymno magnæ v. feriæ: O bone tuos diſcipulos bibere feciſti lætitiæ calice impleto (ipſe enim te ſacrificabas) bibite clamans ſanguinem meum! VII. Coſmas Ieroſolimitanus.

Sic & Cyrus Prodromus Epigrammate in cœnam myſticam. VIII. Cyrus Prodromus.

θύεις τὸ θῦμα καὶ τὸ δεῖπνον ἐσθίεις
καὶ κλᾷς τὸν ἄρτον ἄρτε, καὶ κρατὴρ πίνεις,
ἄμφω γὰρ εἶ σὺ, καὶ θυθὴρ καὶ θυσία,
ὁ δὲ προδώσων ἐσθίει σε μὴ τρέμων.
Offers ſacrificium, & cœnam ipſe edis,
Frangiſque panem tu panis, & calix bibis:
Nam vtrumque tu es, & ſacrificus & hoſtia,
Te proditor tuus intrepidus edit.

Christus in cœna ſacrificus & hoſtia.

Accedit his & præclarus ille D. Pauli interpres Photius, qui illud Pſalm. Tu es Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, à D. Paulo allegatum ſic intepretatur; Chriſtum dicit ſecundum ordinem Melchiſedech Sacerdotem, ὅτι καὶ ὁ χριστὸς ἀναίμακτον θυσίαν προσήνεγκε εἰς ὕστερον καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, quòd & Chriſtus incruentam deinde obtulit hoſtiam, ſuum ipſius corpus. IX. Photius.

Similiter & Oecum. Græcus Pauli interpres doctiſſ. illud, Tu es Sacerdos in æternum exponens, Non de illa inquit, hoſtia ſemel à Deo (in cœna) immolata dixiſſet, In æternum: ſed ad Sacerdotes noſtri temporis aſpiciẽs, per quos medios ipſe Chriſtus ſacrificat & ſacrificatur: qui Chriſtus ipſe modum eis in myſtica cœna tradidit iſtiuſmodi ſacrificij. X. Oecumenius.

Suffra-

XI. Theophylact. Suffragatur & Theophylactus in Matth. cap. 28. δῆλον ὅτι ἔκτοτε ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν, ἀφ' οὗ διεδίδου τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς τὸ σῶμα, οὐδεὶς γὰρ ἐσθίει τι ἐὰν μὴ πρότερον ἐσφαγμένον εἴη. Manifeſtũ eſt, quòd tum immolauerat ſe ipſum, ex quo tradidit diſcipulis ſuis corpus edẽdum. Nemo enim quicquam edit, niſi prius mactatum (ſiue immolatum) fuerit.

Quòd corpus ſuũ offerẽdum Apoſtolis mandarit.

Certiſſimis his iuxta ac liquidiſſimis Veterum Patrum teſtimoniis cùm euictum ſit Chriſtũm Dominum illa in nouiſſima cœna ſuum corpus ſacrumq́ue ſanguinem Deo Patri immolaſſe, atq; in ſacrificium obtuliſſe, ſiue ſacrificaſſe; reliquum eſt vt nunc exquiramus, an ſacrificare, ideq́; corpus Deo Patri offerre inſtituerit, ſuisq́; Apoſtolis ſacrificandum mandarit. Hæc illa eſt enim magna controuerſia, quæ potiſſimum Confeſſionis Auguſtanæ profeſſores diſſentire, adeoque diſſidere facit à Catholica Chriſti Domini Eccleſia. Proinde nos ſummam quandam hac in re explicanda collocabimus operam, nempe in qua concordiæ ſolidæ inſtaurãdæ, atque adeò ſemel ſarciendæ ſpes ſingulariter ſit repoſita. Quò igitur omniũ maniſeſtiſſimè eluceat, Catholicos ab illa Confeſſioniſtarum calumnia eſſe alieniſſimos, quòd cœnam Domini transformarunt in opus toto genere diuerſum, id eſt, quia eam faciunt oblationem & ſacrificium, quod Deo offeratur; agedum oſtendamus non ita ſolum Chriſtum Dominum inſtituiſſe, ſed mandaſſe etiam, vt ſuum corpus, ſacrumq́ue ſanguinem Deo Patri in ſui memoriam offerremus & ſacrificaremus.

Totũ orbẽ Chriſtianum cõcorditer ſemper ſenſiſſe, Chriſtum Dom. Apoſtolis mãdaſſe, vt ſuũ corpus Deo Patri in ſacrificiũ hoſtiamq́; mundam offerrent. Ab Oriẽtali Eccleſia teſtimonia.

Hoc vt magis ſiat indubitatum, omniq́; luce effulgeat ſplendidius, huc nobis ſuffragaturos præclariſſimos quoſque Eccleſiæ Chriſtianę adducemus Patres Orthodoxos, qui ante annos potiſſ. mille atque amplius effloruêre illuſtriſſimi. Quid igitur Oriens hac de quæſtione ſenſerit, initiò erit exponendum. Quam mũdi plagam vbi animi oculis perluſtro, Antiochena Eccleſia meritò primum ſibi locum vendicat, vt inde Chriſtianæ religionis doctrina conſtabiliatur, vnde primò diuinum Chriſtianorum hominum nomẽ noſtra cum ſalute prodiit. Hanc autem Eccleſiam à D. Petro & Paulo, vti ait Leo Magnus, fundatam firmiter credidiſſe, ſacrificiũ hoc à Chriſto Domino eſſe inſtitutum, quis aptior producatur in mediũ teſtis

teſtis,quàm Iohannes ille Antiochenus;qui & nobiliſſimis parentibus ortus ab aureo orationis flumine Chryſoſtomi cognomen meruit.

Iohan. Antiochenus, qui & Chryſoſtomus.

Is hac de re ſic homilia ad Corint.diſſerit: Collatiane veteris teſtamenti ac noui facta,vtrum maiora diuinæ erga nos charitatis habeat inſignia,vbi dixiſſet Deum à Iudęis vt ab Idolorum cultu auerteret, Brutorum ſanguinem ſibi immolatum aſſumpſiſſe: In nouo autem teſtamẽto,inquit hom. 24. multo aliter ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τῷ πολλῷ φρικτοδέστερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον τὴν ἱερουργίαν κατεσκεύασε, καὶ τὴν θυσίαν αὐτὴν ἀμείψας καὶ ἀντὶ τῶν ἀλόγων σφαγῆς ἑαυτὸν προσφέρειν κελεύσας. Hic multo admirabilius ſiue magis tremendum,atque magnificẽtius ſacrificiũ conſtituit,ipſam hoſtiam (veteris teſta.) quidem commutauit, ac loco brutorum cædis ſeipſum offerendum atque ſacrificãdum præcepit.

Liturgia illa huic conſonat, quæ Apoſtolorum nomine per Clementem Ro.edita,teſtibus Græcis doctiſſ.viris Nicolao Epiſcopo Metonen.&Marco Archiepiſcopo Epheſino: quæ ſic habet,Poſt conſecrationem,memores paſſionis,mortis, reſurrectionis,reditus in cælum, & futuri aduentus,offerimus tibi Regi ac Deo ſecundum eius inſtitutionem,per quem & hunc calicem, & cæt. II.

Liturgia Apoſtolica per Eccleſias Orientales vſitatiſsima.

Quod in Orientali Eccleſia Heſichius à D.Gregor.Naziãzeno,aliiſq́; illuſtribus Eccleſiæ Chriſtianæ columinibus didicerat,aureis ſuis in Com.in Leuiticum nobis reliquit.Poſt hęc propriam tradit cœnã (inquit libr.6.cap.22.) ex qua nobis eſt oblatio & ſacrificium intelligibilis agni,quem immolamus & offerimus ſecundum Domini traditionem. III.

Heſichius Nazianze. diſcipulus.

Euſebius Emiſſenus homil.5. in Paſchate.Et ideo quia corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſyderibus illaturus, neceſſarium erat vt nobis in hac die ſacramentum corporis & ſang.ſui conſecraret,vt coleretur iugiter per myſterium,quod ſemel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria,& ſemper præſens eſſet in gratia. Et poſt quædam: Ad cognoſcendũ & percipiendum ſacrificium veri IIII.

Euſeb. Emiſſenus.

corporis ipſa re roboret potentia conſecrantis. Deinde, Hic ergo Melchiſedech oblatione panis & vini hoc ſacrificium præſignauit, de quo Propheta prænunciat: Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.

V. Eusℯb. Cæſar. Idem & Euſebius Cæſarien. loco dudum allegato diſertè confirmat: Poſt hæc omnia, inquit lib. 1. cap. 10. Euangelicę demonſt. quaſi admirandam hoſtiam eximiamq; victimam Patri ſacrificando immolauit pro noſtra omnium ſalute, μνήμην καὶ ἡμῖν παρέδωκε ἀντὶ θυσίας τῷ θεῷ διηνεκὲς προσφέρειν, & nobis vt Deo memoriam eius rei pro ſacrificio perpetuum offerremus & ſacrificaremus tradidit.

VI. Gregor. Niſſen. In eandem ſententiam ſcribit & Gregor. Niſſenus orat. de reſurrectione Chriſti: Pro ineffabili arcanoq; ſacrificij modo, inquit, ſua diſpoſitione & adminiſtratione præoccupat impetum violentum, ac ſeſe victimam & oblationem offert pro nobis Sacerdos ſimul & Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Quando hoc accidit? Quando corpus ſuum ad comedēdum, & ſanguinem ſuum exhibuit familiaribus ſuis ad bibendum. Iam enim (vti poſt paucula ſubdit) latenter pro poteſtate myſterium adminiſtrantis ineffabiliter & inuiſibiliter corpus immolatum erat.

VII. Oecumen. Similiter & Oecumenius haud ignobilis D. Pauli interpres illud Pauli, Tu es Sacerdos in ęternum, de Chriſto expoſiturus non de illa ſemel à Deo (Chriſto) hoſtia oblata dixit, in ęternū: ſed ad Sacerdotes noſtri temporis aſpiciens, per quos medios Chriſtus ſacrificat & ſacrificatur, ὃς καὶ παρέδωκε αὐτοῖς ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τὸν τρόπον τῆς τοιαύτης ἱερουργίας: qui Chriſtus ipſe modum iſtiusmodi ſacrificij in cœna illa myſtica ipſis tradidit.

VIII. Theodoretus. Suffragatur & D. Theodoret: Clarum eſt nos non aliud ſacrificium offerre (inquit cap. 8. ad Hebr.) ſed illius vnius ſalutaris memoriam agere. Hoc enim nobis præcepit Dominus dicens: hoc facite in mei commemorationem.

IX. D. Germanus Conſtantino. Sic & D. Germanus Conſtantinopolitanus Archiepiſ. in ſua rerum Eccleſiaſticarū Theoria illud liturgiæ Græcanicę; TVA EX TVIS, inerpretatur, de tuo corpore, inquit, & ſanguine qui dixiſti: hoc facite in mei cōmemorationem, quod eſt; quæ nobis per ſanctos Apoſtolos tuos tradidiſti, ea tibi offerimus propter noſtram ſalutem.

D. Hie-

D.Hieronymus per Oriētem potiſſimū verſatus eiuſdemq́; X.
cum illis fidei variis in locis Euangelicum Chriſtiani ſacerdo- D. Hieronym.
tis depingens officium, docet tantarum eum debere eſſe virtu-
tum, vt ſemper moretur in ſanctis, & paratus ſit victimas of- De veſte ſacerdotali.
ferre pro populo, ſequeſter Dei & hominum, & carnes agni ſa-
cro ore conficiens, quia ſacrum oleum ſuper eum eſt: hoc au-
tem officij, id eſt carnes agni conſecrandi & immolandi ſacer-
dotes Chriſtianos habere ex ordine ſuo, qui ſecundum Mel-
chiſedech eſt, planè docet in quæſtionibus Hebraicis, vbi ſic
annotatum reliquit: Quod autē ait, Tu es Sacerdos ſecundum
ordinē Melchiſedech, myſteriū noſtrū in verbo ordinis ſignifi-
catur nequaquā per Aaron irrationalibus victimis immolādis,
ſed oblato pane & vino, id eſt corpore & ſanguine Dom. Ieſu.

Porrò hunc offerēdi corporis & ſanguinis Dominici ritum Apoſtolos, & per eos ſacerdotes ſuccedaneos à Chriſto Domino accepiſſe, immo eius inſtitutione, adeoq́; mandato iſta quotidie Deo Patri offerre, diſertè D.Hiero. dialo.3. contra Pelag. tradit. Sic docuit Apoſtolos ſuos, inquit, vt quotidie in corporis illius ſacrificio credentes audeant loqui; Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum. Audis lector Chriſtiane, ſacrificium corporis Chriſti, audis Chriſtū ſic Apoſtolos docuiſſe, vt quotidie audeant credentes petere; dimitte nobis debita; idque in corporis dominici ſacrificio: quod non feciſſent Apoſtoli, niſi offerendū Chriſtus ſuis præcepiſſet; ſiue, vti ait Hieronymus, docuiſſet. Vnde & orationis dominicę præfatio quotidie ad Apoſtolorum exemplum hortatur credentes; vt præceptis ſalutaribus moniti, & diuina inſtitutione formati audeant vnà cum Sacerdote Chriſti loco mediatore ſiue ſequeſtro, dicere: Pater noſter, qui es in cælis.

Sic & Clemens Rom. epitome Apoſtolicarū conſtit. ſcribit XI.
hūc in modum à ſacerdote in Eccleſiis orari: Memores paſſio- D.Clemens.
nis eius offerimus tibi Regi & Domino ſecundum eius ordi-
nationē panē hunc & calicem hunc, & cæt. Rurſus, Offerēs ſpi-
ritalē hoſtiā, antequā pateretur, nobis cōſtituit ſolis hoc facere.

D. Dion. Areopagita cap.3. Eccleſ. Hierarch. Quando faci- XII.
mus, inquit, in ſui memoriam, quod fecit, fieriq́ue mandauit Dionyſ. Areopagita.
ad recordationem, & cæt.

XIII. D. Iuſtinus. D. Iuſtinus Martyr dialogo contra Tryphonẽ, allegato vaccæ rufæ typo, demonſtrat ex Eſa. cap. 33. & Malachia, hoſtias panis & vini Deo offerendas eſſe prædictum: vbi fit mentio panis (inquit) quem nobis Chriſtus noſter conficiẽdum tradidit, vt corpus eum factum eſſe recordaremur, eorum cauſſa, qui in ipſum credunt.

XIIII. Origen. Origenes ille Adamantius his ſuffragatur in Leuit. cap. 23. homil. 13. Et ſi reſpicias illam commemorationem, inquit, de qua Dominus dixit, hoc facite in meam commemorationem; inuenies quòd iſta eſt commemoratio ſola, quæ Deum hominibus propitium facit.

Hæc doctrina tam fuit apud Chriſtianos indubitata, vt vel hæretici Arriani ſuæ perfidiæ tela inde haud mediocriter ſibi exacuenda putarint. Cùm enim ſacrificium corporis Chriſti Deo Patri offerret Eccleſia vniuerſa, ex axiomate indubitatiſſimo ſtolidiſſimè colligebãt, Deum Patrẽ filio eſſe maiorem: quod vt futiliſſimè dicitur, ita haud parum firmiter controuerſiam pręſentem de Dominici corporis ſacrificio ſua etiam perfidia ſtatuit Arrianiſmus. (Arrhiani ex hac doctrina Eccleſiam oppugnauere.)

Hac ex traditione, ſiue Chriſti Domini inſtitutione atque mandato totam vniuerſi orbis Eccleſiam ac in primis Orientalẽ obtuliſſe Deo Patri pretioſum Chriſti Domini corpus & ſacrum ſanguinem, diſertè admodum nobis Patres illi 318. Conci. Niceno ex omni mundo congregati vna voce conteſtantur. (Totum orbem Chriſtianũ ex hac Domini traditione corpus Chriſti ſemper obtuliſſe, Deoq́; immolaſſe. PP. 318. Concil. Niceni.) Nam Canone 14. vetant, Ne amplius ſacerdotibus diaconi Sacramenta porrigant; cum id neque regula, neq; conſuetudo tradiderit, vt hi, *μητὲ ἐξϰσ΄αν ἔχϰσι προσφέρειν*, qui poteſtatẽ non habẽt offerendi ſacrificij; his qui offerunt corpus Chriſti porrigant. Ad hæc iidem PP. Niceni, teſte D. Ambroſio, in Synodo Nicena ſtatuerunt, vt vna nocte (inquit epiſtola 83.) vbique ſacrificium pro reſurrectione Domini deferatur. Idem licet intelligere ex fragmento cano. illius Niceni, quem contra Oecolampadium alioſq́; ſacramentarios R. D. Cutbertus Tonſtallus Epiſcopus Dunelmen. ex ſuo venerandæ antiquitatis protulit theſauro. Iterum etiam hic in diuina menſa (inquiunt) ne ſimiliter intenti ſimus ad propoſitum ſiue oblatum panẽ, & poculum; ſed attollentes mentem

fide intelligamus ſitum in ſacra illa menſa agnum illum Dei tollentem peccatum mundi, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενον incruen'è ſiue non mactationis ſpecie à ſacerdotibus immolatū.

Agnus Dei in ara offertur nō ſanguinaria & mactatoria ſpecie, vti ſemel in cruce.

Sic & Patres Concil. Epheſino 200. congregati docent, incruentum in Eccleſiis ſeſe ſacrificij ſeruitutem, ſiue latriam, id eſt diuinum cultum celebrare, atque ad myſticas benedictiones accedentes ſanctificari, participes ſancti corporis & pretioſi ſanguinis Chriſti omnium redemptoris effectos.

PP. 200. Conc. Epheſin.

Vbi manifeſtum eſt, à S. corporis ac ſanguinis communione diſtingui incruentam ſacrificium ſiue incructam ſeruitutem atque latriam, id eſt, immolationem citra mactationem aut cędem factam. Id enim illis ſonat thyſia anæmactos.

Idem & ſenſiſſe & feciſſe Eccleſiam Ieroſolymitanam ex Apoſtolorum ætate ad tempus vſque Concilij Niceni atteſtatur D. Cyrillus Ieroſolymitanorum Epiſcopus, qui & Concil. Niceno illi magno interfuit. Is Catecheſi V. myſtagogica, vbi expoſuiſſet tradita nobis Chriſtiani ſacrificij myſteria, poſtquam, inquit, τὴν πνευματικὴν θυσίαν, τὴν ἀναίμακτον λατρίαν ἐπὶ τῆς θυσίας τοῦ ἱλασμοῦ, ſpiritalis illa oblatio, cultusque incruentus ſuper ipſa propitiationis hoſtia fuerit peractus & abſolutus, obſecramus Deum pro communi Eccleſiarum pace. & infrà: Sic & nos pro defunctis, quāquam ſunt peccatores, preces offerentes χριςὸν ἐσφαγιασμένον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων προσφέρομεν ἐξιλευόμενοι ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἡμῶν τὸν φιλάνθρωπον, Chriſtum pro noſtris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis, & illis Deum benigniſſimum reddamus propitium.

Ab exemplo Eccleſiæ Syōleroſolimis.

Sacrificio corporis Deū placamus, reddimuſque propitium.

Demoſtrato quidnam Oriēs totus ante annos mille trecentos & crediderit & fecerit, ad Meridiem etiam conſulendum ſeſe transferat oratio.

Meridies quidnam ſenſerit de altaris ſacrificio.

Prima teſtimonium dicat Alexandrina illa Eccleſia, à D. Marco Petri diſcipulo erudita. Ea D. Athanaſij ſui totius orbis clariſſimi luminis ore profitetur, non ſolū ex Apoſtolorum traditione preces & eleemoſynas, cereos etiam atque oleum ad defunctorum ſepulchra adferre admodum prodeſſe defunctis, ſed incruentum etiam miſſæ ſacrificium. δεκτέα γὰρ ταῦτα τῷ θεῷ καὶ πολλὴν ἐξ αὐτου φέροντα τὴν ἀντίδοσιν. τὸ γὰρ ἔλαιον καὶ ὁ κηρος ὁλοκαύτωσις· ἡ δέγε ἀναίμακτος θυσία, ἐξιλασμός. Hæc enim,

Alexādrinæ Ec. teſtimonium.

(inquit orat. in defunctos) Deo grata ſunt, magnamq́; ab eo referunt recompéſationé, oleum náq; & cerei ſunt holocauſtū: verú incruenta illa hoſtia propitiatoriú eſt ſacrificiú. Quę omnia mortuis prodeſſe, ex Apoſtolorum traditione mox ſubiecta confirmat. Sic & orat. de fide vti D. Theodor. recitat dialogo 3. Corpus eſt, inquit, cui dicitur: Sede à dextris meis, per quod Corpus & Pótifex, & Apoſtolus dictus eſt; per id, inquá corpus Pontifex dictus, quod nobis tradidit myſterium, dicens: Hoc eſt corpus meum.

Carthaginenſis eccleſia.

Quod ſi eundem decurramus continentem, ad regiam illam perueniemus Carthaginem, Romæ non minùs religionis zelo, quàm olim imperij ſtudio æmulá, quæ hac de doctrina quidnam & ſenſerit & fecerit, vnus Cyprianus aureo ſuo floru lentæ orationis flumine exponet: Chriſtus Sacerdos (inquit epiſt. 1. libr. 2.) ſacrificium corporis & ſanguinis ſui Deo Patri primus obtulit, & hoc fieri in ſui commemorationem præcepit. Neque ſuo ex priuato iudicio iſtud ſcribit, ſed ex conſentanea totius Africæ doctrina. nam epiſt. 9. libr. 1. non ſuo ſolùm, ſed Synodi Africanæ nomine teſtatur, vel antè ſuam ætatem fuiſſe pro mortuis fratribus oblatum Deo altaris ſacrificium. Vetat enim illa epiſtola ad Eccleſiá Furnéſem ex Cócilio data, nó debere pro Geminio Victore fieri oblationé aut aliquá eius pro eius dormitione in Eccleſia deprecationem frequentari.

Eccleſia Ro. conteſtatur Chriſtú ſui corporis hoſtiam inſtituiſſe in ſacrificium.

His conſonat quod D. Syluester ſcribit: Ideo v. feriam non eſſe à Chriſtianorum feſtis excludendam, in qua ſacrificium ſacri corporis Domini, & ſanguinis ab ipſo Domino celebrationis ſumpſit exordium. Ita & Iulius Ro. apud Gratianú: Cum magiſter veritatis (inquit) verum ſalutis noſtræ ſacrificiú ſuis commendaret Apoſtolis, & cęt. D. Leo diſerta admodum oratione idem cófirmat. Chriſtus corporis & ſanguinis ſui (inquit Sermone VII. de paſſ.) ordinans ſacramentum, docebat qualis Deo hoſtia deberet offerri.

Eccleſia Hipponen. ſuffragatur.

Sic & Eccleſiam Hipponenſem ſenſiſſe vnus nobis abundè teſtatum fecerit D. Auguſtinus, qui contra Fauſtum ſcribens: Quod (ſacrificare Deo) frequentiſſimè facimus, inquit lib. 20. cap. 21. illo duntaxat ritu, quo ſibi ſacrificari noui teſtamenti manifeſtatione præcepit.

Ad hæc variis in locis D. Aurelius Auguſtinus hoc altaris, ſiue mediatoris ſacrificium prædicat illuſtrius, quàm vt vel ſemidoctis ſit ambigendi locus. Sacrificio enim ſalutari (inquit Serm. 32. de verb. Apoſtoli) & eleemoſynis, orationibuſq́; S. Eccleſiæ non dubitandum eſt mortuos adiuuari, & cæt.

Rurſus, vt loca ex Ciuit. Dei libr. 2. aliaque diſſimulemus, fidei Catholicæ formulam Laurentio præſcribens: Neque negandum eſt, inquit cap. 110. Enchiridij, pietate ſuorum viuentium releuari, cùm pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt. Vbi addit, & ſacrificia altaris & eleemoſynarum pro non valdè malis defunctis Chriſtianis eſſe propitiationes. Huius veſtigiis inſiſtens D. Primaſius idem ſacrificium altaris à Chriſto Domino tradit inſtitutum. Quia Dominus Chriſtus non poteſt iam mori, dedit nobis hoc Sacramentum (inquit Con. ad Hebr. 10.) corporis & ſanguinis ſui, vt oblatio iſta ſit redemptio & mundatio omnibus bona fide offerentibus, bonamq́ue intentionem habentibus.

Quòd ſi nunc ad Occidentem tranſeat oratio, primum teſtam dabit Ambroſium illum Mediolaneñ. eximium veræ pietatis Chriſtianæ magiſtrum, ac ſingulare columen: qui ſui ſacerdotij Chriſtiani à Chriſto Domino inſtituti in primis peritus nihil ambigit Deo Opt. max. ſupplicare, vt pro fratre Satyro propitius ac ſerenus fraternum capiat munus, ſacrificium (inquit orat. funebri) ſacerdotis. Rurſus aurea illa apoſtrophe ad AA. Gratia. & Valentinia. Nulla nox (inquit orat. in AA.) vos non dotatos aliqua precum mearũ contextione tranſcurret: omnibus vos oblationibus frequentabo.

Ex Occidente conſenſus de altaris ſacrificio D. Ambroſ.

Sic & Eccleſiam Oſtienſem Auguſtini ætate pro mortuis obtuliſſe altaris ſacrificium, diſertis admodum verbis teſtatum facit D. Auguſtinus, qui libr. 9. Confeſſion. cap. 12. perſpicuè docet, pro matre ſua illic ſepulta oblatum fuiſſe ſacrificium pretij noſtri. Magnam illam Romanam Eccleſiam orbis Chriſtiani oculum, aut potius metropolim nunc ſciens prætercurro, quò ex illuſtrium virorum teſtimoniis arrogans iſtorum Euangelicorum impudentia magis obtundatur, qua fingere audent, hanc de miſſę ſacrificio doctrinam à Romanis Pontificibus confictam.

Ad

Hiſpania ſuſſiagatur ſuperioribus.

Ad Hiſpaniá igitur delati B. Iſidorum Hiſpaléſem audiamus, qui præclarum hac de re dicit teſtimonium, quod omni antiquitati ęquis rerum arbitris videbitur per quàm conſentaneũ; libro de vocatione Gentium illud de Chriſto exponens: Tu es ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, hoc eſt, iuxta ritum, inquit huiuſmodi ſacrificij, quod in paſſione perficiens Chriſtus impleuit, quodq́ue etiam Apoſtolis in commemorationem ſui facere iuſſit. Similiter lib. allegor. in Geneſ. Vtique Chriſtus ſacerdos eſt ſecundũ ordinẽ Melchiſedech, propter myſterium (inquit cap. 11.) Sacramenti, quòd Chriſtianis celebrare præcepit, vt oblationem panis & vini, id eſt, corporis & ſanguinis eius Sacramentum in ſacrificium offeramus.

Ex Septentrione teſtimonia pro ſacrificio miſſæ ex Chriſti mandato.
Teſtimoniũ Ec. Conſtãtinopolitanæ.

Sed tandem noſtrum ad Septentrionem deueniamus, qui non minùs meretur authoritatis, quam Eccleſiæ omnes reliquæ. Hîc Conſtantinopolitana primum non immeritò habet locum, vt teſtimoniũ dicat. Prodeat igitur Iohannes ille Chryſoſtomus ex Oriente huc tranſlatus, qui verba Chriſti de ſui ſacrificij oblatione optimè callens cum creditam ſuæ fidei plebem ad piam defunctis in Chriſto fratribus orando, & Eccleſiæ preces atque illud ſacrificiũ altaris immolando nauandam operam fuiſſet adhortatus, ſui dicti cauſam ſubtexuit. οὐκ εἰκῇ ταῦτα ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τὸ ἐπὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων. haud fruſtrà fuêre hæc (inquit homil. 3. ad Philippen.) ab Apoſtolis inſtituta, vt in myſteriis illis tremẽdis eorum memoria fieret, qui hinc emigraſſent. Nouerant enim (Apoſtoli) illis magnum hinc emolumentum, multáque commoda obuentura. Cum enim vniuerſus conſtiterit populus expáſis ad Deum manibus, omniſque clericorũ chorus, & tremendà illa offertur hoſtia, qui fiat, obſecro, vt ſupplicantes pro illis Deum non exoremus atque placemus?

Teſtimonia ex mari mediterraneo.

Mare quoque mediterraneum nos ſuo non deſtituat teſtimonio. Ex Cypro enim D. Epiphanius emicat contra nouos iſtos Aerianos dimicaturus, eodem iſtos conficiens telo, quo ipſorum iam olim auum ſtrauit Aerium. Apoſtolicas enim cõmemorans Eccleſiæ Dei Catholicæ traditiones, cùm ad defunctos vẽtum eſſet, oſtenſurus quidnam & pro illis faciendum illa accepiſſet ab Apoſtolis remedij, ſalutariſque auxilij: Defun-

ctorum,

ctorum,inquit in compendio fidei, ex nomine memorias faciunt,orationes ad Deum perſiciẽtes, & cultus diuinos & myſteriorum diſpenſationes. Ita quidem rudiuſculè Ianus Cornarius,ſed Vitus Amerbachius non multò illuſtrius,Cultus & diſpenſationes,cum Græcè legatur, *προσευχὰς τελοῦντες ϗ λατρείας ϗ οἰκονομίας*.Significat igitur D.Epiphanius ex Apoſtolorum traditione pro defunctis olim offerri ſolitas preces, ſacrificia & altaris oblationes:quæ Oeconomias nomine tunc vulgò appellabãtur,vti ex locis paulò præcedentibus,& Aërij blaſphemiis alibi demonſtrauimus.

Orat quis pro mortuo,inquiebat Aerius,aut Oeconomiã facit,quid inde lucri conſequatur mortuus?

Vna voce impiè & pias preces,& diuinum altaris ſacrificium mortuis eripere conabatur.

Oeconomia Epiphanio videtur ad officium Eccleſ.ſiue ſacrificium pertinere.

Cæterùm quidnam totus noſter Septentrio hac de re ſenſerit,ſatis exequiæ A. Conſtantini Magni declarant ab Euſebio Cæſarieñ. lib.4.de illius vita graphicè depictæ, vbi ab Epiſcopis toto ferè Septentrione viciniáque euocatis ſui ſacerdotij cum primis peritiſſimis teſtatur, non ſolum pro ipſius animæ ſalute pias,vt & à populo,lachrymas ac preces fuſas: ſed & latrias, myſticaſque liturgias,arcanáq; miſſarum ſacrificia fuiſſe adhibita.

Eccleſiarũ Thraciæ teſtimoniũ pro altaris ſacrificio.

Ex D.Hieronymi Pannonij teſtimonio dudum demõſtrauimus,Chriſtum ſic Apoſtolos ſuos docuiſſe, vt quotidie in corporis ſui ſacrificio(inquit dialo.3.contra Pelag.) credentes audeant dicere Pater noſter, qui es in cælis; Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.Perſpicum igitur eſt,non ſolum Chriſtum in cœna ſuum corpus & ſanguinem Deo Patri obtuliſſe atque ſacrificaſſe;ſed Apoſtolis etiam tradidiſſe, præcepiſſe,atque adeò.vti ait Cyprianus,mandaſſe,vt idipſum Patri in ſui commemorationem offerrent, indeſinenterque immolarent.cuius etiam mandati obedientia & obſeruatione ſedula omnes vbique terrarum Eccleſias Chriſti non ſolum Catholicas,ſed etiam hæreticas immolaſſe,atque corpus Chriſti Patri obtuliſſe,inuictis admodũ teſtimoniis iam eſt demonſtratũ.

Teſtimoniũ ex Illyrico & Pannonia.

Vnde piis veritatis Euangelicæ amatoribus liquet,VV. Patres Concilij Trident.illo de ſacrificio miſſæ decreto nihil nouum,nihil ſuperſtitioſum,nihil idololatricũ:ſed verè quod eſt Euangelicum vereque Chriſtianum definiiſſe, immo ſolidis ſuorum maiorum veſtigiis inſiſtentes id poſteris præſcripſiſſe, quod à Chriſto Do.inſtitutum & mandatum ſuis à maioribus

Concil.Triden. Patres à calumnia defenſ.

r per-

perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſu per manus ab Apoſtolorum vſque temporibus in hæc noſtra tempora traditum ſuſceperunt.

Miſſam eſſe ſacrificium ex cõſenſu Apologiæ Cõfeſsionis Augustanæ.

Sanè tam aperta ſunt apud veteres Patres de corporis Dominici in altari ſacrificio teſtimonia omnem calumniam refugitantia, vt vel apologia Confeſſ. Auguſtanæ non dubitet variis in locis profiteri, S. Euchariſtiam eſſe rectè ſacrificium Euchariſticum dictum, quod à nobis Deo offeratur. Poſtquam enim docuiſſet Theologos rectè diſtinguere ſolere ſacramentum & ſacrificium (quod noui iſti anonymi Confeſſionis Auguſtanæ defenſores malorum coquorum more, vt multa iura confundunt imperitiſſimè) demonſtrat & S. Euchariſtiam, ſiue miſſam ſacrificium rectè dici.

S. Euchariſtia eſt Sacramentum & ſacrificiũ laudis, ſecundũ apologiam Cõfeſs. Auguſtanæ, contra nouos iſtos apologeticos proteſtantium.

Sicut enim (inquit) inter ſacrificia laudis, hoc eſt, inter laudes Dei complectimur prędicationẽ verbi; ita laus eſſe poteſt, ſeu gratiarum actio, ſumptio cœnæ Domini. Rurſus poſteà, Accedit ſacrificium. Sunt enim vnius rei plures fines.

Poſtquam conſcientia fide erecta ſenſit, ex qualibus terro-
» ribus liberetur; tum verò ſeriò gratias agit pro beneficio & paſ-
» ſione Chriſti, & vtitur ipſa ceremonia ad laudem, vt hac obe-
» dientia gratitudinem oſtendat, & teſtatur ſe magnifacere do-
» na Dei: Ita fit ceremonia ſacrificium laudis: Ac Patres quidem
» de duplici effectu (Euchariſtiæ) loquũtur, de conſolatione con
» ſciẽtiarum, & de gratiarũ actione ſeu laude. & infrà, Hinc ex-
» titit appellatio Euchariſtias in Eccleſia, vnde paulò ſuperius di-
» xerat apologia: Non ignoramus, miſſam à Patribus appellari
» ſacrificium, ſed apertè (inquit) teſtantur ſe de gratiarum actio-
» ne loqui: ideò vocant Euchariſtiam.

Hunc autem ſacroſãncti corporis in S. Euchariſtia vſum degeneres iſti anonymi Confeſſionis Auguſt. defenſores vno verbo ſuſtuliſſe ſibi probè videntur, cùm magno ſupercilio contra Scripturam, contra veteres PP. contra ipſam adeò Confeſſionis ſuæ apologiam aſſeuerant: Neque ideo inſtitutum eſt (inquiunt fol. 112.) Sacramẽtũ hoc, vt ſit oblatio, vel ſacrificium quod nos offeramus Deo.

Quod ſi non eſt ideò inſtitutum, fallunt Patres Orthodoxi, fallunt omnes vbique terrarum Eccleſiæ ſic ab Apoſtolis erudi-

eruditæ, fallit denique iactata iſta Confeſſionis veſtræ Auguſtanæ apologia, quæ Sacramentum rectè appellari docet ſacrificium: quod ex Patrum teſtimoniis docet à nobis ritè offerri Deo in laudem & gratiarum actionem.

Quod dum profitetur apologia, neceſſe eſt vt & profiteatur Corpus Domini Deo Patri iuxta verbum Dei à nobis offerri in laudem atque adeò in gratiarum actionem.

Miſſæ ſacrificiũ agnoſcunt proteſtãtes, veteres ac veri Confeſſioniſtæ.

Quo enim pacto alioqui rectè Deo offeratur? quod ingenuè agnoſcit PP. Orthodoxorum teſtimoniis conuicta Apologia.

An hic anonymi iſti apologetici & ſuis obſtrepere audebant magiſtris, nullam eſſe in verbo Dei ſyllabam de oblatione? Vnde ergo rectè Sacra Euchariſtia dicitur ſacrificium? Vnde rectè à nobis Deo in laudem & gratiarum actionem offertur?

An iſtud ſuis à magiſtris contra Dei verbum & dictum & ſcriptum auſint effutire? idque in apologia Confeſſionis Auguſtanæ, quam Canonicæ Scripturæ audent æquiparare? Quod ſi tam perfrictæ frontis Cyclopes nunc habet Saxonia, magis ac magis eſt piis omnibus deploranda.

Conſenſus Catholicorũ cum antiquis Cõfeſſioniſtis: & qua parte diſſentiãt de ſacrificio miſſæ.

Certè candidiùs iuxtà ac benigniùs, & ad pacificationem Eccleſiarum aptiùs agit apologia, quæ Orthodoxorum PP. teſtimoniis perſuaſa, & adeò conuicta, non tam improbè audebat negare toto ex genere Sacram Euchariſtiam eſſe oblationem, ſiue ſacrificium, quod nos rectè Deo offeramus: De quo vt inter Catholicos & Confeſſioniſtas veteres conuenit quo ad ſacrificium laudis, ſiue gratiarum actionis: ita diſſenſio eſt, an vllos alios in vſus rectè idem Sacramentum offeratur; puta pro viuorum ſalute & ſaluberrimo mortuorum auxilio. Quæ controuerſia quantum huic inſtituto fuerit ſatis, nunc erit paucis perſtringenda.

An offerẽdum miſſæ ſacrificiũ pro viuorum & mortuorum ſalute.

Ex illo igitur Chriſti Domini mandato; Hoc facite in mei commemorationem (quibus verbis offerendum corpus ſuum Deo Patri mandauit, vti nunc conſenſu Orthodoxorum ſcriptorum, liquidiſque teſtimoniis eſt confirmatum) videtur ortum, quod Apoſtoli ſacrificaſſe leguntur.

Quod Apoſtoli ex Dei mãdato & Chriſti inſtituto obtulerunt.

Sic enim D. Lucas, Act. 13. liturgiam eos feciſſe annotauit, λειτουργούντων δὲ, cùm illi Domino miniſtrarent, ſiue liturgiam illam facerent, quæ & hodie Græcis appellatur liturgia: ea autem Latinis eſt miſſa. quod rectiſſimè vertit Eraſmus, Cùm

Act. 13.

Domino ſacrificarẽt. In quem autem finem, aut quo vſu Apoſtoli Antiochiæ ſacrificium Deo obtulerint, nunc exactiùs exquirere ſuperſedebimus: ne certa incertis inuoluamus, & quod verum eſt, diſputando amittamus. In gratiarũ actionem

In quem vſum ſacrificarint corp⁹ Domini Deo Apoſtoli.

obtuliſſe non negarint veteres Cõfeſſioniſtæ. cæterùm an pro Euangelij ſucceſſu, an pro gentium conuerſione, an pro Iudæorum reſipiſcentia, aliiſúe piis vſibus, nũc ſilentio præteribimus. In præſens enim ſuffecerit demõſtraſſe, Apoſtolos ſacrificaſſe, ſiue S. Euchariſtiæ ſacramentum Deo immolaſſe & obtuliſſe; quod illa D. Lucæ vox liturgia planiùs ſonat, quàm vt pluri-

Aliud eſt apud D. Lucã liturgiã facere, aliud prædicare, cõtra Deſiderij ſomniũ.

bus verbis ſit exponendum. Illa enim cauillatiuncula, liturgiã eo loco pertinere ad officium prædicandi, ineptior eſt atq; inſulſior, quàm vt ſit refutanda fuſius. non enim temerè coniunxit Spiritus S. miniſtrantibus illis Domino, & ieiunantibus.

Apoſtolis ſua fuiſſe altaria vbi ſacrificabãt. 1. Cor. 10. Hebr. 13.

Neque hanc ad liturgiam Apoſtolis fuit altari opus: quod in Chriſtianorum Eccleſiis fuiſſe tot diſertis verbis docet Paulus, habemus altare (inquit ad Hebræos cap. 13. collatione facta inter Chriſtianam & Aaronicam aram) de quo edere non habẽt poteſtatem, qui tabernaculo Moſaico deſeruiunt. Quod Apoſtolorum altare fuiſſe ad S. Euchariſtiæ oblationem, & quæ illam ſequitur, S. communionem inſtitutum, idem Paulus ad Corinthios docet perſpicuè. 1. Corinth. 10.

II.

Vſus ſacrificij miſſæ alius ex Concil. Niceni decreto.

Vt igitur Apoſtolorum oblatio, ſiue corporis dominici immolatio in gratiarum actionem non fuit contra verbum Dei, aut inſtitutum Chriſti; ita nec illa eiuſdem ſacramẽti oblatio,
„ quæ à ſanctiſſ. Concilij Niceni Patribus 318. fuit die Paſchatis
„ celebrata pro dominica reſurrectione. Nam Apoſtolorũ exem-
„ plum imitati, eorumq́ue inſiſtentes veſtigiis, conſtituerunt in Concilio Niceno (vti D. Ambroſius epiſt. 83. nobis teſtis eſt) vt vna nocte vbique ſacrificiũ pro reſurrectione Domini offeratur. hic ſanè oblationis vſus ac finis lõgè alius eſt ab illa gratiarum actione pro paſſione Domini; in quem finem ait apologia legitimè hoc Sacramentum Deo Patri offerri.

Quòd ſi legitimè pro Domini paſſione, quidni & pro Domini reſurrectione? deinde quid ni & pro eius aſcenſione, atq; Spiritus S. in Apoſtolos miſſione? Iſta quidem nemo ſanæ mentis rectè ac legitimè fieri in gratiarum actionem iuerit inficias. III.

Sed plus mouebit ſcrupuli apologeticis, An offerre hoc Sacramentum Deo liceat pro gloria martyrum? Quod nouũ & inauditum affirmare non poſſunt: cùm D. Cyprianus clariſſimus Christi martyr hac de cauſſa martyrum nomina iuſſerit à diaconis annotanda, vti habet Epiſt. 6. lib. 3. IIII.

Vſus ſacrificij miſſæ pro gloria martyrum.

Similiter & pro mariti dormitione olim ætate illa Apoſtolica Chriſtianas obtuliſſe vxores, ſicuti & pro fratrũ obitu Chriſtianos omnes, diſertiſſimis verbis conteſtantur D. Cyprianus, epiſt. 1. lib. 2. & eius magiſter Tertullianus. Porrò an in gratiarum actionem tantum, quod concedit apologia; an etiam in propitiationem ſiue indulgẽtiam peccatis ipſorum impetrandam, inferius excutietur pleniùs ſimul & oportuniùs. V.

Pro mariti dormitiõe Tertull. ad vxorem.

Pro fratrum requie olim oblatum miſſæ ſacrificium.

Hoc loco ſuffecerit, ex apologiæ conſenſu, contra degeneres Confeſſioniſtas euiciſſe, licere hoc Sacramentum Deo offerre pro viuis & pro mortuis.

Pro viuis quidem apertiſſimè profitetur apologia; quia vtitur ceremonia (inquit) ad laudem Dei, vt hac obedientia gratitudinem oſtendat, & teſtatur ſe magni facere dona Dei. Ita fit ceremonia ſacrificium. Quod ſi ita habet: quid ni liceat cũ D. Cypriano idem Sacramentum pro gloria martyrum Deo offerre? an non vtatur hac ceremonia Cyprianus ad Dei laudem? an non gratitudinem Deo oſtendat gratias agens, quòd tam fortes donarit Chriſtianos fratres, qui ad 200. pro Dei gloria celebranda & fide Chriſti in Africa ſtabilienda in viuas calcarias ardentiſſimas ſeſe viuos pręcipitarint? Quod moderati ingenij homo negare non poteſt in gratiarum actionem fieri, ac in Dei laudem. Certè D. Auguſti. quæſtione ad Dulcitium 4. diſertè docet, quibuſdam defunctorum altaris ſacrificiũ eſſe Euchariſticum ſiue gratiarum actionem.

Conſenſus Apologiæ cũ Catholicis de miſſæ ſacrificio pro viuis & mortuis.

Conſequitur igitur licere ex apologiæ doctrina S. Euchariſtiam Deo Patri offerre non non ſolũ pro viuis, ſed & pro mortuis: quia pro vtriſque offertur Deo in laudem & gratiarum actionem, quod ſicuti expreſſè pro viuis non extat in literis

Euangelicis, ſed rectè colligitur, idq́; ex Orthodoxorum Patrum conſenſu perpetuo, ita & pro mortuis.

Verùm hac de re cũ antiquioribus Confeſſioniſtis facilè conueniat, cũ ingenuè agnoſcát, ſine Scripturæ tamen teſtimoniis, rectè ac legitimè offerri in gratiarum actionem, nõ ita verò facilè fortaſſis de vſu ſacrificij Chriſtiani pro mortuorũ requie, ſiue, vti olim Cypriani ætate loquebátur, pro defunctorũ dormitione, aut tempore Ambroſij, pro die obitus, pro ſeptenario & tricenario. Nam hæc doctrina quæſtionem illam expediat, An miſſa ſit ſacrificium propitiatorium?

An miſſę ſacrificium ſit propitiatorium?

Quæ quidem quęſtio plus hoc tempore mouit tragœdiarũ, quàm rei merebatur aut difficultas, aut obſcuritas. Nam ſi Orthodoxorum ſententiis ac perpetuo Eccleſiarum omniũ conſenſui ab Apoſtolorum vſque tẽporibus ſtare eſt animus, quod Confeſ. Auguſtanæ proceres diſertè profitentur, nulla prorſus eſt amplius diſſentiẽdi cauſa. Quod vt fiat omnibus luce ipſa manifeſtius, vniuerſa orbis climata percurremus, clariſſima Eccleſiæ Chriſtianę lumina huc recitantes. D. Athá. orat. pro defunctis, vti Damaſcenus ex eo citat, Oleum & cerei ſunt holocauſtum: verùm incruẽta illa hoſtia ἐξιλασμὸς eſt propitiatio. D. Cyrillus Ieroſol. Catecheſi v. myſtagog. Chriſtum pro noſtris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis & illis (defunctis fratribus) peccatoribus Deum benigniſſimum ἐξιλεωόμενοι reddamus propitiũ. Et libr. quæſt. q. 34. Sicut vinũ in vaſe recluſum conflorеſcit vna cũ vite in agro efflorеſcente: ita intelligimus peccatorũ animas participare aliqua beneficia ab incruẽta immolatione & gratificatione pro ipſis facta.

Ex omnibus orbis Chriſtiani climatibus demonſtratur, miſſę ſacrificiũ ſemper habitũ propitiatorium.
Ex Oriente D. Athanaſ.
D. Cyrillus Ieroſol.

Origenes.

Origenes ille Adamantius Alexandrinæ Eccleſiæ Catechiſta ſcribẽs in Leuiticum cap. 23. homil. 13. docet hanc commemorationẽ, de qua (inquit) Dominus dicit, Hoc facite in mei commemorationem; eſſe ſolam, quæ Deum hominibus facit propitium. Antiochenæ Ec. teſtimonium multò certiſſimum ex D. Iohan. Chryſoſtomi Antiocheni homiliis & liturgia dudum commemoratis petatur. Quid verò iam olim & ſenſerit, & in hanc vſque horam faciat Syria & Meſopotamia, ex D. Baſilij liturgia eſt manifeſtiſſimum, quam vir clariſſ. D. Andreas Maſius de Syro cõuertit, vbi ſic legitur: Memẽto Do. ad aram

Ec. Antiochenæ ac Meſopotamię teſtimonia.

tuam

tuam cæleſtem eorum omnium,qui tranſierunt de hoc mundo anguſtiarum pleno.Erue ipſos ex tenebris & caligine,atque ex tribulatione doloréque eripe : appareatque eis facies tua pacifica,neque intres cum ipſis in iudicium, accuratáue quæſtioné habeas de acta vita:ſed obliuioni trade errores ipſorũ.

Ita quidem per Orienté Orthodoxi illi Patres docuère. Nũc quid Occidens teſtetur audiamus. D. Ambroſius Deo ſupplicat, vt pro fratre Satyro defuncto propitius fraternum capiat ſacerdotis munus. Sic & illa ad AA. Gratia. & Valent. apoſtrophe, Nulla nox (inquit orat.funebri) vos nõ dotatos aliqua precum mearum contextione tranſcurret, omnibus vos oblationibus frequentabo. Dixerat enim paulò antè, Date manibus ſancta myſteria,pio requié ei poſcamus affectu! date ſacramenta cæleſtia,animã piam noſtris oblationibus proſequamur! Extollite populi mecũ manus in ſancta,vt eo ſalté munere vicem eius meritis rependamus.non ego floribus tumulũ eius aſpergam,ſed ſpiritum eius Chriſti odore perfundam. Spargant alij plenis lilia calathis,nobis lilium eſt Chriſtus;hoc reliquias eius ſacrabo,hoc eius gratiam commendabo. Beati ambo, ſi quid meæ orationes valebunt. Ex Occidente. D. Ambroſius.

Eruditiſſimus ille iure optimo Venerabilis dictus Beda, doctrinam Eccleſiæ Chriſtianæ ex Orthodoxorum PP. ſcriptis admirãdo ſtudio pręclarè hauſtam,ſuis perfideliter admodum Anglo-Saxonibus expoſuit.Illud enim Iohan. Euangeliſtæ de Baptiſta elogiũ, Iohannes teſtimonium perhibuit, interpretaturus docet electorũ quoſdã propter mala,inquit,quibus hinc polluti,diſcedunt,ſeuerè caſtigãdos,flãmis ignis purgatorij diu excipi,niſi fidelium precibus, eleemoſynis, & hoſtiæ ſalutaris oblationibus,ſoluti pœnis,ad beatorũ perueniãt requié. Idem docet & in Prouerb.Salo.cap.11. Anglicanæ hiſto.4.cap.22. Beda.

Sed quid noſter,fortè inquias,Septentrio hac de quæſtione ſenſit? Sanè idem quod aliæ orbis habitati plagę.Scribit Euſeb. Cæſarien.li.4.de vita Conſtan.A.Epiſcopos ex Thracia totáq; vicinia euocatos nõ ſolùm pij populi lachrymis votiſq; ſuas adiunxiſſe ad Deum preces,ſed & ὑπὲρ τῆς βασιλέως ψυχῆς pro imperatoris anima myſticas liturgias,diuinum ſacrificium,ritúſque diuinos celebraſſe. Ex Septẽtrione. Epiſcopi Thraciæ offerũt pro anima Conſtantini A. in exequiis.

Sic

Sic & per Cappadociam pro mortuis fuiſſe oblatum hoc diuinæ liturgiæ ſacrificium D. Baſilius nobis eſt teſtis, dum in liturgia orat, Memento Do. omnium dormiētium in ſpe reſurrectionis vitæ æternæ, & refrigera eos vbi viſitat lux vultus tui.

Baſilius.

Suffragatur & germanus eius Gregor. Niſſenus. Res autē multis modis vtilis eſt, inquit, teſte Damaſceno, & Deo in primis grata, in diuinis præclariſque ſacris operationibus, eorū qui in recta fide deceſſerunt, manifeſtam facere mentionem.

Gregor. Niſſen.

Horum veſtigiis inſiſtens pius diſcipulus Effrem ſub vitæ finem ſuos hortatur, vt non ſolùm in orationibus ſui defuncti meminerint: ſed obſecrat etiam & aſſiduè pro ſe offerre, dieq́; triceſimum celebrare dignarentur. Mortui enim, inquit ſuo in teſtamento, beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum ſanctorum viuentium. Hanc fuiſſe veterum Græcorum omnium ſiue ad Orientem, ſiue ad Septētrionem noſtrum, fidem; paucula hæc teſtimonia ſatis ſuperq́; piis perſuadeant. & ne cui vllus ſuperſit ſcrupulus, non fuerit abs re, illud commemoraſſe, Moſcouitas etiam olim hanc habuiſſe fidē. Siquidem Wolodomirus myſteriis Chriſti initiatus vna cum Leone Metropolita. conſtituit decimas omnium rerum eſſe dandas propter pauperes, pupillos, ſenes, captiuos, monaſteriorum Eccleſias, & in primis propter defunctorum & viuorū refrigerium. Vide Sigiſmundum Baronem.

D. Effrem.

A fide & moribus Moſcouitarum.

Porrò ne quid ſuperſit ambigui, Theophilactum hac ex Boreali plaga accerſamus teſtē. Is in Lucę cap. 12. illud exponens, Timete eum, qui poſtquam occîdit, poteſtatem habet mittere in gehennam, Nō ſemper, qui moriuntur peccatorçs, ait, mittuntur in gehēnam, ſed ſunt in poteſtate Dei, vt etiam dimitti & ignoſci poſſit. Hoc autem dico (διὰ τὰς ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις γινομένας προσφορὰς, καὶ τὰς διαδόσεις, ἅι οὐ μικρὰ συντελοῦσι τοῖς καὶ ἐν ἁμαρτίαις βαρέιαις ἀποθανοῦσι) propter factas pro mortuis oblationes & diſtributiones ſiue largitiones eleemoſynarum, quæ non parum conducunt etiam his, qui in grauioribus mortui ſunt delictis.

Theophilactus docet ſacrificiū mortuis prodeſſe.

Quod ſi ad meridiem nos conuertamus, res quæ nunc in manibus eſt, ipſa meridiana, quod dicitur, luce fiat clarior. Nā ſynodus quædam Carthaginen. vetus, vti D. Cyprianus epiſt. 1. lib. 2.

Ex meridie teſtimonia pro altaris ſacrificio, quod defunctis prosit.

lib.2.commemorat,totius conuentus nomine vetuit non eſſe pro Geminij Victoris dormitione offerendá altaris oblationẽ, aut aliquam pro eo in Eccleſia frequentandá deprecationem.

Huc facit & illud quod apud Tertullianum legitur. Et iam repete apud Deum,inquit exhortat. ad caſtitatem, pro cuius ſpiritu poſtules,pro qua oblationes annuas reddas.Stabis ergo ad Deum cum tot vxoribus, quot illas oratiõe commemoras, & offeres pro duabus,& commemorabis illas duas per ſacerdotem,& cæt.& aſcendet ſacrificium tuum libera fronte.

Verùm ne quid ſuperſit pio Lectori veritatem ex animo quærenti aut ſcrupuli aut dubij, vnus effecerit D.Auguſtinus, qui omnium diſertiſſimè variis in locis docet,tremendum altaris ſacrificium eſſe quibuſdam defunctorum gratiarum actionem,quibuſdam verò propitiationem.

Cùm ergo ſacrificia (inquit cap.110.Enchiridij ad Laurẽt.) ſiue altaris,ſiue eleemoſynarum pro baptizatis defunctis omnibus offerantur;pro valde bonis gratiarum actiones ſunt, pro non valde malis propitiationes ſunt.

Hanc ipſiſſimam Euangelij doctrinam eiſdem verbis repetit, adeoque recitat quæſt. ad Dulcitium quarta. Siquidem hæc res tam fuit ſemper apud Orthodoxos PP. indubitatæ fidei, vt qui negaret altaris ſacrificium prodeſſe mortuis, mox audiret,hæreticus,quemadmodum de Aerio conteſtatum faciunt D.Epiphan. Auguſt.& Damaſcenus de hæreſ. Perſpicuè igitur patet,non modò hoc Sacramentum à Chriſto Domino Deo Patri fuiſſe in cœna oblatum:ſed & Apoſtolis mandaſſe, vt ipſum eidem offerrent;quod ex perpetuo Eccleſiarum omnium conſenſu demonſtratum eſt,toto ſemper orbe Chriſtiano fuiſſe oblatum.

CAETERVM quia nũc in manibus eſt illa quæſtio,An rectè corpus Domini in miſſa pro Chriſtianorum vſibus offeratur;& altera,vnde illa dependet,An in cœna Chriſtus Deo Patri obtulerit;non parum vtique lucis vtraque accipiat, ſi diuina Prophetarum oracula, illoſq; Moſaicos conſulamus typos; quos D.Paulo interprete, certiſſimas eſſe rerum à Chriſto gerendarum,adeoque implẽdarũ prophetias, eſt piis omnibus indubitatiſſimum. CAP. XVII.

Mandat in ceremoniis Moſaicis Dominus Aaronem antequam ad propitiatoriũ ingrederetur (quod oblati in crucis ara corporis Dominici fuit typus) debere vitulum pro peccato offerre, & arietem in holocauſtum, Leuit. 16.

Similiter & Caprum illum Græcis, ἀποπομπαῖον, Latinis emiſſarium dictum, priuſquam in ſolitudinem extra caſtra ablegaret ſacerdos Aaronicus, offerendum eſſe ad oſtium tabernaculi cum precibus ſolemnibus. Statuet eum viuum, inquit, coram Domino, vt fundat preces ſuper eum, vt emittat eum in ſolitudinem. In horum ſacrificiorum & aliorum ad vnum omnium locum, quia Eccleſia vnicum habet à Chriſto Domino inſtitutum ſui Sacroſancti corporis ſacrificium, rectè dicitur in omnes illos Chriſtianos valere vſus & fines, in quos omnia illa Moſaica ſacrificia huius vnius typica & figuratiua.

Sed cùm hæc de ſacrificij Chriſtiani vſu doctrina Orthodoxorum Patrum teſtimoniis ſit oſtenſa liquidior, quàm vt typis illuſtretur Moſaicis, age nunc demonſtremus diuina Prophetarum oracula poſtulaſſe, vt à Chriſto Domino inſtitueretur ſacrificium, quod toto orbe eſſet Deo Patri à Chriſtianis offerendum.

Extat luculentiſſima huius rei pictura (vt alios in præſentiarum ſileamus) apud Malachiam Prophetam: vbi cauſam Deus Pater exponit Iudæis impuris & ingratis, cur ſordida ingrataque ipſorum contemnat ſacrificia.

Malachias. Ab ortu enim ſolis, inquit, vſque ad occaſum magnum eſt „ nomen meum in gentibus; & in omni loco ſacrificatur, & of„ fertur nomini meo oblatio munda. Hic ſi nos ipſos nobis ſequi nolumus magiſtros, venerandum illum obſecro conſulamus Chriſtanorum Patrum Senatum; quos audies Lector Chriſtiane vno ore præclariſſimum hoc oraculum de quotidiano diuinæ miſſæ ſacrificio interpretari: quod Chriſtus Dominus ipſe ita inſtituerit, atque adeò in finem vſque ſeculi offerendum mandarit.

1. D. Iuſtinus. D. Iuſtinus dialogo cum Triphone Archiſynagogo Epheſio, Proferã, vobis amici, inquit, opera Dei & facta, cum per Malachiam ad populum loquitur, Non eſt voluntas mea in vobis, nec ſacrificia veſtra accipio, propterea quod ab Oriente vſque

ad occaſum nomen meum in nationibus in gloria fuit atq; omni loco hoſtia nomini meo, àtque munda θυσία προσφέρεται immolatur. Et paulò poſt: Ei enim acceptæ ſunt, gratæque nationes, hoſtiaſque libẽtius meliuſq; à nobis, quàm à vobis accipit. Itẽ poſt pauca: De iis hoſtiis, quæ ipſi à nobis gẽtibus vbiq; offeruntur, id eſt, de pane Euchariſtiæ, & populo ſimiliter Eucha riſtiæ tum prædicit, cùm ait, à nobis nomen ſuum gloria affici: à vobis autem pollui.

D. Irenæus lib. 4. cap. 32. Chriſtus ſuis diſcipulis dans conſilium primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, nõ quaſi indigenti; ſed vt ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint, cum qui ex creatura panis eſt, accepit, & gratias egit dicẽs; hoc eſt meum corpus. Et calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura, quæ ſecundum nos eſt, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & noui teſta. nouam docuit oblationem; quam Eccleſia ab Apoſtolis accipens, in vniuerſo mundo offert Deo, ei qui alimẽta nobis præſtat primitias ſuorũ munerum in nouo teſta. de quo in XII. Prophetis Malachias ſic præſignificauit, Nõ eſt mihi volũtas in vobis. Et ca. ſeq. quoniá nomen filij proprium, patris eſt, & in Deo omnipotẽte per Ieſum Chriſtum offert Eccleſia, bene ait ſecundum vtraq;. Et in omni loco incenſum offertur nomini meo, & ſacrificium purum. Et cap. 34. Igitur Eccleſiæ oblatio, quam Dominus docuit offerri in vniuerſo mundo, purũ ſacrificium reputatũ eſt apud Do. & acceptũ eſt ei, nõ quod ei opus ſit noſtro ſacrificio, non quod indigeat à nobis ſacrificium, ſed quoniá is qui offert, glorificatur ipſe in eo, quod offert, ſi acceptetur munus eius. II. D. Irenæus, qui Polycarpũ alioſque Apoſtolorum diſcipulos vidit & audiuit.

Euſeb. Cæſarieñ. libr. 1. de demonſtrat. Euang. eundem exponens locũ, offertur incenſum & hoſtia munda in omni loco, Sacrificamus igitur (inquit) Deo altiſſimo ſacrificiũ laudis; ſacrificamus Deo plenũ & horrorẽ afferẽs, & ſacroſanctũ ſacrificiũ, θύομεν τὸ ἔνθεον καὶ σεμνὸν καὶ ἱεροπρεπὲς θῦμα, ſacrificamus nouo more ſecundum nouum teſtamentum hoſtiam mundam. III. Euſeb. Cæſar. li. 1. de demõſtrat.

Eandẽ D. Prophetæ pericopẽ tractans D. Chryſo. Vides quomodo cultus nobilitatem manifeſtauit, inquit Ser. illo aureo; quod Chriſtus eſt Deus, quomodo excellẽtiá & immutationẽ eius, quod non in loco, ſed in modo; non in nidore & fumo, ſed in alio cultu noſtra erũt miniſteria. Et rurſus eodẽ Ser. inferius, IIII. Chryſoſto. Sermone; Quod Chriſtus eſt Deo Abolito Iudaiſ-

mo Chriſtianiſmum monſtrabit, nouumque cultum. In omni loco ſacrificium offertur mihi,& oblatio pura. Vides quomodo manifeſtè & Iudaiſmum eiecit,& Chriſtianiſmum monſtrauit effulgentem,vbique in terra diffuſum,rationemq; cultus ſignificauit?

V. D. Hieron. Idem & D.Hiero.intellexit.Hunc enim locum in cōment. exponēs: Propius nunc ad ſacerdotes Iudęorum, ait, ſermo fit Domini,vt ſciant carnalibus victimis ſpirituales victimas ſucceſſuras,& nequaquam taurorum hircorumq; ſanguinem,ſed Thymiama,hoc eſt,ſanctorum orationes Domino offerendas, & non in vna orbis prouincia Iudæa,nec in vna Iudeæ vrbe Ieruſalem:ſed in omni loco offerri oblationem nequaquam immundam , vt à populo Iſrael , ſed mundam, vt in ceremoniis Chriſtianorum.

VI. D. Auguſtin. Sic & D.Auguſt.de Ciuit.lib.19.ca.23.In lege ſcriptum eſt, ſacrificās diis,eradicabitur; niſi Domino tantū.Et mox,Huius autem præclariſſimum atque optimum ſacrificium nos ipſi ſumus,hæc eſt ciuitas eius,cuius rei myſterium celebramus oblationibus noſtris,quæ fidelibus notæ ſunt,ſicut in libris præcedentibus diſputauimus. Ceſſaturas enim victimas, quæ in vmbra futuri offerebant Iudæi, & vnum ſacrificium gentes à ſolis ortu vſque ad occaſum,ſicuti iam fieri cernimus oblaturas,per Prophetas Hebræos oracula increpuêre diuina.

Et lib.1.contra aduerſarium legis,cap. 18. Sacrificiis autem Deum non egere,quis neſcit? ſed nec laudibus noſtris eget. Verùm ſicut nobis,non illi, vtile eſt laudare Deum; ſic nobis, non illi vtile , offerre ſacrificium Deo.Et quoniam ſingulari & ſolo vero ſacrificio pro nobis Chriſti ſanguis effuſus eſt; ideo primis temporibus ad hoc ſacrificium talibus ſignificationibus prophetandum,immaculatorū animalium ſacrificia Deus ſibi iuſſit offerri.Et cap.20.Eccleſia ab Apoſtolorum temporibus per Epiſcoporum ſucceſſiones certiſſimas vſque ad noſtra & deinceps tempora , perſeuerat & immolat Deo in corpore Chriſti ſacrificium laudis,ex quo Deus Deorum loquutus vocauit terram à ſolis ortu vſque ad occaſum.

Et paulò poſt: Vnde alius Propheta dicit ad eum, qui carnaliter eſt Iſrael: Non eſt mihi voluntas in vobis,dicit Dominus. Ecce quod eſt ſecundum ordinem Aaron. Cùm autem hoc

non

non accipiat,addit & dicit: Quia ab ortu ſolis vſque ad occaſum,glorificatum eſt nomen meum in gentibus. Ecce quod ſecundum ordinem Melchiſedech. Rurſus li.18.de Ciuit. ca. 35. Malachias prophetans Eccleſiam,quam per Chriſtum iam cernimus propagatam Iudæis aptiſſimè dicit ex perſona Dei, Non eſt mihi voluntas in vobis;ab ortu enim ſolis, & cæt. hoc ſacrificium per ſacerdotium Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedech,cum in omni loco Deo iam videamus offerri,ſacrificium Iudæorum ceſſaſſe negare non poſſunt.

VII. Damaſc. libr. 4. cap. 14.

Damaſcenus lib 4.cap.14.Orthodox.fidei,hæc eſt pura ſcilicet hoſtia & incruenta,quam ab ortu vſque ad occaſum ipſi offerri per Prophetam Dominus loquitur, corpus videlicet & ſanguis Chriſti in ſtabilimentum animæ noſtræ & corporis inconſumptum & incorruptum.

VIII. D.Remig.

D.Remigius Altiſiodoren.Galliæ ſuæ doctrinam teſtaturus, eandem Prophetiam ſimili exponit ſenrentia, docet, Carnalibus illorum victimis ſpirituales ſucceſſuras, nec in vna tantum prouincia Iudæorum,ſed in omni loco offerre Deo mundam oblationem,hoc eſt,ſacrificium, quod nunc frequentat Eccleſia. Sed vela nobis contrahenda ſunt,vt ad ea quæ huius controuerſiæ ſuperſunt explicanda decurrat oratio.

CAP. XVIII. Reſponſio ad argumenta Cõfeſſioniſtarũ contra quotidianũ S. miſſæ ſacrificium.

NVNC ſi in medium veniant argumẽta,quę aduerſus hoc manifeſtiſſimũ Chriſti Domini de offerendo Deo Patri ſuum corpus & ſanguinis inſtitutum diſertis adeò veterum PP. verbis conteſtatum,perpetuoque Eccleſiarum omnium cõſenſu traditum,& in hanc vſque ab Apoſtolorum ætate toto orbe perpetuatum obiiciunt Confeſſioniſtæ, facile fuerit ea refellere. Vltrò enim haud aliter atque ad ſolis lucem tenebræ diffugiant & euaneſcant iſtæ nebulæ,tam illuſtri Euangelicæ doctrinæ lumini temerè prorſus offuſæ.

His porrò argumentis & ſi in Panoplia noſtra ſit abundè factum ſatis,quod lepidi iſti Confeſſioniſtarum apologetici fraudulenter diſſimulare maluerunt, recitantes loca alia, quibus noua ipſorum doctrina illic eſt liquidò refutata;quàm ſolidum aliquid ad eorum ſolutionem reſpõdere : nos tamẽ in gratiam eorum,qui illam fortaſſis non legerunt,aut à ductoribus aliter q̃ rei veritas habet,ſunt perſuaſi,paucis & hic reſpondebimus.

Hebr. 7. Quod igitur ex epiſtolæ ad Hebræ.c.7.adferunt,nihil quotidiano Chriſti Domini ſuos per vicarios ſacerdotes obſtat ſacrificio;cùm Paulus eo loco Chriſti ſacrificium Iudaico conferat,multò efficacius hoc illud eſſe demonſtrans. Non enim nos docemus Chriſto neceſſitatem eſſe quotidie,quemadmodum ſacerdotibus prioris teſtamenri,offerre prius pro ſuis delictis hoſtias;deinde pro populi:ſed vno illo Crucis Dominicæ ſacrificio ſemel expiati,docemus non amplius Chriſtum debere cruentam crucis hoſtiam offerre; ſed in illius tamen oblationis memoriam,atque vti D. Chryſoſtomus ait,commemorationem idem Dominici corporis ſacrificium immolandum; non cruenta ſpecie,ſed incruenta.vti Concil. ait Nicenum & Epheſinum,cæterique Patres Orthodoxi diſertis verbis hæc ſacrificia docuere diſtinguenda.

In eandem ſententiam & alia ex epiſtola ad Hebræos per vafros Confeſſioniſtarum patronos allegata loca ſunt accipienda,quemadmodum alibi diffuſe,idque Orthodoxis PP. conſentaneè demonſtrauimus.

Cæterùm quod Epiphonematis loco ex eadẽ adtexũt epiſtola,Vbi peccatorũ eſt remiſſio,ibi nõ eſt amplius oblatio pro peccatis;inſignem ſanè reſipit iſtorum Theologorum oſcitantiam;quæ vel ſemel inſpecto D. Pauli loco luculenris Orthodoxorum Patrum commenrariis illuſtrato,eos inexpiabilis arguat ignorantiæ. Siquidem D. Paulus in diſputatione illa contra Iudaizantes (qui & Chriſto volebant quotidianam eſſe debere hoſtiam , ſicuti Aaronicis ſacerdotibus) perſeuerans aſſerit vnam Chriſti oblationem illam cruenram in cruce peractã eſſe inſtar omnium: quæ vna ſemel immolata omnia omniũ prorſus aboleuit crimina. Quidquid igitur de vna Paulus dicit hoſtia:itẽ, quod nõ eſt opus alia illius oblatione; id eo ſenſu eſt accipiendum,ſcilicet vt offeratur alia hoſtia à Chriſto ſpecie iterum cruenta; qualis illa fuit in cruce immolata;& vt eiuſdem fiat oblatio tali modo atque figura , qualis illa fuit ad expianda omniũ peccata in ara crucis ſemel oblata.

Non eſt iteratò immolanda à Chriſto alia hoſtia,idque ſpecie cruenta & ſanguinaria , ſiue mactatoria.

Quod D. Chryſoſt.Theodoretus,Photius,Oecum.Ambroſius aliique Orthodoxi interpreres luculentis verbis cõteſtantur: ideoque loca ex epiſtola ad Hebræos allegata quotidianis nihil

nihil officiunt ſacrificiis, quæ in Eccleſia loco & vice Chriſti (vti Cyprianus & Ambroſ. loquuntur) offerimus. Non enim ſunt hoſtia cruento ſchemate ac ſanguinaria ſpecie ſicuti illa olim in cruce ſemel immolata, à qua ſuam hauriunt vim noſtratia: quia in illius vnius commemorationem, iuxta Chriſti mandatum, vti oſtenſum eſt, offeruntur. Nihil enim verba D. Pauli magis contra quotidianum Eccleſiæ ſacrificium valent, quam contra quotidianum Chriſti Domini in cælo apud Patrem ſacrificium: quemadmodum alibi ex D. Ambroſ. diffuſius explanauimus, Panopliæ lib. 4. cap. 51. vbi Confeſſionis Auguſtanæ argumenta ex his ipſis D. Pauli verbis ſophiſticè contexta ſolidè ac luculenter videre eſt diſſoluta.

Sacrificiū quotidianū non repugnat ſacrificio Chriſti ſemel facto: quia non fit ſpecie cruenta.

Vide Ambroſ. lib. de offic.

Porrò alia omnia Patrum teſtimonia à Confeſſioniſtis ex Auguſtino, Chryſoſto. & Gelaſio allata communem noſtram aduerſus Sacramentarios ſtabiliunt fidem de veritate corporis Dominici in S. Euchariſtia præſentis. Inter quæ vna eſt D. Gelaſij ſententia, quæ ſi rectè veréque intelligatur, nihil officit elementorum panis & vini tranſmutationi, ſiue tranſubſtantiationi.

Ad D. Gelaſij locum reſponſio de tranſubſtantiatione.

Cùm enim paulò inferius priora explicaturus expreſſe dicat Gelaſius, panem & vinum tranſire in diuinam (corporis & ſanguinis Chriſti) ſubſtantiam, nihil officit veræ huic tranſubſtātiationi, quod ſuperius dixit: Non deſinere ſubſtantiam vel naturam panis vel vini. hic enim naturam vocat, quod inferius ſeſe planiùs explicans dicit, naturæ proprietatem, quæ verè manet in S. Euchariſtia apud Catholicos conſecrata; manet namque naturæ color, manet odor, ſapor, aliaque veram veræ ſubſtantiæ proprietatem demonſtrantia.

Manere naturā D. Gelaſ. explicat, manere naturæ proprietate ſiue accidentia.

Sed quòd ipſa panis viniqúe ſubſtantia, per quam res vera ante conſecrationem fuerat, ſit in corpus Domini mutata planè D. Gelaſius docet, aſſerens panem & vinum in diuinam Sancto Spiritu perficiente tranſire ſubſtantiam. Hic ſi Diuus Gelaſius totam panis viniqúe ſubſtantiam ſenſiſſet cum noua nouorum Confeſſioniſtarum doctrina perſiſtere poſt conſecrationem; & cum pane & vino dari corpus Chriſti, non diſertè addidiſſet, Sancto ſpiritu perficiente. Demonſtraturus enim quod omnem excedit ingenij captum;

quod

quod dixerat panem & vinum tranſire in diuinã ſubſtantiam, addidit tanti myſterij cauſſam, veréq; cæleſtis operationis cæleſtem authorem, Sancto Spiritu (inquiens) peragente. Huic vni enim diuinam hoſtiæ myſticæ conſecrationem, ſiue panis viniq; tranſmutationem ferimus acceptam, quod ſua pro diuina omnipotentia, modo hominibus magis certo quam noto, licèt non incredibili, neq; à fidei myſteriis alieno, panem in corpus & ſanguinem Domini tranſmutat, ſiue tranſelementat, ſiue tranſubſtantiat: variis enim nominibus res hominibus noua & inaudita fuit à myſtagogis ſignificanda & enuncianda, quemadmodum Latinæ linguæ parens M. Cicero multis in locis præcipit.

Ad loca contra ſacrificium, pro defunctis.

Cæterùm quod aduerſus corporis Dominici oblationem pro mortuis obiiciunt Confeſſioniſtæ ex cano. Conc. 3. Toletani, Catholicę nihil obſiſtit doctrinæ. Siquidem Canõ ille 22. ſolum de Chriſtiano ritu efferendi ad ſepulchrum funeris ſtatuit, vetans ne paganica amplius carmina in exequiis Chriſtianorum à vulgò decantentur.

Apologetici mediũ Canonis ſupprimunt, & finem decurtãt: ne plagiũ agnoſcatur ab incautis, vtque imperitis furum faciant.

Quod vel Confeſſioniſtæ ipſi non poſſunt ire inficias, ſi Canonem nobis obiectum recitaſſent totum. Sed fide parum bona rem ſummi ſanè momenti agẽtes, ex Canonis allegati medio ſuſtulerunt, quod Canonis cauſam continet; vnde germanus eius ſenſus ſolidiſſimè petatur. Nam funebre carmen (inquiunt PP. Toletani Concil. III.) quod vulgò cantari ſolet, vel in pectoribus (lego pecoribus) aut proximos, aut familias cedere, omnino prohibemus.

Hæc allegati ab anonymis S. Canonis ratio indicat, carmina illa vulgò decantata fuiſſe paganica, veteriſque Ethniciſmi reliquias non obſcuras: quæ Pytagoricam quandam, ſiue forte Druidarum metempſychoſin impiamq; animarum in beſtias, aut pecora, aliáue corpora tranſmigrationem ſapiebant, quod illę voces in Canone perſpicuè loqui videntur, defunctos in familias aut proximos cedere. Quod ergo aduerſus idololatriã & manifeſtas auiti paganiſmi reliquias illo ſacro Canone conſtitutum eſt, nihil facit contra venerandum miſſæ ſacrificium: cùm non agat Canon de omnium Chriſtianorum ſepultura; ſed tantum religioſorum, vt quidem veteres codices habent,

Canõ aduerſus reliquias paganiſmi de Pythagorica metempſychoſi.

bent,& finis Canonis,qué religioſi iſti Apologetici per ſuum & cætera, decurtant & abrumpunt ſacrilege, conuincit apertiſſimè.

Stolidū igitur eſt epiphonema, quod ridiculi iſti homines triūphum ante victoriā canentes adtexunt: En hic tantū Pſalmi(inquiunt) & cantiones de reſurrectione cani iubentur, cū exuuiæ piorum efferūtur,non miſſæ ad expianda eorum peccata demurmurari. Atqui ô boni viri id verum non eſt, tātum Pſalmos de reſurrectione eſſę cantandos hic iuberi;ſed ſtatuitur in ſpe reſurrectionis mortuis pium diuinorū impendi canticorum famulatum: quod impia excludit cantica; non miſſæ ſacrificium. Neque de toto defunctorum officio Canon agit, cuius pars ſunt Pſalmi diuini, ſed tantum de efferendo ad ſepulturam corpore. non denique Clericis vetat officium Eccleſiaſticum tunc vbique terrarum anno 620. ſolemne mortuis in Chriſto fratribus præſtare;ſed tantum Laicis interdicit carmina priſtinum paganiſmum redolentia, quādo in funus prodeunt,decantare.

Miſſas enim per Hiſpaniam illa ętate Conc.3. Toletani habitas,id eſt,fuiſſe & tunc temporis, anno 620.pro defunctorū in Domino requie oblatum Chriſti Domini mediatoris ad altare ſacrificium notius eſt ex Canone 11.& 16.Concilij 4. Tolet.quam vt copioſius ſint huc cum piorum lectorum faſtidio recitandi.

Porrò quod ſua in Antitheſi Confeſſioniſtæ attexūt, manifeſtam habet in Catholicos calumniā,quod transformant cœnam Domini,inquiunt,in opus toto genere diuerſum ab eo fine,qui à Chriſto propoſitus fuerat,cū dicunt ſe offerre filium Dei pro viuis & mortuis.

Iſtud enim nō eſſe opus à fine,qui à Chriſto propoſitus fuerat, toto genere diuerſum, ex ſuperioribus clariſſimè liquet; ſed fuiſſe à Chriſto inſtitutum,immo,quod ſuo exemplo prior geſſerat, & faciendum monſtrarat,diſertè mandatum, ſi Cypriano,Irenæo,Euſeb.Cęſarien.Photio,Theodor.aliiſq; Patribus Orthodoxis fidem habemus, ac perpetuum Eccleſiarum omnium conſenſu æterna obſeruatione,conſentaneáq; cōſuetudine ſtabilitum & confirmatum volumus obtinere.

„ Illud verò,quod mox affingunt,luculentũ habet in Catho-
„ licos mẽdacium,ipſos dicere ſe viuis ac mortuis mereri remiſ-
„ ſionem peccatorum. Proferant docti iſti Confeſſioniſtarũ Pa-
„ troni,vnum ſcriptorẽ vel ſcholaſticũ vel neorericũ, vicerint.

Iſtam tamen blaſphemiam tam impudenter aduerſarij iactant, quaſi omnium Catholicorum conſenſu in Eccleſiis per orbem omnibus doceatur.

Sed proferunt ſui conuitij ſanè atrociſſimi temerè, immò falsò atq; mendaciter adeò in Catholicos proiecti teſtes profecto minimè leues, poſtquam Thraſonicè aſſeueraſſent, Hæc
„ notoria ſunt,inquientes,& adeò manifeſta,vt minimè neceſſa-
„ rium videatur in eo probando quicquam elaborare. Scilicet, quod nos conſtanter negamus,& pernegamus,immo damnamus,iſti belli homines fortiter affirmant nos docere. Tamen cum eos ſuæ ſuppuderet tam effrõtis affirmationis,randem aliquot ſui in Catholicos iactati conuitij proferunt teſtes. Sed quoſnam obſecro? audies: ſed riſum fac teneas,lector candidè. Parturiunt enim montes.

„ Qui volent,inquiũt lepidi Apologetici,folio 117.& quibus
„ ea,quæ dicimus vlla ex parte dubia ſunt, legant Enchiridion
„ Eccij loco Com.36. Iohan. Gropperum de cœna Domini,arti-
„ culo princip.2. Itẽ Guilhelmum Lindanum libr. 4. Panopliæ
„ Euangel. cap. 24. quibus locis hæc diſputatio prolixè tracta-
„ ta eſt.

Certè prolixè admodum atque perſpicuè his aſſignatis locis hæc diſputatio Catholicis illis viris eſt tractata; ſed relegite, ô Confeſſioniſtæ tam Theologi quàm Conſiliarij Politici, relegite,obſecro vos,loca Eccij,Gropperi,aut Lindani,hic à vobis tam inſigni cum mendacio citata: & veſtris dominis Rom. Imperij ordinibus ex fide referte, an vllus ipſorum doceat, Sacerdotes tremendum illud vel Angelis ſacrificium offerentes viuis & mortuis mereri peccatorum remiſſionem.

Conſtanter quidem illi vobis hic commemorati Scriptores Catholici Orthodoxorum Patrum doctrinæ concorditer atque Catholicis omnibus conſentaneè docent ſalutarem pretij noſtri in altari oblationem, ſiue Dominici corporis in diuina liturgia ſacrificium prodeſſe viuis & mortuis: ſed Sacerdotes

tes mereri eis peccatorum remiſſionem, minimè docet. Commemorantur enim viuorum & mortuorum nomina ſuo loco ad altare, idq; ex Apoſtolorum traditione, ſi fidem merentur Chryſoſt. Auguſtinus, Baſil. Damaſcenus, Athanaſius & alij, quando cruenti illius ſacrificij in cruce olim peracti fit commemoratio, atque in illius memoriam oblatio: ſed non iſta commemoratio tanti eſt apud Deum momenti, vt ſuo ex genere, ſine opere operato viuis aut mortuis peccatorum mereatur remiſſionem. Iſta enim quantulacunque propitiatio, & qualis qualis expiatio vni illi debetur ſacrificio, quo Chriſtus in æternum ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech ſeipſum offerens ſemel conſummauit omnes qui ſanctificantur.

Non tamen negandum eſt tremendum hoc altaris ſacrificium, ſalutaremq; pretij noſtri, vt cum Auguſtino loquamur, oblationem quibuſdam Deum reconciliare, propitiumq; reddere, vt miſericordius, eodem teſte, cum mortuis agat, quam erat alioqui acturus: ſed hęc gratia vni Chriſto debetur; nō homini, non ſacerdoti. vnde nec ſacerdos dicendus eſt illis peccatorum remiſſionem mereri.

In Confeſs. li. 9. cap. 12. Enchiri. ca. 110. Serm. 32. de verbis Apoſtol.

Porrò quod miſſæ ſacrificium verè ſit propitiatoriū, Deumq; iratum hominibus aliquo modo reddat propitium, placet, aut reconciliet (id enim Sacramentorum baptiſmi, aut penitentię proprium eſt) diſertè ex D. Auguſtini, Cyrilli, Athanaſij, & aliorum PP. Orthodoxorum verbis à nobis dudum recitatis eſt ſolis luce illuſtrius: potiſſimum D. Auguſt. Ser. 32. dę verbis Apoſto. Enchi. cap. 110. Athan. ſer. pro defunctis, Chryſoſt. homil. 3. in epiſtolam ad Philippen. & Cyrillo Ieroſolymitano.

Miſſam eſſe ſacrificium propitiatorium.

Vide Panopliā lib. 4.

Quæ Patrum Orthodoxorum teſtimonia, ſi religioſi Confeſſioniſtarum Theologi ſuis collegis Conſiliariis Politicis, ipſiſque adeò Romani Imperij ordinibus bona exhiberent fide, nihil equidem dubito quin omnibus lætiſſimi gratularemur, quod ante hoc fere decennium cuidam non ignobili per Sweuiam Paſtori vſuueniſſe gaudemus. Acceſſerat nos Tylingæ Sueuorum S. literas in locum Reuerendiſſ. D. Petri à Soto profitentes, Paſtor N. partium Proteſtantium, ditionis Vlmen. de aliquot controuerſis fidei capitibus familiariter ac ſine arbitris nobiſcū collaturus. explorato eius animo,

Facilè fore hoc in dogmate cōcordiā, ſi Theologi Confeſſioniſtarum bona fide ſuis dominis veram PP. Orthodoxorū exponerent doctrinā, quæ Catholicis eſt verè conſentanea.

Ab exemplo noſtræ memoriæ per Svveuiam.

veri ſtudio ipſum teneri,non contentionis cauſſa de primariis controuerſiarum capitibus quærere, atque rem ipſam tanto cum labore citra pudorem inueſtigare; ſubductum è publico in muſæum rogo,an ſi quod Catholici hactenus conſtanter de miſſæ ſacrificio, (quod in primis ipſum ægrè habebat) docemus,apud D.Auguſtinum diſertis verbis demonſtraro extare, ſuiſne ipſe oculis fidem ſit habiturus? Pollicetur ſe tanto viro tam Orthodoxo, tam eximiò Catholicæ fidei magiſtro citra omnem cunctationem in poſterum indubiam habiturum fidem.ſtipulatione facta,reuoluo D.Auguſtini codices, demonſtratoq; illo Enchiridij ca.110.& quarta ad Dulcirium quęſtione,vbi ait,altaris ſacrificiũ eſſe mortuis quibuſdam gratiarum actionem,quibuſdam pro peccatis propitiationem; ecquid tibi,inquam,mi frater,nunc videtur?an non tanti viri doctrinæ concorditer docemus Catholici miſſam prodeſſe viuis & mortuis?Sanè,ait ille gratulabundus,neſciui tam apertã hanc Catholicorum apud Orthodoxos PP.extare doctrinam. vnde in poſterum meam ſalutem meis hactenus magiſtris nõ amplius credam: cùm videam tam inſigni me falſum atque prorſus ludificatum fuiſſe errore.Deo igitur gratias vbi egiſſemus,illi ſanam gratulati hac in parte mentẽ,rogauimus,vt totus ad Catholicam reuerſus Eccleſiam vnum idemq; nobiſcum, & in reliquis ſentiret,vno ore Deum laudaret,ſolicitus ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.

Quod ſe pro virili facturũ reſpondens data cũ oſculo (quod fuit omnium ſuauiſſimum) acceptaq; dextra digrediebatur. Huius ad exemplum nihil equidem ambigo plurimos ordinũ Imperij Ro.ad Romanam,quæ & Catholica eſt,redituros Eccleſiam,ſi bona fide noui iſti Theologi αὐτοδίδακτοι,ac ſe tãtum magiſtris edocti eis veterum Patrum doctrinam verè exponerent, fideliterq́ue recitarent.

Sed quod dudum demonſtrauimus,bellos iſtos Confeſſioniſtarum Theologos in ſuperſtites Catholicos cõfingere,idem & in Patrum Orthodoxorum ſcripta moliuntur,vt aliud illos docere ſuis ſceleratè perſuadeant,quã verè ſentiũt aut docent.

Quod planè fiat liquidiſſimũ in hac vna controuerſiarũ omnium quæſtione ferè maxima de S.Euchariſtia: quæ tam manifeſtis

nifeſtis nititur Vet. PP. teſtimoniis Catholicæ doctrinæ conſentaneis,vt nihil magis.

Iſta igitur tam luculenta Orthodoxorum PP.teſtimonia ab Eccio,Lindano,Groppero pro miſſæ ſacrificio, tranſubſtantiatiõe,& Chriſti Domini in S.Euchariſtia adoratione locis à Cõfeſſioniſtis dudũ allegatis adducta maluerunt ſilentio diſſimulare,quàm verbum vnum ad ea reſpondere, ſibi probè conſcij ſuam nouam doctrinam illorum præiudicio damnatam,verẽque totam iacere iam pridẽ iugulatam. Quod ne cui dubium eſſe queat,age vltimum iam doctrinę errorem,quem Confeſſioniſtæ fingunt Catholicos de S.Euchariſtia contra S. Scripturæ veritatem atq; perpetuum Orthodoxorum PP.conſenſum in Eccleſias inuexiſſe,demonſtremus ſic ſemper in Eccleſia & fieri debuiſſe,& factum eſſe. Chriſtum igitur concorditer credimus in S.Euchariſtia quidẽ præſentem , Catholici verò docemus Chriſtum in Euchariſtia venerandum,colendum, omnique diuina reuerẽtia,cultu,honore adorandum : At Cõfeſſioniſtæ præſentem quoque Chriſtũ in Euchariſtia agnoſcunt, ſed adorandum in Euchariſtia negant.Sed quánam iſtud pietate faciant aut veriùs impietate nõ faciant, ſi libet,audiamus. Si Deum profiteris prçſentem,quidni adoras?quia,inquiat,ibi non eſt,vt adoretur.Atqui Deus eſt Chriſtus:vbicũque igitur eſt,adorandus eſt. Quod ſi adorare Chriſtum vel in præſepio cũ tribus Magis,vel cum Apoſtolis in nauicula,vel cum matre filiorum Zebedæi in terra dubitas,diuinum ei honorem abrogas,diuinitatem eius in dubium vocas,diuinam eius naturam re ipſa negas.Ecquid enim ad rem facit,quod fingitis, eum in S.Euchariſtia eſſe non vt adoretur?an in terra miſer,non modò inops,ſed etiã egenus,& calamitoſus ambulauit vt adoraretur?an in præſepio viliſſimo iacebat vt diuino honore coleretur?an in nauicula ſuper ceruical omnium planè rerum indigus dormiebat, vt Dei cultu afficeretur, qui miniſtrare venerat,non miniſtrari? Sed inuidam iſtam maligni æmuliq; Caco dęmonis machinam,qua Chriſto ex communi tam Cõfeſſioniſtarum,quam Catholicorum conſenſu in S.Euchariſtia prçſentiſſimo ſuum auferre molitur honorem diuinum (vt eo ſublato Chriſtum poſtea cum aliis fanaticis Euangelicis neget

Loca Patrum à Scriptoribus Catholicis per Cõfeſſioniſtarũ Patronos reprehẽſis tentata diſſimulant , ac ne gry quidem ad illa:ſed fortiter ſurda tranſeunt aure,vt doloma lo verũ ſuos cęlent atque ſacrilegẽ ſuppilent.

Adoratio Chriſti D. in Euchariſtia non eſt cõtra Scripturas & perpetuum PP. cõſenſum à Catholicis inuecta.

Ecquid ſpectet ſathanas Cõfeſſioniſtis perſuadens Chriſtũ in S. Euchariſtia præſenté profeſſis non adorandum.

præſentem,omniq́ue paulatim ſpoliet atque exuat cultu diuino) ſemel euerſuri oſtendamus hanc doctrinam de Chriſti in S.Euchariſtia præſentis adoratiõe ſemper fuiſſe Catholicis indubitatam,vſq́; Eccleſiarum omnium Chriſti, quacũque latiſſime patet orbis Chriſtianus,probatiſſimam.

Vniuerſum orbem Chriſtianũ ſemper Chriſtũ adoraſſe in miſſa.

Ex Oriente Ec. Ieroſolimitana, ex liturgia D.Iacobi.

Quid in Eccleſia Ieroſolimitana Apoſtoli faciendum tradirint,aurea illa D.Iacobi liturgia ab Apoſtolis, vti dudũ demonſtrauimus,illic inſtituta præclarè teſtatum facit.Sacerdos oblationem ſiue victimam,id eſt,S.Euchariſtiam attollens apud ſe orat,Sancte Domine ſanctifica nos verbo gratiæ tuę,& per aduentũ Sanctiſſimi ſpiritus. Rurſus ante communionẽ, Domi-
„ ne Deus noſter Panis cæleſtis,vita vniuerſi, peccaui in cælum
„ & coram te,dignum me fac tua gratia,vt citra condemnatio-
„ nem particeps fiam S. corporis tui,& S. Sãguinis tui in remiſ-
„ ſionem peccatorum,& vitam æternam.Item loco eius,vbi La
„ tini S.Euchariſtiam adorãtes oramus,Agnus Dei,miſerere nobis,illic populus orat,Domine miſerere.

D. Cyrillus Ieroſolimitanus.

Ex hoc Apoſtolico ritu D.Cyrillus Ieroſol.an.300.ſuum po
„ pulum inſtituit,hortans vt poſt cõmunionem corporis Chriſti
„ accedat ad calicęm Sanguinis illius: non extẽdens manus (in-
„ quit in Catecheſi myſtag. v.) ἀλλὰ κύπτων καὶ τρόπῳ προσκυνήσεως καὶ σεβάσματος, ſed procumbẽs,incuruatoq́; corpore adorationis in modũ & venerationis,dicẽs Amen: nimirũ ad imprecationẽ diaconi ſactũ donum impartiẽtis,qui de more orabat,vt perceptio ſacrorum myſteriorum Chriſti valeat nobis ad amolienda omnia mala,in viaticum æternæ vitæ,in cõmunicationẽ ac donũ Spiritus Sancti: tunc populus dicit Amen.

Euſebius Emiſſenus.

Clariſſimum orbis lumen D.Euſebius Emiſſenus ſuos inſtituens de Paſchate quo modo ſit celebrandum: Tu cum ad reuerendum altare,inquit homil. 5. ſalutari cibo potuq́; reficiendus accedis,Sacrum Dei tui corpus & Sãguinem fide reſpice, honore mirare,mente continge,cordis manu ſuſcipe,& maximè hauſtu interiore aſſume.

Ec.Antiochena. D. Chryſoſto.

Porrò quid Antiochena Eccleſia & crediderit, & fecerit,ille aureo eloquentiæ fonte manãs Chryſoſt.diſertè cõteſtatur, qui vbi docuiſſet idẽ corpus in altari eſſe,quod in præſepi reueriti ſunt ſiue coluerunt Magi,viriq́; impij & Barbari timore &

tremore

tremore plurimo adorauerũt, hortatur vt & nos eorum exemplo idẽ corpus in S.Euchariſtia præſens adoremus. Imitemur „ igitur (inquit homil.24. 1.Cor.10.) ſaltem Barbaros, nos qui cælorum ciues ſumus. Deinde, Excitemur & horreſcamus, & maiorem, quàm Barbari illi, præ nobis feramus pietatem.

Hunc autẽ adorationis ac diuini cultus honorẽ fuiſſe Chriſto in S.Euchariſtia exiſtenti exhibitum per Eccleſias Græcanicas, teſtatur & D. Gregor. Nazianzen. epitaphio ſuæ ſororis Gorgoniæ.

Nazianzen. Quod in altari colitur.

Theodoretus ſuæ quoq; Eccleſię Cyren. ritum teſtatur dialogo 2. Intelliguntur autem (inquit de S. Euchariſtia loquens iam conſecrata) quæ facta ſunt, & creduntur & adorantur, tanquam ea exiſtentia quæ creduntur.

Theodoret. Adorantur illa in S.Euchariſtia quæ creduntur.

Deinde vt nihil dubitandum ſit de totius Eccleſiæ Orientalis ritu, in hunc vſque diem Sacerdos Græcanicus poſt conſecrationem de more S.Euchariſtiæ myſterium de altari ſubmotis ſipariis cortináque reuulſa ſublime elatum oſtendit legitimo honore piis Dei cultoribus adorandum, quo de ritu mox dicendum erit copioſius.

Ex Ritu Ec.Græcanicæ.

Iam & Aphricanas Eccleſias Chriſtum in S. Euchariſtia pręſentem adoraſſe, vnus D. Auguſtinus abundè confirmarit, qui illud Pſal.98. adorate ſcabellum pedum eius exponens, Quæro (inquit) quid ſit ſcabellum pedum eius. & dicit mihi ſcriptura: Terra ſcabellum pedum meorum. fluctuans conuerto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hic, & inuenio, quomodo ſine impietate adoretur terra? Suſcepit enim terram de terra, quia caro eius de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit; & quia in ipſa carne hic ambulauit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit. Nemo autem illam carnẽ manducat, niſi prius adorauerit.

Ex meridie teſtimonia de adorato in S.Euchariſtia Do. Chriſto.

D. Auguſt.

Hanc carnis Chriſti per ſcabellum à Propheta ſignificatæ adorationem D. Auguſtinus ſuo à magiſtro illuſtri Eccleſiæ columine D. Ambroſio didicit, qui illud ipſum Prophetæ oraculum de adorando ſcabello ad Dominicæ incarnationis ſacramentum ſpectare docet. Videamus tamen (inquit lib.3.ca.12. de Spiritu S.) ne terram illam dicat adorandã Propheta, quam Dominus Ieſus in carnis aſſumptione ſuſcepit.

Ex Occidentali Eccleſia teſtimonia de Chriſto in S.Euchariſtia piè adorato.

Itaque

Itaque per ſcabellum terra intelligitur, per terram autem caro Chriſti: quam hodiéque in myſteriis adoramus, quam & Apoſtoli in Domino Ieſu adorarunt.

Chriſtus adoratur in S. Euchariſtia, etiam extra myſteriorum ſolemnia.

Neque verò in myſteriis tantum olim fuiſſe adoratū Chriſtum idem Ambroſ. orat. funebri in fra. Satyrū teſtatur. Is cum naufragij periculo perculſus S. Euchariſtiæ portiunculā à Chriſtianis vectoribus poſceret Catechumenus, qua iſtud fide, qua religione fecerit, perſpicua oratione exponit. „Vnde rectè Satyrus vt ſuæ fidei (ait Ambroſius) conſequeretur auxilium, cæleſte illud myſteriū ſibi ab initiatis popoſcit impartiri. „qua verò pietate, diuiniq́; auxilij confidentia Chriſto Deo digna illud cæleſte myſterium orario inuoluerit, colloque ſuo naufragus illigarit, hîc fuſiùs dicere non attinet.

Satyrus Catechumenus D. Ambroſij frater tempore naufragij orario illigat, & quo tunc potuit honore afficit ad fidei ſuę auxilium: quia nedū edere licuit.

Certè qui cæleſtia illa tremendáque Chriſti Domini myſteria eo, quo par eſt, honore ac reuerentia meditatur ſerius, nón poteſt in eorum illapſus theoriam non totus contremiſcere, ac horrore quodam religioſo cōcuſſus expalleſcere, atque in orationem prorſus extaticàm ſtupore magis, quàm ſenſu plenam erumpere.

Hinc magnos illos Theologos Dion. Areopagitam, & Gregor Nazianzenū videre eſt in huius myſterij Euchariſtici mentionem delatos præ animi ſtupore quodam ac vera ecſtaſi magis myſteria de myſteriis fundere, quàm humana verba de iis eloqui, *ἀλλ' ὦ πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερόν!* Sed ô magnum Paſcha & ſacroſanctum! exclamat Nazianzenns Chriſti myſteria contemplatus. Similiter & D. Dion. Areopagita, vbi S. Euchariſtiæ myſteria exponere aggreſſus dixiſſet ſe Do. Ieſu illuſtratore atque illuminante eius contemplationem, ſacramq́; Theoriam declaraturum, hunc in modum orat: *ἀλλ' ὦ θειοτάτη καὶ ἱερὰ τελέτη, τὰ περικείμενά σοι συμβολικῶς ἀμφιέσματα τῶν αἰνιγμάτων ἀποκαλυψαμένη τηλαυγῶς ἡμῖν ἀναδείχθητι. καὶ τὰς νοερὰς ἡμῶν ὄψεις ἑνιαίας καὶ ἀπερικαλύπτου φωτὸς ἀποπλήρωσον.*

Nazianze. apud Pachimerem in Paraphraſi Dio. Areopag.

Dion. Areopagita Chriſtum in S. Euchariſtia adorat.

Quæ à variis interpretibus variè reddita, nos hunc in modū conuertēda nobis duximus: Sed ô tu diuiniſſimū & ſacroſanctū Euchariſtiæ ſacramentū circunfuſis tibi ſimbolicωs ænigmatum ac myſteriorum velis detectum atque exutum perſpicuè nobis oſtenditor, & mentis noſtræ oculos ſingulari ſiue

illo

illo vnitiuo lumine ac quod velum nullum ferat aut integumentum adimpleto. Sic enim reddenda hæc D. Dionyſij myſteria potius, quàm verba videbantur: quod hac apoſtrophe Chriſto Do. ſuo tremendo in Sacramento præſenti diuinum exhibuerit ad orationis honorẽ. Nam vti Georgius Pachymeres in Græca Paraphraſi nobis cõteſtatur, ipſum myſterium S. Euchariſtiæ quaſi animatum alloquitur. quemadmodum & Nazianzenus Sacrum Paſcha, ἀλλ᾽ ὦ πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερόν.

Siquidem noſtrum eſt Paſcha. Deinde ſubtexuit Pachymeres, καὶ ἡ τοιαύτη ἱερὰ τελετὴ, αὐτός ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς, πρὸς ὅν ποιεῖται τὸν λόγον ὁ ἅγιος, ἵνα ἀποκαλύψῃ ἀμφιέσματα, καὶ ἀποπληρώσῃ τοῦ ἑνιαίου φωτός. Hoc Sacramẽtum ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus eſt, ad quem D. Dion. Areop. orationem facit, vt reuelet ac detegat inuolucra, & ſuo illo vniente lumine adimpleat.

Hunc quidem in modum veteres illi Chriſtianæ relig. Patres, veraque columina Chriſtum Do. noſtrum fidei oculis in Sacroſancta Euchariſtia pręſentem conſpicati adorabant, diuiniſque honoribus affecto ſupplicabant, vt adeſſet auxiliator, liberator, illuminator.

Proinde cùm exemplo Eccleſiarũ Apoſtolicarum Ieroſolimitanæ, Antiochenæ; Item Emiſſenæ, Athenien. & Orientalium, Africanę, Mediolanen. & Occidẽtalium Chriſtum in S. Euchariſtia præſentem Dominum Deum noſtrum piè adoremus, neque quiſquam de eius carne ſalutariter manducat, niſi prius adorauerit, rectè cum D. Auguſtino hunc locum concludimus; inuenta eſt ratio, qua ſcabellum pedum Dei, id eſt, caro Chriſti de terra & Maria vtero aſſumpta adoretur, & quòd non ſolum non peccemus eam adorando, ſed peccemus non adorando. Viderint ergo Euangelici, quo ore ſacra illa vel Angelis horrenda audeant blaſphemi contingere myſteria, qua conſcientia ſuſcipere, qui Dominum ſuum, ſuo honore non verentur ſpoliare?

Cauendũ Chriſtiano ait Auguſt. ne peccet non adorando carnem Chriſti de Maria aſſũptam in S. Euchariſtia pręſentem.

Verùm hac de controuerſia omnium opinione conueniat faciliùs, modò æqui rebus hiſce maximis decidendis contingant arbitri. Nam Confeſſioniſtarum pars ſanior aut omnino Catholicis aſſentitur, aut nullo diſſidet rei ipſius diſcrimine;

Conſenſus cum ſanioribus Lutheranis de colenda S. Euchariſtia.

 quan-

quanquam verbis rixas moueant quidam argutuli.

Abdias Prætorius religioſè docet cœnam celebrandã, idq; externa erga Euchariſtiã reuerentia.

Siquidem Abdias Prætorius VVittenbergeñ. Theologus libello de diſcrimine ſententiarũ de cœna Domini teſtatur Lutheranos docere, Totã adminiſtrationẽ cœnæ (inquit fol. 14.) debere fieri piè & religioſè, idque conſentire, cuius exemplo ,, Chriſti cœnam inſtituẽtis, & Pauli admonitionibus, 1. Cor. 11. ,, Rurſus pag. ſeq. Lutherani requirunt (inquit nu. 11. vbi tractat diſcrimen cum Sacramentariis quo ad reuerentiam ſumentium Euchariſtiam) à ſumentibus diſciplinam quandam externam, & reuerentiã ergo Sacramentum, & præſtant eãdem mediocri ratione.

Lutherani requirunt reuerẽtiam erga Sacramentum, eãque præſtant.

Ita quidem Prætorius delibat tenuiter admodum, ne dicam inuidenter, reuerentiam, quam Domino ſuo Chriſto in cœna præſenti exhibent Lutherani.

Lib. contra Heſhuſium.

Ritus pij Lutheranorum circa Sacramentũ Euchariſtię.

Pange lingua canitur Latinè.

Cerei accenduntur.

Genu flexi colunt ſuper panno ſerico ſtrato.

Sed quam id faciat candidè, aliàs videbitur. Nunc ſuffecerit ex Clebitio commemorare pias illas religioſaſque actiones, quas in cœnæ adminiſtratione piè & religioſè exhibenda Lutherani adhibent. Magdeburgen. Eccleſia Pange lingua canit, vbi Heſhuſius fuit conſtitutus hyperepiſcopus: hic candelas Sacramento accenſas alicubi approbauit, ſicuti & Heidelbergæ Latinas cantilenas voluit cantari. Quid, quod N. Protonotario decumbenti cùm Synaxim porrigeret, in terram procidit genu flectens, poſtquam ſericum pannum ſubſterni voluiſſet? Ita paſſim in celebratione Synaxeos accendunt candelas, ſericum ſternunt tapetum, & genua flectunt.

Talia igitur cum piè, ac religioſè atque cum reuerentia erga Sacramentum exhibeant Lutherani, quod fatetur Prætorius, an non adorationis cultum Sacro Do. corpori exhibent?

Adorãt verè Lutherani, dum canũt, Agnus Dei miſerere nobis, &, dona nobis pacem.

Sed ne vllus reſtet ſcrupulus, fatetur Valentinus Vannius abbas (ſi Chriſto placet) Mulb. rectè ac legitimè decantari Agnus Dei, lib. de iudicio miſſæ. Quod cùm quis orat vt miſereatur noſtri, atque pacem donet, an non diuino cultu Chriſtum in Euchariſtia præſentem adorat? An non igitur Lutherani Dominum Chriſtum re vera in Sacramento exiſtentem nobiſcum concorditer adorant?

Certè ipſa res tam eſt manifeſta (quãquam tenebriones aliquot ſuos fumos offundere luci clariſſimæ non pudet) vt Ioachimus

chimus

chimus VVeſtphalus diſertis verbis profiteatur, Lutheranos Chriſtũ in S. Euchariſtia adorare. Sed ſatius fuerit paucula eius verba hic recenſere. Preſſus igitur Iohan. à Laſco argumentis, atque ab eo accuſatus de Idololatriæ crimine, quod cum Lutheranis panem adorat; diſtinctiuncula quadam frigida conatur elabi. Nos verò (inquit VVeſtphalus altera defenſione contra inſignia mendacia Iohan. à Laſco, fol. g. 2. v.) non idolũ aliquod colimus, non panem adoramus, dum peragimus ſacram cænam, & ſanctiſſima carne & ſang. noſtri redẽptoris nos paſci credimus: ſed adoramus Chriſtum Ieſum Do. & Deum noſtrum ſecundum verbum & promiſſionem præſentem. Idololatria Deo fraudem facit, honores illi ſuos denegat, & confert aliis. fraudi etiam contumeliam iungit.

Ioachi. VVeſtphalus fatetur Lutheranos Chriſtum in S. Euchariſtia adorare, vt Dei filium, idque ex verbo Dei, adeóque Chriſti mãdato.

Quid horũ facere nos falſus accuſator poteſt probare? Num Deo facimus fraudẽ? Nũ illi denegamus ſuos honores, & conferimus idolis? Num fraudi iungimus contumeliam, eò quòd credimus, quod filius vnigenitus Dei credẽdũ verbis ſuis præſcripſit? & agimus quod ille iuſſit? En tibi, Lector candide, ore Lutherani Superintendentis profeſſum, idq́; verbo Dei, adeóque Chriſti mãdato confirmatum, Lutheranos Do. Chriſtum in ſacra cœna præſentem adorare.

Lutherani adorantes Chriſtũ in Euchariſtia agũt quod Chriſtus iuſsit.

Iam ne quid hac de re cuiquam reſideat ſcrupuli, Bucerum audiamus, quam planè nihil ſuperſit diſcordiæ cum Proteſtantibus. De adoratione Chriſti in Euchariſtia (inquit fol. 173. de Actis Colloquij Ratiſponę) probè conuenit.

Bucerus fatetur conueniſſe Ratiſponæ de adoratione Chriſti in S. Euchariſtia

Neque id ſanè mirandum cuiquam videbitur, qui ſecum reputet, Lutherum ipſum in finem vſque ſuæ vitæ Sacram Euchariſtiam ſumma in veneratione habuiſſe.

Lutherus anno 45. docet diſertis verbis, Sacramẽtum altaris omni honore adorandum.

Nam anno 45. aduerſus Louan. articulos ſcribens, ita docet articulo xv. In venerabili Sacramento altaris ait (**das man mit allen ehren anbeten ſol**) quod omni cum honore adorandum eſt, datur & accipitur verum & naturale corpus & ſanguis Domini Ieſu Chriſti.

Tomo 8. edit. Ienen. fol. 417. & Wittenbergen. Tom. 12. fol. 340. a.

Quare & hunc articulũ inter reconciliatos accenſum fuiſſe à Mart. Bucero non eſt cur quis admiretur. Perſpectã enim habuit Saxonici Euãgeliſtæ doctrinam, quam & Ioach. Weſtphalus

phalus ſuperintendens glorioſiſſimus ac Lutheranę Ec. columen diſerta expoſuit oratione, Lutheranos Chriſtum Do. & Deum ſecundum eius verbum & mandatum in S. Euchariſtia adorare.

CAP. XIX.

Circũgeſtatio S. Euchariſt.

Calumnia mendacis, quod panẽ adoramus: cũ ipſi nos oppugnent de panis cõuerſione, quam profitemur.

Cæterùm ex præclaris illis Orthodoxorum PP. teſtimoniis cum ſit perſpicuũ idem hodie Catholicos & ſentire & docere de Chriſto in S. Euchariſtia adorando, nullius erit momenti & illam diluere calumniam, quam Catholicis intẽtant anonymi Confeſſioniſtarum Patroni, quod S. Euchariſtiam prophanant pro ſpectaculo panem circumferẽtes adorandum. Quod enim aiunt, nos panẽ pro ſpectaculo circungeſtare adorandũ, dignũ eſt mendaciorum patre, eiuſque filiis mendacium: dudũ enim demonſtrauimus, non eſſe in S. Euchariſtia panẽ, ſed Chriſtum Dominum & Deum noſtrum: in cuius Sacroſanctum corpus panis ille myſteriis deuotus diuina verbi Dei virtute atque Spiritusſancti operatione eſt conuerſus. Si enim panem proponimus, aut circumuehimus adorandum, iam ſopita fuerit grauiſſima illa inter nos de tranſubſtantiatione controuerſia, quę non poſtremum habet inter capita religionis nondum reconciliata locum.

Quod autem ad circumgeſtationem attinet, non ea fit, vti aduerſarij fingunt, pro ſpectaculo: ſed ad piam Chriſtianorum erga Dominum ſuum redemptorem Chriſtum deuotionem, verumq; religionis diuinæ cultum in ſpectatorum, immo ſubſequentium Dei ſeruorum animis ardentiùs excitandum.

Vſus & finis pię ac religioſæ apud Catholicos S. Euchariſtiæ circũgeſtationis.

Cùm enim Chriſtum ibi præſentem credant, atque piè, religioſè, immo neceſſariò ex vera fidei ratione, ac perpetua PP. Orthodoxorũ doctrina perſuaſum habeãt adorandũ: quinam, obſecro te Chriſtiane frater, fieri poſſit, vt fides, quæ illic Chriſtum ſuum Dominum (ſi quæ modò eſt) re vera videt præſentem; & quæ illum Patri credit quidem aſſidentem, ſed præ nimio noſtri amore hic indubiè agnoſcit corporaliter in Sacramento exiſtentem, non maiori capiatur, accendatur, inflãmetur exorandi Patrem fiducia? Siquidẽ alium mediatorẽ agnoſcimus nullum, alium interpellatorẽ recipimus nullũ, alium interceſſorẽ admittimus nullum, qui ſuo iure, ſua iuſtitia, ſuo meritò, Patrem nobis aut iratum aut offenſum reconciliet, placet,

placet,exoret? Quid igitur referat,an Chriſtum adoremus ex altari monſtratum, an ad ęgrotos ſolemni more delatum? an publica proceſſione geſtatum?an tanti obſecro interſit,iaceat-ne Dominus tuus,an ſedeat?ſtet potius,an geſtetur?Hęc enim corporalia Chriſtianæ pietatis obſequia Chriſti Domini dignitati non derogant: ſed myſticis aptantur ſeruitura fidelium vſibus, quibus & ſe olim dedit natum,nunc & dare in S.Eucha riſtia dignatur glorificatū. Vnde & haud leuiter in Deū Opt. ex indubitatiſſima ad noſtri auxilium ipſius præſentia piis augeſcit,exardeſcit,ac veluti adoleſcit fiducia facilius impetrandi à Deo Patre,quod ſupplici ambimus prece filij potiſſimum illius ex mortuis primogeniti fratris noſtri interceſſione freti: cum Dauide orantes,vt reſpiciat in faciem Chriſti filij ſui Domini noſtri mediatoris noſtri,aduocati noſtri;qui præter orādi fiduciam nobis inſpiratam etiam nos ad Patrem exorandum introducit.

Quantoperè orandi fiduciam augeat S.Eucharistia religioſè, piaque fide circumgeſtata.

Si reus quiſpiam intercedente apud Auguſtum patrem Auguſtali filio multò maiorem ſibi impetrandæ veniæ pollicetur ſpem,quam ſi pro ipſo viri interpellent illuſtres, comites, duces;ecquid obſecro Chriſtianis ſperandum de immenſa Patris noſtri clementia,cui vna cum ſupplici ſuo grege non ſupplex petit,ſed ſuo iure interpellat;adeoque poſtulat veniam Paſtor Chriſtus filius?Si quidem ideò cælum & prior ingreſſus vt appareat vultui Dei pro nobis,vt interpellet,vt poſtulet,ſi D.Pau lus Dei ſpiritu afflatus meretur fidem.

Vnde piis adoleſcat & augeſcat exorandi cæleſtis patris fiducia.

Hebræo.9.

Hæc porrò ſolemnis Chriſti Domini in Eccleſiaſtica proceſſione geſtatio non ad inanem fit pompam, ſed ad religioſam pietatem,non ad vanum oculorum ſpectaculum, ſed ad piam animorum deuotionem, & ad ardentiorem orandi fiduciam excitandam in frigidioribus,aut minùs æquo religioſis pectoribus.dum enim Chriſtum Dominū noſtrum vna nobiſcum Patrem noſtrū poſtulare cogitamus, ardentiùs etiam nos oramus,confidentiùs poſtulamus,vehementius denique Patrem ſuis promiſſis vrgemus;quia in Chriſti nomine cōgregati oramus,quos diuino per os Chriſti filij promiſſo ſeſe auditurum, immo proculdubiò exauditurum eſt pollicitus.

Quòd non fiat S. Euchariſtiæ circumgeſtatio ad inanē pompam,aut ocioſum ſpectaculum, vti ſemieuangelici calūniantur.

In proceſſione ſolēni vrgetur Deus Pater promiſſo ſuo nos exaudiēdi:quia in nomine filij ſui petimus:& cōgregati in eius nomine petimus.

Porrò hunc circumgeſtatæ S. Euchariſtiæ ritum non eſſe

De origine ſux circumgeſtationis, vnde orta, & quid per eá Chriſto exhibeatur.

impium,nedum diuino cultui minus conſentaneum,vel inde liqueat,quod ad veram germanamque pietatem Deo Opt. exhibendam nihil referat,an in platea adoretur, an in ara. Quid enim maieſtatis Chriſti Domini interſit,an à Magis colatur & adoretur in publico diuerſario:an ab Apoſtolis in priuato nauigiolo?an verò publicè in monte, toto ſpectante mundo?

Itáque Chriſtiani homines, abominando diaboli iugo diu preſſi, & tyrannorum gladiis perquam diu fatigati religionis ſuæ myſteria in dies pleniùs cognoſcentes de augendo etiam publicè honore Do. Dei cogitarunt:qui olim domi velut con ſtrictus atque perſequutionum quaſi frenis cohibitus,templiſque concluſus iam pridem præſtabatur.

Idē honor Chriſto nunc publicè exhibetur, qui iam pridem priuatim.

Eleuatio S. Eucharistiæ vt adoretur in myſteriis originē habet Apoſtolicā.

Si eleuatio S. Euchariſtiæ legitima eſt, & pia, etiam circumgeſtatio: quia idē vtroque agitur: nimirū vt Chriſtus Do. adoretur,

Nemo autem tam fuerit inſulſi palati,qui affirmet publicè non licere,quod domi ſumma geratur religione. Iam de Apoſtolicarum Eccleſiarum more natum eſt, quod etiamnum in myſteriis videmus, Chriſtum Dominum adorationis cauſa piorum cœtui oſtentari atque demonſtrari

Quod ſi legitimè,immo Apoſtolicè fieri doceamus, etiam legitimam eſſe, Deoq; dignam adorationem cōſequitur, quæ pia hac S. Euchariſtiæ inter Chriſtianos circūgeſtatione quæritur. Sed operæpretium fuerit paucis exponere, quidnam de S. Euchariſtiæ in myſteriis eleuatione primitiua illa ſenſerit Chriſtianorum Eccleſia, D. Paulo Apoſtolo Athenis magiſtro vſa.

Teſtatur D. Macharius Ionicus Dionyſ. Areopagita libr. de Eccleſ. Hierarchia: (quem vna cum aliis eſſe illius Dion. Pauli diſcipuli fætum gniſium & germanum in Panoplia iá pridem euicimus) Eccleſiam Chriſtianá myſticum panem peracta conſecratione illis Apoſtolorum temporibus in ſublime attollere, populoque demonſtrare ſolitam. ait enim, *καὶ τὰς ἱερὰς θεουργίας ὁ ἱεράρχης ὑμνήσας ἱερουργεῖ τὰ θειότατα, καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγει τὰ ὑμνούμενα διὰ τῶν προκειμένων συμβόλων, καὶ τὰς δωρέας τῶν θεουργιῶν ὑποδείξας, εἰς κοινωνίαν αὐτῶν ἱερὰν αὐτός τε ἔρχεται, καὶ τοὺς ἄλλους προτρέπεται.* Quod ita reddi Latine poſſet:

Obſerua geminam S. panis eleuationem, prior eſt illa ſublimis mox à conſe-

Vbi Pontifex ſacroſancta Dei opera, inquit, laudibus celebrauit, illa diuiniſſima myſteria conſecrat, & in conſpectum agit, oculiſque exhibet illa laudatiſſima, quæ ſacris ſunt ſymbolis

bolis propoſita. Poſtquam verò hæc myſtica diuinarum conſecrationum dona ſubmonſtrans paululumq́ue eleuans exhibuit, ad ſacram ipſorum communionem & ipſe accedit, & alios inuitat.

cratione: altera ſubmiſsior ante threnū Agnus Dei, tunc enim dicebat Sacerdos, Sancta Sanctis!

Quod Sacerdos in conſpectum profert, oculiſq́ue piorum auditorum ſubiicit diuina illa myſteria mox à conſecratione, aliud ſibi non vult, quàm vt ad reuerentiam Chriſto Domino exhibendam pium Chriſtianorum cætum admoneat, quemadmodum hunc locum ſua Paraphraſi illuſtrans Georgius Pachymeres ſubindicat. Cuius verba ſic habent, καὶ ὑμνήσας ἱερουργεῖ τὰ θειότατα, καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγει τὰ ὑμνημένα σαφηνίζων ὡς χριστοῦ εἰς τὰ σύμβολα, ὅτι μετὰ τὸ δεῖπνον λαβὼν ἄρτον καὶ τὰ ἑξῆς, ὑποδείκνυσι δὲ ἤγουν ἀνυψοῖ τότε ἀποκαλυπτομένων τῶν παναγίων δώρων μετὰ τὰς εὐχάς, μενόντων δὲ κεκαλυμμένων ἕως καιροῦ μεταλήψεως.

Paraphraſis Pachymeræ oſtendit quorſum eleuatio ſpectarit olim: nimirum ad Chriſti adorationem.

Quod ſic Latinè ſonat:

„ Poſtquam laudibus Deum celebrauit, conſecrat illa diuiniſſima, & in aſpectum adducit quæ laudauit: manifeſtè demonſtrans hæc ipſa eſſe Chriſti ſymbola, quod poſt cænam accepit panem, & quæ ſeq. & quòd dixerit, Hoc facite in mei cōmemorationem. Quod enim ait Diony. ὑποδείκνυσι ἤγουν ἀνύψει, eſt in ſublime attollit, ſiue eleuat tunc detecta ſacratiſſima dona & ſacramenta poſt preces, quæ manent tecta vſque ad communionis tempus. „

In eundem locum & D. Maximus in ſcholiis καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγει, τουτέστι, σαφηνίζει τὰ ὑμνούμενα οἷον ὅτι τόδε καὶ τόδε, χριστοῦ καὶ τόδε καὶ τόδε, χριστοῦ. ὑποδείκνυσι δέ καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις θείας δωρέας. οἷον ὅτι εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ ὅσα τοιαῦτα μυστικά. τάχα δὲ τὸ ὑπ' ὄψιν ἄγει τοῦτο σημαίνει ὡς τότε ἀποκαλυπτομένων τῶν ἁγίων δώρων μετὰ τὰς εὐχὰς, καὶ τὰ ἑξῆς. ἢ τάχα τὸν κουφισμὸν καὶ τὴν ὕψωσιν τῆς μιᾶς εὐλογίας τοῦ θείου ἄρτου φησὶν, ὃν ὑψοῖ ὁ ἱερεὺς λέγων, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, ὅπερ καὶ μᾶλλον ἐστὶν ἀληθές. Quod eſt:

Suffragatur & D. Maximus Dion. Areopagitæ ſcholiaſtes.

“ In aſpectum profert, hoc eſt, manifeſtat ſiue oſtentat quæ laudauit, veluti quod hoc & illud eſt Chriſti. Subindicat verò, dum oſtendit quæ in his ſunt diuina dona; veluti quod in remiſſionem peccatorum, & quod in vitam æternam, & alia eiuſmodi myſtica. ”

Fortaſ-

„ Fortaſſis & illud τὸ ὑπ' ὄψιν, hoc ſignificat, quod deteguntur
„ ſacra dona ſiue Sacramenta poſt preces, quæ alioqui manent
„ velis cooperta vſque ad communionis horam, aut fortaſſis

ὕψω: τ̃ μιᾶς εὐλογίας.
Vnius ſpeciei eleuatio.

τὸν κόυφισμον λέγει, Eleuationem & exaltationé dicit vnius benedictionis (ſiue alterius ſacramenti aut ſpeciei) puta ſacri pa-
„ nis: quem ſubleuat Sacerdos dicens, Sancta Sanctis: quod ſanè
„ eſt omnium veriſſimum, quemadmodum & ſub finem cap.
„ expoſitum inuenies.

Ex quibus D. Maximi & Pachymeræ in aurea D. Macharij Dion. Areopagitæ verba commétariolis pio Lectori perſpicuũ eſt, myſticam illam Sacroſancti Sacramenti in ſublime eleuationé non ſolùm adorationis cauſa fieri: ſed geminatam etiam fuiſſe illo Apoſtolico ſeculo. Nam non tantum mox à diuina conſecratione olim oſtendebatur Sacroſanctum Do. Chriſti corpus; ſed etiam eueſtigio, poſt recitatam omnium Dei filiorum nomine orationem Dominicam. Hoc enim mihi videtur (ſaluo ſuo cuiq; iudicio) accurata illa D. Maximi interpretatio poſtulare: qua admonet de vnius Eulogiæ, quod eſt, Sacramenti ſiue ſpeciei panis exaltatione, quæ cur nam ſit in myſteriis repetita, talis fortaſſis non abſurdè reddatur cauſa.

Gemina eleuatio S. panis in myſteriis olim apud Græcos Apoſtolorũ diſcipulos.
Sic & nũc per Syrũ fit, vt liquet ex Syrorũ anaphora ſiue D. Baſilij miſſa per Andr. Maſium de Syriaco ad verbum doctiſſ. expreſſa.

Nulli dubiũ eſt, qui ſuæ modò profeſſionis Chriſtianæ fuerit memor, quæ in myſteriis tremendi ſacrificij iam pridé peraguntur, pia & graui admodum cauſa initio fuiſſe inſtituta. Id loquuntur diſertiùs pleraque omnia rituum, piarumque ceremoniarum genera, quàm vt ſit in præſentiarum nobis ea de re comprobanda laborandum accuratiùs.

Sacrorũ rituũ in ſacrificij Chriſtiani myſteriis quãta maieſtas.

Siquidem tanta in eis refulget vel aduerſariorum oculis teſtibus dignitas, tãta maieſtas, vt pleroſque omnes, pauculis admodum temerè reiectis, ſuo quaſi anticipato dogmati refragantibus, vna cum Chriſti Euangelio ſemilacero abripientes nouum impiè conſtruxerint altare contra altare.

Statio ad Euangelium.

Hinc iuſtiſſima ſanè eſt cauſa, quòd ad ſacroſancti Euangelij lectionem ſtetur: ſicuti ad preces publicas, quas collectas dicimus, omnium auditorum nomine fuſas humiliter procumbitur, ſiue geniculatur: potiſſ. eo tempore quod ieiuniis & peragendæ Euágelicæ pœnitentiæ eſt deſtinatũ, quemadmodum & hodie videre per quadrageſimá, & ſtatos illos quaternorũ ieiunio-

Geniculatio ad collectas.

ieiuniorum dies,qui ſuo à refluxu nomen habent 4. tempora.

Quem pium ritum etiamnum diaconus auditores ſui monens officij,& voce,& geſtu ſiue geniculatione docet,dū proſtratus exclamat poſt Sacerdotis vocem, Orandum eſt, flectamus genua.

Rurſus ad conſecrationis præfationem admonētur auditores,vt corda ſurſum ; quod ætate Cypriani, vti & nunc paſſim, ſtantibus dicebatur. Tunc enim locum habuit (quod à D. Paulo equidem ortum, aut potius confirmatum crediderim) vt ſtantes orarent omnes, leuantes puras manus: quod Timotheum ſuum admonet eo loco,vbi teſtibus D.Auguſtin.& aliis PP.de tremendo Chriſtiani myſterij agit Sacrificio.

Statio ad Sacrificij præfationem. *D.Cyprianus in orat. Dominic.* *Manus cur hodie leuet in ſublime Sacerdos.* *Leuare manus in oratione eſt D.Pauli traditio.* *1.Timoth.4.* *Pſalm.62.*

Leuatis igitur manibus cum Dauide Pſal.62.iuxta D.Pauli monita orabant in templo viri tēpore Chriſtiani ſacrificij: quod & D. Chryſoſt.in homiliis commemorat.vnde & Sacerdos(qui vti verbis præit ad orandum,ita piis quoque geſtibus) etiamnum extollit,eleuatque manus,dum pro Chriſtianis ad vnum omnibus cum præſentibus , tum abſentibus ſupplices fundit Deo preces.

Cur Sacerdos manꝰ eleuet ad memento.

Exinde ſubmotis ſypariis cortináque reuulſa ad diuinā conſecrationem & oblationem omnibus in genua,vti par eſt,prouolutis, de more procūbitur,vſque dum oratio Dominica decantatur,ad quam auditores omnes ſolent aſſurgere , quòd ea ſit facilè princeps Euangelij noſtri portio : quare & eodem eſt honoris genere piis excipienda,qua dudum Sacram Euangelij audierunt lectionem. Is autem ſtandi ad orationem Dominicā ritus magna ſanè pietatis iactura (vt & alij plures vſu optimi, obſeruationeq; ſaluberrimi) paſtorū neglectu interiit : qui tamen per Hollandiam à Chriſtianiſmi exordio vſque perdurat. Ea verò Domini precatione finita,quia ad ſacroſanctā præparandi ſunt auditores myſteriorum communionem , denuò ſacratiſſ. panis publicè in altum extollitur (quod alij ante Domini etiam orationem obſeruant) vt eo conſpecto pertremendæ omnibus cæleſtis illius cibi manducationi aptentur ac præparentur accuratiùs. E veſtigio namque imprecata omnibus Domini pace,pius ille threnus ter geminus accinitur , Agnus Dei miſerere nobis : qui vt à geniculantibus meritò dicatur,

Statio ad orationem Dominicam.

 efflagi-

efflagitat fidei anologia: de qua in præſens non eſt cur differamus prolixiùs.

Eleuatio cum adoratione conſueta in Eccleſiis Orientalibus Syrorum, Græcorum & Æthiopum.

Certè apud Syros & Græcos in liturgia Diui Iacobi, Baſilij, & Chryſoſtomi Sacerdos, S. Euchariſtiam paululum eleuans exclamat, Sácta Sanctis! Similiter & in miſſa Aethiopum ſacerdos ante communionem Sacramentum eleuat, dicens: Do. Chriſte miſerere noſtri, ter repetitum: quod & populus adorando ingeminat, idque ex Apoſtolorum traditione, vti habet liturgia per Abbatem Petrum Aethiopem edita.

An non & in hodiernum vſque diem apud Græcos, qui Venetiis agunt ex more Orientalis Eccleſiæ poſt Cõſecrationem fit S. Euchariſtiæ ad populum oſtenſio & circumgeſtatio?

Græci etiãnum S. Euchariſtiam Venetiis circũferunt ſua in Eccleſia ex more Orientalis Ecc.

Siquidem ſacerdos à cõſecratione circuit templi gremium, vna manu S. Calicem, altera eius coopertorium geſtans. Deinde ad ſanctuarium ſuum & aram ſacram reuerſus ante communionem iterum S. Euchariſtiam populo adorationis cauſa oſtendit, vti ex literis amicorum illic agentium dudum ingenti admodum gaudio cognouimus.

Porrò apud Syros defractam S. hoſtiæ particulam (vti Cl. V. D. Andræas Maſius ex literis ſui magiſtri Moyſis Antiocheni in Syrorum Anaphorá, ſiue D. Baſilij miſſam annotatũ reliquit) demittit in S. Calicem: ac deinde patellam cum corpore Chriſti ſuſtollit, populóque veluti oſtendit. Interim diaconus alta voce clamans Catholica, populum excitat ad S. communionem.

Illud autem in præſens nihil refert an oſtenſio fiat nudæ Euchariſtiæ, vti apud Latinos & quoſdam Græcos: an opertæ & velatæ: an in patenula repoſitæ: vti apud Syros. Vtrobique enim vtriuſque oſtenſionis ſeu eleuationis idem eſt finis, pius vterque, & maiorum more laudatiſſimus.

Hæc autem eo commemorantur, vt piis lectoribus originum ſacrarum fontes aperiremus, certáque rituum piorum veſtigiola, licet tenuia apud maiores olim obſeruatorum pro virili indicaremus: quibus attentè conſideratis, perſpicuum euadat ritus omnes, qui ſacrificio peragendo adhibentur, iuſtiſſima ſimul & religioſiſſima de cauſſa fuiſſe & olim conſtitutos, & nulla nouandi temeritate abolendos. Hic enim illud

illud Con. Niceni etiam locumhabet, μὴ νεωτερίζειν, nihil innouandum.

Cæterùm quia tam manifeſto nunc eſt Apoſtolica demonſtrata illa in myſteriis pia Sacramenti eleuatio, teſtibus DD. Iacobo Apoſt. Dion. Areopagita, Chryſoſto. & Baſilio, quæ adorationem ſemper habuit pro fidei noſtrę analogia coniunctam, facile inde colligas, Lector candide, quidnam de publica ſacroſanctæ Euchariſtiæ oſtenſione ſit ſtatuẽdum. Neque enim impium fuerit publicè facere, quod domi, aut priuatim vera geras cum pietate ac religione, quæ res legitimo aliquo impedimento conſtricta licet non fuerit olim aut in vulgus nota, aut publice vſitata, nihil inde oriatur piis poſteris præiudicij. Extant nihilominus nonnulla hiſtoriarum veterum veſtigia, propoſito huic minimè aliena, quæ eo libentiùs depromemus, quod indubiam habent S. Euchariſtiæ venerationem, etiam extra templum olim à piis demonſtratam.

Oſtenſio publica ſiue circũgeſtatio S. Euchariſtiæ nihil habet inter Chriſtianos offendiculi aut impedimenti, cur aboleatur meritò.

Ex D. Iuſtino enim & Irenæo, aliiſque PP. ætate illa Apoſtolica florentibus demonſtratu eſt facillimum, S. Euchariſtiam fratribus è templo fuiſſe ſolemniter tranſmiſſam. An eam igitur inhonoratam, ſiue legitimo ſuo honore deſtitutam exiſtimabimus tranſmiſſam? aut ſine veneratione idonea exhibitam? an verò geniculantes cum ceteris exceperint, an ſtantes adorarint; non eſt illorum Patrum verbis quidem explicatum: ſed legitimo fuiſſe ſanè cultu Chriſt. & delatam, & exceptam, illud ſatis ſuperque indicat, quod per Diaconum D. Iuſtinus teſtatur fuiſſe tranſmiſſam abſentibus, à ſacro conuentu Dominica die celebrato fratribus. Vnde ſolis luce clariùs effulget, fuiſſe veteribus S. Euchariſtiam ad quoddam ſaltem tempus non modò conſeruãtam, ſed ſuo etiam modo, pro temporum ratione, legitimo cultu honoratam. Siquidem & ægrotis reponebatur iam in viaticum, quemadmodum Serapionis Alexandrini exemplo liquet; & Græca Eccleſia iam olim ἐκ τῶν προηγιασμένων, ſiue præſanctificatis ſua certis hebdomadæ diebus atque Sabbatho peragebat myſteria; ſicut & Occidens totus in S. Paraſceue pro maiorum inſtituto perãtiquo etiamnum conſtanter obſeruat.

Vide Euſeb. Cæſar. ex verſione Ruffini libr. 5. cap. 23. Iuſti. Apolog. 2.

Die Dominica mittitur S. Euchariſtia fratribus à ſacrificio abſentibus per Epiſcopi Diaconum.

Reſeruatio S. Euchariſtiæ olim ad quoddã tempus non ſolum pro ægrotis, ſed vt ſeruiat myſteriis.

Reſeruatio S. Euchariſtiæ vt poſtridie, totaque hebdomada diſtribuatur, peregriniſq́; aduentantibus impartiatur.

Ita & ex Satyri D. Ambroſij Germani exéplo demonſtratur, myſterium hoc fuiſſe olim in vſus peregrinorum & nauigantium conſeruatum: vt ad manum eſſet, quod aduentantibus fratribus in concordiæ ſymbolū impartiretur, vt teſtatur apud Euſebium D. Irenæus. De pia verò hac S. Euchariſtiæ in vſus ægrotorum reſeruatione adeò non fuerit difficile concordiam inter nos ſarcire, vt primarij aliquot Wittenbergeñ. Theologi publica diſputatione coacti fuerint profiteri, poſſe S. Euchariſtiam ad triduum totum ſeruari. Scribit enim V. D. Iohan. Leiſentricius Ec. Budiſſinenſis Decanus, Caſparem Creutzingerum, VVittenbergen. doctorem, & Frider. Myconium publica diſputatione D. Melchiorem Rudelium Miſnen. Ecc. Vicariū Anno 39. die 20. Iunij inuadentes tandem rei veritate ſuperatos in magna clariſſ. virorum corona palam confiteri coactos, Euchariſtiam pro vſu infirmorum poſſe ad tres vſque dies reſeruari. Si ad triduum, cur non, obſecro, & ad octiduum? Quod ſi liceat, cur non nobiſcum concorditer, donec poſcat vſus?

Concordia de reſeruanda S. Euchariſtia ad quoddam tempus facilè conciliet pacē de oſtēſione publica, ſiue de circūgeſtatione pia.

De hoc igitur conſeruandæ S. Euchariſtiæ more facilè conueniat cum Niceni Conc. Cano. 14. nitatur, aliiſq́; exemplis variis: ſicuti & de pia circumgeſtatiōe. qui enim recogitat quem in finem fiat, quod dudum eſt declaratum, nō poterit nō probare, quicquid in Dei ſui illic certò præſentis honorem agitur.

Quis enim tanta Cyclopica inueniatur, vel apud Saxones audacia, qui Apoſtolicos illos viros Catholicæ Dei Eccl. præſules irreligioſitatis accuſet, quod Romæ D. Polycarpo aliiſq́; peregrè aduentantibus S. Euchariſtia fuerit de more ſolemniter tranſmiſſa? Rurſus quis adeò momus reprehēdat, quod D. Iuſtini illa ætate, quæ Apoſtolos vidit, abſentibus à publico ſacrificio fratribus Chriſtianis per electiorem illum Epiſcopi diaconum fuerit deſtinata? An nihil honoris inde acceſſiſſe pures tremendo illi ſacramento, quòd non per quemuis de plebe, ac ne de Clero quidem, ſed per electiorem illum Epiſcopi miniſtrum diaconum fuerit delata fratribus?

Vide Euſeb. à Ruffino verſum lib. 5. cap. 23. ἔπεμπον quadā cum pompa deſtinarunt. Iuſtinus. Apolog. 2.

VVolfgā. Muſculus arrodit vocem. Ita mus Ponticus Tertulliano dictus Marciō.

Certè honorem, & quandam veluti pompam vox illa D. Irenæi apud Euſebium ſonat. Epiſcopis Romam peregrè aduētantibus ἔπεμπον S. Euchariſtiam, non ſolum miſerunt, vt vertit mus ille Noricus paſſim arrodens quod ſuo malè ſapit inſulſo palo-

palato: ſed vti Ruffinus, ſolemniter tranſmiſerunt, ac ſua quadam Eccleſiaſtica ornatum pompa peregrinis pacis ergo & cōcordiæ gratia in vnius fidei ſymbolum honorificè deſtinarunt.

S. Euchariſtia olim concordiæ ac fidei vnius ſymbolum peregrè Romā venientibus deſtinata & honorificè tranſmiſſa: prout ferebant illa tunc ſecula.

Siquidem Euſebij, aut potius D. Irenæi vox Latinis quandā ſonat pompā, quæ ab illa Græca deriuata eſt, quæ & apud Platon. lib. 1. de Republ. ſimili eſt ſignificatiōe, pro pompaticè deducere. Quanquam hæc non fuerit, qualis nunc temporis de more exhibetur, non tam magnifica, non tam publica, nō tam auguſta: fuerit tamen honorifica pro illorum temporum ratione oportet: quæ magis animi deuotione, quàm externis ritibus præſtabatur propter ſeculi malitiā, Tyrannorumq́; impotentiam ſiue Theomachorum inclementiam. Quare ſi tunc per Tyrannos S. P. Q. R. licuiſſet; quis obſecro damnaret, ſi diaconus Ro. accenſa teda aut ſubluſtri cereo ſuum Do. Chriſtum Ieſum honoraſſet? Quod enim in templo licebat, cur nō & publicè? Si in ara, quidni precor & in platea?

Qualis à fuerit olim S. Euchariſtiæ foras delatæ pompa.

Cereorum vſus, olim in myſterus. Prud. in D. Lauren. & hym. Paſc.

Iſtud verò cùm & Lutherani ſuis in ſynagogis faciant, ſuāq́; Euchariſtiam paſſim accenſis cereis honorent, cymbalis & cantu hymnorum Pāge lingua, & Diſcubuit I E S V S, cohoneſtēt, muſica & organis & ſericis exornent: ecquid vetat, obſecro, eadem publicè fieri dum ad ægrotos defertur?

Cereos Lutherani S. Euchariſtię accendūt, tapetia proſternunt. Vide ordinat. Ecc. Brandeburgen. fol. 157. & Daniæ & Noriinbergen.

Laudādus in primis eſt ritus ille per Sweuiam celeberrimus quo ad ægros S. Euchariſtia vnà cum cereis & puerorum lugubri caputio indutorum cātu defertur. An hunc etiam honoris diuini cultū lugubrem ſanè à lugubribus & lugentibus ægrotorū amicis exhibitum Chriſto Domino inuideant Euāgelici?

Lutherani canūt Pange lingua Latinè.

Ritus per Svveuiam ſolēnis nō inutiliter aliis æmulandus.

Quod ſi Hiſpanica illa pompa pluſquam regia, pluſquam auguſta quibuſdam videbitur improbanda (quod tamen ſumma fiat temeritate. quid enim illi cælorum Domino, Angelorum Regi Chriſto ab homunculis fiat nimium aut immoderatum?) an iſta etiam Germanica ſiue Sweuica? quæ ſimplicitatis amans magis quod tempori congruit ſequitur; quàm quod ſumma Dei noſtri prẹſentis maieſtas poſtulat, exequitur. Hanc diuinam Chriſti Do. in S. Euchariſtia præſentis maieſtatem conſiderās Hiſpanorum pietas & zelus ardens (qui illi genti propemodum eſt ſingularis, ac præ aliis ferè orbis totius nationibus omnibus eximius) non modò faculis & cereolis ali-

Singularis Hiſpanorum pietas erga S. Euchariſtiā ad ægrotos honorificentiſſ. deducendam.

x 3 quot:

quot:ſed totius collegij ſiue fraternitatis comitatu ſingulis cereis rubellis inſtructo S. Euchariſtiam theca aurea fulgidam ad ægrotos deſtinatam deducit honorabunda.

Theuſam vocãt quidã quod honorandus myſterius noſtris obtẽditur, vulgò pella: quæ à veteris capellæ, ſeu ædiculæ, cuius alicubi ſpeciẽ refert, nomen inuenit.

Deinde & Sacerdos pupurea ſiuè auratę illa tectus theuſa, (quæ vulgò Pella à veteris Capellę ſeu ædiculæ forma nomen obtinet) veluti triumphali deducitur curru, vti regũ rege, omnium Domino, vniuerſorum conditore ac ſeruatore dignum eſt. hæc qui fidei verè Chriſtianę oculis ſecum reputarit, an Hiſpanicam illam pompam, quæ niſi ad diuinum honorẽ Chriſto Do. exhibendum, niſi ad pietatem ſpectatoribus excitandam, niſi ad ardẽtes pro ęgroto preces fundendas ſpectant, vlla cum ratione valeat improbare? Quin potiùs ad piã & nos excitabimur pro virili imitationem, quæ honorẽ Deo Opt. max. quantum poterit mortalium vilis humilitas exhibeat multò maximum.

Vt paulatim increuerit S. Euchariſtię honor apud Chriſtianos.

Sic enim & apud maiores noſtros piæ in Chriſtũ Deũ reuerẽtiæ increuit honor. Quod D. Iuſtinus ſua ætate Apoſtolica dicit ἀποφέρουσι, deferunt abſentibus S. Euchariſtiã; hoc D. Irenęus magnificẽtius & quaſi auguſtius ἔπεμπον peregrinis Romã venientibus S. Euchariſtiam ſua quadã ſolemni põpa dedu xerunt. Atqui offenduntur Confeſſioniſtæ, inquiat aliquis, hac circũgeſtatione, Cur non ſimiliter ſua Eleuatione? Certè niſi Sathanica exagitati, aut fortaſſis excæcati laborarẽt in Chriſtũ Do. inuidia, nõ poſſent piã hanc cum ratiõe damnare circũgeſtationẽ, qui apud ſuos Syneuãgelicos piã S. Euchariſtiæ laudãt eleuationẽ. Conſideremus, quæſo te Lector Chriſtiane, vtriuſque rei ſcopũ, agnoſces perſpicuè nihil intereſſe diuini honoris an Chriſto Do. noſtro eũ exhibeas eleuato, an geſtato. An non

Magos Reges fecit Nazianzen. & Prudent.

ſinu Virginis puerperæ Mariæ geſtatum ſiue reclinatum Magi illi Reges adorarunt? Et quidẽ magnoperè mirandũ eſt, poſſe in Chriſtianorũ pectora haſce perrepere cogitationes, vanaſq; diſputationes, quibuſnã modis diuinus honor ſit Chriſto Deo exhibendus? D. Ambroſius S. Helenã à pietatis ſtudio mirificè laudat, immortalibuſq; encomiis prædicat, quæ S. Crucẽ Do. & Clauos crucis legitimis coluerit honoribus. nã filio Conſtantino A. miſit diadema, inquit orat. de obitu Theodoſij Impera. gẽmis inſignitũ, quas precioſior ferro innexas crucis redẽptionis diuinæ gẽma cõnecteret. miſit & frenũ. vtroq; vſus eſt Cõ-

Crux Chriſti in vertice auguſtorum eleuatur & honoratur.

ſtantinus

ſtãtinus,& fidẽ trãſmiſit ad poſteros reges. Principiũ itaq; credentiũ Imperat.ſanctũ eſt,quod ſuper frenum. Ex illo fides vt perſequutio ceſſaret,deuotio ſuccederet.Sapiens Helena,quæ crucẽ in capite regũ leuauit, vt crux Chriſti in regibus adoretur.Nõ inſolẽtia iſta,ſed pietas eſt, cũ defertur ſacræ redẽptioni.Bonus itaq; Clauus Romani Imperij,qui totũ regit orbẽ,ac veſtit Principũ frontẽ,vt ſint prædicatores, qui perſequutores eſſe conſueuerunt.Rectè in capite clauus, vt vbi ſenſus eſt,ibi præſidium.In vertice corona,in manibus habena. Corona de cruce, vt fides luceat· habena quoque de cruce,vt poteſtas regat.Deinde per Iudęorũ Mimeſin expreſſit D.Ambro.quidnã honoris & clauo & cruci Dominicæ olim fuerit ſalutariter à Chriſtianis exhibitũ.Nos crucifiximus,inquiũt,quẽ reges adorant.Ecce & clauus in honore eſt,& quẽ ad mortem impreſſimus,remediũ ſalutis eſt,atq; inuiſibili quadã poteſtate dæmones torquet.Rurſus poſt paucula: Ferro pedum eius reges inclinantur.Reges adorant,& Fotiniani diuinitatem eius negant? Clauum crucis eius diademati ſuo præferunt Imperatores, & Arriani poteſtatem eius imminuunt?

Pietas eſt clauũ & crucem Domini honorare.

Clauus Chriſti in honore eſt & remedium ſalutis, ac demones torquet.

Audis ore D.Ambroſij,Lector Chriſtiane,quanto in honore piis olim Chriſtianis fuerit & crux Domini,& clauus crucis. Si laudandam D.Helenam arbitratus eſt D.Ambroſius, quod cruce Do.leuauit in capite Regũ,vt crux Chriſti in regibus adoretur:ecquid dicturũ putas,ſi Chriſtianos audiat de honoris modo tã acriter contendentes,qui concordi ſentẽtia ſentiunt, firmiterq; credunt,Deũ Chriſtum in S.Euchariſtia pręſentem?

Si non fuit ſuperſtitio,nedum impietas,Clauum crucis Dominicę regio intexere diademati:ecquur obſecro audimus impij,aut ſuperſtitioſi,quod Corpus Domini noſtri auro inſertũ populis oſtenditur adorandum?Si piũ fuit Reges Ro.illos verè Chriſtianos à Conſtãtino Magno vſq; ad Honorij A.ætatem, clauũ crucis diademate ſuo præferre, ac veluti in pompam victo per Chriſtum orbi circumferre, an impietas cenſenda, ſi ad excitandam piis Dei cultoribus deuotionem,religioniſque ardorem Chriſtus Dominus ipſe diuinis afficiatur honoribus,piiſque honoretur cultibus? Non inſolentia iſta, ſed pietas, cùm defertur ſacræ redemptioni, aiebat Ambroſius in D.

Clauũ Crucis AA. diademate ſuo præferũt ac veluti oſtentabundi circumferunt.

in D. Helenæ repræhenſores, inuidoſq; cenſores. An non multo magis eſt non inſolentia, ſed Germana pietas, cum defertur ipſi Chriſto redemptori? Certè ita totus ſemper orbis Chriſtianus Do. Deum Chriſtum coluit & adorauit, ſiue in pia eleuatione, quæ in myſteriis peragitur; ſiue proceſſione, quæ aut intra Templi ambitum, vti apud Grecos; aut vbi per religionis hoſtes licet, per cæmiterium. Vbi enim legitimam cenſeas S. Euchariſtiæ in myſteriis eleuationem, improbare non poteris piam circumgeſtationem.

Eleuatio S. Euchariſtiæ pleriſque Lutheranis etiamnum probatur: & vbi paulatim exoleuit, nullo negotio recipiatur, vti liquet ex reſpõſo Theologorũ Saxoniæ anno 49.

Hanc verò S. Euchariſtiæ in myſteriis ſolemnem eleuationem quanquam pleriq; Proteſtãtium paulatim aboleuerunt: tamen præſtantiſſimi quique, & qui ſeſe Germanos iactitant Euangelicos eam aut retinent, aut recipere nõ recuſant. Quẽadmodum videre eſt in actis conuẽtus Cellę Myſorum, anno 49. die 16. Nouem. vbi Georgius Princeps ab Anhalt, & cæteri Theologorum Georgius maior, Pomeranus, Camerarius cum
» reliquis hunc in modum ad poſtulata Conſiliariorum illuſtriſ.
» Principis Mauritij Electoris de miſſa & aliis religionis capitibus reſpondent. Poſtquam initiò aſſeruiſſent fol. Tt. 4. Actorũ de Interim VVittenbergæ An. 59. excuſis, Salis vſum, vti & cereos, & Candidam poſſe in baptiſmate concedi, eumq; fuiſſe
» retentum in Eccleſia VVittenbergeñ. D. Luthero (aiunt) per-
» mittente, qui anno primum ſuperiore LVIII. vſurpari deſijt.
» Deinde Sacerdos vna cum adminiſtro, inquiunt fol. Vu. 2. recitet Confiteor flexis genibus antè altare, poſteà Introitus, Kyrie eleiſon, tum præfatio Latinè, Sanctus, Pater noſter, Verba teſtamẽti Germanicè cum Eleuatione. Sub communione cantant Agnus Dei, ſi multi ſint communicantes. Ex hoc plano Theologorum Saxonicorum reſponſo liquet cum Proteſtantibus facilè de Eleuatione conuenire poſſe. Quod luce clariùs ex publica Eccleſiarũ Daniæ & Nortwegiæ ordinatione cõprobetur. Ea enim fol. 8. anno 37. edita ſic conſtituit. Vt mox à verbis conſecrationis, inquit, decẽti eleuatione miniſter, ſi videbitur, eleuet, ſonantibus interim cymbalis, iuxta conſuetum. De hac igitur eleuatione S. Euchariſtiæ ſi ex ordinatione Eccleſiaſtica regnorum Daniæ & Nortwegiæ, ducatumq; Sleiſwycen. & Holtſatiæ, vti & ex præclaro illo Theol. Saxonicorum reſponſo inter

Saxones Duci Mauritio reſpõdent, recipi poſſe ſalis vſum & cereum in Baptiſmo.

Confiteor flexis genibus. Præfatio Latine, Sanctus. Verba conſecrationis cũ Eleuatione.

Idem liqueat ex ordinatione Ec. Daniæ, Norvvegiæ, & cæt. quæ præſcribit Eleuationem ſonãtibus interim cymbalis.

inter nos re vera cōueniat;ſicuti & de adoratione Chriſti in S. Euchariſtia iam conſenſio monſtrata eſt, nullo negotio & illa controuerſia de circumgeſtatione ſopiatur. Si enim piæ huius rei ſanctiſſimus vſus cogitetur,ſcopusq́; cōſideretur,nō fuerit difficile iſtá ſarcire inter Eccleſias diſſidẽtes diſcordiam. Siquidem apud vtraſq; eadem ſunt colendi Chriſti Do. in Euchariſtiæ Sacramento præſentis principia: eſt communis paſſim Eleuatio,eſt communis cereorum accenſio, organorum pulſatio,cymbalorum crepitatio, muſicorum concentus; communis cantus,Diſcubuit Ieſus, Pange lingua,& Agnus Dei miſerere nobis.Eſt item communis vtriſque adoratio, teſtibus Luthero,Bucero,& Ioach.Weſtphalo;eſt communis pia ſuper ſericis proſtratio & geniculatio; eſt denique communis religioſa Chriſti Dei inuocatio. Quid igitur cōcordiam hic impediat amplius,modò publicè facere non pudeat,quod priuatim,ſiue in templo magna & ſingulari adeò geritur pietate?

Facillima concordia de circũgeſtatione S.Euchariſtiæ: cum iam ſit conſenſus de Eleuatione, de reſeruatione,& adoratione cũ ſanioribus Cōfeſſioniſtis.

Quare illorum venenata ſibila non ſunt audienda, qui pacis cauſa ce nſent præfractis aliquot concedẽdum, vt pia hæc S.Euchariſtiæ circumgeſtatio tollatur de medio. Sunt enim qui mediatorum ſiue pacificatorum perſonam ſibi ſumentes vt funeſta iſthæc religionis diſſidia in Ro.Imperio componãt, nihil abſurdi fore putãt,ſi hæc ſolemnis S. Euchariſtiæ circumgeſtatio aboleatur: immo citra Eccleſiæ damnum,atque adeò cum eius lucro(inquiunt)ſi modò id prudenter fiat,eam omitti poſſe. Quàm verò iſtud Sophiſticis moliantur perſuadere paralogiſmis,friuoliſq́; magis quàm argutis captiunculis, permagnum fuerit operæpretium declaraſſe.

Contra illos pacificatores, qui tollendam ſuadent pacis cauſa S.Euchariſtiæ circumgeſtationem.

Sacramenti honor,inquiunt,diu ſine circũgeſtatione conſtitit,& hodie conſtare poteſt. Poteſt quidẽ, vti videmus per Turciam apud Chriſtianos;ſed an citra pietatis damnum ex more publico tollatur res,cùm licita,tum honeſta,communi etiam nunc prouinciarum omnium Chriſtianarum vſu,pioque conſenſu celeberrima,viderint iſti pacificatores: qui vt Phariſaico quorundam ſcandalo eant obuiam,malunt inſanorum medicorum more toti Eccleſiaſtico corpori vulnus graue infligere,quàm vni,aut alteri membro ſemilanguido veram atque ſolidam medicinam adhibere.

Refelluntur Sophiſmata cōtra circumgeſtationem.

Quid enim, ſi honor Sacramenti diu ſine circumgeſtatione conſtitit, hodiéque conſtare poſſit, an igitur ſuadeas abolendã? Atqui & ſine templis diu conſtitit religio Chriſtiana: num igitur & hæc abolenda? Certè ſi ſcopum iſtorum pacificatorum quis probè habeat perſpectum, videbit mox, ſi ipſorum cõſilia ordines Ro. Imperij ſequantur, (quod omẽ Deus auertat propitius) confuſionem futuram bis ter Babylonicam, Barbaricẽq; omnibus incredibilem: quæ longè plus negotij faceſſet tranquillandæ Reipubl. quàm nunc eſt metuendum. Rempubl. enim quæſtui habentes permiſcere ſtudent confeſſionem confeſſioni, ritus ritibus, fidẽ perfidiæ. immo & illa abolere clanculum, vnde non exigua oriatur totius Chriſtianæ religionis ruina. Verùm de hoc argumento alibi oportuniùs. Nunc igitur rationes expendamus, ob quas iſtam ſolemnem circumgeſtationem volunt abolitam. Sed Eccleſiæ lucro, inquiunt, omitti poſſit.

Quod mihi, quæſo, dicitis lucrum? Equidem pietatis, aut religionis lucrũ non video, niſi quale in abolendis cereis ad fidei mentem illuſtrantis teſtificationem pridem piè in templo accenſis; aut corollis ſiue roſariis precatoriis, ad quæ ſuas maiores noſtri recitabant religiosè admodum preces. Sublatis enim iſtiuſmodi piis ceremoniis, res illarum occaſione gerenda haud infrequenter tollitur: quod nunc de populi à precandi ritu alieniſſimi moribus pij omnes ferè vbique deplorant. Quis autem inficias iuerit, occaſione ſolemnis proceſſionis, quæ S. Euchariſtiæ præſentia decoratur, non modò plures ad preces publicas confluere: ſed ardẽtiùs, adeóque confidentius orare atque comprecari?

" Atqui hodie (aiunt) plerumque non deuotioni populi, ſed
" pompæ magis & oſtentationi illa circumgeſtatio ſeruit. Certè
" ad excitandam populi in Deum pietatem atque deuotionem eſt inſtituta, & hoc fine peragitur: à quo ſi alicubi diſceſſum eſt, iam patet, quo ſit redeundum: neque verum eſt, plerumq; oſtentationi, & non deuotioni populi illam ſeruire; cum nunquam niſi deuotionis in Deum excitandæ cauſa indicatur aut peragatur. quod ſi populi leuitas, aut paſtorum ruſticitas, aut quorundam imprudens ſimplicitas huic rei ſanctiſſ. quæ-

dam

dam admiſceat,quæ minus videantur aut decora,aut conſentanea,non propterea res ſuo vſu ad pietatis incrementum vtiliſſima erit de medio tollenda.

Tollantur quæ verè offendunt; ſi quæ pios,& non Phariſaico potius ſupercilio moroſos offendunt. Sed quid pios offendát,obſecro,aut tedarum & cereorum colluſtratio, thuris ſuffitus,aut roſarum,florum, herbarum per compita conſparſio? aut muſicorum harmonia,& cymbalorum crepitatio? an non hæc lætitiæ ſunt ſigna omni honore atque veneratione plena? Quòd tapetis via ornatur,aut etiam ſternitur; quòd aureis opulentiæ ciuicç inſtrumentis compita honeſtantur,tabulis,veſtibus ſoriculatis, gauſapibus myrtheis, ſtragulis Aegyptiis, omnique cultu ſuperbiſſimè decorantur,vti Pariſiis feſto V.Sacramenti ſolemne eſt;ecquid obſecro habet mali? An tali pópa Rex Galliæ videatur indignus? An quod homini fiat legitimè,ſi Do. Deo,Regi Regum fiat,illegitimum cenſebitur? Non inſolentia iſta, ſed pietas eſt, cum defertur Chriſto Domino creatori atque redemptori.

Sed vir ſummi iudicij Alb. Crantzius(inquiunt) Nicolaum Cuſanum laudat,quod abuſum Sacraméti Euchariſtiæ in nimis frequenti eius per ſingulas V. ferias circumgeſtatione ſuſtulerit; vt niſi inter octauas V. Sacramento dedicatas in publicum non deferretur. Nemo eſt qui inficietur,rerum,etiá optimarum,abuſum poſſe irrépere: ſed hoc ſublato, ad legitimum vſum eſt rédeundum. Cauſam iuſtiſſimam R. V. Card. Cuſano,cur ita cenſuerit,fuiſſe,nihil dubito: non tamen planè abolendam S.Euchariſtiæ circumgeſtationem iſtis cum pacificatoribus voluit vir ſummi iudicij Cuſanus: ſed multò reliquit confirmatiorem. Equidem memini R. V. Ruardú Tapperum Louan.Cácellarium quibuſdam Paſtoribus indignari ſolitum, quòd leuiculis de cauſis,ac qualibet ferè Dominica in populi conſpectum proferrent S. Euchariſtiam: quos & grauiter obiurgare,ac ne amplius facerent, ſolet vetare.

Exemplum Cuſani Card. non abolere circumgeſtationẽ: ſed confirmare, adeóq; exornare: quia voluit eſſe rariorem.

Ruevvardus Tapperus ſolet immodicas S. Euchariſtiæ oſtenſiones reprehendere.

Itaque hæc grauiſſimorú virorum moderatio vt legitimum ac ſtatum,ſolemnemq; omni cum veneratione vſum non tollit,ita offendicula fortaſſis infirmorum amouerit,neque magis hanc circúgeſtationem, quæ debita cú veneratione fiat,tollit,

quod ex Alb. Crantzio adferũt, nõ eſſe S. Euchariſtiã à cæleſti magiſtro ad oſtẽtationẽ, ſed ad eſum inſtitutã, quàm eiuſdem adorationẽ: cum vtramq; ad cæleſtis magiſtri Chriſti Do. illic certò præſentis honorem amplificãdum pertineat; quem nemo pius ſuo Domino exhiberi vetet, aut etiam augeri.

Ab inſtituto Vrbani 4.

Porrò quod poſtremò loco ex Vrbano adferunt, nullius eſt momenti. Certum eſt (inquiunt pacificatores illi) feſtum V. Sacramenti non ad circũgeſtationem inſtitutũ, ſed celebriorem conuentum; & vt homines ſeſe illo die ad S. communionem veneranter ſuſcipiendam prepararent.

De origine ſolemnis feſto V. Sacramẽti proceſſionis, quę S. Euchariſtiæ habet circumgeſtationem.

Sed vnde, obſecro, certum eſt, ſolemni piorum communioni ab Vrbano non fuiſſe adiunctam ſolemnem etiam V. Sacramẽti circumgeſtationem? Certè qui occaſionem atq; ſcopum illius feſti ab Vrbano quarto inſtituti prudenter iuxta illorum temporum hiſtorias expenderit, videbit, opinor, non pro abſurdo habendum, ſi quis ad illius feſti originem iſtam ſolemnem pertinere dicat S. Euchariſtiæ circumgeſtationem: quæ ſtato anni die, tam ſolemniter toto Chriſtiano orbe celebratur.

Ann. Do. 1266. Feſtũ V. Sacramenti, cur inſtitutum.

Quò enim reliquias Sacramentariæ hęreſeos per Berengarianos & Albigenſes hæreticos paſſim per Gallias & alibi tunc temporis graſſantes Vrbanus ſemel aboleret, feſtum illud ſub annum Do. 1266. inſtituit: quo die omni honoris pompa & publica omnium Chriſtianorum lætitia V. illud Sacramentum voluit omnibus proſequendum. Iam quis piorum negarit eximios Chriſto Do. honores (ſi vnquam aliàs) publica hac proceſſione exhiberi? quos nullus dixerit immodicos, niſi q ſuę ſalutis oblitus Chriſto Do. reperiatur inuidus. Quòd ſi ad S. cõmunionem langueſcẽs in dies magis populi deuotio poſſet illo die accendi, magnum ſanè fuerit veræ pietatis operæpretium; ad quam omnes quidẽ Paſtores & Confeſſarios pro virili hortari & extimulare ſuos optandum eſſet. Verùm ſi populi Chriſtiani tepor & languor aut depelli, aut vinci non poteſt totus, an propterea Chriſtum Do. ſuo honore fruſtrandum dicemus, qui tam publico regionum omnium conſenſu iam pridem eſt introductus, & annua in hunc vſque diem nuſquam nõ ſumma Chriſtianorum omniu m pietate ſimul & veneratione obſeruatus? Sed de his aliiſq; leuioribus diſſidiis facillimè cum

Con-

Confeſſioniſtis,ſiue ordinibus Proteſtantium ſarciatur cócordia. Refutatis enim leuiculis illis ratiunculis, quibus pacificatores quidá perſuadere conantur S. Euchariſtiæ circumgeſtationem lucro, cóque (ſi Chriſto placet) magno Eccleſiæ omitti poſſe, immo, citra Eccleſiæ damnum, eſſe abolendam: nunc videamus quanta temeritate ſit conſilium eorum coniunctum, quanta turbatione plenum.

Tollatur igitur, ſi videbitur exempli cauſſa, Cæſareo edicto, ſiue Comitiali decreto publica hæc S. Euchariſtiæ circumgeſtatio, vti pacificatores iſti ſuadent; an non pacificatione iſthac inconſulta nouum feceris diſſidium de pia in myſteriis S. Euchariſtiæ eleuatione? Hanc enim plerique Proteſtantium ſenſim, ſuo à Luthero & Eccleſiæ VVittenbergenſi degenerantes paſſim aboleuerút. clamitabunt iſti ſeſe illa licèt ſolemni & vſitata hactenus, non minùs offendi, quàm ſolemni circumgeſtatione: quòd vtriuſque rei eadem eſt cauſſa, idem vtriuſque ſcopus, puta Chriſti in Euchariſtia adorandi. alij ogganient tollendos & cereos diuini honoris teſtes: alij cymbala crepitantia, hymnos Latinos, Pange lingua, & muſica organa: alij ſtrata ſerica; alij denique detrahent aliud: quo ſine Sacramenti honor conſiſtat.

Quantarū turbarum ſint authores in Rom. Imperio iſti pacificatores, qui abolēdam ſuadent ſolēnem S. Euchariſtiæ circumgeſtationē.

Si igitur quibuſdam offenſionis vitandæ cauſa ceſſeris abolendam S. Euchariſtiæ circumgeſtationem, alijs cedenda erit eadem ex cauſſa Eleuatio; aliis Cerei; aliis Cymbala; & ea denique omnia, quæ vllam vel inſano capiti videbuntur diuini honoris ſpeciem complexa. Hæc autem aboleri non poſſe apud Proteſtantes citra grauiſſimam huius pacis, quæ hactenus ſatis tranquilla perdurat, perturbationem; nemo eſt qui non videt. Proinde hiſce ex vnguiculis facilè tales noſcantur Pacificatores, quidnam ſpectent, quidue monſtri alant.

Siquidem blanda optatæ omnibus Eccleſiaſticæ concordiæ ſpecie, laruáque verſipelli nouum inuehunt Eccleſiis diſſidium, nouumq́; pariunt Eccleſiæ bellum; quo atrocius infelicia eius porrò diſcerpantur viſcera, ſæuius dilanientur, & maiorem in concordiæ deſperationem præcipitentur.

Quæ namque coaluere propemodum vulnera paricidali

iſthoc ſchiſmate inflicta, nunc blando pacificationis pretextu diſſiliant, aſperiuſque incrudeſcant. Non enim leuia, nec exigui ſanè momenti equidem habeo concordiæ,re vera ſolidæ, atque Euangelicæ cum Proteſtantibus conſtituenda capita; quæ ſita ſunt in conſentanea, & vtrique parti probata, hactenuſque vſitata S. Euchariſtiæ pia eleuatione, religioſa geniculatione, diuinaque adoratione. His enim fundamentis ex fide verè Chriſtiana (vti pars vtraque docet, corde credit, & ore profitetur) ſolide iactis, quisnam adeò vecors ſit, qui non videat perſpicuè certam nunc redapertam viam ad ſolidam Eccleſiarum pacem (quæ non parum hac S. Euchariſtiæ circumgeſtatione à Caluinizantibus Confeſſioniſtis vexatur ac diſtinetur) certò perinde ac ſolide nullo negotio ſarciendam?

Sarciendę apud Germanos in fidei dogmatibus concordię quàm ſint iam nūc certa iacta fundamenta.

Hac enim controuerſia, quæ de venerabilis adorandique, vti Lutherus ait, Sacramenti etiam ſupereſt, circumgeſtatione commodè ſopita, facilior ſit ad alias quæſtiones Eccleſiæ perturbatrices componendas via. nam ſi Proteſtantes vna nobiſcum verè ſentiant Chriſto Domino in S. Euchariſtia præſenti honorem omnem diuinum exhibendum, ipſumque non ſuperſtitione, ſed pro excitanda piorum deuotione; non ad inanem populi oſtentationem, ſed ad religionem Deo exhibendam circumferri; facilior etiam de reliquis controuerſis capitibus inter nos conueniat.

Saxones recipere ſunt parati feſtum corporis Chriſti.

Eò namque, Deo Opt. gratia immortalis, Controuerſiarum de S. Euchariſtia ſtatus promouit, haud ſanè infeliciter vt feſtum corporis Chriſti Saxones facillimè ſuas in Eccleſias recipiant, quemadmodum liquet in deſignatione rituum per Conſiliarios Mauricij Ducis conſcripta ex actis Torgæ atque Cellæ Myſorum, anno 49. die 19. Nouembr. quando de admittendo Interim tractabatur.

» Vbi inter alia rituum ſeruandorum capita recenſuiſſent baptiſmum cum exorciſmo, & vnctionem Olei ægrotorum, In
» cathalogo feſtorum, fol. ij. 3. b. annumerant feſtum Corpo-
» ris Chriſti.

Proinde cum habeamus Catholici cum ſanioribus Confeſſioniſtarum ordinibus communem S. Euchariſtiæ in myſteriis

ſteriis piam Eleuationem, religioſam ſuper ſericis geniculationem, cercorum accenſionem, diuinam denique adorationem, & Chriſti Dei inuocationem, an cuiquam de re minoris momenti deſperandum, ne facilis coëat inter fratres diſſentientes concordia? Certè quibus ex animo & fide non ficta perſuaſa eſt Chriſti Domini in Euchariſtia adoratio, & feſti corporis Domini obſeruatio, non poteſt non probari omnis ei honor, quauis venerationis ſpecie exhibitus, ſiue honeſta & decenti eleuatione, ſiue heroica reſeruatione, ſiue auguſta denique circumgeſtatione.

Faceſſant igitur iſti malè ominati pacificatores, qui ſolida certaque concordiæ Eccleſiaſticæ ſarciendæ capita, indubiaque pacis poſt liminiò reſtituendæ fundamenta adhuc ſalua ſiue recuperata callidis ſuis, iiſque ſi non malignis, certè inconſultis pacificandæ Reipubl. Conſiliis non ſolum ſurripere conantur; ſed noua etiam infligere vulnera: quibus tandem totum ſemel corruat Imperium Romanum; tot inteſtinis nunc diſſidiis ſaucium, afflictum, ac tantum non labefactatum. Sed vela nobis contrahenda ſunt, vt ad reliquas controuerſiarum inter Catholicos, & Ordines Proteſtantium Antitheſes recto tramite decurrat oratio.

Cùm igitur Catholica Chriſti Eccleſia in pia de S. Euchariſtiæ Sacramento conuerſis in corpus Domini pane vinoque honorificè in ægrotorum vſus ſeruando, religiosè adorando, atque de ſacrificio propitiatorio doctrina ſequatur nihil, niſi quod Scripturarum ſententiis ſit conſentaneum, & Orthodoxorum PP. ſententiis congruum, adeóque conſenſu Eccleſiarum omnium perpetuo confirmatum & conteſtatum, non iuſta eſt cauſſa, cur Confeſſioniſtæ ob errores Catholicis affictos ab eorum communione diſcedant; puta ob doctrinæ (vti aiunt delecti iſti Patroni) Euangelicæ corruptelas, has illi apud imperitos ſuis præſtigiis faſcinatos inaniter vaniſſiméque crepitant; ita nos eas iam nullas eſſe demonſtrauimus: quæ Schiſmatis iuſtam dare queant occaſionē Illuſtriſſ. Ro. Imperij Principibus aut Clementiſſ. Proteſtantium ordinibus à Catholica Dei Eccleſia diſcedendi, aut diutiùs emanendi. quod magis ex reliquo Antitheſeon liqueſcat catalogo: quas ſimili

Epilogus V. Antitheſeos, cum Tranſitione ad reliquas controuerſiarum Antitheſes.

Me-

Methodo parique breuitate, quátum quidem res ſanè per-obſcura, copioſéque non minùs quàm latè diffuſa patietur, pro virili annitemur Chriſto aſpirante atque propitio explicare.

Finis primæ partis Apologetici Religionis Catholicæ: quæ habet quinque doctrinæ controuerſæ Antitheſes, ab Anonymis Confeſſionis Auguſtanæ Patronis ſolidè non minùs quàm luculenter refutatas. Reliquas ſecunda pars dabit, quæ propediem in lucem edetur.

Liber hic tum eruditis, tũ Catholicis omnibus, ob materiæ vtilitatem, rerumque amplam cognitionem non mediocriter profuturus, præcipua religionis noſtræ capita ſolidis ſcripturis, Patrum teſtimoniis & rationibus ſtabiliens, aduerſariorumq; conatus veluti à fundamento euertens, dignus eſt qui in hominum manus exeat.

Frater Petrus Bacherius S. Theologiæ Licentiatus Prior Prædicatorum Hagæ.

Liber hic digniſſimus eſt qui typis excudatur, & omnium manibus verſetur, cum ob ſolidam, quam habet de grauiſſimis fidei noſtræ articulis doctrinam ad vacillantes confirmandos; tum quòd noſtri temporis hęreticorũ calũnias & ſycophãtias inſigniter inhibeat: quod atteſtor,

Sebaſtianus Baer Delphius, inſignis Collegiatæ Eccleſiæ S. Mariæ Hantuerpien. Plebanus.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIÆ *Maieſtatis priuilegio cautum eſt, ne quis citra Chriſtophori Plantini Typographi iurati Antuerpienſis voluntatẽ, hunc librum, cui titulus eſt,* Apologeticum ad Germanos, pro Religionis Catholicæ pace, & cæt. Auctore Reuerendiſſ. VVilhel. Damaſi Lindano Dordraceno, Epiſcopo Ruremun. *ante ſexennium imprimat, aut alibi impreſſum importet venalemúe habeat, intra omnes eius ditionis fines. Qui ſecùs faxit, confiſcationis librorum, & pœna fiſco regio exſoluenda mulctabitur, vt latiùs patet in ipſo diplomate, dato Bruxellæ, Anno Domini* M. D. LXVIII. XXI. *Auguſti.*

Signat. I. de Witte.

MAXIMILIANVS II. *Diuina fauente clementia electus Ro-
manorũ Imperator ſemper Auguſtus; Germanię, Hungarię, Bo-
hemię, Dalmatię, Croatię, & Sclauonię, &c. Rex; Archidux Au-
ſtrię; Dux Burgundię, Styrię, Carinthię, Carniolę, & Wirten-
bergę; Comes Tyrolis, &c. Recognoſcimus & notum facimus te-
nore pręſentium vniuerſis: inter alia maiorum noſtrorum conſilia,
illud haud poſtremum fuiſſe comperimus, vt ad Imperij Romani decus & dignitatem
plurimum facere arbitrarentur, non minus rem litterariam, quàm militarem diſci-
plinam propagare: quòd litterarum monumentis, quidquid fortiter & pręclarè ge-
ſtum eſſet, illuſtrari cognoſcerent, & ęterna memorię conſecratum ad poſteros ita
tranſmitti, vt tam exteris quàm domeſticis populis exemplo ad virtutem eſſe poſſet:
quodq́; optimarum artium ſtudia, & quidquid ad humanę vitę cultum atque vtili-
tatem in quaque arte fuiſſet excogitatum, litteris & contineri, & conſeruari optimè
didiciſſent. Illorum nos laudatis veſtigijs inſiſtere ſummo ſtudio cupientes, dignum
imprimis duximus, prudenter & accuratè cauere; vt ſi quis ad eam rem quidquam
vel induſtria vel laboribus & impenſis ſuis contulerit, ne huic fraudi beneficium
publicum ſit.* CVM *itaque ſincerè nobis dilectus Chriſtophorus Plantinus ciuis &
typographus Antuerpienſis nobis humiliter exponi curarit; ſe veteres nonnullos au-
ctores, vel nunquam antea viſos, & raros, vel emendatiores, aliaq́; opera magni mo-
menti; in primis verò Biblia Hebraica, Nouum Teſtamẽtum, Eunapium de vitis Phi-
loſophorum, Illuſtrium de poëtis, Nonium Marcellum, Petronium Arbitrum, omnes
veteres Poëtas correctos vel commentarijs illuſtratos: Emblemata Sambuci, Dictio-
narium Hebraicum, Dictionarium Grecum, L. Iulium Florum de Geſtis Romano-
rum cum Commentario Ioannis Stadl, & ſi qua huius generis alia, vel antea non edi-
ta; vel emendatiora, locupletiora, auctiora, & illuſtriora facta ſunt, quacunque in
lingua, imprimere conſtituiſſe: vereri autem, ne quod ſępenumero vſu venire con-
ſueuerit, alij nonnulli, qui alieno labore & induſtria partis, fucorum more inhiare,
& frui ſoleant, ea quę ille magnis ſumptibus & impenſis collegerit, & typis procu-
derit, mox ad ſuum compendium, minore ſumptu & labore imitentur, atque effin-
gant, illiq́; labor omnis, ſumptus & impenſę, omne quoque lucrum & laboris præ-
mium, atque adeò (quod dici ſolet) oleum & opera pereat: ideoq́; ſuppliciter à no-
bis petierit, vt contra huiuſmodi improbos quorundam lucri cupidorum conatus, frau
dem & iniurias, Priuilegij noſtri prerogatiua munire illũ dignaremur.* NOS *huiuſ-
modi illius precibus ęquis & iuſtis benignè annuẽtes, & prędicti Chriſtophori Plan-
tini honeſtos conatus promouere, atque indemnitati illius quàm maximè conſultum
cupientes, hoc publico edicto cautum volumus, & ſancimus, ne quis cuiuſcunque ſta-
tus, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacunque ſacri Romani Imperij & di-
tionis noſtrę fines patent, deinceps prędicta, aut alia quęcunque probatorum aucto-
rum opera, quotquot vel hactenus nondum impreſſa, vel ab alijs quidem impreſſa, no-
uis autem deinceps ſcholijs, annotationibus, aut cõmentarijs aucta & illuſtrata, prę-
fatus*

fatus Plantinus primus typis procuderit, intra proximum ſexennium à prima cuiuſque operis aut voluminis editione vllo pacto eiuſdem vel diuerſi characteris forma excudat, aut excuſa ab alijs intra noſtros & Imperij fines vendenda importet, ſeu quouis modo diſtrahat manifeſtè vel occultè, ſub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fiſco noſtro Imperiali fraudis vindici, reſidua verò pars prænominato Plantino cedat, præter librorum, ſicut præmittitur, ad imitationem impreſſorum amiſſionem, quos idem Plantinus vbicumque locorum nactus fuerit per ſe, vel ſuos, adiumento magiſtratus loci, vel citra, propria auctoritate ſibi vendicare, inque ſuam poteſtatem redigere poteſt. In cuius rei fidem præſenti edicto manu noſtra ſubſcripſimus, & ſigillum noſtrum apponi iuſsimus. Datum in ciuitate noſtra Vienna Auſtriæ, die XXI. *menſis Februarij, Anno Domini* M. D. LXV. *Regnorum noſtrorum, Romani.* III. *Hungarici,* II. *Bohemici verò* XVII.

MAXIMILIANVS.

Ad mandatum ſacræ Cæſ.
M. proprium.

Haller.

EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS
PLANTINVS ANTVERPIAE
XV. FEBRVARII, ANNO
D. cIↃ IↃ LXIX.